

3 1761 07588678 8

MAIRLE ÁR LEASA.

AC
95
173
063

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROÍN

Cómhairle

CÓMHAIRLE ÁR LEASA.

Δ ΤΥΣ

ΔΗ Τ-ΔΤΑΙΡ ΡΕΔΟΥΡ ΝΑ ΛΑΟΪΑΙΡΕ
ΟΥΙΝΝ ΡΑΤΟΘ ΣΑ "LEADER."

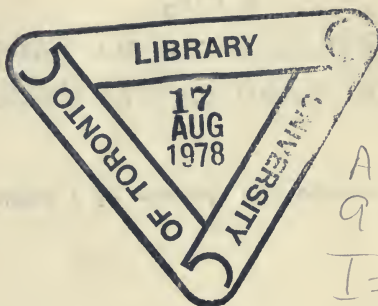
ΣΟ ΝΟΥΙΝΟΘ ΟΙΑ ΤΡΟΔΑΙΡΕ ΔΗ Δ ΔΝΑΜ.

ΒΡΥΝ ΔΖΥΣ Ο ΝΟΛΑΙΝ, ΤΕΟΡ.

1 ΜΒΑΙΛΕ ΔΤΑ ΟΛΙΑΤ :: 1 ΜΒΕΑΙ ΡΕΙΡΣΤΕ

1 ΣΟΡΟΑΙΣ :: 1 ΒΡΟΡΤΛΑΙΡΣΕ.

AC
95
I73
O63

բօժարէս չա՛ն օգտէ ար չօրնա՛ն.

CÓMHAIRLE ÁR LEASA.

FÁT ÁR SGEIL.

A muinntir na h-Éireann, a Clanna Saothar amuic agus i mbaile, tá bainnt cainnte againn le déanamh lib. Ní h-é ár dtuaisrim go dtaitníró an cainnt ró maí le cuir aghaid. I r minic nác i cómhairle a leara an cómhairle i r fearr a taitnean le duine. I r sean focal é go mbíon an fírinne fearr. Ac ní fágan ran ná sur fiú an fírinne i innrint agus éirteacé léi. Tá don nío amáin deimniúteac. Sa páipeur nua ro neorpar an fírinne daoib pé'cu taitníró rí lib ná ná taitníró.

Seo fírinne. Tátaoi as éirteacé le rada, le daoib agus le páipeuraib, 'gá ríorféide irteac i núbúr scluaraib sur ceart Éire beir 'n-a náiriún pé leir, agus nác féidir Éire beir 'n-a náiriún pé leir go dtí go mbeir déanamh ár noliúte fúinn féin. Glacan rí an cainnt rin agus i r dóic le gac duine aghaid ná fuil aise le déanamh acé a dhom do tabairt le falla, as feiteamh go mbeir déanamh ár noliúte fúinn féin!

Tá rgeal nác é rin againn le h-innrint daoib ra páipeur nua ro. Tá pé le h-innrint daoib sur 'mó pur a téidean cun náiriún pé leir do déanamh agus do cup 'na fearamh ar a bunaid féin, i n-éagmuir oiliúte agus párlimintí. Da maí an pur dúinn ár noliúte féin do déanamh, ac ní foláir dúinn leir ár nóra féin do déanamh, ár n-inntleacé féin d'oiubú, ár ngnótaí féin do cup cun críce agus cum tairbe, ár n-inntinn féin, ár mbéara féin, ár n-gaeoluinn féin, do raotríú agus do cup i bfeidm agus i ngníom, do péir acfuinne agus mirniú ár n-aighe féin. Ní le

párlaimintí ná le déanamh dlighte a curtar neite de'n t-róirí san i ngníomh. Ní h-eaó ac ir le neite de'n t-róirí san a deintear dlighte agus a curtar i bfeiríom iad. Ní h-é an dlighe a deinean an náiriún, ac ir é an náiriún a deinean an dlighe. Conur ir féidir do náiriún dlighte déanamh go dtí go mbeir an náiriún ann cuise!

Ní leigearfar an dochar ir luza ar éirinn le blaðman, le búiṭreac cainte san éireac, as déanamh áptomolao ar éirinn, agus ar Ṣaoṭalaib, 'ṡá déanamh amac sur uairle rinn a ríolruir ó'n bfuil ir doirde. Má tá don duine go bfuil dúil aise i mblaðman de'n t-róirí san ní ṡáó dó an páipeur nua ro do léighe. Iarpmáio opaid-re, a muinntir na h-Éireann agus a Clanna Ṣaoṭal, pe'cu íreal nú uaral rib, pe'cu i mbreirí nú i ríoda dáoib, pe'cu ṡlar nú burde nú uaitne an dác a taitnean lib, cúl do tadbairt fearṡa le blaðman agus le blaṡar agus le teangṡa liom leó, agus ar luṡt reirbire na rúl. Iarpmáio opaid aṡar a tadbairt lom díreac ar obair éigin a déanfir tairbe do'n náiriún boṡt ro na h-Éireann, agus san rṡaonao ó'n obair go dtí go ṡcurfar cun cinn í.

AN NAMÁIO IS MÓ AṢAINN.

San amhar ir namáio marbṡac aṡainn dlighe agus ríṡaltar Sacran. Ac ir 'mó namáio nac iad aṡainn. Ní h-é dlighe ná ríṡaltar Sacran a cuirean ríacáib opainn ár ṡuirí aigíó, dá luigead é, agus ár n-aimpír, agus ár ríáinte, agus cuirí ár ṡclainne, do cáiteam le h-ólaṡán. Ní h-é dlighe ná ríṡaltar Sacran a cuirí ríacáib opainn teangṡa ríabir, díogmar, ciallmar, léigeanṡa ár rínreap do cáiteam ar ár mbeut agus an díobdar déarla ir meara agus ir

boíte ra domhan do glacað 'na h-inead. I r áir é
 sut na bpáipeur nglallda ro atá i n-éirinn ašainn,
 'šá fíor-innrinc dúinn cao iad na h-euščóirca móra
 atá déanta, ašur óa n'óeanaí, opainn aš olištib
 cama Safran ac ir anam a leigean eagla o'aon
 páipeur acu labairt amac go o'ana ašur an fírinne
 o'innrinc dúinn ruar le n-ár mbeul, sur rinn féin
 atá aš o'eanaí na h-euščóirca ir tpuime opainn féin,
 ašur sur ašainn féin atá na h-euščóirca ran do
 leigear. A Clanna Šaoðal, ašur a muinntir na
 h-éireann ní rašair an ršéal ran šan innrinc fearca.
 Ta coir t'rom ašainn le cur i leit na bpáipeur
 m'óarla ro atá óa šur amac ašur óa léige i n-éirinn
 inoiu. Iré an páipeur poibilidoe cómairlead na
 n'aoine a léigean é. Iré céao ceangal atá ar cóm-
 airlead an fírinne o'innrinc šan ršát šan eagla.
 Má iarraim cómairle ar óuine ašur go n'óearfir ré
 liom an ruo ir o'óic leir a tairfir liom i n-inead
 an ruo ir tairbeac dom, o'einean ré orm an euščoir
 ir tpuime ar a cumar. Siní o'ireac an euščoir atá
 anoir aš páipeuraid' óarla na h-éireann óa o'eanaí
 ar poibilidoeat na h-éireann. Larmuic o'e'n fíor
 oeašán acu, ní h-áil leo focal do ráó ac an focal
 ir fearr a tairfir le luét a léigte, go móir móir leir
 an méio o'e luét a léigte atá rairbir acpuinneac
 bunúrac. Tá rmacat ar na páipeuraid' Šall-Šaoð-
 alaca ro. Ní glacfir an páipeur nua ro rmacat ó
 aoinne ná ó aon aicme o'aoine. Ir o'óca go bfuil ré
 i n-áirigte dúinn fearš do cur ar a lán. Má tá
 féin ir fearr an t-impear 'ná an t-uaignear. Ir fearr
 fearš 'ná a flige féin a tairbir do óuine a beir aš
 oul ar a aímlear. Ir fearr fearš 'ná plámár. Ir
 fearr b'réašnó ašur ráirú ašur an t-éiteac a tair-
 bir šan ruarad do óuine, 'ná teanga liom leo
 tairbir do'n t-é a beir aš b'rac ar cómairle a leara
 o'rášail uainn cóm raóa ašur téiróean ár nšurtal
 ašur ár o'uiršint.

DÍOMHAOINTEAS.

“Ó, a mátaire! tuitfidh me! tuitfidh me!” arsa Bínín le n-a mátaire. “Aihuú, a Bínín a ghrádh dól, cad a leasfidh tu?” “Díomhaointear, a mátaire!” arsa Bínín, agus le n-a linn rin do cáit fé é féin ar an bcalamh ‘n-a fíadhnáire. Peata doob eadh Bínín agá mátaire. Seana garrún reáct mblián nódas doob’ eadh é. Níor cuir a mátaire don rmaect miam aih, agus ir rean-focal é ná bíon an ract ac mar a mbíon an rmaect.

Ir oic an galair díomhaointear. Tá an galair ran anoir ar a lán de muinntir na h-Éireann. Ir gnáth leir an bpeair díomhaoin leat-rgeal a beic aige. “Tá an lá inoiu ró fliuc. Ní féidir obair a déanamh inoiu;” agus fanan fé iricis ‘gá fearadh féin. “Tá an lá inoiu ró bpoctalaic cun oibre;” agus riúo rínte ar an gclaidé é ‘gá ghríanaid féin. “Dá mbeadh Home Rule agáinn déanfimid obair. Dá mbeadh déanamh ar ndlíste agáinn féin déanfimid put rat agus cat a’r dá eirball, cuirfidimid an gaeóluinn dá múine in rna rgoileanaid. Fan go mbeid Home Rule agáinn agus déanfimid obair a cuirfidh iongna ar an ndútaic!”

Tá go bpeáig! ní’l ra cáinnt rin ac leat-rgeal cun díomhaointir. Má tá gaeóluinn agat ní’l don dlíge cun tu coris ar í labairt. Mapa bfuil rí agat ní’l don dlíge ad coris ar í foisluim. Ní’l ad coris ac galair Bínín, .i. díomhaointear. lean leat tamailín eile ar an ndíomhaointear ran agus geallaim duit go mbainfar geit arat. Tá Connradh na gaeóilge ag dul i neartnáire. Tá an trlat aici agus cuirfidh rí an trlat i bpeidm oit. B’fearra duit go mór luige irteac anoir ra n-obair agus an díomhaointear do cpoctadh ar do gágaibh ‘ná an trlat ran a beic ag

cuarthaic na n-arnaióeada astat ar ball. Slac gear, nímneac ipeaó i, astat nuair a tíoceir pí ar do ériocan bainneir pí an leirge díot, geallaim duit é.

DÍOMHAINTEAS.

“Cuir uait an cáinnic rin! Níl leirge ná díomhaintear orm ac cóm beag astat atá ort féin, níl b’féidir níor luza. Déanfinn obair, cóm maic le fear, dá bfaighinn an caoi ar í déanamh. Na daoine go bfuil déanamh na n-oligthe acu, ír acu atá obair do éir ar bun níl do éirge. Ír acu atá láimheáil an aistio. Ír acu atá an t-rian ‘n-a láimh. An obair a cuirfeir ríad ar ríudal írí a déanfar, astat írí a maíad éun cinn. An obair ná taitnean leó-ran, ní h-aon maic do duine eile tabairt fáici. Cao ír féidir do daoine déanamh san aistead, san éirdeamaint, san éumair, san cómaic! Cao tá i n-gac duine acu ac duine aonair! Cé tairbeáinneir dóib an obair! Cé gearrfeir amac í! Cé ríuicócair í! Cé díolfeir tuarairtal airci! Níl beir astat ac gac fear i n-a aonair ag déanamh oibre fé leir, i bpaic fé leir, ar éuma fé leir, ar aighe fé leir. Cao é an topaó ná an tairbe a beir astat ar ball de bair raotair de’n t-óir ran! Níl h-aon maic duit beir ag cáinnic. Níl buaópaó ar deinead ríam de cáinnic ar an bfainne. Níl féidir obair náiríúnda do déanamh san olige an náiríúin ‘gá ceapaó astat ‘gá córu astat ‘gá ríuicú éun cinn. Níl féidir do olige an náiríúin ran do déanamh go tci go mbeir an olige ann éirge. Í gac náic gáó duit beir ag maíad fé ‘n muinnicir atá ag feiteam le Home Rule. Ír maic an ruo obair astat gno, san amair, astat ír olc an ruo díomhaintear, ac tá rean focal aoir ‘Ír fearr beir díomhain ‘ná t-óic-gnoicac.’”

Tá a lán a labhran mar rin. Tá dá taob ar gac ríseal agus tá daoine ná feicean coiríche ac don taob amháin. Tá don fheadhna amháin againn le tabairt ar an gcainnt rin tuar. Feic ar an obair atá ar riubal ag Connrad na Gaedilge. Do cuirtear an obair rin ar riubal gan feiceam le Home Rule. Tá an obair ag dul ar aghaid agus ag dul cun cinn gan éabhair gan congnam ó blige. Ní taitnean an obair le luét na n-bligete déanamh. Ní h-eaó ac do múc-fioir an obair le blige ar maidin dá bfeadfioir é! Iy acu atá an trmian ac ní féadan an trmian an obair do coris. Iy daoine gan aigead, gan creideamhaint (ra céill 'n-a ndoirir é), gan cumar, gan cómadet, a cuir an obair rin ar riubal ar dtúir. Tá creideamhaint agus cumar agus cómadet ra n-obair anoir, bíod ná fuil puinn aigisio inti—fór. Tá neite ra traozal iy mó comadet 'ná aigead. Daoine donair a cuir an obair díob! Cao é an blige a rtiúruig iao! Cé díol tuarpartal ar an obair. Tá gac duine acu anoir ag déanamh oibre fé leit, i bpaire fé leit, ar aighe fé leit. Ac rin torad agus tairbe so lionmar ar an obair, ar fuio na h-éireann agus tar leat. Tá gac duine ag obair fé leit ac iy an obair céadna atá acu so léir 'á déanamh.

Seo pírinne. Dá ndeinead párlimint na Sacran blige cutaig, deic mbliana ó rin, ag cur Connartha na Gaedilge ar bun, do teiprad ar an n-blige. Níor cuair blige nam i bfeidm i gceart gan toil agus aighe agus inntinn na ndaoine a tugan neart do blige. Dá gcuirtear na daoine a dtail i bfeidm do caitead an blige donatú leó gan buideadur.

Iy fíor an sean focal, "Iy fearr beit díomáoin 'ná oroc-ghótac," ac ní ráruigtear an sean focal má deirtear, "Iy fearr beit deag-ghótac 'ná beit díomáoin." Luig irteac agus dein obair nú beid fé tair opt! Deirim leat so mbeid!

an cailleac.

“Cé h-é rin amuic
'Na bfuil an ríodan ar a súc,
Δ' ríodad mo d'oruir dúnca!”

Tá an cáilleac 'na ruidé ircti i gColáirde na Tríonóirde, ar cáinnán luaitrúige, le faoða bliantaibh. Tá a ceann crómtha aici agus i as míogarnais. Tá léigean árra na h-Éireann ré glar aici agus na h-eochnáca ar a crómán aici, agus ní féidir d'aoir gcoláirde gaothlac raobairc d'fághail ar na seanleabhairibh. Tá san mar rin le faoða. Nuair a teipeadh ar daoine an cáilleac do bhuirdeacht ní b'éinidir ac imteacht leó nuair a b'íod cortha de beir as bualaó an dorruir. Tá duine as labhairt anoir a bainfidh an míogarnac de'n cáillig. Tá "faobair ar a guth" agus cuirfidh ré píoparnac i gcluartha na cáillige. I r mictio dá leictio labhairt. An míogarnac agus an glar vóimhaintir atá ar an gcaillig rin táir ríad so daingean ar a lán ná i. Glar tógáilac íreath míogarnac agus tá vóimhaintear cómh tógáilac leir. I r dá glar íad gur deacair íad do leigear nuair a téir ríad i n-árran i gceart i n'vúine. Ní' ac don leigear amáin ortha, faobair gutha nú faobair plaite, nú b'féidir an dá faobair i n-donfeacht. Tá preabair meannnac tagaithe i n-ár mearg. Tá an dá faobair ar carraig asige so liomtha. I r gearr so gcurfar luét míogarnaisge agus luét vóimhaintir as ríreathaisge agus as rinnce, agus ní beir don truaig as áir ná as íreath dóir.

Seacaim tu péin, a cáilleac! Táatar cugat! Ó'n lá a cuiplead anran irteac tu go dtí an lá iníu tá mórlán maiteara fásca san déanam astat astat tá mórlán díobála déanta astat. Tá aipead na tíre caitte astat 'n-a fíleadaib, astat ní'l toirad ná tairbe le tairbeaint astat dá bharr. Tá léigean na tíre curta

aḡat ar neamhníð aḡur ní'l leabhar ná léiḡean curṑa
 aḡat i n-a ineað. B'é do ḡairm aḡur do ðualḡar
 na ðaoine do múine, aḡur ipé ruð atá ðeanta aḡat
 'ná na ðaoine do ðallað. B'i oip inntleaṑt aḡur
 aigne an náiríuin do beaṑú aḡur do coṑú le n-eólur
 aḡur le taḑairṑ ruar, aḡur ipé ruð atá ðeanta aḡat
 'ná inntleaṑt aḡur aigne na n'ðaoine do cur 'on
 ḡorta. Cuirir an bia fé ḡlar uainn aḡur cuḡair
 an cáṑ le n-ite ðúinn, aḡur do cuair féin a coṑlað!
 B'i oip rinn do rciúrú ar bōṑar an eólur aḡur na
 foḡluma, aḡur ní'l aḡat ðá ðeanaṑ ruam ó táinir
 ac 'ḡár ḡcur amú ar do cpoirðe ðitil. Nuair a táinir-
 re cuḡainn b'i cainnt ar rinreap aḡainn i n-éirinn ḡo
 buacaṑ aḡur ḡo brioḡmar aḡur ḡo fópleatan. Cuirir
 mille aḡur meaṑlú ar an ḡcainnt rin. Do flaṑair
 uainn i féin aḡur a ruib ðe faibbireap eólur aḡur
 reapa ar iompar aici. Tá ri náṑ moir leaḡta oip
 cómar ar rúl. Nioir cuḡair 'n-a n-ineað ðúinn ac
 "ðeapla bupre," an buprcap cainnte ip meapa ra
 ðoman. Ac tá do lá taḡaite, a cáilleac. Díoipir
 anoir ar do ðroc-ðeapṑaib, aḡur ip móir atá le
 freaḡairṑ aḡat. Ní ðeapirð an míoḡapnaṑ, ná an
 neamhrum, ná an boṑaire, ná an cur-amú an ḡnó ðuit
 a tuille. Tá do cúrra ruṑte. Táir do cleapa
 imeapṑa. Tá ðeire na míoḡapnaḡe ðeanta aḡat.
 Tá an preabaire amuic, aḡur tá raobap ar a ḡuṑ,
 aḡur "raobap do ðopar ðúnta."

PREAḡRA NA CAILLIḡE.

"Tá an preabaire amuic, aḡur raobap ar a ḡuṑ,
 aḡur 'raobap mo ðopar ðúnta.'" Tá ðeapmað
 oip, a preabaire. Ní ḡáð ðuit an ðopar a bupre!
 Siné ar ðian-leaṑð aḡat é! Suið ríor anrap aḡur

'neórfao rígeal duit. Ní'l míogarnaí nà cooblaó orim-ra. Ná creio ó doinne go bfuil. Na daoine ir dóic leat a beic 'n-a n'óiríeáct iríao atá 'n-a gcooblaó. Ní'l daille ná boóaire ná maipbítige meanmna orim-ra, agus ní raib, ó cuiread am fuidé anro mé. Ac tá daille agus boóaire agus maipbítige agus míciail, agus ríce galari náí íao, ar an muinntir atá ag trómaíóeáct orim. B'adóaraige duit-re go móir, a p'reabaire, íao rúó féin do leigear ó n-a n'galaraib líonmáira 'ná beic, dar leat féin, ag baint na míogarnaige ná fuil orim d'iom-ra. "Ní'l rppio ná púca san fíor a cúire aige féin." Tá fíor mo cúire féin agam-ra níor fearr ná mar atá ré agat-ra. Cé duháirt leat sup cuiread míre anro irteac cun na ndaoine do múine? Pé duine a duháirt leat é ní raib puinn d'á fíor aige cao a bí aige dá ráó. Nuair a cuiread míre anro irteac do tugad don gñó amáin dom le déanam agus níor tugad ac ran. Do tugad don duálgar amáin dom agus duháiró liom dá b'eadóinn an duálgar ran do cómlíonad agus do cup cun cinn go mbead raí agus réan ar mo fáotár agus buíóeacár tuillte agam ó gac óro agus ó gac aicme, ó gac rlióct agus ó rlióct gac rleacá. Síóé an gñó a tugad dom le déanam. Síóé an duálgar a tugad dom le cómlíonad. Duháiró liom agáiró do cáháirt go dian agus go dítealac ar muinntir na h-Éireann d'fuarzáilt agus do fáotár ó'n rean éreíóeam a bí agá rínrean; an rean éreíóeam cruairó daorí doóma a bí 'gá mille le trórgad agus le tréig-near agus le rmaíct; agus íao do méallad, i n'óiaró ar n'óiaró, cun an éreíóim nua; an éreíóeam b'reáí bog raorí roóma, ná cuirean trórgad ná tréig-near oráinn, paíoir ná cré oráinn, rmaíct ná díge oráinn, ac adéir linn go b'reáí réiró ciallmáir deáí-éreíóeac, éreíóeam gac duine beic do réir a coile agus a cuirgeana féin. Táim ag déanam na h-óibre rin ó tánaí anro, a p'reabaire. Ní ró maí atá eirííte

liom i dtSaoib an éireoinn ac tá eirgite liom maic
 go leór ar fliagtib eile. Tá gheiróm díúro ag muinntir
 na h-Éireann ar a rean éiredeam, pé deamán ghab
 atá acu dó, ac tá neite eile ghaolte uata acu bog
 go leór. Táro na rean nóra nác móir imtigte. Tá
 oíoc-meap ag gaothalaib féin, amuic agus i mbaile,
 ar a rean nóraib agus ar a rean beuraib féin. Níor
 bfeoir tarcuirne ba mó a tabairt anoir o' Éireannac
 'ná a gab gur "duine ana gaothalaac" é! Ní dóic
 liom go bfuil cailín óg i nÉirinn inoiu ná gur mó an
 fearg a beaó uirtí dá ndéarfí i beit "gaothalaac"
 'ná mar beaó uirtí dá ndéarfí i beit "rtálaite." Tá
 an gaeóluinn féin, caint na h-Éireann riam, nác móir
 imtigte. Ní mire díbir i. Ní mire a cuir meatlú
 uirtí. Muinntir na h-Éireann féin a dein é, agus
 táro ríad 'gá deanam fór ar a noíteal. Go dtí gur
 eirig an t-amadántaact ro ar a dtugtar "Connrad na
 gaeóilge," ní raib Éireannac ná bárbac é féin níor
 túirge 'ná leigfab pé air focal gaeóluinne beit 'na
 pluc. Tá mo fúil go láirib agam go gcuirfab an
 dualgar cun cinn fór o'aindeoin búir noitil. Táro
 na rean beura imtigte. Tá meap na ngaothal oíca
 féin imtigte. Tá an trean caint nác móir imtigte.
 Ir deapbta nác faba go leanfó an rean éiredeam
 na rean neite eile. Anran ireaó beiró féim gan
 imcorg ag cómaictaib Sárana i nÉirinn.

(An p.) Dar ríad, a cailleac, ir truağ nác do
 córlaó bír! Nára' faba go dtuitió do córlaó oíca
 oáirírib, agus nuair a tuitfó ní'l agam-ra le gab
 leat ac, "córlaó an tricín ra capn cuğat!"

(An cailleac.) Imtig anoir agus ná h-innir cá
 rabair!

AN GObÁN.

“A BARRAISĠ ŠROIÖE,
 AN AD CÖÖLAD ’TAOI,
 NÚ CAD É PIN OPT!”

BÍ AN FILE AR A LEABAIRÖ. O’AIRĠS RÉ AN ĠUT Ö’N MARCAÖ A BÍ AR AN “ĠCAOIL-EAC RUAD.” BÍ OACAO MILE O’FEARAIÖ TRÉANA, “MAR A REÖLFÍ AOÖAIREACT BÖ, ĠAN AOÖAIRE AR TAÖB NA ĠRÉINE OE ŠLIAÖ NA MÖAN.” NÍ PAIÖ TÁĠS NÁ TUARIĠS ANN Ö FEARAIÖ MÚMAN. BÍODAR AR A LEABAIRÖ, AR NÖR AN FILE RÉIN. TÁINĠS AN ĠLAÖÖ CUN AN BARRAISĠ AĠUR NÍOR FFEASAIR AN BARRAC AN ĠLAÖÖ. IR AMLAIRÖ A CROM RÉ AR ALLUR A CUP OE, AĠUR O’IMTĠS AN CAOIL-EAC RUAD. OÖ FÁĠAÖ AN TRUAĠS BOÖT AR ŠLIAÖ NA MÖAN ĠAN CABBARI ĠAN CÖNG-NAM Ö’N ĠCUIRÖ EILE OE CLANNAIÖ ĠAOÖAL—AĠUR OÖ CUIPEAÖ AIMIM AR VINEGAR HILL.

TÁ AN CAOIL-EAC RUAD AMUIC AIRÍR. TÁ ĠUT AN MARCAISĠ I N-ÁR ĠCLUARAIÖ AIRÍR. TÁ AN PORIT CÉADNA AR RIUBAL AIGE. “A BARRAISĠ ŠROIÖE, AN AD CÖÖLAD ’TAOI! NÚ CAD É PIN OPT!” TÁ TEANGA ÁR RÍNFEAR I ĠCONTABAIPT CRIUIÖ. TÁ RÍ AĠ OUL AR NEAMNÍÖ OF CÖMAIRI ÁR RÚL. TÁ AĠ TEACT N-A H-INEAD CUGAINN BRÚRĠAR CAINNTE ĠAN BPIĠS ĠAN ÉIFEACT ĠAN ACPUINN ĠAN RTUAIM. TÁ AN BRÚRĠAR CAINNTE RIN AĠ LEATAD ARFUAIÖ NA H-ÉIREANN. TÁ AIGNE AĠUR RMAOINTE AĠUR MACETNAM AĠUR UPLABPA ÁR NÖAOINE CRAPAITE, LOITITE AIGE. TÁ GÖBÁN CUPĠA ĠO OAINĠEAN AIGE I MBEUL ĠAC NUIME O’ÁR N-AOR ÖĠ. OÖ CUIPEAÖ AN GÖBÁN RAN N-A MBEUL AĠUR OÖ CEANGALAD LAIPTIAR O’Á ĠCLUARAIÖ É NUAIR A TÁINĠS NA RĠOILEANA ĠALLÖA RO I N-ÁR MEARĠ. OÖ OEINEAD ÁR N-AOR ÖĠ OÖ OEIĠILT AĠUR IAD OÖ ĠEARRAÖ AMAC ĠO ĠLAN Ö’N OILEAMAINC INNTINNE AĠUR AIGNE A BÍ ĠO PAIÖBPI AĠUR ĠO FLÚIRPEAC AĠUR ĠO LÍONMAR LE FÁĠAIL ACU I N-ÚPLABPA A RÍNFEAR. O’FÁR-ADAR RUAR ĠAN CAINNÖ ĠAN TUIRĠINT, ĠAN MACETNAM

San rmaoineamh, san aighe san éirim, ac náe móir mar a beaó an beirídeac ailtá, agus san de cumar acu ar don trašar šnóca ná oibre d'éanam ac an šnó nú an obair ir šnác a tabairt le d'éanam do'n beirídeac ailtá. Do reólaó 'n-a ríóigtió iao tar na paraisiós ruara, san ceáiró ra láim acu, san oilteac ná gliocar ra n-aighe acu, san focal ra beul acu ac "de harse an' de pig, an' de cow, an' de spade, an' de pint o' porther." Do tuis lucc reirbíreac do loirš ná beaó don šnó i n-aon cor acu d'á leiréoi agus táinig amac so tur an fósra, "No Irish need apply." Cuirtar an trratar ar an šcarall šcór! Iriao ršoileana "Náiriúnóa" na h-Éireann ir áair agus máair do'n fósra militeac mifoiriúnac ran.

Tá an šobán fór d'aingean i mbeulaib ar n-aor óš. Tá an púicín fór d'aingean ar fúilib ar n-aor óš. Tá an glór san éireac ra ršoil fór. Ní tabairt ruar acá d'á tabairt d'aor óš na h-Éireann fór, ac tabairt anuar. Ní h-oršailt aighe acá d'á d'éanam orca ac dúnac aighe. Má leanan an obair tamal eile, agus ní tamal ró móir é, beir ršéal as Clannuib Šaodál a beir míle uair níor meara 'ná ršéal Vinegar Hill.

Tá reac mbliana agus breir caitte as Connraó na Šaodilge as šlaodac ar muinntir na h-Éireann agus 'šá iarrair orca an šobán a baint a' beul an leinb ac ní feictar so bfuil don toraó as muinntir na h-Éireann ar an nšlaó! Ní téirdean an šlaó cun cinn! Táir muinntir na h-Éireann boóar agus tá clann na h-Éireann balb! An šobán acá anoir i mbeulaib na leaib tá ré tar éir a šnóca do d'éanam, so beac agus so h-iomlán, i mbeulaib na n-áar agus na máair. Ní féidir an neamfuim do cuiršint ar don cuma eile. Ir boó an šnó beir as šlaodac ar éluaruib boóra.

"A Dárraig šnoirde!
An ao córlaó 'taoi!
Nú caó é rin orc!"

DROG SGOILUIGEACHT.

"1 rgeólaib na ríol, 1 sceólaib na sriot
1 reólaib na rean, 1r ró beas mo sean."

Sin mar a labhair Séarfa Caol ua Doncáda agus é ag caoine a gádhairín. Sult doob ead an caoine. Áro file doob ead Séarfa. Dob' é ua Doncáda an gleana é. Peata beas doob ead an gádhairín. Druimín a ainim. Dálta gac peata, gadar nū duine, ruo gan puinn tairbe doob ead é. Tug pé rnap ar luicín lá, agus do éuaib an luc 'na ríórnais agus do taéta é. Dein an file airte ana deap, ana fultmar, ag caoine an gádhairín. Sin tuar dān ar an airte. Le méro a buarcta tré bār a gádhairín níor fan a tuille ruime ag an bfile, dar leir, in rna trí neitib ba mó le ráo ag luét léiginn agus eoluir i n-éirinn ra n-am ran, .i. ríoluigeacht agus reanchar agus ceól. Do tuigeat imear na ndaoine go h-áluinn méro an gíao a bí go coitcían ar na trí neitib rin, agus do tuigeat leir ná raib don duine beo le 'na linn ba mó gíeann oíca 'ná Séarfa féin. Dob' é rult an rgeíl Séarfa 'gá ráo gur éur méro a buarcta, mar gíall ar gádhairín ruarac, an gíeann ran ar a éioide. 1r léir dúinne an méro reo, lairtis de'n trult, .i. nār féao an file cuimneam ar don níob eile, cun méro a buarcta do tairbeant níor éireactaige 'ná a ráo gur bain an buairt an gíeann ran de. Ba dian an buairt o'féao a leitéro rin de díobáil a déanam! Na trí h-ad-bair rólair ba mó a bí ar cúmar an duine, do cup ar neamníob uair! Na trí neite doob' fearr nam cum gac rólair aigne do leigear! Cítear go ríolair cad é an móir-mear a bí ag an bfile féin, agus ag an scoitciantac leir, ar ríoluigeacht agus ar reanchar agus ar ceól, ra n-am ran. Do cúm an file an fíliúeact cun rult a déanam do'n coitciantaet. Do tuig an

COITCIANTAÓCT AN ÉAINNT, DÁ GONTAÓCT Í, AGUR AN FULT,
DÁ FULTMAIRIE É, A BÍ I BFOIAC RA ÉAINNT.

TÁ A MÁLAIRT RIN DE RGEAL AGAINN ANOIR. TÁ AN
GÉARCÚIR AIGNE IMTIGTE Ó N-ÁR NDAOINE. TÁIO “RGEÓI TA
NA RGEOL” IMTIGTE. TÁIO “REÓI DE NA REAN” IMTIGTE.
TÁ “CEÓI TA NA GEOT” IMTIGTE. TÁ AN GAEÓLUINN
NAC MÓR IMTIGTE. NÍOR IMTIGEADAR RAN SO LÉIR SO
DÚI SUP TÁINIS NA RGOILEANA GAILLOA RO ÉUGAINN;
RGOILEANA SAN RGEOLUIGEACHT; MÚINE SAN MEABRÚ;
GLÓR SAN ÉIFEACHT; LÉIGEAN AGUR SAN ANN AC FUAIM
FOCAL; LEADAIR AGUR SAN IONTA DÚINN AC PÁIRPEUR
BREAC; CAIINT AGUR SAN INCI DÚINN AC MAP BEAD
CAIINT NA NGÉANA. TÁ AN COR RAN DÁ IMIRT AR DOR ÓG
NA H-ÉIFEANN LE TRÍ FICÍO BLIAN. TÁ A CORAD AGAINN
ANOIR. TÁIMIO AG DUL AMÚ LE TRÍ FICÍO BLIAN. IR
FADA AN REACRÁN É. IR FADA AN T-AIRTEAR É Ó’N
MBÓTAR GCEART. CAO A DALL RINN! CAO A CAOÓ
RINN! NÍOR GÁD AC AON FEUCAIINT AMÁIN CUN A TAIR-
BEÁINT DÚINN CAO É AN DUL AMÚ A BÍ AGAINN DÁ DÉANAM.
NÍ GÁD AC AON FEUCAIINT AMÁIN ANOIR FÉIN ÉUIGE, AGUR,
FEUC, TÁIO NA MÍLTE AGAINN AG GLUAIREACHT CEANN AR
AGAIR AG DUL AMÚ, AGUR SUP DÓIC LEAC SUP B’ AMLAID
ATÁIO RIAD FÉ GEARAD A RÚILE DO COIMEAD DÚNTA SO
DÚIT LE H-EAGLA SO BREICFIDÓIR AN TRUIGE DÓIR AGUR SO
BREADÓRÍ, LUAC NÚ MALL, RGEOLUIGEACHT D’FÁGAIL I RGEOL
SAN RGEOLUIGEACHT. D’FÉIDÓIR SUP DÓIC LEÓ SO BREAD-
FIDÓIR, LUAC NÚ MALL, AN “GIDRÍAD DO CUP AR AN DOR
NÁ FUIL FÉ.” TÁ BREALL OIRTA! TÁIO RIAD AG BUALAD
AN TOIR RIN LE TRÍ FICÍO BLIAN AGUR AN GIDRÍAD ’N-A
DÓIOLAD RA TOIR EILE. “DO DALLAD A N-ÉIRIM ’R IR NÁR
DÓIB.” TÁIMIO AG DUL AMÚ LE TRÍ FICÍO BLIAN. CÉ
FÉ NDEAR É? IRAD NA RGOILEANA SAN RGEOLUIGEACHT
FÉ NDEAR AN T-AINDRÍOR AGUR AN DAILLE INNTINNE ADÁ
AR ÁR NDAOINE, AC CÉ FÉ NDEAR RGOILEANA SAN RGEOL-
UIGEACHT DO BEIT AGAINN? CURTAR AIRÍR “AN TRÍACAR
AR AN GEAPALL GCOIR.” SINN FÉIN FÉ NDEAR É. DÁ
GCUIRIMÍR COR I DCALAM SO DÁNA AGUR SO DAINGEAN,

aon lá le trí fíor blian beaó aṡapaó rṡéil aṡainn inoiu. Níor cúipeamaí aṡur tá a pian opainn. Oipean cainnt an file dúinn anoir, ac ní cainnt le rult aṡainn í. Ír féirí linn a íáó, ṡo dúbaó, í n-ár oṡaóó féin aṡur í oṡaóó ár nṡaoine :—

“ 1 rṡeólaib na rṡol, 1 ṡceólaib na ṡcrot
1 reóiríob na rean, Ír íó beaṡ ár nṡean ! ”

Ír truaṡ an rṡéal é !

“ TEANGA LIOM LEÓ.”

Sin ainim aṡa íam í n-éirínn ar aicme áiríṡte. Ní íó ṡráómaí an aicme íaó. Ní íó máit an aicme íaó. Má buailean uine acu umac aṡur ṡo ṡcuirfí rṡrío cainnte air, molfíó ré an oúó ’n-a oúó leat, aṡur molfíó ré an ṡeal ’n-a ṡeal leat. Molfíó ré leat an íuo ír oóic leir ír fearrí a táirríó leat. Anran nuair a buaifíó uine eile uime, an íuo a íol ré ’n-a oúó leat-ra molfíó ré ’n-a ṡeal leir íúó é, aṡur an íuo a íol ré ’n-a ṡeal leat-ra molfíó ré ’n-a oúó leir íúó é. Tá teanga ré leir aige oó ṡac uine ré leir. Ír oóic leir féin ṡur uine ana ṡarta é. Ní íaó a téiróean leir, am, nuair a h-aítníṡtear ṡo máit é. Anran curtar an ainim úo air, “ Teanga liom leó.”

Sar a oṡáinṡ an beárla ṡo n-éirínn bí ar an aicme ṡarta ran a nṡartaóó o’imírc ar oáoiníó í nṡaeóluinn. Cóí luac aṡur táinṡ an beárla níor leigeadar puinn aímíre óórra ṡan an ṡartaóó óeáona oó cúp í bfeíóí ra beárla. Bí oá “ Teanga liom leó ” acu anran, aṡur ba oeacair beir íuar leo. Ac ní íaib an rṡeál ar a oóoil í ṡceart acu ṡo oí ṡur cúipeaó

na páirpéir nuadacta ar bun. Anran ipead bí cead a teanganacu. Anran ipead bí caoi acu ar an noub a cup 'n-a geal ar daoine. Bí a pian air. Tugadair aghaid láitneac ar na páirpeuraib. Doinne acu go raib gurtaí aige cuige cuir pé páirpeur amac agus é lán ó ceann go h-eirball de “Teanga liom leó.” An cuio acu ná raib an gurtaí acu cun páirpéir pé leit do cup amac, níor deineadair ac cleite ceannac agus cromad ar rghíob. Ir ortá ba shiorra an moill na páirpéir do líonad le cainnt, agus dar nódic ní raib ra cainnt ar fad ac “Teanga liom leó.” Nuair a cíodad na rean daoine gan léigean an páirpeur mór fada leatán, agus é go léir clúdaithe le cló, bíod iongna ortá agus deirníoir; “Airíú éiteac ipead a formhór ran! Nuair a téirdean de'n fírinne acu ní foláir dóib ruo eigin do cup ríor cun an páirpéir do breacad. Ní creiofinn focal uata!” Nuair a léigti cuio de'n cainnt dóib agus nuair a curti i n-ghaethuinn dóib í, ní deirníoir ac a gceann do croctad 7 a fad, “Ní'l ann ac ‘Teanga liom leó.’”

Bí an ceart ag na rean daoineib. Ní raib ann ac “teanga liom leó,” an uair rin, agus ní'l i bpáirpeuraib na h-Éireann nam ó rin ac “teanga liom leó.”

D'fár prátáí bána go maic i n-Éirinn far a dtáinig an dub ortá. Fáran admad go maic ann. Fáran feur glar go maic ann. D'fárrad na daoine go maic ann dá bfaigíoir ceart. Ac níor cuiread ríol nam i dtalam i n-Éirinn d'fár leat cóm doirb agus d'fár an “Teanga liom leó” in rna páirpeuraib, cóm luat agus do cuiread ar riubal iad. Do féio an dnoct-ríol láitneac. D'eirig na gara. Do leat an duilleadair. Fé deire do bí an foibitideact múcta le cainnt, cainnt gan gur gan éirad, cainnt agus gan inti ac lócan, cainnt go bpáirgfa leat míle bí ad beul gan don diúir de'n fírinne do blaire inti, ac éiteac agus diomblar.

Da mító an rgeál ran o' atáirú. Da mító an t-olc ran do leigear. Ac cé déanfaó an leigear! Cé tabarfaó fé amáin!

Bí fear a5 feudant ar an n-íoc-obair. Bí a éiríde agus a aigne ar lapaó le feir5 agus le mí-éadótaó agus le díombáó. Fé deirne do bhuir ar an bpoiríne aise. Do ru5 fé ar fúirte maic agus díru5 fé ar an "deanga liom leó" do léapaó! Tá an léapaó ar riuáil 5o brio5máir. Tá a5 an mbuail-teóir, "colpa coll, buailteán coilinn, úrlár lom agus r5mór-buille!" Tá rgeit i 5cporíde an "teanga liom leó." 5o mbuairé Dia leir an fúirte!

"ní h-é lá na 5aoite lá na 5colb."
 "ní h-é am na cneadaise am na h-aicrúise."

Sin dá fcanpocal. Ir doiminn an éiall atá ionta. Ir foiléir an bpi5 atá leó.

Tá duine agus a éis i ngáó le díon. Tá a fíor aise 5o bfuil a éis i ngáó le díon, ac tá an aimir bpeá5, ciúin, tírm agus deir fé leir féin: "Tá aimir mo díóitín a5am éun an díin a éur ruar. Ra5aó amac ra éoil an treaótmáin reo éu5áinn, le congnaí Dé, agus bainfaó r5uilb maicte agus tabarfaó liom iao agus déanfaó iao do bíorú 5o bpeá5 rlaótmáir, agus 5eóbaó tuise bpeá5 faóa, láiríir, 5lan, cruic-neaótan, agus cuirfaó cóta díin ar an díóis rin, a máiríó ar fearó píce blian! Ní cuirfaó-ra don r5uilb aicinn ná don tuise coirce ar mo éis! Ní cuirfíoir trí 5áirpaó díob nuair beiríir iméigíte le 5aoit a'ir le 5féin!"

Ir ráram iomlán ar a aigne an méir rin a ráó. Beao an rgeál 5o maic aise dá mbeao an aimir agus é féin ar don aigne ra rgeál. Ac ir cuma leir

an aimpirí cad a d'éanfirí "an treachtáin reo cuḡ-
ainn." Siúo atarú uirtí rár a mbeirean an oiríde
air. Siúo rtoirín aḡur rín aḡur clagáiríac, aḡur
fliuacá aḡur rḡuabacá, aḡ rúacá an tḡean óin
aḡur aḡ noctacá na rtaobán. Siúo eiríean anáiríoe
ar óríimíre aḡur ror i láim leir aḡur cloc rā láim
eile, aḡur é aḡ caracá leir an bḡuacá a corḡ, ac
nuair a bíon áit dainḡean aige bíon dá áit eile ar
orḡailt aḡ an nḡaoit. Óio na cómarraín é. Bainio
riac crotacá ar a ḡceann. "Humt!" a veiríoe:

"Ní h-é lá na ḡaoite lá na rḡolb."

Taḡarícar an reanḡocal ro do'n uile rāḡar ḡnóca
ná veintear i n-am aḡur ná c ríoirí é d'éanam rā
ceairt i n-anntíac.

Mā bíon duine láirí, deaḡ-rláinteac anran, aḡur
é cóm neamḡpleacá rān ná bíon beann aige ar Óia
ná ar duine: aḡur mā caitean ré a rāoḡal ḡo h-olc,
ḡan creideamḡ ḡan coiríar, ḡan úrnuigḡe ḡan aic-
riḡe, ḡan rāoiríoin ḡan comaoine, ḡan aifírean, ḡan
óro, ríctíoe leir, b'fíoirí ar ríacá ríainnt blianta.
Mā veirítear leir ḡur ceairt do cuimíneam ar Óia
aḡur a rāiríeacá do ríac ní d'éanfiríoe de'n cómaríle
ac maḡac. Cuiríoe ré ḡáire ar aḡur d'éanfiríoe ré:—

"Rāiríeacá aróiríoe, ní bím abḡac leó,

Ár rāiríeacá ar maíoin ní veiríim ḡo deó."

Ré veiríe bḡirean ar an bḡoiríoe aḡ Óia na ḡlóire,
molaó ḡo deó leir! aḡur bḡirean an tḡrláinte aḡ an
nḡuine. Imḡigean an neairt. Rāḡtar rāon ar
rleairḡ a óromā é, teinnear 'n-a ceann, teinnear 'n-a
órom, teinnear 'n-a cḡoiríoe aḡur 'n-a clíab, teinnear
'n-a ballacá beacá ḡo léir. É aḡ rāoḡar aḡur aḡ
úrḡairt aḡur aḡ cneacáig. Taḡtar 'ḡá ríeucáint.
Óion an uile duine ḡo bḡuil an bār buailte leir.
Iarícar air cuimíneam ar a anam. D'éanḡac, a veirí
ré, "cóim luac aḡur cuiríac an taom beaḡ ro bíom."
Téiríean ré i n-olcar ḡo cuḡ. Meuríḡean an

raotair agus an cneadac. Téirdean d'á meabair.
leathan a cainnt air. Bfuil na rúile 'n-a ceann.
Dainean ré cupla leatao ar a beul. Sínean ré a
cora agus imtígean ré i láthair Dé!

Ní éiríod na daoine a sgeann. Ac deirir ríad,
'n-a n-aisne:—

“Ní h-é am na cneadaíge
Am na h-aitríge!”

Ir fíor dóib é.

“nÁ bac d'fonn d'á ainveóin.”

Nuair iartair ar duine obair nÚ gnó áiríste do
déanamh, agus nuair a cítear neamfonn a beic air
cuise, ir minic a deintear tatant móir air. D'féidir
go ngéillir ré do'n tatant, ac má géillean ir i
scoinnib a toile a géillean, ir “d'á ainveóin” a
géillean ré. D'féidir, as feudaint air, go mearrad
duine go bfuil ré as déanamh na h-oibre le fonn, ac
má 'reab ir “fonn d'á ainveóin” an fonn a tair-
beánan ré. Ní bíon a éiríde ra n-obair. Ní bíon a
dúirtac ra n-obair. Ní géillir an rgeal puinn air
má teirdean ar an obair dul cun cinn. Má téirdean
an obair ar tuatal nÚ i ndiaid láma, iré “d'fonn d'á
ainveóin” an céad duine a déarríod, “bí a fíor
asam-ra sur mar rin a beab!” Ní h-eab cuirir
ré féin an obair ar tuatal agus ar neamhíod le
n-a cuib neamhuime agus earba dúirtacra, agus
anran, nuair a cíir ré an díobáil déanta, déarríod
ré go dána, “D'innreap-ra daoib sur mar rin a
beab!”

Ní'íl níod ar bit ir mó a cuirdean reirbdean ar an
muinntir go bfuil dúil ra n-obair acu 'nÁ beart agus

cainnt de'n tróiró ran. Tá sean aithe i n-Éirinn ar an mbeart agus ar an gcainnt agus tá sean focal ag muinntir na h-Éireann ar an gcuma 'n-ar ceart ior beart agus cainnt do feachad. Nuair nác maic le duine luige irteac ra n-obair agus i déanamh gan iomad tacaic d'iarraio cúicí deirtear ná fuil ra duine rin ac "o'fonn o'a ainveoin." Tuigtear 'n-a tado gur mó go móir an dochar agus an díobail ir gnát le na leicéir a déanamh do'n obair 'ná an cairbe ir gnát leir a déanamh oi. Tuigtear gur fearr é beic ar an obair 'ná é beic inti, agus deirtear láitread, "Ná bac o'fonn o'a ainveoin."

Ir mó "o'fonn o'a ainveoin" agaimn i n-Éirinn anoir. Tá dlige déanta le fada, ar maice leir an bfeirimeoir, ac ir o'fonn o'a ainveoin é. Ir o'a ainveoin a deinean an dlige rin don cairbe do'n bfeirimeoir. Ní deinean ré de maicear ac an méir ir luza féadan ré, agus an méir rin féin cóim mall agus féadan ré, agus é coimead o dúl cun cinn cóim fada riar agus ir féirir é. Tá bóiró Sgoluis-eacta agaimn cun tabairt ruar do cur ar dor ós na h-Éireann. Ir o'fonn o'a ainveoin an bóiró ran o corac. Tá a rian air. I n-inead aigne agus inntileact na n-dor ós do cotú le h-eolur agus le múine agus le h-oileamaint iré ruo atá ag an mbóiró ran o'a déanamh riam 'ná ag dallad agus ag caoacad na n-dor ós, agus 'gá gur amú. Sar a dtáinig an bóiró ran cuagaimn bí inntileact agus éirim agus cuirgint i n-ár n-daoine. Bí ár dteanga breágh brioimhar ceolmar féin agaimn ar carrang agus tiomaint. Bí meabair agus cuirgint agus éirim aigne agaimn. Ní raib papóirte i n-Éirinn gan file nú do inti, filí breágha ceolmara deirbéalaca. Tá cur o'a bfilideact rgríobta agaimn agus ní'l filideact ra domán ir fearr 'ná i. Ní'l le fágail i n-Éirinn anoir ac filí bata, filí gan raic, filí gan ciail gan meabair gan cuirgint gan cainnt gan éirim

san éoctrann uirlabha. Nuair a cuiríodh ríad cun abhaidín a d'éanam ní bhíon acu go léir ac an t-aon toirní amáin. Iré rín:—

“Come all ye true-bred Irishmen, ———.”

Sin mar a d'ein an bóro linn é! Bhain an t-úige ar maoin fáogalta d'inn. Bhain bóro na ríoluiḡeacta ar ḡcainnt d'inn. Bhaineadar aráon ar meabair aráinn. D'fáḡadar beo boct rínn.

“Ná bac d'fonn d'á ainḡeoin!”

SGOIL SAN SGOILUIḡEACT.

Tá or cionn trí ríro blian ó cuiríodh na ríoil-eana ḡallta ar bun i n-Éirínn. Bí átar móir ar d'aoimib, ioir íreal aḡur uaral, nuair a tráctad ar tóir ar íad do cur ar bun. Ní raib don taitíḡe aḡ muinntir na h-Éireann ar don ruo ríḡanta d'fáḡail ó muinntir Šarana, aḡur bí ionḡna ar an uile d'úine cad a bí aḡ eiríḡe d'óib. Tamal beaḡ poime rín, dá b'raíḡfí ḡreim ar fear aḡ múine ríóile i n-Éirínn do c'rocfí é. Aḡur b' rín íad na c'rocairí féin anoir aḡ cur ríóileana ar bun cun na n'aoine do múine! Do ceapad láríreac ḡurab amlaib a bí catú ar muinntir Šarana mar ḡeall ar a raib de d'íobáil d'éanta acu i n-Éirínn aḡur go raib fonn orca leór-ḡníom éirín a d'éanam. Do cuiríodh míle fáilte poimir an obair, aḡur d'ubrad “go neartuigíó Dia léi!” Do n-orḡalad na ríóileana aḡur do líon an muinntir óḡ irteac. Bí átar aḡur móirail aḡur móir-éoirde ar ḡac doinne. “Ó,” d'ubairt d'aoine, “beir ana fáogal aḡáinn anoir. Beir eólu aḡ ar ḡcláinn. Beir tabairt ruar orca. Beir léirḡean acu. Beir ríad ábalta ar ḡabáil tríó an fáogal go neamhrpleadac. Ní ḡad d'óib a ḡceann a éromad

Timpall cúig bliana fíor ó shin ceap na Coimisinéirí go raib an “Lúb ar Lá” fágáilta amach acu. Siúd láitheada iad a g léigear an rgeil. Cuireadur an “Results System” ar bun. Dein ran an donar ar fad ar an obair. Má b’ olc a bí an rgeal ar dtúir ba feacht meara anran é.

“Buail clog ra cill, agus níor binn an clog;—

Ac buail clog eile ra cill a dein clog binn de’n clog.”

Tá an “clog eile” ar riubal le cúig blianaib fíor. Tá an trímáth clog le cur ar riubal anoir. Dar linn beir an trímáth clog níor bodaire agus níor balda ‘ná don ceann de’n dá ceann eile.

Tá don cómairle amháin againn le tabairt do rna Coimisinéirib. “Ní tuigean ríob an obair. Tátaoi ‘gá lot le trí fíor blian. Is mór doaoib eirige airt. Tógair lib úr nglúilríorí agus imtíor uainn ar fad, agus fágair an obair fúinn féin.”

Siné lear gac taoib, ár lear-na agus lear na gCoimisinéirí.

AN SÚISTE.

Taob: Sead, a Doncad, cad é do mear ar an Súiste?

Doncad: Tá ré go feilmionta! Tá an buailteán go maic agus tá an colpa go maic agus tá an gao go maic. Ac an buailteoir! Ní feaca nam a leiríor! Fágaim le h-uadact, nuair a léigear an páipeur ar dtúir gur mearar ná raib farz aige, ac geallaim duit go bfuil a malairt de mear anoir agam air.

Taob: Cad é an loct a bí ar dtúir agat air?

Doncad: Súd ceapair go raib an ioma de’n fírinne aige dá innrint. Ní taitnean an fírinne linn i

n-Éirínn. Tá sí ró fearú. Céapaf ná féadfað don páipéar dul cun cinn i n-Éirínn ac páipéar ná neórfað an Éirínn. Nuair a conaic an Súirte as rtealað na Éirínnne roir an dá fúil orainn, “Ambara, a míc ó,” arfa mife am’ aigne féin, “ní déanfí an beart!” Ac éim anoir go raib dearmad oim.

Taòs: Ca b’fíor duit fór ’ná go raib an ceart agat. Ní’l puinn aimfíre curta de fór as an Súirte. I’r am nua fór é. Tá roimí. Ca b’fíor duit ’ná go mburfað an fad, nú go rfoilfað an buailteán, nú go roiofpað daac i fcuirínn an buailteópa?

Doncaò: Ná bíod eagat oit. Ní baogal do’n fad ná do’n buailteán ná do’n buailteóir. Ní taitean an Éirínnne linn i n-Éirínn, ac ífé uair ná taitean sí linn an uair ná h-innrtear dáiríuð úínn i. Nuair a h-innrtear i fceart úínn i ní’l don fuo ar an rcalam ro ír fearfa taitean linn ’ná i. I’r fearfa linn an t-éiteac lom ’ná leatinnrint ar an bÉirínnne. Ac nuair a fíbmíto an Éirínnne, cruair, lom, foláin, fan ríat fan eagla, fan beann ar namair ná báir do capair, ír bia agur ír deoc linn i. Níor táiní don fuo riam cruorta oim ír mó cuir d’ácar ar mo cruide ’ná an uair a conac conur mar a tug an Súirte “bualað an cléirí camfúilí” do rna páipéarib eile an céao lá táiní fé amac. A leitéir de léapað! Meafar go n-iompócaoir go léir air agur go marbócaoir an fear boct. I n’ ineað fan ífé fuo a deineadar ’ná cúbað cuca agur na buillí do glacað agur d’fulang, díneac mar a déanfað an t-aral ar taob an bócar! Céapadar, ac leigint leir an fceao buille, ná bualfí oita ac an buille rin. Deineadar dearmad. Tácar ’gá léapað ó rin agur ní’l fíocr ná míocr arta! Cao é cuir ná h-iompuígíto ríao agur íao féin do coraint ar an

Súirte? Tá a n-óidicín de cúir acu. Tuigis riamh go n-áluinn, iriú 'n-a gcloíde féin, go bfuil an ceart aise eúca! I ré mo tuairim láirir gur mearaodar féin riamh ná raið don bpeit acu ar mairleadaint agus ar iad féin do coimeádo ruar i n-Éirinn dá luigiúir amac ar an bÉirinne o'innirint i gcómhnuige san rpleadócar. I r amlaio atá iongna anoir orca a ráð go bfeadórad don páiréar é déanamh. Tá a fíor acu go maic, dá luigiúir féin amac anoir ar aicir a déanamh ar an Súirte gur b' amlaio a beimír go léir as cur an anama amac as gáirí úmpa. Tá an rgeal as uil ra muilean orca. Ní déanrío éiteac ná fírinne an gno dóib fearca. Ní feadóir riamh cad ir maic dóib a déanamh. Tá an Súirte tar éir iad do bargaó, agus ní h-amáin iad do bargaó ac iad do cur amú.

Taós: I r fíor do éainnt, a Dóncaó. Tá an Súirte 'gá mbargaó agus 'gá gcur amú i n-aonfeac. Ac tá ruo, agus dá ruo, nác é rin as an Súirte o'á déanamh. Ní'l uain agáinn inoiu ar a tuille do ráð. Tugair-re do máctnamh féin doimra inoiu ar faotar an tSúirte. Tabarrao-ra mo máctnamh-ra uic-re lá eile ar faotar an tSúirte.

Dóncaó: Go mbuaió Dia leir mar Súirte!

Taós: Amen! Agus leir an mbuailteoir!

AN SÚIRTE.

Taós: Dubart leat an lá déanaí, a Dóncaó, go raið tuille agam le ráð leat i rtaob an t-Súirte.

Dóncaó: Comáin leat. Táim as éirteac leat.

Taós: Cuir an Súirte as máctnamh mé go móir.

Táim ag déanamh maectnamh ó'n gcéad lá a conac é. Is dóca sur minic ariúgir cad buidairt an Sártae Coileánae i rtaob a máear:—

“Bliaín a’r lá ’máireac
A bátao mo máear.
Beao rí timpal ó rin.”

Is amlaio a bí an máear ag teacat a’bail ó áit éigin. Bí a’bail ar an rluige roimpi. Bí áit aici le gabáil, trearna na h-aban, nú rpoctao, dá rceirdeao rí cúpla míle timpal. Bí tuile ra n-abainn. Bí rictinear a’bail ar an mnaoi. Bí an leao ’n-a riao ra baile agus gá le deoc aise. U’ fada léi rui go rci an rpoctao. Tu gí fé an áit ro gabáil. Bí níor mó uirge ra n-abainn ’ná mar a ceap rí. Do bátao í, agus ro fásao an leao gan deoc. Dá rveineao rí maectnamh geóbaó rí timpal. Ní caillraó rí bliaín leir an airtear. Ní marbócaó an rígnear an leao. “Sí an beart ríuráita ná caill.”

Doncaó: Conur a baineann ran leir an Súirte?

Taós: Go réio, a Doncaó. Tá muinntir na h-Éireann ag fulang euscóira, le fada r’aimpír, ó cómaectao agus ó rpoct-bliúcti Sacran. Is minic le céad blian agus breir a cuireao an euscóir i breioim cóm rian agus cóm rrom, sur rpir ar an rpoirde ag muinntir na h-Éireann, ó am go h-am. Is reanfoal é, “Seacain fear gó fear na rpoirde.” Nuair a breireao ar an rpoirde ag muinntir na h-Éireann is amlaio a rictoir láirteac cun airim ro láirreáil agus cun cozaio a déanamh. Siné ríreac an ruo a ceartuirgeao ó’n namáio. Ní bíoó ag muinntir na h-Éireann ac airim gan máit, píci a veinti i gceárcain, rpealana, ráinní, rluairde, reana gundá cama, meirgeaca, púar ná glacaó teine. Ní bíoó ran féin ag leat na rluós. Bíoó gac róro airim dá áilleacat ag an namáio. Bíoó a

rian air, ní bíodh aš an namhaidh ac na Saeoil docta do ghearraíómpa. Bíodh Céim an fíad ašainn, ašur Siab na m'ban, ašur Vinegar Hill. Anran bíodh cor ar bolg dá d'éanamh oíainn níor meara 'nád riamh.

Doncáth: Ašur cad a mearpá a d'éanamh?

Tadh: Siní oíneac an ceirt atá aš an bpaípeap nua ro dá réirdceac. Tá an léadep 'gá tairbeaint uíinn sup 'mó cuma 'n-ar réirdir namhaidh do tpoird d' éagmuid é tpoird le cošad. Mearamair riamh nád raió le d'éanamh ašainn ac tpoird nú fulang. Da rošá a' dá ois é, ašur dob' é an cošad ois ba meara oíob. D' airigeap féin focal ó uíine d'ár namhaidh lá. B' é am é 'nád an uair a bí an Land League ar deapš-lapad ar fuaid na h-Éireann. "A!" ar reirean "ir tpuagš cpaíóte nád veinean ríó arim do glacáth ašur eirige amac ašur cošad d'éanamh linn!" "Cad 'na tóob?" arpa mire leir. "Mar do ršuabpí ar an raošal ríó i n-don lá amáin ašur anran bead ruaineap ašainn uaid!" ar reirean.

Doncáth: Šo veimín le fírinne uuit, a tadh, pé macctnamh a d'éanpínn ar an ršéal ní réirdir liom a feiršint cad eile atá aš muinntir na h-Éireann le d'éanamh ac an eugcóir d' fulang nú an namhaidh do tpoird.

Tadh: Dein an léadap do léige šo cruinn, ašur dein macctnamh šo olúit ašur šo gáap ar a cainnt, ašur ní fada šo dtuigfir ac' aigne sup 'mó rāšar tpoada ir réirdir a d'éanamh d'éagmair tpoird cošad. Iré an cošad, šan amrap, an tpoird ir cómhšaraiše. Ac duhdairt an Šárlac úo, ašur b' fíor d'ó é, sup b' feapir an timpal 'nád an cómhšar.

AN SÉALA (THE BRAND).

Táin Coimirínéirí na ríol, san ríoluigeacht, go ríatánach agus go blaðmanach agus go fuadaraic. An tairbe nár veineadh le trí picir blian, táin ríad gá maoidéamh go h-árth go n'óanfar anoir é. I ríada é an feiteamh. Ní mairte a ríad "má'r mairt é gur mairt é." Ac feuc, níor táinig don bliuie de'n tairbe ríor. Ní veirtear, "má'r mairt é i rí mairt é," go rí go rígean an mairt. Tá mórán potraim dá óéanamh pé 'n éirinn é. Táin ríuige agus ríagalta dá n'óéanamh go ríuige. Táin oibreaic nua dá gur ar bun, le óéanaiige, in ríu ríuige ríuile. Obair ríu ríu ríu a mairt do gurún conur cipíní do cur i n-aice céile nú i gceann a céile! Veir an t-áir agus an máir ríu baile, as obair go ríu, as cur alluir ríu, as carad le bia do ríuáir ríu péin agus do'n gurún agus an gurún ar an ríu as ríuim conur cleara do óéanamh le cipíní! Dá mairtí do'n gurún conur laingir a óéanamh do áoiria nú do mairt, nú conur beáiria áiríe do ríuáir nú r' oráir, nú conur ríuáir uirge do leingir ar mairtí ríu áiria i ríu a cur ríu an feur as ríu ríu aníor, b'féir go ríuáir an gurún conur a áiríe r' á áir nua ríu a ríu ríu pé áir o'n ríu. Ac—cleara le cipíní! Sgíatána! Agus blaðman! Agus maoidéamh! Agus san as teacht ar ac cleara le cipíní! I ríu an ríuigeacht i ríu éir ar ríu ríu blian! Trí ríu blian as ríu amú, agus anrín ríu as óéanamh cleara le cipíní! Dá mairtí ríu Concuráir Máirí ríu ríu é an leatad a bairtí ar a ríu!

I ríu leamh an obair i, ac tá ríu i ríu leamh 'ná i. Tá mairtí na h-éiríeann as éiríeacht leir an mblaðman. Táin na ríuáir nua ríu or cóir a ríu, ríu cipíní agus cleara agus uile, agus ní' focal as teacht a'

beul doinne acu i n-aghaid na bheallántaí. I r iongantaí an níó é rin, agus fóir ní h-iongantaí. Do b' iongantaí an níó é dá mbeo ar sciall i sceart againn, ac ní'l. Tuig na rsoileana san rsoilighaíocht trí píeio blian as múcaí agus dállaí ar n-aigne agus ar n-inntinn. Tá ar meabair agus ar dtuirgint cóim las, cóim ruarac, cóim maol acu fé dheirneac mirtíe d'óib rinn a cup as d'eanam clea le cipíní. Cúir gáire cuigainn!

Ac tá don ceartaíge amáin tagaíte ar an scur amú. Do fógraí, le cuir de'n blaíman, go ndéanfi gleacaídeac (drill) do múine ar an rsoil, agus do cuair párla amac go scurfi réala ar gac leaib mic, i dtreo go b'féarfi é cup ra n-arm nuair a beo fé eiríste ruar. Glac rannra na daoine go léir. Coimeadad na garrúin ra baile ó'n rsoil le h-eagla go scurfi an réala oíca! I r tuine san ciall a cuimníg ar a leitéir, agus i r daoine san ciall a éiríe é. I r daoine iad gur fás an rsoil san rsoilighaíocht réala daingean oíca féin, réala ainbriora, réala neamtuirgiona, réala dúiríe agus daile inntinne.

I r móir an triaí, nuair h-ordalaí an ceo rsoil gaillda i n-éirinn, náir liúig tuine éigin mar reo. "Ná téir don leaib irteaí ra rsoil rin! Má téiríe an curpar réala gána, rannalaí ar a leaibí go deo de!"

Níor liúig doinne. Tá a pian air. Tá an réala oícaínn. Tá fé trí píeio blian as dul irteaí ionainn. I r fada go mbeo a dheirne amac.

AN SÚISTE.

Doncaí: I r maí an ruo "bualaí an éleirí gampúilí," a táirí, ac am briaíar móiríe ná taínean

an bualað ran liom nuair a éim buille ra n-eug-cóir ó'n gcléireac.

TAOS: Cad dó go bfuilir 'gá tagairt rin, a 'Doncáð?

'Doncáð: Súd riné an cómtionól rin o'fearaib éireann a bí i mB'l'at Cluac an lá fé deire. Ní féadfað an namairt ir o'poc-aigeannta dá bfuil agáinn veit níor cruada o'ra 'ná mar a bí an Súirte!

TAOS: Suid ríor anran, a 'Doncáð, agus neófað rgeal beag reandair duit. Ir mimic ariúgir teact tar cómpac Cúculainn le fearoia. 'Seo níð a tuit amac ra cómpac ran agus b' féirir go gcuirfað pé raintt iongna o'it. Bí fear i b'pocair Cúculainn 'n-ar b' ainim dó Laoz mac ríú an Gabra. Ba feirbireac é, ac má 'reac, ba cara ana d'ilir do Cúculainn é. Bí arto cion acu ar a céile. Nuair a bí an cómpac ar riubal ar feac tamail do tuis Cúculainn gur baogal dó go mbeac b'reir agus a d'oitin le déanam aise ra cómpac. Tus pé cogar do Laoz. "A Laois," ar reirean, "bí ag fairé ar an gcómpac, agus má tugan tú pé n'oeára fearoia ag buactaint o'rm labair go h-árto agus vein mire do cáine cómh gear agus cómh dian agus cómh h-olc agus ir féirir le o' veul é. Vein mé glamað agus o' aiciríú agus do tarcairíú. Ná bíot cruag ar bit agat dom. Ná rtaon ó'n aiciríú. Siné d'uireócaíð m' fearz agus mo neart. Tabair an uile f'óro marla dom."

'Doncáð: Tuigim tu, a Tairz. Dar leat ir ar maite le fearaib éireann acá an Súirte. Náir cóir náir beag dóib an namairt cuca?

TAOS: Táim ag feuctaint ar fearaib éireann, a 'Doncáð, agus ag éirteact leó, le ríce blian. Tugadair veic mbliana ag molað a céile i o'poc gur d'oit leat gur b' aingeal, bog teit anuar ar na flaitearaib, an uile duine acu. Anran do tuiteadair amac le céile agus tugadair veic mbliana eile ag cáine agus ag r'píoe a céile, i o'poc gur d'oit leat gur

diabhal aníor a h-iaétar i ríinn an uile duine acu ! I rí amhlaid mar a bí an ríéal acu, a Dóncaó, nuair a bíodar ag molaó a céile ní raib an molaó dáirírib, agus nuair a bíodar ag cáine a céile ní raib an cáine dáirírib. Fíri maíte ipeaó iad, ac ní'l aingeal ná diabhal oréa. Ní'l don duine ar an ríaozal ro, a Dóncaó, gan a loct féin air. Má molan duine tu coiróce, agus go ndéarrib ré leat ná fuil loct ar bit oré, tuig-re láirneac ac' aigne sur ag mazaó fút acá ré. Tá marmar oráinn go léir i n-éirínn ó'n ríoró ran cáinnce. I rí ríéal nua dúinn fear do teacó i n-ár mearf go bfuil ré de mírneac aige rínn do cáine agus do glamaó agus do tarcuirrib, coir, tíar, táll, tré n-a céile dúinn ! Má tá ciall agáinn ní déarrib an cáine don díobáil dúinn. I rí amhlaid a cuirrib ré fíacáib oráinn feudáint cuzáinn féin agus ar locta do leigear. Mara bfuil ciall agáinn ní déarrib molaó ná cáine tarbbe ná díobáil dúinn !

Dóncaó (ag cur záire ar) : "Sgaoilimír taráinn, gan molaó gan cáine, a Táirg."

Táirg (ag cur záire eile ar) : "Ná mol agus ná daor," a míc ó, "óir ní fagtar ríoi gan loct." 'Sé rin le ráó, a Dóncaó, mara bfuil ciall ag duine ná bí ac' boóráó féin 'zá molaó ná 'zá cáine ; má tá ciall aige geóbaí loct le cáine ann agus ipé cáine na loct a leigear.

Dóncaó : Ambara b' féirí rímut de'n ceart do beir agat. "Duail do buille nuair féarrib é."

AN SÚISTE.

Dóncaó : Go deimín, a Táirg, pé maítear a deir laoz do Cúculáinn nuair a cáin ré é ní cuirpá an ríaozal 'n-a luige orí 'ná sur b'olc an ríor d'fear an trúirce ar ndaoine féin do cáine. Tá namáio

ár ndóicín aḡainn cun rínn a cáine aḡur ír ró máit cuige íao. Tá gráin aḡ ár namáo ar fearaib éireann, go móir móir, nuair a éitear fíir éireann i gceann a céile mar a bíodair an lá fé deire a mb'í'at Cúat ra n-áiró fear. Tánaodair ann o'n uile páirt o'éirínn. Ba dóic liom gur éirte dúinne íao do molaó aḡur an cáine o'fáḡáilt fé an namáo.

Taós: Ír fíoir dúit, a Dónáo, gur ceart an cáine o'fáḡáilt fé an namáo, ac ní ceart innrint na fíirinne o'fáḡáilt fé'n namáo mar ní baogal go 'neóirao namáo an fíirinne. Ír rean-focal é go mbíon an fíirinne reairb. An ceart, mar ḡeall ar a reirbe, i fáḡáilt gan innrint?

Dónáo: Ní ceart. Ac cao i an fíirinne reo a deirir?

Taós: Ír dóca go n-aomócair, a Dónáo, nuair a bío fíir éireann i b'ócáir a céile, gur ceart dóib íao féin o'iompair go ciallmair aḡur go rtuamda aḡur go rtaídeairta; gur ceart dóib éirteaó go breáḡ, ciúin, foirneac, le h-innrint ḡac taoib de'n rḡeal atá le dul fé n-a mbreiteamantar. Conur ír fíiríir do dúine breit óleagḡac a tabairt mara n-innrteair dá taoó an rḡeíl dó! “Ná tabair do breit ar an ḡeáo rḡeal go mbeiríó an daira rḡeal oir.” Má éirtim leir an dtaó de'n rḡeal a taitnean liom aḡur má diúltuigim o' aon éirteaó a tabairt do'n taoó ná taitnean liom cao é an raḡar breitim mé!

Dónáo: Stó, cuir i ḡcár go raib fíoir ḡac taoib de'n rḡeal go h-áluinn aḡat poim fé.

Taós: Má bí cao ba ḡáó dom éirteaó le h-aon taoó de! Ba ceart dom gan éirteaó le h-aon taoó nú an coḡpom céadna tabairt do'n dá taoó.

Dónáo: Aḡur an amlaíó náir tugao an comḡpom céadna do'n dá taoó ra n-áiró fear?

Taós: Bíor ann, a mic ó. Do labair an ceann uraíó, an Réamonac. Tug fé cómairle a leara o' fearaib éireann. Dubairt fé leo, má ba mian leo uraim a beít aḡ an raogal móir dóib, aḡur do'n

Árdo-íreir a bí 'n-a ruidé acu, go raib ré ceangailte orda go léir éirteacht go ciúin agus go rtuamda le gac fear a déanfaid cainnt leó, pé 'cu tairnead an cainnt leó nū ná tairnead; go raib an uile éaoi acu ar a mbreid do tabairt do réir a n-aighe agus a otoiile agus a otoiuriona féin. Nuair ariugear an cómhairle rin do ceapad, nīd nār b' iongna, go mbead an obair go h-áluinne againn. Do gluaid an gno go maic an fáid a bí an cainnt cun a otoiile ag formhór na feire. Ar ball do labair fear ag cur an taoib eile de'n éar i bfeidm, ac má labair d'eirig bairtead agus liúiread agus rgreadaid agus an uile íagad oioiompair ar an uile éad de'n treidmra. D'iarra fear na cataoiread, ariir agus ariir eile, ar an bfeir, céad cainnte tabairt do'n t-é a bí n-a fearam. Nī raib don maic ann. Nī túirge cuiread ré focal ar 'nā do múcti an focal le bairtead írána. Do tugad an cóirú céadna do'n uile cainnteoir a dubairt don focal nār tairn le luic na bairteige. Bī náire agus ceann-ré oim. An fáid a maifad nī feicfar ariir mé ag Árd-íreir de'n tróir fan. Marā mūinid an Súirte ciall doib nī mūinid don nīd iad.

Doncad: Go deimhin, a tairig, ir truaig an rgeal é rin! Ná féadfidir éirteacht agus anran a n-aighe íráam i ndeire bairra nuairā bead an breid le tabairt!

Taig: Ná féadfidir, arto!

Doncad: Na buidne, ar fuio na h-éireann, a cuir ann iad, iriad a ciall an rgeal. Bī ré ceart acu a rád le gac fear doib, "fan anro ra baile marā féidir leat tu féin d' iompair agus rtaonad ó bairtead!"

AN SUISTE.

Taig: An focal déanad úo a dubair anro an lá ré deire, a Doncad, do cuir pé ag maicnam go mōr mé.

Doncáð : Cad é an focal é ? Ní cuimhin liom é.

Taòg : Dubraíir gur b' iad na buirdeanta atá ar fuio na h-Éireann fé n-deára tíg a-mhar a d'éanaí de'n mór-íeir úo a bí i mB'í' Át Cliaí, óir nár cuirheadar uata tar a gceann cun na íeire rin daoine o' fadópað iad féin o' iompar agur rtaonað ó búirteac.

Doncáð : Agur cad é an maectnaí mór fadópa a baint ar an méio rin ! Dar n-óic ní'l gno ná obair ar an ocalaí ro do fadópi a d'éanaí oá mba ag búirteig a beað luét a d'éanta ! So mór mór, má'r gno é 'n-a gcaittear oá taob rgeíl o' aipeactaint agur do cuirgint agur do bpeitniú.

Taòg : Ir fíor. Ir le ciúnar a veintear bpeitniú. Ní féidir é d'éanaí lé blaðman. Ac tá níor mó 'ná ran ra rgeal. Iré ruo a cuir ag maectnaí mé 'ná tú 'gá ráð gur b' iad buirdeanta na h-Éireann a vein an deapmað, le gan a cur ar a rúilið do rna teactairið conur ba ceart doib iad féin o' iompar ra bfeir.

Doncáð : An-daig, a Taiòg, ba cóir go ocuigpað na teactairi féin an méio rin, ac ba mór an truaig gan duine éigín 'gá cur ar a rúilið doib.

Taòg : Iré focal a bí i mbeul gac duine, tar éir na íeire ná, "Seað ! Náe deap an parlimint a beað i n-Éirinn againn !" Do cuirhead an cáinnt rin i mbeulaib ár namao agur ní raib don blúipe gátair leir. Oá ruirhead na teactairi anrúo agur gan oirhead agur don glór amáin do cur arta an íaio a bí an cáinnt ar ruibál, ac a mbpeit a tabairt i n-deire an gnoá, do íeip a oioile agur a ocuirgiona féin, beað an topað céadna dípeac acu o'á bárr a bí acu de bárr na búirteige, agur beað ruo eile acu o'á bárr ná raib acu de bárr na búirteige ; beað meap ag an uile duine orá, ioir cápaio agur namáio.

Doncáð : 'Soð 'ré baí 'n-a bfuil an donar ar íaio opainne, i n-Éirinn, ní féidir linn éirteact le focal ir oóic linn náe fíor gan an t-éiteac a tabairt láit-peac oó !

TAÓGS: Díreac! Cóm maic agus go ndéanfaid ré don bliúine deirfiúgeadta ra rgeal rinn do tabairt an éitig do nú gan a tabairt! Ac pé 'cu éiteac nú fírinne é ní le búirteac ir ceart é cur ar neamhníó ná é cur i bfeiróm, ac le cainnt breágs réiró ciallmair.

DONCÁD: Tá go breágs, a Tairóg, ac conur a múin-far ran do muinntir na h-Éireann?

TAÓGS: Pé cuma 'na ndéanfar an múine caitefar é tognú ra n-ait a duibhair-re féin.

DONCÁD: Cao é 'n ait, ariú!

TAÓGS: In rna buirónib ar fuir na h-Éireann.

DONCÁD: Ó, tuigim.

TAÓGS: Nuair a tuigfiró poibilídeact na h-Éireann sur feir gan maic feir búirteige, sur feir gan rtuaim í, sur feir gan ciall í, sur feir gan éirídeamaint amuic ná i mbaile í, geallaim-re duit go gcuirfiró poibilídeact na h-Éireann deire leir an mbúirteac.

DONCÁD: Éir do beul, a Tairóg. Ná bí ag leigint na gaoite irteac! Cao tá ag poibilídeact na h-Éireann féin dá déanam, le deic mbliana agus bfeir, ac ag blaóman, agus ag búirteig nuair a bíon don gno poibilíde idir lámhaib acu! An fuir céadna a deirir-re a deir tig amur de feómpa na feire, iré atá ar riuabal gac don lá'n treactmair ar fuir na h-Éireann. Nuair a bíon cómtionól móir poibilíde ar riuabal, má labhran don duine focal ná tairniró le formhór an pobuil múctar a cainnt láirteac le búirteac agus la béiceac.

TAÓGS: Go réir, a DONCÁD. Ní mar a céile cómtionól poibilíde agus feir. Bíon an uile íaghar daoine ra cómtionól poibilíde. Daoine togtá a bíon cruinnigte i bfeir. Da ceart do muinntir na feire beic cóm ciúin cóm rtuamda leir an ndáreus 'n-a mbead orda duine daoraib cun báir, nú do ídoraib uairó.

bun préimh an sgeil.

Doncáth: Cogair, a tairg. Ní fearóir ar léigir cainnt a tuis ragar a Máig Nuadhó uair i gCorcaig an lá fé dheire. I r fearó nár léigear féin cainnt cómh h-áluinn, cómh bpríghair, cómh doiminn, cómh bunúrac léi.

Tairg: Níor léigear. Cao dubhairt fé?

Doncáth: Cuir fé ar dtúir or cómhair na n-daoine a bí ag éirteacht comparáid iorí aor ós Corcaige trí ríctó blian ó rin agus aor ós Corcaige inoiu. Dain-ghinís fé an comparáid ar cainnt a cait rghribneoir bearta d'ár v' ainim Thackeray. Bí Thackeray i gCorcaig agus ag bualaó ar fuio na cataraó d'ó d'airis fé cainnt agus cómháid iorí cuio de garrúnaib na rraíoe. Ag tráct ar leabhair agus ar léigean agus ar ghnótaib ealaóan ireaó bíodair. Do leat a d'á rúil agus a d'á cluair ar an úgóir léigeannta nuair airis fé an cainnt. Cainnt bpeágh éiallmair, léigeannta, cuirgionac, ag teact ó dailtínib rraíoe, agus iad cornoctuiághé, ceann-lomraéta, d'roc-éadaiágh! Bí iongha ar an úgóir, agus reo mar innir fé féin an puo a cuir an t-iongha air. "Dailtíní rraíoe, ná fearaó an taob irctis d'aon rgoil fóganta maí, ag tráct ar leabhair léigeannta, agus ag bpeitniú oréa, i gcainnt bpeágh, fairóbir rtuamóa, do tairbeáin gur tuisgeadair bprígh agus bunúr na leabair. . . . Ní fearóir aor ós de'n tróiró ran tall i Sarana, ní h-amáin imearsh dailtíní rraíoe ac fóir imearsh na n-uairal in rna rgoileanaib ir fearir. Deirim leat nác ag muinntir Sarana atá an buaó cómh fearó agus a téiró-ean éirim agus cuirgint agus aibeamlaect inntinne na n-aor ós. Tá an buaó ran ag dailtínib rraíoe Corcaige."

Nuair a cuir an ragar or cómhair na n-daoine an méiró rin, dubhairt fé leó mar reo:—"Dá d'agad

Thackeray anoir go Corcaig, an bfaḡaḡ ré an éirim aḡur an inntileacḡ aḡur an tuirḡint rin i n-ár n-aor óḡ? Ní bfaḡaḡ! Cao n-a ḡaob? Cao fé nḡeár an t-aḡarú? Ní raiḡ aon rḡoileana i n-éirim an uair rin ḡur b' fíú iao ḡ'áiream. Tá an ḡúḡaig lán ḡe rḡoileanaib anoir, aḡur ḡailtíní na rriáḡe ḡá ḡtiomáint irḡeac in rna rḡoileanaib le ḡliḡe. Ir aic an cúrra é. Na rḡoileana aḡ ḡul i méir aḡur an rḡoluiḡeacḡ i lúḡeao! An múine aḡ ḡul i nḡéir e aḡur inntileacḡ na leanḡ aḡ ḡul i maóile! Cao fé nḡeár é! Aḡur cao é mar obair ḡo múinntir na h-éir eann cur ruar leir. Nú an amlaib aḡá an róir rḡoluiḡeacḡa aḡá in rna rḡoileanaib tar éir aighe na nḡaoine ḡo maolú aḡur ḡo múcaḡ aḡur ḡo ḡallaḡ cóm mór ran ná tuiḡir riao féin an eug-cóir aḡá ḡeanta oirḡa, aḡur an eugcóir céaḡna a beir ḡá ḡeanaḡ aḡur ḡá meḡḡú ar a ḡclainn?"

Nuair a bí an ceirt rin curḡa aighe or a ḡcómair go bḡeáḡ roiléir rólurmar, ḡo ruḡ ré leir riar iao trío an aimpir aḡá cairḡe, ar feaḡ ḡá céaḡ, trío céaḡ blian, a ḡ'iarraib rreagḡa ḡ'fáḡail ḡóib ar an ḡceirt. Ní'l rreagḡa ir ḡnác a ḡaḡairḡ ar an ḡceirt náir rḡiac fé ar a céile aḡur náir noḡt fé a neim-fírinne. Cairbeáin fé conur náir b' é ár na nḡaoine ra ḡroḡ-faoḡal, nuair a ḡuib rriáḡaí, fé nḡeár an maolú aighe. Táinḡ ár ba meara 'ná é go minic roimir ḡan aon mácair ḡ'fáḡail 'n-a ḡiaib ar inntinn ḡaoḡalaḡ. Conur féaḡfaḡ an ḡroḡ-faoḡal ḡeirineac ruo a ḡeanaḡ náir ḡein aon ḡroḡ-faoḡal ḡ'ár táinḡ roimir?

I nḡeir e na cainnte ḡó cairbeáin fé go roiléir go raiḡ aon cúir amáin, aḡur ná raiḡ ac an t-aon cúir amáin, ḡ'féaḡfaḡ an aighe ḡaoḡalaḡ ḡo ḡallaḡ aḡur ḡo maolú. Nuair a ḡeigileao aighe na nḡaoine ó cainnt náḡúrḡa na nḡaoine ḡo ḡallaḡ a n-aighe. Nuair ḡ'imḡis an cainnt ḡeupcúireac ḡ'imḡis an ḡeupcúir. Mara bḡuil ac an t-aon cúir amáin leir

an oic, gan amhar ní'l ac an t-aon leigear aithin ar an oic. Má tá an geurcúir le caraó ní foláir an cainnt do caraó. Ní mírte a ráó 'ná sur fear geurcúireac an ragarú úo. B' fiú duit an páipeur o'rádail agus do léige.

Taós: Déanfao go deimhin.

bun préim an sgeil.

Taós: Do léigear an cainnt úo, a 'Doncáó. Mar a duibhair, ir cainnt geurcúireac í, agus ir ó aigne geurcúireac a táinig an cainnt. Ac feuc, a 'Doncáó, ir 'mó cainnt geurcúireac a labairtar i n-Éirinn gan puinn cairbe as teacú airte 'n-a diaó rin. An dóic leat an ndéanfir an cainnt rin an trasairt don cairbe i sCorcaig? Ir eagal liom-ra ná déanfir rí puinn. Daoine iread muinntir na h-Éireann, i sCorcaig cóm maít le gac don ball eile, sur maít leó éirteacú le cainnt maít agus an cainnt do mólaó, ac nác maít leó coiróce beart do déanam do réir na cainnte. Má tuigro muinntir Corcaige, ní head ac muinntir na h-Éireann go léir, sur b'é caillea-maint na Gaedluinne fé ndéar imteacú na geurcúire uainn féin agus ó n-ár n-aor ós, agus ná fuil don trlige ar bit cun na geurcúire rin do caraó tar n-air eugainn ac an Gaedluinn féin do caraó tar n-air agus do faotrú agus do múine o'ár n-aor ós, náir cóir go bppeabfaó muinntir Corcaige agus muinntir na h-Éireann go léir ruar, do toil a céile, agus go luigfiróir láirpeac ar an tceanga o' fogluim agus do múine!

'Doncáó: Agus dar ndó tátar 'gá fogluim agus 'gá múine go tiug anoir i sCorcaig agus ar fuio na h-Éireann.

TAÓG : Tá iapaict beag fuarac óá déanamh anro agus
 anpúo ar í faoctrú, ac rin a bfuil. Tá painnt fear
 agus ban atá as obair go dian agus go dítealaic a
 o'iarraio 1 faoctrú, ac cao 'tá as an gcoitciantaict óá
 déanamh ? Tóg don leat dooraon ainhin daoine amac
 a' Caiair Corcaige agus cao beio 'n-a noiaio asat
 ann ! Beao deire laicneac leir an faoctrú. Nuair
 a cruinnigtear feir bailigtear a lán daoine agus
 deintear a lán foctrain agus a lán cainnte, cuir oi,
 ba doic leat, geurcúireac go maic. Moltar an
 obair agus moltar an gaedluinn. Buailtear bara
 agus deintear gáicta go h-áio. Anran téioitear
 abailte agus fástar an obair cruair ar an leat-
 dooraon ! Óá rtaoao an leat-dooraon fé mar a
 rtaoao an coitciantaict cá mbeao an obair ! Ru
 eile de. Ní féioir do'n leat-dooraon féin an obair
 a déanamh gan airgeao. Iré ba luca ba gann do'n
 coitciantaict a déanamh, mara fonn leo féin an obair
 a glacaio ar a lámhaib, painnt éigin airgíio do tabairt
 mar congnaí cun na h-oibre déanamh. Ní'l de
 congnaí acu óá tabairt uata ac gáicta agus bualaio
 bar. "Ní coitigíio na bpeicte na bpaicte." Deir-
 tear go bfuil éire nó deailb. Ná fuil don gurtal
 aici cun Connraio na gaedilge, ná don connraio eile,
 do coitú ná do coimeao ruar mar ba coir, le h-acfuinn
 airgíio. Ir 'mó an t-airgeao a téioean cun don tige
 tabairne ainhin do coimeao ruar ó ceann ceann de'n
 bliain 'ná mar a tugtar do Connraio na gaedilge
 ra bliain, ó ceann ceann de'n oileán ro ! Ná deap,
 ciallmair, tuirgionac, geurcúireac an ruo é rin, a
 Doncaio !

Doncaio : Ac, ní doic liom go bfuil an rgeal cóm
 h-olc ran ar fao, a Taio. Gan amhar, tá an obair
 poibilibé as bpaic ar beagán daoine fóir ac ní beio
 an rgeal abpaio mar rin. Téio na daoine abailte ó
 rna feireana agus ó'n mbualaio bar, ac ní fanair
 ruar go léir díomaoir ra baile. Tá móran daoine

anoir ar fuir na h-Éireann atá ag foghlaim na Gaeil-
luinne go tuis r'a baile, a shan fíor do'n traoḡal. I
doine iad go bfuil rḡat oirḡa iad féin a tairbeáint
go poiblíde go dtí go mbeid an t-eolur ceart acu
ar an tceangain. Nuair a beid, mo lám tuit ná
fásfar an obair go léir ar an leat-dorḡon.

Taḡs: Níor ḡad o' doinne don rḡat a beid air mar
ḡeall ar cōngnam airḡio a tairḡit uair!

Doncāḡ: Tiocfir an t-airḡeas leir.

Taḡs: Dar riad, a Doncāḡ, ir fadā rúit leir aḡur
ir fadā ag teact é!

SGOIL SHAN SGOLUIGEAḢT.

Taḡs: Feuc, a Doncāḡ. Seo leirir a fuair o' duine
tá cúpla lá o' rin ann. 'Neórfir rí féin a rḡeal tuit.
"Ní'l mé i n-ann," a deir ré, "an peann a cāpāḡ
cōm clirte a' r ba mair liom é mar ní'l an t-eolur
agam cuise. Tá a fíor ag mo cōirde ḡur cait mé
aimpir mo dōitín ag tuit go rḡoil náiríunta, aḡur go
mba cōir dom ruḡ éisín a plocāḡ ruar dā mbead
don mair ionta. Ac, a Tairḡs, a cōirde, dā bfanainn
ra n-áit o' rin aḡur na h-oirí cēadna beid ann diaḡal
a mbead a fíor agam conur an ceirt ir rimplíde do
péirteac! Na h-oirí a bí ann le mo linn-re ní riab
don focal Gaeilḡe acu ac an oirḡeas a' r tá ag bonn
do bḡoige, aḡur mairir le bēarla beid agam-ra, ní
riab.

"Níor cuiseamar féin a céile, aḡur a tḡearna
Dia! náir o' airtreac an ruḡ é, aḡur náir rḡanalac
an rḡeal é, na diaḡail rin—go mairir Dia mo pēacāi
dom!—a beid 'ḡár larḡad ra cēann aḡur in rna cora
aḡur inr ḡac áit eile nuair ná bead a fíor againn
cāḡ a beirí ra riad!

“Cúaid mé tríd an trímhaid leabhar de Eúclido. D’fpreasair mé na ceirteana do’n máigirctir agus do’n ceirtineoir, agus dá mbeinn ar leabaid mo bair, a Chaidh, d’féadfinn a iad leat ó mo éiríde amac, náir tuig mé don focal de’n méid a bí mé a iad ac an oipead leir an naoidean a iugad aréir!

“Dá dónaict a bí an rgeal agusam-ra bí tuille ní ba meara ’nā mé. Níor dual dom beic dúir ná dall. Bí inntinn máit ag zac duine de m’ gaoitaid ar zac taob. Ac do maolaic ár n-aighe irctis ionainn. M’adair, beannaict na ngráir le n’anam! agus zac duine mar é, nac nveacaid ar don rgoil náirúnta iuam ac a fuair, b’féidir, cion bliadna ó fean máigirctirí tagad irteac ra n-aic agus d’imtegead ó teac go teac ag múine, ir mó an rgoilugead a bí acu agus ba cuirgionaidge iad go móir ’nā a gcuir clainne, a caic an oipead blianta ag dul ar rgoil agus a caiteadair-ran reactmáin!

“Níor plócaic agus níor dallad a n-aighe mar a rinnead linne. Ní’l agusam le tabairt do na rgoilaid náirúnta ac mo feact míle mallact. An méid beag oideacair adā agusam ní ar an rgoil a fuair é ac an fair a bí mé ag imteact am iuactarac ar fuir an t-raogail. Ac san amhar ní’l an cruinnear céadna am aighe a beac incti agusam dá múintí ra ceairt mé do réir réarúin agus nádúir.”

Cad deirir leir rin, a Dónaict?

Dónaict: Deirim, san daict ar domhan, gur b’finé ar rgeal go léir. Ir fada ó céile an rgoil ’n-a iadair-ra air agus an rgoil ’n-a iad an fear ran air, ac ba doid le duine gur don rgoil amáin iad! Ní feicim blúine deirugeadta eadairta.

Tadg: Ir fíor duit é, a Dónaict. Siné ar rgeal go léir. Ac an bfuil a fíor agusat cad ir mó cuiréan ar buile mire nuair a máctnuigim ar an rgeal? Cuiréan an obair féin ar buile mé san amhar, ac ní fiú biopán an buile rin reacar an buile tagan oim nuair a

cúimnízím ar conur mar a bí uairle na h-Éireann a gfeuchaint ar an obair rin a gsur náir labhair doinne acu focal amac ar a bheul cun don corp a cur leir an léirgimor a bí d'a déanamh or cómair a rúl ar dor óg na h-Éireann!

Doncáth: Dar fiaid, a Taidís, is eagal liom gur fada go gcuirfí an buile rin díot! Tá an léirgimor céadna ar riubal fóir. Ní h-eaó ac is meara anoir é 'ná ar dtúir. Siniaó uairle na h-Éireann a gfeuchaint anoir leir air, a gsur iad cóm balb a gsur a bíodair an uair rin!

Taidís: Fan leat go fóill, a Dónaó. Táir na h-uairle 'n-a scoola. Ní taitnean fóir leó. Ac mo lám a gsur m' focal duit go bfuil an fóir a gteacht. D'réir an fuadair atá fé 'n gConnrad ro na Gaedilge ní fada go gcuirfí píopairnac i gcluairib ar n-uairle a gsur go múirfí a nualgair doib!

Doncáth: Cosair, a Taidís, Cao é an puo "plócaó?"

Taidís: Fasaim le h-uadacht, a Dónaó, ná feadair. Níor airgeair mair é. Ac ní meairm gur b' don puo fóiranta é.

SGOIL SAN SGOLUIRDEACT.

Doncáth: Feuch, a Taidís. Deir daoine go bfuil eugcoir a gair-ra d'a déanamh ar an mbóir gsoluirdeacta ro a gairn.

Taidís: Cao i an eugcoir atá a gair 'a déanamh oirta?

Doncáth: Súd tá an uile píoc de milleán na gair a gair-ra d'a cur anuair i mullaó an éinn ar an mbóir, a gsur deirteair go bfuil a gair féin de'n milleán a gair do d'aoirib eile, go móir móir ó cuiread na maíalta nua ro ar bun. Sean gearán a gair-ra iread na leabair léiginn a beir neam-oireamnac do'n dor óg. Do

féir na maígal nua ní'l bac ar aoinne go bfuil cúram rgoile air, na leabair léiginn a toíad do féir a bheiteamantair féin. Agus má 'r maic leir an bfeair cúraim an fhaeoluinn a cur dá máine ra rgoil deirtear go bfuil lán ceao ó'n mhóro cuige. Cao eile féadfaid an bóro a déanam!

Tadó: Ir eól dom, a Dóncaó, go bfuil an éainnt rin ar riubal, ac ir daoine ná fuil don ploc de cuir-sint an rgeil acu a labhran mar rin. Ní h-amáin ná fuil don ploc de cuir-sint an rgeil acu, ac fór ní'l don bheic ar bunúr an rgeil do léiríú agus do míniú i bfoalaib cainnte dóib, ar cuma 'n-a dtiocfaid leó gheim aigne o'fáigail air. Dá mbead feirm tairim anran ag duine agus go mbead droic fáotríú aige dá déanam uiréi ar fead trí fíció blian an dóic leat an bfeadofí oic na dtí bheicó blian do leigear le h-aon céadta amáin nua do ceannac! Nú cuir i gcár go bfuil lincige anran atá ag déanam aimleora nam, ó'n t-é ir pine go dtí an t-é ir óige acu, an dóic leat an bfeadofá lincige gártamail ciallmair a déanam díob le h-aon focal amáin cómaile! Táir na droic leabair dá léige in rna rgoileana le trí fíció blian. Tá inntileac na leand dá fladad arca, i ndiaid ar ndiaid i gcaiteam na h-aimprie rin. Iré an bóro ir cionntac leir an fladad ran. Anoir, nuair atá ar ndíobáil déanta, ní'l ag an mhóro le ráid linn ac, "Má tá loct agaid ar na leabair reo bíod úir roga leabair agaid." Dá mbead duine anran go mbead a fláinte bhirte agus an t-anam náic mór fladaite ar le droic-bia agus le droic-cóir, cao é mar obair do'n doctúir a ráid leir "Imtíg agus fagaid bia fóganta duit féin." Cao é an tairbe dó an bia fóganta go dtí go leigirfai ar dtúir é! Agus nuó eile de, a Dóncaó, deirtear liom go bfuil ceao agam mo roga leabair fáigail do'n rgoil. Cao é an maic dom an ceao ran o'fáigail an fáid ná fuil ann ar fad ac leabair gan tairbe!

Iy 'deacair poğa baint a' d'á d'ís. Má feudaím trío na "Readers" atá tabairtá amac le h-ağaró na rğol ní feicim coróce opta ac leabhar iy meara 'ná a céile. Ní'l aon blúipe eóluir le fágail ar aon "Reader" acu. Iy amlaíó atáio riad' déanta ruar de blúipib beaga cainnte gan ceangal bpiğe ná ceangal rğéil eatarptá. Iy cuma aon leabhar acu nú leartar an bprácar. Cao é an tairbe d'úinne anoir a pátó linn ár poğa leabhar acu do tógaint! Ní meara Cád 'ná Cuncubhar opta. Tá a lán de leabhairb beapla ar bit ac ní h-eól dom leabhar maít rğoile opta go léir. Tá an leabhar maít rğoile gan cumad' fóp, a 'Doncadó.

Doncadó: Ağur nár cóir go bfeapí é cumadó.

Taòğ: Ba cóir. Ac deirim an méio reo leat. Ní'l leabhar iy 'deacapa a cumad' 'ná leabhar maít rğoile, ağur ní'l 'deacapaçt iy luğa a tuigtear 'ná an 'deacapaçt céadna ran. Ní'l aon ġiolla-mo-leitéo ná fadópað pmuta beaga cainnte do çur i mbun a céile ağur "School Reader" a tabairt mar ainim opta, ac iy beag an maít an t-ainim.

Doncadó: "Nuair a bion an leabhar ağainn ní bion an léigean ağainn!"

Taòğ: Ní'l an leabhar ná an léigean ağainn!

bula dall.

Doncadó: Ar ariğir, a Taòğ, cao a dein Mac Uí Dómnail an oróce fé deire, tall i bfeir na Sacran?

Taòğ: Ambriatar ġur ariğear, a 'Doncadó, ağur ġur çuir fé i ġcuimne dom an ruo úo a duðairt Síle beag fao ó nuair a bí bean éiğin ağ rpióiuçán uiréi. Bí an çainnt ró maít ağ an mnaoi ağur bí an lám uaçtar p aiei d'á fágail ar Síle. Fé deire çuimniğ Síle ar feirt ağur do labair pí go h-áro i otpeó go

n-aipeócað a raið láitíreac í. “A toice san áirto,” ar rípe, “mara n-éirtrá do béal déanfinn bula dail ar lár an bótaíre díot le béarla!” Ní raið don focail béarla as an mnaoi eile. Táinig easla uiréi roimíre an mbéarla asur d’ éirí rí. Do rísaíre a raið láitíreac ar gáirí asur ceap an bean san béarla sur fúití féin a bíodair as gáirí. Cuimnígear ar Síle beas nuair a conac conur mar a deín Mac Uí Dómhnaill bula dail de’n Speaker i bfeir na Sacran. Cuir an rígeal a lán rmaointe am’ aigne. Nác deap an róirto ruða, a Dóncað, Speaker san cainnt! Náir dódic leat sur ceapir don Speaker beir ábalta ar cainnt a déanam le gac feiríre ra teangain ir fearr a tuigíre, nú do labairíre, an feiríre féin. Cao é mar obair fearr do togað cun na cainnte do riarú asur san eóluir aige ar an gcainnt! Ac tá rean taitíge againne anro i n-Éirínn ar an róirto ran oibre. Na daoine ir luğa eóluir ar Éirínn ná ar gno na n-Éireann iríre a curtar cúgáinn anall anro ó Sárana cun na h-oibre ná tuigíre ríre do déanam. An don iongna go bfuil an obair dá lot ríam! Dá mb’ i an obair reo atá ar ríubal i le tamal roir tineaón-taitíre asur máigiríreí talman i n-Éirínn tá an bártan céadna uiréi. Caitítear an cíor a ceapíre le meap asur le molað meapóirí. Cé h-íre a deínean an cíor do rícarú? Daoine ná h-aiéneócað ríoc-talam ó talam ríóganta. Daoine ná h-aiéneócað neóimín ó bíleóis ríántuir! Daoine ná h-aiéneócað feócaðán ó gár ríatíníge!

Dóncað: Tá ríoparíreac as an Ruiréalað dá cur ‘n-a gcluaríre do cúro acu.

Taóğ: Da míteo do duine éigin go mbeað ciall éigin aige labairíre. Tá an Ruiréalað go maíre. Tá an breíteamíntar go maíre aige asur tá coérom na cainnte go maíre aige. Tá ríil agam go n-éiríreíre leir.

Dóncað: Ní feadair, a Táóğ, an bfuil don tríil go

luigfir an Speaker ar Shaeòluinn o' fògluim. I' ceatac an obair do veit 'n-a fuirde anrúo san focal 'n-a pluc nuair labairfir Mac Uí Dómnaiil cainnt na h-Éireann airfir leir. I' leam an gnó do má bítear ag déanamh bula dall de or cómai' feire na Sacran!

Taòs: Do duine san náire i' ura a gnó déanamh. Tá an leatár ró nígín ar an ———, agus ar an gcuid eile o' feirfirib na Sacran. Ní féidir náire cur ort. Ac iré mo tuairim láidir go bfuil cuid o'feirfirib na h-Éireann a gearrfir an leatár acu feara dá nígine é. Cím go bfuil buirdean o' feirfirib na h-Éireann ceapaithe ceana féin cun feuchaint i n-iair na ríol ro san ríoluigeact atá agaim. O' féidir anoir go mbea' duainéir agus buaireamh aigne ar na boadaibí reo san eóluir atá fuirde i mb'l'at Cliaí cum veit ag gabáil de coraib i n-ár n-oideacáir! Do réir gac blige nádúir i' ag ádair clainne atá oideacáir do togar agus do ceapad o-á clainn féin. Agus ríó iad na preabairí dúra do-eóluir reo i mb'l'at Cliaí ag ceapad oideacáir o'ár gclainn-ne! Níor tugad caoi dúinn ar an mbóro do togar ná ar an oideacáir do togar. Do togarair iad féin! O'fás ran Éire san oideacáir. Tá nea' clutar i mb'l'at Cliaí ag na ríogairí! Ac ní veirim 'ná gur gearr go ndéanfar an nea' do ríartáil. I' mirit é. “I' fada náir coruigea' nea' séáin!”

LEASTAR AN B'RÁTAR.

Doncá: Cad e an ríó “leartar an b'rátar,” a Taòs?

Taòs: leartar a tugtí ar an bfeircín ime a liontí i ndeire na bliana nuair a bíod an t-im gann. Bíod

an feircín abfao d'a éruinníú agus ní bíod an t-im
ró maít ná ró cúmrta. 'Do coimeádtí an t-uáctar
go dtí go mbíod ré gear go maít agus anran do
cuirtí ra meadar é agus veintí an cuigean. U'
féidir go ndéanfi reáct scuigne rap a mbeaó an
feircín lán, agus bíod reáct raigreana ime ó bapa
an feircín go dtí a bun, agus san rašar acu ac rašar
ba meara 'ná céile. leartar a tugtí mar ainim ar
an bfeircín ime rin.

Úi bráctar boct ann, tá ir dóca ruar le céao
blan ó rin, agus bíod ré as riubal noimir as lops
a déarca. Zeibeao ré doirn mine i dtiğ agus doirn
plúir i dtiğ agus go minic zeibeao bpiola ime i dtiğ.
Cuibeao ré an bpiola ime i leitteaioib go dtí go
mbíod oipeao de'n im aige agus a lionraó feircín.
Anran do lionaó ré an feircín agus beibeao ré leir
é go Corcaig agus díolaó ré é. Úi file éigin ra n-ait
agus táinig eud air cun an bráctar agus dein amhrán,
nú airte filirdeácta, as magao ré 'n mbráctar agus
fé n-a cuio ime agus as áipeam gac dacta fé leit
agus gac baluit fé leit d'a raib le fágail ar im an
leartar ó bap go bun. "leartar an bráctar" a
tug an file mar ainim ar an airte filirdeácta ran.
Úi áro fult agus áro cáiteam aimprie ar fuio na
dúta ar feao tamail mar gearl ar "leartar an
bráctar," agus fé deire b' éigin do'n bráctar teice
leir féin. Gearócaó duine dána troio ac ní féao-
raó doinne magao do fearam. Cuibeao an file
gaoúlaó faobar magao ar a cuio filirdeácta agus
gearran an faobar ran ó éroiceao go cnám agus ó
cnám go rmioir agus ó rmioir go rmúrac. Agus ní
as maolú a bion an faobar ran le h-aimprie ac as dul
i ngéire.

An lá déanaó úo a bíomair as cainnt anro do
cuibeao-ra an School Reader ro na ríol i gcompar-
áio le "leartar an bráctar." Tá an comparáio
éruinn. Feuc, rin ceann acu asat, leis do fúil

críó. Feuc, ní'l ann ar fadó ac cúpla céad leatnac, agus tá deic mblúipe agus daicéad cainnte ann! Ní'l don dá blúipe cainnte acu san ná tráctan ar níó pé leit. Ní'l don baint i n-don cóp as don blúipe acu le h-don blúipe eile acu. Táro ríad cóm fadó ó céile agus 'tá Cléipe agus Corcais. Ruó ir meara 'ná san féin, ní'l torac ná deipe, tornú ná críocnú, ar don blúipe cainnte acu. Ní'l i n-gac blúipe beas acu ac rmut beas amac a' lár úgtoir éigin, agus san don ploc eoluir dá tabairt ar cad a bí i n-aighe an úgtoir. Cad é an cairbe do leanb na rmuta beasa cainnte rin do léige! Ní féidir do 'n leanb ciall an úgtoir o'fágar. Ní féarfaó an t-úgtoir féin a ciall do cur ra rmut beas san. Ní féidir an rmut beas san do tuirgint san feudaint ar cainnt an úgtoir roimhir an rmut beas san agus 'n-a díad. Ir minic nác foláir cuir mór de leabair an úgtoir do léige rap ar féidir an rmut beas a tuirgint i gceart. Cad tá as an leanb le déanam! Iré an rmut cainnte rin a deact indiu. Ní tusan an rmut cainnte rin don leir eoluir do. Beir rmut eile amáireac aige, ná bainean i n-don cóp leir an rmut ro. Fásfar cóm dail amáireac é agus do fásad indiu é. Mar rin do go dtí go mbeir an leabair críocnuighe aige. Sin mar atá a n-aimhir caite as dor ós na h-éirean ar na rgoilad reo le trí píeró blian! Siné an School Reader asat! Nác beas an iongna a n-aighe agus a n-inntinn a beir fuar folam as an muinntir a cair torac a raogal as dul ar na rgoileandair rin! Nác beas an iongna, nuair a cuair daoine bocta, a dailad ar an gcuma san, amac go dútaib iaraicta as tuilleam a mbeata, go noubair leó láirpeac, "No Irish need apply!" Ní féarfaó inntileact an duine leabair a cumad níor díobálaige 'ná School Reader, mar atáro ríad asainn.

IOMRASGÁIL.

Doncáð: A Čairðs airiú, an bfeacaíir tuairis na h-iompargála úo a bí tall i reómra feire na Sacran an oirde ré ðeire?

Čaðs: Am briatari so bfeaca, a Đoncáð, ašur šur bain ré šáiri aram.

Đoncáð: Đar fiað, a Čairðs, do řilear-ra šur b' amlaio a cuirpað ré feařs ort!

Čaðs: Čađ a bí ain cun feiře cup orm?

Đoncáð: Šoó bí a leicéio rin o' feařs ort nuair a bí lučt feire na h-Éireann aš búitřis i mĐ'l'át Čiač, čeapar nári břior čađ i an feařs a beađ ort nuair a čipá iao aš iompargáil čall i bfeir na Sacran.

Čaðs: Ní mar a čéile an oá řšéal i n-aon čop, a míc ó. Ioir čáirioib ipeađ bí an t-impear i mĐ'l'át Čiač. Ní feioir liom foioíneam le miorčair ioir čáirioib. Šo mór mór nuair a cuirpean an miorčair rinn řein aš tarčairniú a čéile ašur aš airiřiú a čéile ašur ár namairo aš rčealađ-magađ řúinn. Do bain šnó Đ'l'át Čiač ó'n řtuaim ba čeapč a beit i šcómčionól ašur i šcómairle ár lučt feire.

Đoncáð: Ašur nári bain an iomparčáil úo ó'n řtuaim ba čeapč a beit i bfeir na Sacran?

Čaðs: Do bain so oípeač, ašur řiné cuir aš šáiri mé. Čá a řior ašam, ašur čá a řior ašat-ra leir, ná řuil aon níð ar bit ir mó aš muinntiri Šarana 'ná an řtuaim řin a bion, đar leo, i reómra na feire acu. "The dignity of the House" a tušaro řiađ air. Ir oóic liom šur mó acu an řtuaim 'ná an šnó ašur 'ná an đualřar a cuir na tuatč ortč nuair a tořađ iao. Deintear ořoč-óliřte, curčar an oúð 'n-a řeal ar oaoimib, tořnuirřtear cořađ a čopnóčair na čeaoča mile púnt ašur a marbóčair na čeaoča milte feař, řuilingeočair muinntiri Šarana é so leir ač řan řtuaim na feire do lot! Ní'l de oia-beaš acu ač

an rtuaim rin. Tá oiread uirama acu do'n rtuaim rin agus bíodh na muinntir na h-Éigipte fadó do rna caic.

Doncáth: Aililiú! Aililiú cao é an rásar uirama a bí acu do rna caic!

Tadó: O' adairéir na caic.

Doncáth: Ac aice! Ir minic aigeas iud aic so leór agus náirínaiú daila dá adairé ac do buairé adairé an caic ar ar aigeas iud fór!

Tadó! Dob adairé teinn do muinntir na h-Éigipte é, ar ócáir aigeas. Bí namair mór agus cur cogairé oiré uair. O' aige an namair an uiraim so léir a veit acu do'n cat. Cuir ré teacairí mórtimpal na dúta agus bailig ré na milte cat. Oiread nuair a bí an dá rluas agus tabairt aicé ar a céile cun cata, do rgaol an namair amac na caic. Com luac agus éonac na h-Éigipteaca bocta na rloigte cat caiteadair iad réin ar a nglúinib. Do rit an namair irteac 'n-a mearg láitireac agus déanam éirilig oiré. Do rug an namair buad ré bitinn na gcat.

Doncáth: Ó maire, a Tadó, ní'l don teóira leat!

Tadó! Ir fíor dom é! Ac níor adair don Éigipteac iud an cat ir fearr a bí aige leat com dúrtacac agus o' adair an Sapanac an rtuaim reo acá 'n-a ceann aige i teacé reóma na feire. Measas so rgaolad oim agus gáirí nuair a éonac conur mar a gáir rir na h-Éireann de coraib ra rtuaim, conur mar a veineadair cimil-a-máilín de'n rtuam, leir an iompargáil! Ó cao é an reirétean agus an canncar agus an fearr agus an diombad a bí ar feiririb rtuamda Sapan nuair a bíodair agus feucaint ar an rporé. Ba breas liom-ra veit agus feucaint oiré-ran! "Dignity!" dar leó. Mórcúir! Ceitearnamalac! Doacair Seáin buiré! Agus triúr nú ceatrar de buacailib na h-Éireann agus gabáil de coraib ra "Dignity!" Róaire fill, a Doncáth, iread an "Dignity" rin. Tá ré 'gáir

gceadao le corpar, agus anran ní leófpimíó gearán a déanam rár a ndéanpimír marla ar an “Dignity!” Ní feacaír don ruo miam, a ‘Doncáó, ir fearr a múinean ciall do’n “Dignity” rin ’ná rtaoó maít a bainc ar a fíóin!

sult as dul i bputógaib.

Doncáó: Ní feacaír miam, a ‘Tairó, ac an cairmirc atá ar riuabal i rtaoó na h-íompargála úo a ‘dein fíir éireann tall i bfeir na Sacran. Déarfaoó duine leat. “Ac! ní’l rars as fearaib óga na h-Éireann! Tá náire faogalta tabairta acu dúinn! Ní feadair doinne acu conur é féin o’iompar imears dooine galánta. Ní beirí don mear go deó airíir ar fearaib éireann i bfeir na Sacran!” Anran déarfaoó duine eile leat; “Mo fíraíon cfoirde íao! Íriaó a ‘dein an ceart agus níoir deineadair don dá leat de. Baineadair an móráil go beaó de’n Dignity. fearra, nuair a beirí feiríre dá togaó ó don tuat de tuataib éireann cun dul anonn agus fíó na h-Éireann a déanam i bfeir na Sacran, pé tréite maíte eile a beirí ann ní foláir do beirí go maít cun na h-íompargála. Anran nuair a beirí an pléir ar riuabal tall agus nuair a beirí ceart na h-Éireann aise ’á cormam, má bíon preabairíre acu náó mian leir éirteaó leir an bfeirinne, ní beirí as an Éireannaó ac a ráó leir go dána, ‘Ragairí mé cor íompargála leat ar íar an treóma!’” Ír amlaíó mar atá an ríéal agam eatarra, a ‘Tairó, ní feadair i gceart cé ’cu ir ceart o’ fearaib éireann uraim a tabairt do’n Dignity nú tarcairíre tabairt doó. Ní maít uíom feiríirí Sarana beirí as magao pé fearaib éireann agus boicíní na h-Éireann anro ra baile agaim a

beit aς déanam an magsaib céadna, aς aicir ar muinntir Šarana. Sa n-am gcéadna ir breáς uim ar mbuacaili beit go maic ra n-iomparśail. Ní fearar cao ir maic dom a ráo ioir an dá caob.

Taobς: An céao puinte 'ná ceile de, a 'Doncáo, ná cuir ruim ar bit i n-aon focal a tiorcib amac a' beul doinne de boicínib na h-Éireann! Níl rprealairíní ar an tcalam ro ir criochnuigte 'ná boicíní na h-Éireann. Ir dóca ná fuil aon tír ra domán śan rprealairíní le fásail inti. Ac do cuirinn śeall le h-aon fear beo, dá ráineócao iomarbáo amáireac ioir tiorcáib an domáin, fácaint cá mbeao an rprealairín ba mó le fásail go mbéarfao boicín ó Éirinn an buao leir! Ir śean focal é śur b' oic an t-eun a śailigean a neao śéin. Níl eun beo ir fearr cun an śnímh rin 'ná boicín ó Éirinn. Ná cuirre blúire ruime 'n-a cáinnt; ac ro amáin; má deir śé leat go bfuil lár an lae ann crio ac' aigne śur b'é lár na h-oiróce acá ann—mará bfeicir śéin an śman.

Ac i tcaob muinntir Šarana aśur an iomparśail aśur an Dignity, 'neorfao śśéal beaś ouit. Bí ouine uaral i n-Éirinn fao aśur bí śé raibóir, acfuinneac, neamrpleáoac, camal o'a řaośal. Bíoó uairle na cómarřanaóca ar oinnéar aige go minic. O'itioir an bia aśur o'ólairóir an oeoó aśur bíoir ana řultmar ana śealśáiriteac leir an bfear a tugaó oóib an bia aśur an oeoó. Bíoó řóro amaoáin aς teacó cun an tige. Óioó śé an tabairt amac aśur óioó śé an řult. Bí amřar éigin aige śur mó an śráo a bíoó aς an ścuioeacóain o'o'n cóir maic 'ná o'o'n fear a tugaó an cóir maic uao oóib. Óear śé śur b' i an cóir śé noéar an řult. Iré ruo a deiréao śé leo 'ná:—

“ Sult aς oul i bputóśaib!”

Śiné oíreac an úoalta aς muinntir Šarana aśur a ścuio Dignity. Tá rocar na n-Éireann acu o'a

bheit leó, agus é acu dá bheit leó le Dignity. 1r beas an iongna meaf mór acu ar an Dignity. 1r beas an iongna fearf orda nuair a tugtar don marla do'n Dignity. Ac go deimhin iré juo é 'ná:—

Dignity asoul i bputógaib; nū
Dignity asoul i bpo cáib.

“CUIR FEAR NA LUAIŢE FEAR NA CRUAÍCE AMAĈ.”

Taó: B'i fear raióibh ann. B'i talam agus rtoe agus aigeas agus ór agus ollmaitear aige. B'i oritáir aige a meafad beit 'n-a leat-amaoán. B'e an oritáir an t-oighe ceart ac do deinead an eugcoir air. Nuair a tuigead ná raió ann ac leat-amaoán do fásad ra cúinne é agus níor cuiread de cúram air ac beit as cup na luaiŢe amaĈ. B'io ól agus imirt agus rabairne ra tís agus móran rubrtainte asoul amú ann. Cíom fear na luaiŢe ar beit as cup an bártá cun ruime. Ba gearr go raió rparán aige a san fíor do'n t-raoŢal. Ba gearr go raió earba aige ar fear an tige. Ceannuis an t-amaoán uaró bó anoir agus bó aifí, páirc anoir agus páirc aifí. Fé deir ba leir an amaóan an áit go léir. Anran do tuigead go n-áluinn gur b'amaoán ana ciallmair é, agus duairt na daoine a conaie an rŢéal—“Cuir fear na luaiŢe fear na cruaiŢe amaĈ!”

Tá asoul amú uainn anro i n-Éirinn, a Óoncaó, oiread raióibh agus do déanfad, dá ŢcuirŢi cun ruime é, an t-oileán ro ná n-Éireann do ceannac amaĈ, do corp ceart, i n-aon deic mbliana ríco amáin!

Doncáth: Aililiú! Conur féadfaidh rairibhear beith ag dul amú uainn agus an uile duine 'sá níos go bfuilimid féin ag dul 'on gorta!

Taobh: Léig an Leader, a Doncáth, agus dein maect-naid aird, agus tairbeánfaid ré duit conur ir féidir duine beith san bia san éadac agus iomr bia agus éadac ag dul amú uaid.

Má glacaidh muinntir na h-Éireann oáiríuib an comhairle reo atá ag an Leader dá tabairt doib, éirir-re agus mire go "gcuirfid fear na luaithe fear na cruaidhe amac," san cabair ó cois.

fear na luaithe agus fear na cruaidhe.

Doncáth: Feuc, a Taobh. An áit ná bíon ann ac an dealbar ní faictar ar ac an dealbar.

Taobh: Cao do go bfuilir 'sá tagairt rin, a Doncáth?

Doncáth: Dubrair-re gur cuir fear na luaithe fear na cruaidhe amac, agus gur b'é cuma 'n-ar dein ré é 'ná le beith coitianta ag fairte ar na neitib a bíod ag dul amú agus 'sá gchórac agus 'sá gcur eun ruime go dtí go naid rparán aige. Cao a beath ag fear na luaithe le déanamh dá mba ruo é go mbeath an teaglac nó dealb agus ná beath aon nio ag dul amú ann?

Taobh: Níl aham le déanamh, a Doncáth, ac a fiarfaisge aird oíot cao do go bfuilir 'sá tagairt rin.

Doncáth: Táim 'sá tagairt do'n nio céadna oíreac d'ár deirir-re an rean-focal do tagairt. Cuirir muinntir na h-Éireann agus comact Sacran ra n-oileán ro i gcomparáid le fear na luaithe agus fear na cruaidhe ra trean-focal. Ní mearaim-re go bfuil an comparáid cruinn.

TAOIS: Ca bfuil an t-earnamh ar an gcuinneas?

DONCÁD: Teaghlac flúirleadh do b' ead teaghlac rir na cruaidhe úd. Bí neithe ag dul amú sa teaghlac mar bíodas ann le dul amú. Áit nó deaibh ileadh éirí. Níl cotú a daoine inti, ní áirísim don ruo a beir ag dul amú inti. I r' fada beadh fear na luaithe i n-Éirinn ag fáirí ar an mbáirícar rir a mbeadh puinn sa rparán aise!

TAOIS: Siné díreac, a DONCÁD, an reana dearmad atá agaimn go léir dá deanamh riam! Tá éirí deaibh. Ac' cad é an cúir go bfuil rí deaibh? An bfuil a ríor agat, a DONCÁD, cad é an t-airgead a díoltar a' h-ólaicán i n-Éirinn i n-agair na bliana?

DONCÁD: "I r' mílir dá ól é agur i r' fearb dá díol é"; anois ní fearas, a TAOIS. I r' dóca go bfuil pingin deas ann.

TAOIS: Tá trí míle deas de míltib púnt airgid dá díol a' h-ólaicán i n-Éirinn, a DONCÁD, an uile bliain dá n-eirígean uirtí! Dearcuig at' aigne, a DONCÁD, cad é an cóiríam atá sa méirí rir airgid. I r' mór an t-airgead míle púnt. I r' mór an t-airgead deic míle púnt. I r' ar éigin fearfá a deartú at' aigne cad i an cruac óir a beadh agat i ndeic céad míle púnt. Tá breir agur trí cruaca deas óir de'n tróirí rir ag imteacht uainn an uile bliain agur san de tórad ná de tairíbe agaimn ar an rairídeas rir go léir ac' ar mbolg do líonad, agur ní le bia foláin é ac' le díoc-dig!

DONCÁD: Ail—il—iú! Cad ar go dtagan an t-óir go léir!

TAOIS: Tagan ré lom díreac ainíor a' talamh na n-Éiríann. I ré talamh na n-Éiríann an talamh i r' corcámla sa domhan dá b'fagad ré ceasr. Dub-ráir ná rairí don níó ag dul amú i n-Éirinn. Ca bfuil na trí cruaca deas óir rir ag dul sa bliain? Nád amú atáirí rir ag dul? Dá gcuiríad fear na luaithe, i n-Éirinn, a ríirí oirca agur iad do cásad

cuise agus do coimeád, ba ghearr go mbeadh riarán teann aige! Ba cípte agus ba ciallmáire dó a fáil do cup ar an ollmháitear go léir rin agus é cup cuise agus do coimeád 'nā beic ag feúcaint ruar ar an rpeir agus meil air, feúcaint catáin a tiocfaid mór-pluaig aingeal anuar cun cómaect Sacran do díbiric a' h-Éirinn dó! Ir fada beid fear na cruaiće gan cup amac má 'r anáirde ra rpeir a bíon a fáile ag fear na luaithe!

Doncáid: Am briatair, a Taidís, sur b' eagal liom go bfuil corlaí na h-oirde bainte agat díom go ceann reachtmaine! Trí cruaca déas óir! Agus deic céad míle púnt i ngrad cruac díob!—Agus é go léir léir ag imteact gan tuairis,—ag imteact i n-aghaid na bliana! Ir uatbárad an cíor é!

Taidís: 'Sead, agus ní tagan bum ná báile ná prócadóir 'gá iarraid órainn! Níl bac órainn an raióbrear ran go léir do coimeád againn féin láitneac má 'r maic linn é! Nác dall na daoine rinn!

ÓLACÁN.

Doncáid: Ir mór an t-airgead atá in rna trí cruaca déas óir úo, a Taidís, agus ir mór an truaig é beic a' dul amú uainn. Nác mór an iongna ná deintear don iaraect ar gheim a coimeád air.

Taidís: Ir minic a deinead iaraect ar an ngeim rin a coimeád air, ac níor deinead iaraect díob nár teir. Cun an greama do coimeád ar an airgead ní raib le déanam ac rtao de'n ól. Dá rtao ad daoine de'n ól o'farpad an t-airgead acu. Ba cóir sur fáoráideac an leigear é. Deirtear sur "mílir dá ól é agus sur fearb 'á díol é." Ir mór an corpar é. Iré atá ag fágáilt na h-Éireann cóm deail agus

atá rí. Ac tá díobáil ann ir meara go móir 'ná an corpar féin. Tá aigne agus inntleacht na ndaoine loitithe uair. Tá éirim agus tírghal agus obair agus gnó agus imníom curtha ar neamhníob aige. An t-é bíon as ól ní bíon fuim aige i n-obair ná i ngnó ná i dtírghal. Bíon a éiríde agus a aigne fuar failligtheach. Bíon ré leat a fáogail ar meirge agus an leat eile as cur an meirge de. Bíon a tús san cúmpóir, a cuir as imtheacht ar báirta, a clann ar a dtóil féin as imtheacht san rmaect san rtiúrú san cómairle. Ní bíon juige ná raet amuic ná i mbaile air. Tá mba ná beaó mar rin ac foet duine beaó an rgeal oic go leoir, ac ní mótochaó an náiriún go léir é, puinn. Ac nuair atá asainn ar an gcuma ran oiread daoine agus a fhoigeaen luad trí milliún ndéas de'n ól ní féidir puinn de'n raet a beir ar an náiriún. Tá a lán cainte 'a déanam ar d'roct-dligtib agus ar d'roct bairtighé Sárana i n-éirim. Tá an cainte go léir fíor, ac ir mó an díobáil atá déanta dúinn, agus dá déanam dúinn, as ár gcuir ólaáin féin 'ná ar deir dligte Sárana riam dúinn. Níl puo ar an dtalam ro ir mó cuirean reirbtean agus buile oim 'ná beir as éirteacht le h-éireannaac as rpióir ar d'roct-dligtib Sárana agus é féin ar meirge! Sreaoaó cuige! An rprear!

Doncaó: Ac cogar, a táirg. Ar ceap don duine riam fíor i n-a aigne a déanam amac cao é an cuir go bfuil an mí-áó ran ar muinntir na h-éireann? Ré bog cruair é leigear an uile ní féidir an leigear a déanam go dtí go dtuigtear a cuir; go dtí go dtastar ar bun ppreim aige.

Taó: Ir 'mó maectnam atá déanta ar an rgeal, a Doncaó. Tá níor mó 'ná don ppream amáin ar an oic. Tá cuir acu a cítear agus cuir acu ná feictear coirde. Déarpió duine leat: "Na d'roct-dligte fé ndéar é. Tá mbeaó déanam ar ndligte asainn féin ba gearr go leigirrimir an t-oic."

Deafríò duine eile leat: “An t-Éireannac féin fé n-óear é. Tá an dúil cómh malluighe rin ra n-ól aige gur cuma leir cao a deinean bean ná clann ná cúram an fáid a geóbaíó fé an deoc le plogaó.”
 Ac feuc, a Dóncaó. Iy dóic liom féin gur b’ iao mná na h-Éireann iy mó atá cionntac.

Dóncaó: Aililiú a Tairís, na h-abair a leitéio!

Tairís: Déafrac, a Dóncaó, a gur ní h-inoiu ná inóe cuimni gear ar otúir air. Ar airigir cao ’dub-airc an bean-caoainte raóó:

“Tá ’fíor a sham-ra cao a goill oir!
 Fuact an eapraig, tarc an geimrig,
 Buataó ’n úirio ar a gear na gaoite,
 ’S nuair tigteá abailc san capa mná-tige
 mómac.”

Deir fear a g obair i gcaiteam an lae a gur nuair a tiocfiró fé abailc cífiró fé teinteán fuar noimir, a gur bia san ullmú mar ba ceart. Caitfiró fé an bia. Goillfiró an bia ar a goile. Deir an bia rin ’n-a rcalca i lár a cléib. Ní poláir do dul amac go tig an tabairne a gur briaon beag vige fágaíl eun an rcalca ran do bogao. Mná tige san eolur, a Dóncaó, iriao fé n-óear a lán de’n oic!

ÓLACÁN.

Dóncaó: ’S do, a Tairís, meapaim gur maic leat-ra a déanam amac gur b’ iao na mná-tige iy mó atá cionntac leir an ólacán ro atá coitcianta dá eun i n-ár leit i n-Éirinn. Iy trom an coir i rin le eun i leit ban na h-Éireann. A gur feuc; ní’l don aicme iy mó geibean de dochar a gur d’ annró a gur de éruaótan beata mar geall ar an ólacán céadna ’ná na mná ro na h-Éireann. Iy minic a fágtar an t-ocpar,

agus an tairt, agus an fuaíct, agus earba na teine agus na foctana, oícta féin agus ar a sclainn, agus go bfrágtar an t-airghead i dtiú an tabairne uata. I r boct an leigear ar a scrúadotan a ráb leó, "Sib féin fé n-deár é." Conur i r féidir do mháib bocta compóro ná rlaet ná glanaoar a beit acu, ar a dtiú ná ar a sclainn ná oícta féin, má 'r i dtiú an tabairne a frágtar an t-airghead!

Taús: Tá dá innhrint ar an rgeal, a Dónaó. I dtorac an uile iriad i r ura an leigear. Nuair a glacan bean uiréi féin cúram tiúe agus cúram fir agus cúram clainne ní foláir di eóluir maí do beit aici ar conur gac cúram díob ran do cómlionad ra ceart. Tá rgoileana agáinn i n-éirinn le trí ríó blian. Táir ar gcalíni beaga ag dul irteac in rna rgoileanaib rin ó cuirad ar bun iad. Téirdean an leand ar rgoil cóm luat agus bíon rí ábalta ar ríubal. Iré céad ruo a múineán an rgoil do'n leand 'ná droc-meap ar a h-aóir agus ar a máóir. Ní deirtear leir an leand, lom díreac, gur ceart di droc-meap a beit aici ar a h-aóir agus ar a máóir, ac curtar 'n-a luíe ar aigne an leand, go daingean, gur daoine daila a h-aóir agus a máóir, toirg san tabairt ruar Déarla beit oícta. Iré ruo a tágan ar ran, gan an meap ceart a beit ag an leand ar eóluir agus ar cómhairle a máóir. Fáran agus neartuigean aigne na h-inígne gan ríúrí gan rmaet ó'n máóir. Má'r calin maí diaó i ní tabairt don droc-múine d'á máóir. Sgaolrú rí an focal léi, ac ní glacrú rí an cómhairle mar ní'l meap aici ar an eóluir. I r minic ná bíon fé de ghrárcamlaet i gcuio acu rtaonad ó'n ndroc-múine féin. Ní raóda a bíó na blianta ag imteac. Tagan an t-am, agus deirtear cleamnar do'n inígn. Téirdean rí abailé cun a fir féin agus cun a tiúe féin. Tagan an cúram go léir uiréi láirteac. Tagan ríce gnó uiréi náe féidir a déanam ra ceart gan eóluir cruinn. Níon

tuḡaḃ aon píoc de'n eóluir 'oí ar an rḡoil. Níor ḡlac rí aon píoc de ó n-a máṭair. B'féirí nā raiḃ an máṭair ró tuḡta cun an eóluir 'oó cúir 'n-a luige uirṫi. Tá a lán de rna máitṛeaḃaib i n-Éirínn aḡur b' fearr leó beit aḡ éirṫeaḃt leir an ingin aḡ léige leaḃair éigin Déarla 'nā a cúir fiaḃaib uirṫi cuir de ḡnó an tiḡe 'oó 'déanam aḡur o'fógluim. Bíon a rian air. Nuair ṫaḡan ḡnó a tiḡe féin ar an ingin ní feaḃair rí conur an ḡnó 'déanam. Nuair a ṫaḡan a fear a baile um ṫráṫnóna ní bíon "capa mnā tiḡe" roimír. "Fallaí ruara," aḡur "bean-tiḡe ḡuaḡaḃ" ireaḃ bíon roimír. 'Déanrío ré foirne má'r fear maít é. Ac má ṫaḡan an 'oíoc-múine i 'oṫeannṫa an mí-eóluir ní faḃa ḡo m-buirrío ar an bfoirne aige. Imṫeóḃairío ré ḡo tiḡ an ṫaḃairne. 'Déanrío ré an ṫ-airḡeaḃ leir. Ní féirí 'oó beit aḃḃaḃ i 'oṫiḡ an ṫaḃairne ḡan airḡeaḃ. Ar bail beirío ruacṫ aḡur oḃrar ar a mnaoi aḡur ar a élainn 'n-a tiḡ féin aḡur ṫruaḡ aḡ na cómarraín 'oó'n mnaoi boḃṫ. ḡan amrar ír móir an ṫruaḡ í, ac cé fé n'oeár an ṫ-oic, a 'Donḃaḃ?

'Donḃaḃ: B'féirí, a ṫairós, ḡur 'oóic leaṫ ḡo n'oearraḃ ḡur b'í féin fé n'oeár é.

ṫaḃḡ: Aḡur, 'oár ríoiā, a 'uine, marb i féin fé n'oeár é cé fé n'oeár é!

'Donḃaḃ: An ruo a ṫáinḡ aḡur 'oó cúir 'oigilt aigne iorí i féin aḡur a máṭair ó ṫorac a raoḡail, an rḡoluiḡeaḃt mí-nā'óurṫa a ṫuḡ 'oíoc-meaf 'oó'n leaḃb boḃṫ ar a máṭair aḡur 'oó cúir ó rmaḃṫ aḡur ó cómairle a máṫar í, aḡur o'fás a n-aigne folam ó'n eóluir nā feaḃraḃ aon 'uine eile a ṫaḃairṫ 'oí ac máṭair maít, ṫuirḡionac, éallmar.

ṫaḃḡ (aḡ cúir ḡáire ar): Ír fíor 'uirt é, a 'Donḃaḃ. Ír cuige rin 'oíreaḃ a bíor aḡ teaḃṫ, aḡur ír ḡarta baínir ar mo beul é. Siné 'oíreaḃ bun aḡur barr an rḡéil. Ní inoiu nā amáireac a 'déanrar meaf cruinn ar méir na 'oíḡbála acā 'déanta i n-Éirínn aḡ na rḡoileanaib mí-áḃḃaraḃa ran!

ÓLACÁN.

Doncáð : Cuirir i gcumne dom, a tairg, leir an
 scainnt úo a tápla eadpáinn an lá d'éanað, níð atá
 am' aigne le fáda niam. Iré níð é 'ná an cuma 'n-a
 bfuil an lúntíge inr gac tíg i n-éirinn iompúigte
 taob ríor ruar ó táinig na rgoileana Gallda ro.
 Fáðó, ra tream aimir, nuair ná raib de máigirtirib
 rgoile ac reana Concubair Máigirtir agus daoine
 d'á fóro, do curci dor ós ar rgoil agus do múintí
 eolur éigin tairbteac dóib. Pé ruo eile a múintí
 dóib bí don níð amáin a curci 'n-a luige orda go dain-
 sean. Dob' é rin, nár b'foláir dóib uraim a tair-
 beáint do'n muinntir a bí níor pine 'ná iad, go móir
 móir d'á n-atair agus d'á mátair. Bíod uraim do'n
 máigirtir ra rgoil agus uraim do'n atair agus do'n
 mátair ra baile. Cóm luat agus a tánadar na
 rgoileana Gallda ro d'imtíg an uraim rin. Níor
 leigead don focal Gaolunne amac a' beul an leinb
 ar an rgoil. Má labair an leinb i n-aon cor an fáro
 a bí fé ra rgoil cáit fé an b'éarla b'irte do labairt.
 Cóm luat agus do labrad an leinb an b'éarla b'irte
 éromad an máigirtir ar mágað féi. An mágað a
 deintí fé b'éarla an leinb ba mágað é fé b'éarla
 an atair agus fé b'éarla na mátair agus fé n-a raib i
 ndiaró an leinb rin ra baile. Cad é an díobáil dom
 é ac b'éarla an máigirtir féin cóm h-ole dípeac agus
 cóm b'irte le b'éarla an leinb! U' é aracán an
 corcáin leir an gciotal é. Ir cuimín liom go maic
 an cuma 'n-a mbíoir na máigirtirí úo agus sup dóic
 leat sup cloicín a bíod fé n-a teangain as gac don
 rppearán acu, a d'iarraib b'éarla deap do labairt
 agus é as teip orda. "Don't say 'Shiminey,' you
 blockhead! Say 'tsimna.'" "You stupid animal,
 don't say 'jootee' (duty). That's vulgar. Say 'doota.'" "But
 it is hard to blame ye. That's the way ye all
 spake at home."

Ba gearr go raib an "home" agus sac doinne a bí ann curta fé tarcuirne agus fé thóc-mear. Iré ruo a táinig ar fé deire 'ná, i n-inead na n-dor ós a beit as feuchaint ruar cun na muinntir epiona sup b'amhlaid a bí an muinntir epiona as feuchaint ruar cun na n-dor ós! Ní raib lincige i n-éirinn 'ná sup b'amhlaid a bí "an t-uas as múine méilige o'a mátair" ann. Bí sac don ruo taob-ríor-ruar. Ir 'mó oic atá tagaithe ar an bun-or-cionn ran.

Taós: Tá an rgeal go léir go cruinn agus go bliarta asat, a Doncá. Ir ríor duit sup 'mó oic atá tagaithe ar. Ac deirim don nío amáin leat, a Doncá. Bead uile ba feact míle meara tagaithe ar an mbun-or-cionn ran mara mbead don nío amáin. Mara mbead an greim daingean a bíod as an sgreideam i sgreide na ndaoine, ior ós agus dorca, déanfaod an bun-or-cionn thóc-obair ba meara 'ná an thóc-obair atá déanta aige. O' aindeoin na ríol do coimead an Ceathrúadaithe greim i sgreide na n-dor ós—"Tabair do t'atair agus do o'mátair onóir."

Doncá: Am bhuatair féin, a Tairg, sup deacair do'n daithe rin a greim do coimead. Ir mó ruataod grána a bain na ríoleana Gallua aite le trí ríol blian! Ní feadair, a Tairg, an bfuil an Creideam cóm láirir againn agus a bí fé?

Taós: Ceir dear ipead i rin, a Doncá.

OLACÁN.

Doncá: Súd anoir cogar a leit eugam, a Tairg. Deinir a lán cainnte anro an lá déanac ar an n-íobáil atá déanta, agus o'a déanam, as na ríoleanaib Gallua ro, do mnáib na n-éireann. Do mínisir dom do n-áluinn, agus ir ríor do cainnt, conur

mar atá gac línige i n-Éirinn iompuiḡte taob fíor ruar as na rḡoileanaib rin. I n-inead ar n-aor ós a beit maol, múinte, beupac, umal do'n átair asur do'n mátair, sur b' amlaib atáir ríad ceannáir, dána, ropoc múinte, asur ropoc-mear acu ar an muinntir a tuit leó asur do cótuig asur tós iad. Tá ran go léir fíor. Ac innir an méirí seo dom. Ná h-oirean an éainnt rin go léir o'ár nḡarrúnaib cóm maire oíreac asur oírean rí o'ár ḡcailínib beaḡa?

Taḡs: Go deimhin, a Dónad, ir fíor duit go n-oirean, foradoir ḡear! Ir beaḡ ná go nḡearrinn sur fearr 'oirean an éainnt o'ár nḡarrúnaib 'ná o'ár ḡcailíní beaḡa. I rḡiḡtib áirḡte ir mó an ḡad atá as buacail le rmaect asur le cómairle ó átair asur ó mátair 'ná mar atá as cailín beaḡ. "Ní bíon an raet ac mar a mbíon an rmaect." Ir ura go móir an buacail do éur ó rmaect 'ná an cailín beaḡ do éur ó rmaect. Má éur na rḡoileana ḡallda na cailíní beaḡa ó rmaect átair asur mátair ir mó 'ná ran a éuireadair ó rmaect átair asur mátair na buacailí. Asur dar nḡó, a Dónad, má dein na rḡoileana oíobáil tiobairteaet do rna cailínib beaḡa, ní coraint orḡa a ráo sur deineadair oíobáil ba mó 'ná ran do rna buacailíib.

Dónad: Ní 'ḡá ḡcoraint atáim, a átaḡs. Síde atá orim. Má dein an rḡoluiḡeaet ḡallda ro níor mó oíobála do buacailíib na h-Éireann le trí ríor blian, 'ná mar a dein rí do cailínib na h-Éireann, ir léir sur meara a luigean iarrma na rḡoluiḡeaeta ran anoir ar fearaib na h-Éireann 'ná ar mnáib na h-Éireann.

Taḡs: Ir fíor é. Ac cao a taḡan ar ran duit? "Ir deacair roḡa a baingt a' d'á oisḡ." Tá an oíobáil atá deanta do rna mnáib tiobairteaet a d'ótain. Ir ruarac an bogad ar an n'óibáil rin, a Dónad, a ráo go bfuil oíobáil ir tiobairtḡe 'ná ran deanta do rna fearaib.

Doncáð : Ní h-az bogad aon taoib acu aatáim. Ní bogad a deimio ríad ar a céile ac cruadar. Tá olcar é aon taoib acu fé leic, ir breir olcair ar zac taoib acu iad a beic i n-aonfeact. Ac duibair-re, an lá fé deire, sur b' iad na mná ba mó ba cionntac le h-ólacán na h-Éireann agus sur b' iad na rsoileana fé n-deár ran. Má dein na rsoileana oircaot oíobála do rna fearaib agus deineaotar do rna mnáib nác móir an euscóir an milleán so léir do cur ar na mnáib bocta!

Taðg : Tá an ceart azac, a Doncáð, cóm fada agus a téirdean do cainnt, ac tá neice móra fágta azac larmuic det' aigne agus deo' cainnt. Ir daoine a ceap an rígeact agus olige na rígeacta. Ir daoine a ceap párlimintí agus na ríagalta a leanan iad. Ir daoine a ceap tige cúirte cun olighe na rígeact do cur i bferom. Ac iré Dia féin, molað so deo leir, do ceap an lincige. Ceap Dia an t-aatáir cun beic 'na ceann ar an lincige. Tug Dia úgdaíár do'n aatáir cun an lincige do ríarad agus do ríurú agus cur fé o'obliogáir air bia agus éadae do folácar o'a mnaoi agus o'a clainn. Ac do cur Dia ar máatáir na clainne, ar an mnaoi-tige, an cúram ir naomta o'ár cuiread ríam ar aon duine fé bun Dé ar an otalam ro, cúram na clainne do tógaint ra ceart. Níl ac aon níð amáin ir ría téirdean 'ná an tairbe a deinean bean-tige máit, iré níð é rin 'ná an oíobáil a deinean oíoc-bean-tige.

ÓLACÁN.

Taðg : Mar a dubart leat an lá déanae, a Doncáð, níl ac aon níð amáin ir ría téirdean 'ná an tairbe a deinean bean-tige máit. Iré níð é rin 'ná an

díobháil a dheinean d'roic-bean-tiúge. Fé mar a d'ub-
 raíir féin, do d'ein an d'roic-risoluigeaict díobháil
 dúinn go léir ioir fearaib' agus mná, ac ir mó an
 t-iomáir a d'ein an díobháil a dheinead d'ár mnáib'
 'ná an díobháil a dheinead d'ár b'fearaib'. Ní féidir
 raic ná réan a beic ra tic 'n-a mbion bean-tiúge san
 eóluir. Ac tá eóluir agus eóluir ann. Feuc do
 tímpal. Cad í an gluairead, nú cad é an fuaioir
 a cion tú anoir fé f'ormóir ar scailíní óga? Lar-
 muic d'fíoir beagán acu ní'l ag déanamh buaice d'óib'
 ó mairin go h-oiríce ac conur a déanrao raic óiríad
 éadaiú do cup orca féin! Buaillean an cailín ós
 amac agus hata agus ribíní uiré, agus carós fir
 uiré! Siní a mátair le n-a gualainn agus cairín a
 clóca ar a ceann aici. Feuc go cruinn ar an mnaoi
 óis agus tabairfir fé n'oeára go bfuil ceann fé agus
 rcoir uiré mar gail ar a mátair a beic cóm
 "Saothlac," dar léi. Má bion fé de mairneac ag
 an mátair labairt leir an ingin rin agus a ráb léi
 "San beic ag feucaint 'na tímpal cóm d'ána," rnap
 d'roicmúinte iread a g'eóbaib' an mátair mar f'raeára.
 Ní'l blúipe eóluir ag an mnaoi óis rin ar don traáar
 bíó d'ullmú. Dá n'oeanrao pí círe bácaíl duit
 beaó a dá caob' d'óigte agat agus é fuar 'n-a láiriricé.
 Ní f'eaórao pí blúipe aráin mine coirce déanamh duit
 dá b'raeáó pí éire air. Beaó fé ag tuicim ar a céile
 ioir a lámab'. Ní f'eaórao pí deoc meirós dá bainne
 déanamh do duine b'péite ac ar cuma a d'eanrao
 díobháil do. Ní'l don blúipe eóluir aici ar na taom-
 anaib' beaga a bion ag teact ar d'aoirib' coitcianta
 ná ar na leigireana a bainne leó, agus sup ceart
 do'n mnaoi-tiúge iad do beic ra tic aici, mar ná
 f'eaóair pí cad é an neómat a beaó gnó aici díob'.
 Níor múinead mairí d'í, ar an rgoil ná i n-aon áit eile,
 conur na taomana ran d'aitic ó céile ná conur an
 leigear ceart a déanamh ar gac taom acu an túirge
 'n-a d'airbeanrao fé é féin, san beic ag f'eiteam le

dochtúirí nuair ná beaḁ ann ac d'itinear aḁur d'ean-
aige. Ac tá eugcóir aḁam dá d'eanam ar an scailín.
Tá don leigear amáin ar eolur go maíe aici. Iḁ
leigear aici é ar an uile faḁar taoma. Iḁ leigear
é 'ná bḁoinín fuirḁí, "an bḁoinín fóḁanta." Iḁ
leigear ḁac ḁalaip é.

Nuair a pórfar an cailín rin b'earrḁó rí léi cun-
tise a rir an "leigear" ran. Coimeádrḁó rí é,
fé ḁlar, go ceanamail. Nuair a ḁoilḁrḁó an dḁoc-
círte ar a fear tabarrḁó rí bḁaon de'n "leigear"
dó. Nuair a ḁoilḁrḁó an dḁoc-círte uirḁi féin tóḁ-
rḁó rí bḁaon de'n "leigear." Nuair a tiorcḁó an
clann aḁur nuair a b'eirḁ aḁ teact oirḁa na react
nḁalaip d'eaḁ ar fíciḁ a baineam leir an óise tab-
arrḁó rí an t-aon "leigear" amáin ar ḁac ḁalar
d'ioḁ go léir, tré n-a céile d'ioḁ.

Imteócairḁ na blianta. Iḁ ḁearr an moill oirḁa
imteact. Cao a círir ar bail? Círir an fear
i d'itise tabairne,—'ḁá "leigear" féin. Na buacailí
óḁa i d'itise tabairne eile—'ḁá "leigear" féin. An
bean aḁur na cailíní ra baile 'ḁá "leigear" féin,
aḁur aḁ tráct ar hataí aḁur ar ríbiní! Deirim leat,
a D'oncaḁ, ḁur b'iaḁ na mná iḁ bun le móran de'n
ólaacán.

D'oncaḁ: Fan go fóil, a Tairḁ a bḁácaip, aḁur
éirḁ liom beaḁáinín. Ná fuaḁais an rḁéal ar do
muin leat ar faḁ. Má 'r fíor a n-airiḁmíḁ bí níor
mó ólaacán aḁur níor mó meirḁe i n-éirinn céaḁ
blian ó rin 'ná mar atá anoir.

Tairḁ: Cairḁaḁ ḁluairéact, a D'oncaḁ. Socar-
ócam an méirḁ rin an céaḁ lá eile.

ÓLACÁN.

TADH: An lá déanaí a bíomar a gcainnt anro, a Donéad, dubhair go raibar-ra a gfuadac an rgeil ar mo muin liom i dtad an ólacán agus i dtad na mban, nuair a dubairt gur b'iad na mná ir mó atá cionntac anoir leir an oic ran.

Donéad: Súd ba dóic le duine oir-ra ná raib meirge ná ólacán riam i n-Éirinn go dtí go dtáinig na rgoileana Gallua ro agus gur loiteadair bann-trac na n-Éireann orainn. Ar airgír riam cad dubairt an bean úo i mbaile Múirne fadó? Tá, ir dóca, dacad blian ó dubairt rí é. Tar éir meatlú na bprátaí doob ead é. Bí an raozal bpuigte rior go talam. Bí leat na ndaoine tar éir báir le pláig agus le gorta agus ní raib don ruo leir an anam 'ra méio a bí beo díob. Seallaim duit ná raib don tearbac ar doinne. Conaic an bean a deirim conur mar a bí an raozal go léir imtigte cun deirid. Ní raib tuairis ná cuimne ar báire ná ar liairíóio ná ar cómcalán ná ar rinne ná ar ceol. An t-é a bí trí fíció bí rpuic ceitre fíció air. An t-é a bí deic mbliana fíció bí ré liai ceana féin agus an rean-duine ra n-éadan agus in rna suailniú aige. Cad dubairt an bean úo? "Níor fan don rat ar an raozal," ar riri, "ó imtig bpuigeanca agus ólacán!" Ní déarfad rí an caint rín mara mbead gur cuimín léi go maic na bpuigeanca agus an t-ólacán a beic flúirpéac go maic ra traodal i n-airrín a n-óige féin agus óige a h-atar agus a rean-atar. An uile focal tuairisge o'á bfuil againn ar an rean airrín, riné an porc i gcóimnuige ann, bpuigeanca agus ólacán agus meirge. Ní raib rgoileana Gallua an uair rín ann cun an donair a déanam ar dor ós na n-Éireann ar dtúir agus anran ar fearaib agus

ar mháil na h-Éireann. Meapaim, a Taidís, sur mór an truaí ná raib rgoileana Gallua i n-Éirinn an uair rin.

Taidís: Airmú cad 'na taidís! Náir éoir náir beas dúinn a luata a tánaidair!

Doncáid: Súd beas ruo éigin agaimn so bfead-pimír milleán olacáin na h-aimprie rin do cup air. Táimís ar ár dooil anoir. Pé creadad ná bpire ná lot ná díobáil anama agus cuirp a deinean an t-olacáin dúinn ní'l agaimn ac an milleán so léir do cup ar na rgoileanaib Gallua! Nác bfead agaimn é agus nác sád dúinn don ploc de'n milleán a cup oraimn féin! An amlaid a meapá a cup 'n-a luige orim, a Taidís, ná beas hataí ná ribíni ar cáilínib óga na h-Éireann mara mbeas na rgoileana Gallua. Tá bpeir mór agus céad blian, ir dóic liom, ó dubairt file éigin an éaimnt reo:—

“Tá catú mór ar m'aigne,
 A'r dólár leir,
 Mar cím an raogal as atarú
 le tréimre a'r bpeir.
 Clann na dtaoirpeac sceannapac.
 Dá dtabairt anuar cun tapcairne,
 'Sur clann na lópac atarac
 faoi Cárdineil!”

Dá mbeas rgoileana Gallua as an bfile úd ba mór an páram aigne air é. O'feadpad pé milleán an Cárdineil ar fad do cup anuar i mullac an cinn orpa. Ba mór an bogad é rin ar a “catú” agus ar a “dólár.” Cuir “an trpaat ar an scapall scóir,” a Taidís!

Taidís: Má bíor-ra as fuadac an rgeil ar mo muin liom an lá deanaic, a Doncáid, tá an donar ar fad o'fuadac agat-ra dá deanaim inoiu air. Ac, “beir lá eile as an bpaorac.”

ÓLACÁN.

Tadó: 'D'árouigir leat, an lá déanaí, a 'Doncá, an rḡéal ro i 'staob an ólacáin. 'D'árouigir leat é ar do coil, go boib agus go dána agus go míc-uibíac. Dubraíir go maib ólacán i n-Éirinn rap a 'táinig don rḡoil ḡallda maí i n-ár mearḡ. Má bí ólacán i n-Éirinn an uair rin bí a cúir féin leir an uair rin. Conur fágan ran ná íad na rḡoileana ḡallda fé n'óarí anoir é? Ac má bí ólacán an uair rin ḡaínn i n-Éirinn tá 'deirḡeacḡ mór ior an ólacán a bí ann an uair rin agus an t-ólacán acá ḡ déanaí an 'donair ar muintir na h-Éireann anoir. Cé h-íad ír mó a 'veinead an t-ól an uair rin, an bfuil a fíor ḡaḡ?

'Doncá: An'áig meapaim go n'veinead ḡac aoinne paimnt de.

Tadó: Síne ball 'n-a bfuil an 'dearmad ort, a 'Doncá. Ní 'veinead fómór na n'aoine ac fíor beagán de. 'Veinead na h-uairle é, agus ba maí cúige íad. 'Veinead na 'aoine b'raon 'ól nuair a téirí ar an donac nú ar an marḡad, agus nuair ólarí an b'raon ran bíod a fíor ḡ an r'ogal mór, mar ní f'eadirí é f'ulans i ḡearḡ. Ní bíod an tairḡe acu air. 'D'airḡí na mílte ó baile íad ḡ amíán agus ḡ liúirḡ. Nuair a bead beirḡ nú trír ar an ḡcáad acu ar meirḡe ar an ḡcuma ran ba 'óic le 'uine go mbead an t-donac go léir ar meirḡe. Ír minic ná bíod an beirḡ nú trír ran féin ac ar leatmeirḡe agus ná bíorí ac 'ḡá leogaint ortá go mbíorí ar 'dearḡ-meirḡe, ḡ airtir ar na h-uairle. Ír mó go mór an f'otram a 'veinirí, 'ná an f'ogail a 'veinirí ar an ól. 'B'féirí go mbead na 'aoine céadna ran p'áca ḡan don b'raon a b'aire airí. 'B'féirí go mbead f'ot-'b'p'ncéir t'obairḡeac anro agus anrú, ac ba íó f'uirḡe íad do cóm'eam rap

pobal. Ná cuirtear tpooc ainim ar an bpobal, a
 'Doncáð, mar gheall ar fót-òpúncéir! Ba móir an
 obair na daoine do 'bual cómh raor ó'n oile agus an
 tpooc-fampla acu 'dá fágail cómh millteac ó rna
 h-uairib. Ac bí crieveam agus meapapóac agus
 eagla 'Dé i gcroide na ndaoine an uair rin, agus bí
 ghráta 'Dé as cabhú leó. Bí uraim as dor ós
 o'acair agus do mácair agus meap acu ar a gcóm-
 airle, agus ba 'bual meap do'n cómhairle mar bí rí
 so maic agus so ciallmair agus so diaða, marab
 ionan agus anoir. Ac i tcaob na mban. Ir cuimín
 liom féin ainmear agus dá bfeicte bean, ní déarfao
 ar meirge, ac dá bfeicte as ól i tciis tabairne í, nù
 dá bfeicte rian nù iarrma tige uirte, beaó náire
 faogalta fágalta aici! Do faoð an társ amac
 uirte láitpeac "so n-ólfaó rí an bó agus an cap-
 aillín glar!" Ní bíoð an t-ól ra baile in rna tigthe
 as na mnáib an uair rin mar a bíon anoir. Ní bíoð
 an t-aon "leigear" amáin acu ar gac galair an uair
 rin mar atá acu anoir. Bí eóluir agus tuirgint as
 mnáib tige an uair rin ar galairuib agus ar na neitib
 a leigireaó iad. Bí eóluir ba tairbige so móir 'ná
 an t-eóluir ran féin acu, an t-eóluir a 'deinead puo
 'dob' fearr 'ná leigear, an t-eóluir ná fágao gáó leir
 an leigear, an t-eóluir a coimeádaó an galair san
 teac. Bí eóluir acu ar bia o'ullmú, o'á bfeapuib
 agus o'á gclainn, ar cuma 'n-a mbeaó ré veigblarta,
 foláin, rláinteamail. Fuapaoar an t-eóluir ran ó
 n-a máitpeacuib. Fuair na máitpeaca ó n-a rínreap
 é. Tá an t-eóluir ran imtichte. 'Dibir na rsoileana
 é. Ní'l o'eóluir as mácair ná as ingin anoir ac ar
 cupán té 'deanam agus ar ribiní cup o'ra féin, agus
 ar a nglór do capao cun 'deapla gallda do labairt,
 mar o'eaó.

ÓLACÁN.

Doncáth : leogaim leat, a Chaití. Is dóic liom go bfuil an ceart agat. Bíor ag caint le fear tíor anghan iní. Tá pé ar a pláinte le tamal. Deir pé ná péiríogean an bia le n-a goile. Nuair itean pé an t-arán agus o'ólan pé an cupán té, i n-inead iad do d'ul cun rochair do agus cairbe déanam do, agus fuinneam a cup 'n-a éiríde agus 'n-a géasaid, is amháid a deinean locán fearú de'n bia iríog 'n-a goile i dtíed go mbíon pé lúibte le lorgadai agus le teinneap 'n-a éilid i gcaiteam an lae, agus é ag cairp-an ag a cor 'n-a díad, san ann don ríod oibhe ná gnóta déanam. Tá an t-arán agus an té cair éir an traogail go léir do lot amúic 'r amac. An plúr ro a tagan cuíann cair páraige ní bia ceart i n-aon cor é. Deintear donur éigin air a deinean mífoláin é. Nuair itim péin an t-arán a deintear de, geibim i gcómnúige iarbair beag gear fearú air. Ní gaban mo goile le n-air cóirde i gceart é. Bíon pé uaireanta ar fear leat an lae i lár mo éilid i n'ualac, i dtíed go meapaim gur cuma é nú lán mo dá lám de máirtaol doil agus gainime. Ní fearar an traogal cao é an mac malaéain cor a tugtar do. Ní dóca gur fáir an éiríneact ar an tcalam ar an gcuma ran, pé dúitig i n-air fáir rí. Is cuimín liom fearú, nuair a bíod éiríneact ag fáir agáinn péin agus nuair a beirí mála dí go dtí muilean páirais Máirtain agus do meití í, go ndéinead an plúr bia breag foláin deig-bairta. Nuair íorpa rmut de'n éirte a deinead mo máitair de, beannaéct dé le n-a h-anam, ní baogal go mbead pé i n'ualac ar do éiríde. Is amháid a bead neart agus mírneac do' éiríde uair agus tear do' cuirí folá. Nuair a buairpa amac lá Seimíus nú Cairraig, cair éir bíle de díte, ní bead beann agat ar ríoc

ná ar fheadta, agus ba cuma leat cao a déanfaidh
 bia ar fán go mbéarfaidh am dinnéir oir. B'fhé
 an bia buacaic, a Taidís! B'fhé an bia ná faidh
 an t-uallac ann agus go faidh an neart agus an bunúr
 agus an tacaic ann! An buidís ro a gheibimid anoir
 ir amlaidh a bion rí 'n-a n-uallac ar duine, agus ní
 baineann rí an t-ocpar de. "Ocpair tap éir aéluisge"
 i gceart iread fásan rí ar duine. Dubairt an bean
 úo Baile Múirne nár fán don pat ar an raogal ó
 imtígh bhuigeantha agus ólacán, ac deirim-re nár fán
 rígh ná pat ar an raogal ó táinig arán a' r té cúg-
 ainn! Ní fír agus mná atá eiríste ruar cúgáinn,
 ar an scoth fán, ac rppearáin agus cailitóga san
 fuinneamh ná fonn gnóta ná oibre ionta, ruadái cpeat-
 ánaic, annleirgeamla, go ndéanfaidh don fear amáin
 de'n t-rean aimpír úo oiréad oibre le ceatpar acu,
 agus san tuirpe ná troime beic um tpráchnóna air.
 Ir amlaidh mar atá an rgeal, a Taidís, má leanaidh
 na daoine as dul cun deiridh mar atáidh ir gearr
 gur cuma dúinn cao a déanfaidh ól ná imirt ná olíste
 ná maígalta i n-Éirinn.

Taidís: Go réidh, a Dónaibh, a mhic ó. Ní mar rin ir
 ceart aghaidh a tabairt ar an rgeal. Táidh na daoine
 as dul cun deiridh san ampar, mar a deirim, agus ir
 fíor duit leir gur b'é an t-roc-bia fé ndéar é. Iré
 an t-roc-bia fé ndéar a lán de'n ólacán leir. Agus
 iré daille na mban fé ndéar a lán o'olcar an bíd.
 Ac ní leigear ar oic beic 'gá cáram, a Dónaibh. Tá
 leigiread cáram ar n-uile ir fadó bead uile na
 n-Éireann leigirte. Ní foláir dúinn rtao de'n
 cáram, a Dónaibh, agus aghaidh a tabairt ar flioge éigin
 tairbeac i n-a tciocpírd linn teac ar bun ppréim gac
 uile fé leic agus an ppréam do gearraidh aise.

OLAČÁN.

Doncáð: “Ar bun ppréim gac uile pé leit,” arpa tura, a Čairž. Siní díneac an obair. Conur a tlocpar ar bunab na bpréam? Cá nđeapap an čeac čaižve ar na ppréamčair? Tá an talam go leir clúdaite leir na h-olcair.

Čairž: Ó ’ré an t-olačán acá ioir lámair ašainn ná beac pé cóm maic ašainn ppréam an uile rin do loig ar tóir? Ir pior go bfuil níor mó ’ná don ppréam amáin ’gá čotú. Ir dóic liom, ámtac, gur buair ppein do méap ar ppréim acu an lá dēanač a biomair ašcainnt. Bior-řa ’gá dēanam amac go řair a lán de’n milleán ar na mná-čige. Níor bpolair leat-řa na mná do čoraint. Ac řa čoraint rin tuit do luig čaižne ar an nřoc-bia. Iřac na mná pé nđeap a lán o’olcap an bíó, ac ní h-iac pé nđeap é go leir. Pé eolur a beac aš mnaoi ar bia o’ullmú ní řeac-řac ři arán poláin a dēanam de plúr a beac mí-poláin. Ac tá an dá bairčan i n-aonřeacč orainn i n-čirinn inoiu, a Doncáð. Tá an plúr mí-poláin ašur na mná řan eolur. Ir cuimín liom-řa an corcán pparře. Ir dóca gur cuimín leat-řa leir é. Mólair an čirte a dēneac do máčair de’n plúr a čařac abairle ó’n muilean řan. Tá cuimne ašac řór ar an iarbair milir a bíó ac’ beul i řačteam an lae řar čir beile de’n arán řan o’ite ar maroin tuit. An cuimín leat an móřnán pparře ar an řcorcán móř úó, ar čuitim na h-oióce? B’řiné an deoc a bain-eac an řuacč ar an řneacča ašur an nim ar an nřaoič ašur an čřuacč ar an řioc. Bí bia ašur deoc ašur řláinte ašur řářam ann. Nuair a bíó cúpla móřnán de’n pparřiř řin ólta aš řeán Ó h-larłairte, beannačč Dē le n’ anam! bain-eac pé řáiri ar a mbíó lāirneac. Deirneac pé, lom dáiriřib, an řeap boč,

agus an péire rneactaigh amuic, “1r doic liom go bfuil an oirde ag dul i mbroctalaige!”

Tá an aimir rin imtighthe, a Doncad. Tá an té tar éir na prairge díbir, agus ní féadán an té an “oirde do cup i mbroctalaige.” Na muilte úr a bí ’n-a fearaí ar caraó gac aban agus gac rputáin i n-Éirinn, agus do meilead an éruitneact agus an coirce dúinn, táid ríad imtighthe san tuairis. Ní loct ar mnaoi tige anoir san i beir abalta ar corcán prairge déanam map ní’l an cóir aici cuige, ac d’a mbead an cóir féin acu anoir ní’l an t-eolur acu. Ní’l bia ná deoc ar bail ná ar beir fásca ag daoine i n-Éirinn. Dá mb’é an práta bán féin é, níor fan an bia ceart ann ó táinig an meatlú. Ní péirir do duine ríu deoc bainne fásail má bion tarc air. Tá an creamery tar éir an bainne do flogad, agus ní h-íad na samna amáin atá ag fásail báir d’a earba. Tá galair agus leiceact agus meactact agus oroc-fláinte ar leanbáib na h-Éireann d’a earba. 1r sean focal ar an leanb gur “ar a bolg fáran ré.” Ní péirir do’n leanb fár ceart a déanam ar an rásar bíd agus díge atá le fásail i n-Éirinn anoir aige.

Labairfid fear eagar i bpáiréar, nú breiteam ar binne, nú earbog i gcómairle. Beir ríad go léir ar don focal amáin. “A muinntir na h-Éireann reachnaib an t-ólaacán! 1r oroc-níó é! Níó iread é! Ainleap anama agus cuirp iread é! Staonaid uaid ar fad má ’r maib lib rat ná réan a beir oraid ar an raozal ro ná ar an raozal eile!”

Cómairle maib san ampar. Ac 1r cómairle i go bfuil raint eapnaib uircti. Tá níor mó ’ná don eapnaib amáin uircti. Da móir an congnam cun na cómairle rin a cup cun cinn d’a bfeadpí a ráb ’n-a h-aice, “glacaid an deoc eile reo atá foláin, robáilceac, cairbeac, agus anran ní beir don gáó agaid leir an noíoc díg.”

Doncad: 1r truaig san tuille aimirge agann.

ÓLACÁN.

Doncáid : An focal úr a d'ubraírf an lá déanaí, a tairdís, i dtaobh na cómairle úr, “A muinntir na h-Éireann feachnaíod an t-ól . . .” agus i dtaobh na cómairle eile úr ba maíle leat a beit i n-áice leir an gcéad cómairle, .i. “Glacaid an deoc eile seo . . . ;” cuir do cáinnt i gcumhne dom puo a bíon am’ aigne go minic nuair a máctnaisim ar an rgséal. I r’ mó ríosaireadct ’á déanam i n-Éirinn ar rgsát maíteara, ac i r’ dóic liom go bfuil torac agus barr agus buad oirta go léir as an ríosaireadct a deintear ar rgsát na meapartácta (temperance). Beartócaid fear i n’aigne náic foláir do an t-ól do feachaint. Ní réititigean an deoc leir. Bíon a bean agus a clann as troio leir. Bíon a gnó as dul cun deirid. Bíon a luét oibre failigthead. Bíon gac don puo as dul bun or cionn aige. Fé deire déarfíod ré leir féin, “Cuirfad deire leir mar ól !” “Ní blaiffad don bhaon de go ceann bliana ó ’nóiu le congnam Dé !” Beir a aigne ráirta anran. Tabairfid ré asaid ar a gnó agus ar a cúram. Cífid an bean an t-actarú agus beir átar uirtí. Cífid an clann é agus beir imgníom oirta. Cífid an luét oibre an t-actarú, agus déanfar an obair. Tiocfid lá an donais. Ragsaid an fear ran ar an donac. Déanfíod ré a gnó go maíle agus go ratmar. Nuair a beir an gnó dá chríochú ní foláir dul irthead i dtig tabairne éigin, nú i gcábán éigin, agus an gnó do fliucad. “Ní olaim-re deoc meirgeamail,” aoir an fear. “Tugtar cuşam deoc éigin neam-meirgeamail.” Tabairfar cuise puo éigin i mbuidéal, róir éigin uirge do cuirad irthead ra buidéal ran ráta, b’féidir, poime rin. Cuirfid ré a bfuil ra buidéal amac i ngloine agus ólfíod ré é. Ní fada

beiré ré ólta aige nuair a tiocfiró puo éigin ná taitne-
 firó leir air. Tiocfiró teinnear beas 'n-a éilab irctis.
 Beiré ré as caraó le cainnt a déanamh agus a leo-
 gaint air ná fuil don níó air. Meudócaíó an
 teinnear. Fé deire ambara ní féirir é ceilt níor
 ria. "Ní féadán tú ar fógnamh," a déarfiró duine
 de'n cuideactain. "Do shoil puo éigin ort,"
 a déarfiró duine eile. "I r' d'óic liom," a déarfiró an
 fear, "nár féirctis an buiréal ran liom, pé puo a
 bí ann!" "Óe rgeimle air mar buiréal!" a déarfiró
 duine eile. "I r' d'óic liom féin sur nim a cur-
 tar in rna buiréalaib rin. Pé puo a bíon ionta bíon
 pé so h-olc. Bíon pé lobta ó beiré 'n-a rtao ra buir-
 éal mara mbíon don loct eile air. Ní blairfínn don
 buiréal acu dá mbeinn as fágaíl báir le tarct!"
 'Sé críó an rgeil é so ngearruigeán an trioblóir ar
 shoile an fíir agus so gcaittear deoc maít biotáile
 tabairt do cun é leigear. Com luat agus téirdean
 an biotáile irteac cuireán pé an puas ar an mbuiréal
 agus tagán an duine 'n-a élóó féin agus 'n-a fláinte
 féin air. Má ba maít é an céad deoc de'n biot-
 áile dar n'óic ir maít é an tarpa deoc. Óiró an
 fear ran an tarpa deoc, agus an trímáó deoc. Ní
 deintear an cómpéam ar ran amac. Tagán an fear
 abáile ar meirge agus riné an tís agus an áit agus an
 gnó agus an obair agus an cúram 'n-a prairis air!
 Tá pé buailte irteac am' aigne, a táirg, agus ní
 h-inniu ná inóe do cuimnigear ar d'úir air, so
 gcoimeádaio luét tabairní na d'roó buiréil rin
 o'don gnó cun a cur fíadaint ar daoine b'píre ó n-a
 ngeallamhnaib agus an deoc meirgeamail o'ól! I r'
 deacair do muinntir na h-Éireann an t-ól do feac-
 naó an fáir a beiré feall de'n tróiró ran ar gac
 bótar agus corán pómpa, mar a beaó an leac-ar-
 tinniol poimír an b'píreac nú an trúil-puibe poimír
 an n'giorfíad!

ÓLACÁN.

Doncáð: Dár fíad, a Tairð, ír nò beas an iongna ólacán i n-Éirínn! Sin ceitpe trúis bunaid áirimte aḡat-ra cuige, aḡur ír dóca náe fíor an 'mó trúis eile d'féadpá d'áiréam dá mba maite leat é. Tá, ar d'úir, an d'roc-rḡoluigeaḡt. Dá d'ruim rin tá neam-eólur na mban, iad i n-ainb'píor ar conur ba ceart bia d'ullmú i d'treó go mbeaḡ pé foláin, deis-ḡlarta. An trímáð trúis, an ḡráinne aḡ teacḡ cuḡainn tar leaḡ, aḡur nim éisin dá cúḡ ra plúr cun é déanam ḡeal, aḡur anraḡ go ḡcaitean an t-é itean an t-arán a deintear de'n plúr ran b'raon "fóḡanta" d'fáḡail cun an aráin rin do cúḡ d'á ḡoile. aḡur an ceatpamáð trúis d'íob aḡat—na buidéil! Ceitpe trúis cun ólacáin aḡur ḡac trúis acu ábalta ar an náiríun go léir do cúḡ ar deaḡ-meirḡe ó maíoin Dé luain go d'í ar'doíðce Dé Saḡarainn. Beað an rḡeal go cruaid aḡainn aḡur ír fada beimír aḡ maḡtnam feucaint cá mbeaḡ an leigear le fáḡail dá mba ná beaḡ le cúḡ ar an rúḡe aḡainn ac don trúis amáin de rna ceitpe trúiseana. Ac nuair atá an ceatpá aḡ obair i n-aonfeacḡ, aḡ cabrú le céile aḡur aḡ coḡú a céile aḡur aḡ neaḡtú a céile, ír nò deacair cuimneam ar don róir leigir d'féadpáð oibiríú 'n-a ḡcoinnib le h-aon feíðm. Má tugtar an t-eólur do rna mnáib ní beíð puinn maiteara déanta, mar ní feíoir do'n eólur ír fearr a ceapá ríam, bia foláin a déanam de plúr mí-foláin, aḡur riné an d'roc-bia aḡ coimeáð an ólacáin ar ríubal. Má beirean fear go d'í an muilean leir mála de'n coirce d'fár ar a cúir tailim féin aḡur má deinean pé mála de min b'peáḡ foláin coirce do tabairt leir abailé cun a mná aḡur cun a élainne aḡur cuige féin, beíð an rḡeal maite go leóḡ acu, b'feíoir, go d'í go d'íocpíð lá an aonaiḡ aḡur na

buidéil úo. Bíod buairte aghainn ar an n-*proch-rzoluiḡeact*. Bíod buairte aghainn ar mí-eolur na mban. Bíod an plúr mí-foláin curta i leictaoid aghainn aḡur an ḡráinne ḡaoḡlaḡ, o'fár aníor a' cpe bpeáḡ, foláin, náḡúrta na h-Éireann, curta i n-inead an bíḡ mí-foláin, riné an buidéal aḡ teact, lá an aonaḡ, aḡur aḡ lot na h-oibre ḡo léir!

Tá eagal orm, a *ḡairḡ*, ḡur "mó maḡra ḡéar aḡur *proch-bean*" a cuirpimíḡo dinn rar a' mbeirḡ aon foḡail móir déanta aghainn i n-Éirinn ar an ólaḡán do cur ar neam-níḡo.

ḡairḡ: Pé maḡraí ḡéara ná *proch-mná* a cuirpimíḡo a cur dinn ra n-obair, a *ḡonḡarḡ*, ir obair i a cuirpar a déanam, aḡur ran ḡan ró moill. Ir obair i a cuirpar a déanam pé deacapaḡt atá aḡ baint léi. Ní cúrraí deacapaḡta ná raoráide i n-aon cori é. Má bíon tuine dá báḡ déanpíḡo pé a díteal ar teact i *otir* pé deacapaḡt a beirḡ roimír. Tá Éire dá báḡ leir an ólaḡán ro. Cuirpar deire cur leir an ólaḡán nú cuirpíḡo an t-ólaḡán deire linn ḡo léir. Pé deacapaḡt atá ra ḡḡéal ní foláir aḡairḡ a ḡabairt air, aḡur ran láirpeaḡ. Pé ruḡ a déanpíḡo an *proch-rzoluiḡeact*, pé ruḡ a déanpíḡo mí-eolur ban-ḡiḡe, pé ruḡ a déanpíḡo arḡar iaraḡta ná *proch* plúr ná *proch* min, pé ruḡ a déanpíḡo biotáile "róḡanta" ná buidéil lobḡa, tá aon ruḡ amáin aḡur cuirpar é déanam láirpeaḡ—cuirpar deire cur le h-ólaḡán i n-Éirinn.

ḡonḡarḡ: Ir uirpḡe cainnt a déanam, a *ḡairḡ*, aḡur ir uirpḡe "cuirpar" do ráḡo. Ac ir móir m'eagla-ra ḡur "mó ruḡ a cuirpar a déanam rar a mbeirḡ deire le h-ólaḡán i n-Éirinn.

ÓLACÁN.

Taobh: 1r fíor duit rin, a Dónaí. 1r 'mó fuo a caitear a déanamh riar a mbeir deire le h-ólacán i n-Éirinn. Ac 'neorpaí duit don fuo amáin atá dá déanamh le fada agus ná fuil puinn cairde ann. Tá cainnt dá déanamh le fada ar an ríeal. Dá leigheirí cainnt uile na h-Éireann beirir go léir leigirte fadó, ioir ólacán agus gac oile eile dá bfuil as cur oirinn. An iomaí cainnte iread atá againn, an iomaí ar fad. Tá cainnteoirí ar n-óirín againn agus an donar le deirbhéalaike oirín. Níl oile dá riar ar Éirinn riam ná dá bfuil uirí anoir ná fuil na cainnteoirí ábalta ar é míniú agus do léiriú agus do cur i n-úil go breá glan, ríacmar, ríleir. Ac an bfuil a fíor agat cad a cuirean an iongna oim féin, a Dónaí? Nuair a bíon an t-oile léiríte amac go ríleir as an gcainnnteoir ríadán an cainnteoir ar an áit rin. Ba dóic le duine ar an gcainnnteoir gur b'é an léiriú an leigear. Nuair a bíon a cuir cainnte déanta as an gcainnnteoir ba dóic leat air go mbíon gac don fuo déanta aige. 1r cuma an cainnteoir rin níl doctúir a tiocpaí cuíam dá mbeinn breidite agus déarfaí ar cuirinn oim, agus d'feurfaí ar mo teangain, agus do breicneodáí an galair agus do 'neorpaí dom cad é an galair é, agus anrín do gluaireodáí cun ríubail san purgáí ná pláirte a tabairt dom. Tá gac doinne a labhran as déanamh na cainnte ar an ólacán, 'gá innirint dúinn gur dhoic-ní é agus 'gá cairdeáint dúinn cad iad na ríuigeana atá cuige, ac ní cuíam doinne don eolur ceart dúinn ar conur an dhoic-ní do díbirte uainn. Címí fuo greammair uaireanta. Címí fear atá cóir ríubair le Démar, pé 'r b'é féin, fear gur b'ar an ólacán do fuinead agus do fáirgead a cuir ríubair, címí an fear ran 'n-a fearaí

anáirde ar éilár, agus é ag déanamh cainnte go tréan, ag ríriú agus ag aitiú ar ól agus ar luét ólacán, ag áireamh na n-olc agus na n-aimleap a tásan de dhruim ólacán, agus 'gá iarraidh, go bog a'r go cruaidh, ar muinntir na n-Éireann a leas do déanamh agus eirge ar an ól. Tá a fíor ag an bfeap ran go maith dá nglactí an cómairle rin uaidh gur b'é féin ir túirge a beadh tíor leir. Tá a fíor aise go maith, ámtad, nác baogal do, mar nác baogal go nglacfar an cómairle. Sgéiméir ipead an fear ran. Dá mbeadh tocht 'n-a glór agus deoraca le n-a fúil ná creio focal uaidh. Sgéiméir ipead é. Rud eile de. Sgéiméirí ipead na meirgeoirí a bíon ag éirteacht leir an gcainnt a beinean ré. Molair ríad an cainnt agus ir áir an liú a cuipio ríad arca 'gá molaí. Ac geallaim-re duit-re nác baogal go molfíoir an cainnt rin dá mba dóic leó go gcuirfí an cainnt i bfeidm orca. Ir breáí an cainnt agus ir maith i an cómairle. Taitnean ríor cainnt agus cómairle leir na meirgeoirí. Cao é an cúir? Mar tá a fíor acu ná fuil ra cainnt ac saot agus nác baogal go scaitfí ríad an cómairle do glacaí. Ríor cainnteoirí agus meirgeoirí dóib, a Dónaí, rsgéiméirí ipead iad. Ní baogal go ndéanrío ríad don leigear coirde ar olc an ólacán i n-Éirinn. Ní leigear a bíon uata. Iré ruo a bíon uata, ar zac taob, 'ná a leigint orca fuat a beir acu do'n ólacán, ruo ná fuil acu do. Ní bíon ra cainnt go léir agus in rna gutaib go léir ac "tós uaim é—agus san uaim ac é!"

ÓLACÁN.

Dónaí: Go deimhin le fírinne duit, a Tairg, nuair a bíor ag éirteacht leat anro ag cainnt an lá déanaí bíor ag cur an anama amac ag gairí, am' aigne féin.

Taòs: Agus cad a b'ì cùn tu cùr as gáirí? Ní meapaim go raib don cùir gáirí in rna neitib a b'ì ar riubal agaimn? Má tá an t-anam 'á rladad a' h-éirinn le h-ólaacán agus san don leigear dá déanam ar an rladad ac cainnt san b'riš, san éiréad, meapaim féin sup mó an cùir goil 'ná an cùir gáirí atá ra rgeal.

Doncad: Ardo b'finé tura as rpióu ar luét na cainnte agus ar na meirgeoirí, agus as tabairt rgeiméirí oirca, trí n-a céile dóib, toirš san don leigear a beit acu le déanam ar an ngalan ac cainnt, agus b'finé mire agus mé boðar ó beit as éirtead leat-ra as cainnt, agus san focal as tead ar do beul i tcaob don leigir ac cóm beas agus a táimš niam amac a' beul an rgeiméra ba mó acu! Ha, ha, ha!

Taòs: B'éigean dúinn rtao an lá déanae, a Doncad, rap a raib deire ráirte agam, agus ir dóca go scaitram rtao inoiu leir rap a mbeir don fošail móir déanta agaimn ar an rgeal. Ac ná bíod ceirt oir. Tá an leigear ann ac eolur o'fášail air, agus anran úráir a déanam de.

Doncad: Ir rean focal é, "Dá mbead fíor as duine bead leigear aise, ac do cùir leir, a Tairš. Ir beas 'ná sup ráruigir an rean focal. San an fíor ir deacair an leigear o'fášail, ac ir beas an mair ioir leigear agus fíor mara noeintear úráir dóib. Tá lár an cirt ra méir rin agat. O'áirir a lán de rna trúigean, agus san amrap ir trúis láirir cùn ólaacán gac trúis o'ár áirmir. Ir dóic liom, ámtac, sup fášair san áiream trúis atá cóm torčamail le h-don trúis o'ár áirmir.

Taòs: Cad é an trúis é?

Doncad: Tá, rppureamlaet. Rašair duine ar an donac nú ar an maršad agus déanpíó pé a šnó. Nuair beir a šnó déanta aise ní foláir leir a cùr 'n-a luige ar cás sup fear rppureamail é. "Téanam,"

a'Veir pé leir an n'ouine a 'dein an 'veigleáil leir,
 "a'sur ólaimíir b'raoinín. Tá b'raon fóganta anro
 t'ail." Sar a r'poiríó r'íao an áit t'ail beir, ó
 beirte, b'féiríir, ceat'ar nú cúigear acu ann. Glaoir-
 ríó an fear r'p'p'íoeam'ail ar na cúig 'veocáib. Veir-
 far a's cainnt 'r a's ól. Nuair a beir na 'veocá ran
 ólta ní foláir leir an 'dara fear a cúir 'n-a luige ar
 các go b'fuil pé féin cóm r'p'p'íoeam'ail leir an gcéad
 fear a'sur glaoiríó pé ar cúig 'veocáib eile. Veir-
 far a's cainnt a'sur a's ól ar fear t'amail eile. Seoirfar
 irteac cómarra a'sur cómarra eile. Tá 'd'á 'veoc
 ólta i n-a'irge a's an 't'p'íma'ó fear. Tuigean pé i
 n'áigne go mbea'ó náiríe f'ao'galta le f'ágail aige
 'd'á ngaba'ó pé ama'ó san 'veoc a t'adairt uair. Ní
 foláir 'd'ó 'veoc ra t'impal a t'adairt 'd'o'n mórf'eir'ear
 atá c'ruinnig'ite um an 't'aca ran. Glaoir'ear an
 'veoc ran a'sur ólta é a'sur 'veintear cainnt or a
 cionn. An céad fear a t'áinig ba máit leir imteac't.
 Bogan pé cun an 'd'oiríir. Meafan pé r'leam'nú cun
 r'uibail a san f'ior. Cítear é. "D'ar ro 'r r'úo!"
 a'Veir an ceat'p'íma'ó fear a t'áinig, "ní cáit'p'ir im-
 teac't go n-ólair 'veoc uaim-re!" Car'ar irteac
 é 'd'á ain'Veoin báir. 'Sé c'p'ic an r'g'eíl é ná fuil
 fear ra cúir'Veac'tain rin ná cáit'p'ir a cúir 'n-a luige ar
 các sur fear r'p'p'íoeam'ail é. Glaoiríó an uile
 'uine acu ar 'd'ig 'd'o'n cúir'Veac'tain a'sur 'd'íol'p'ir
 pé ar. Ar ball, má r'áinig'ean 'd'á'r'eas ra cúir'Veac-
 tain, beir 'd'á 'veoc 'd'éas ólta a's gac 'uine,—cun a
 cúir 'n-a luige ar các sur fear r'p'p'íoeam'ail é!

ÓLACÁN.

Ta'os: 'Sé rin le r'á'ó a 'Doncá'ó, ní foláir 'd'o 'uine
 glao'úac ar 'd'á 'veoc 'd'éas a'sur iao go léir 'd'ól

irteac 'n-a b'ol'g féin n'ú d'éarfí sup fear san rppuio é! Tá an ceart a'gac go cruinn, a 'Doncáth. Sin tréig' cun óláda'n a'gac ní h-inniu ná in'óe do t'op-nuig' an tréig' rin ar a éion féin de'n t'poc obair a d'éanam' i n-éirinn. Tá mbeath' t'art ar d'aine ba b'rea'g' g'alánta an puo do p'reaba'ó irteac i t'it'g' tabairne a'gac deo'c t'ól a b'ainfa'ó an t'art de a'gac an'ran p'reaba'ó ama'c a'p'ir a'gac a'gair a tabairt ar a g'nó, n'ú, tá mbeath' a g'nó c'p'io'cnuig'ite a'ise, a'gair a tabairt ar an mbaile. Ac, dar le d'aoine, ní beath' ran rppuioeamhail. Beath' ran n'ó rppuínlaite ar f'ao. Ba la'g leir an n'aine rin don b'raon t'ige do b'laire i n'aonar, pé t'art a beath' air. Ní foláir do cuideac'ta beit' a'ise. Dar liom, ámhac, ní h-ar an n'aine rin féin ir c'oir an m'illeán ar f'ao a beit'. Tá mbeath' pé de d'ánairdeac't' ra b'fear ran an beart' éiallmair a d'éanam' a'gac t'ul irteac i n'aonar a'gac an deo'c a t'ear'tó'c'ao uair' t'ól i n'aonar ir f'aoa f'airp'ing a d'éanfí cáine a'gac cúl-cáinnit' air. Ir 'mó d'aine a d'éanf'ao an beart' éiallmair mara mbeath' le h-eagla roim' beul na n'aoine (public opinion). Beul na n'aoine féin pé n'oeáir a lán de'n rppuioeamhla'c't. Mara mbeath' beul na n'aoine ní beath' an r'gannra ran ar g'ac doinne le h-eagla go n'oearfí ná beath' rppuio a'ise, n'ú le h-eagla go t'abairfí fear rppuínlaite air. Sar a b'f'ead'f'ar don leigear a d'éanam' ar an t'ao'ó ran de'n o'c, a 'Doncáth, tá g'nó m'ór t'rom le d'éanam'. Cait'f'ar a c'up 'n-a luig'e go roiléir a'gac go d'aingean ar an b'p'oib'it'ideac't go b'f'uil rppuioeamhla'c't a'gac rppuioeamhla'c't ann, rppuioeamhla'c't atá t'oilir a'gac rppuioeamhla'c't atá b'rea'g'ac. Ní rppuioeamhla'c't ceart do d'aine é féin do c'up ar meir'ge le h-eagla go n'oearfí sup rpp'ealairín é! Ní rppuioeamhla'c't ceart do d'aine, m'á'r é toil' Dé g'laod'ac ar d'aine t'á m'uinnit'ir t'ige, é féin a'gac a éla'n do é'p'eac'ao a'gac do m'ú'c'ao le f'ia'ca, a'g' r'p'eal'ao b'iot-áile ar fuio na ro'c'raioe!

Doncáð : Tá corp na pípinne anran aḡat, a Ṫaíðḡ. Ír minic a cuimhigear féin ar an eugcóir a ðeinito ṽaoine orṫa féin le corṫar ólaḡáin ar íocṫaíð. ṽa cóir náí beaḡ ṽóíð ṽ'iomáíto an báí ṽo ṫeaḡt íṫeaḡ ía ṫiḡ cúḡa le leamnú ṽé, molaḡ ḡo ṽeo leir, ḡan ṽul aḡur íomáíto eile ṽo cúí orṫa féin le n-a ṽoíol máḡánta, ḡan ḡáḡ ḡan íaḡṫanar, aḡ le corp eaḡla íoim beul na nṽaoine, íar a nṽeáíí ná íaíð íocṫaíto ḡalánta acu ! Ír aít an íḡeál é, báí aḡur buaííṫ aḡur ḡol aḡur caoine ía ṫiḡ. ḡan íonn áṫaíí ná íléiríúíí ar aoinne. An uile ṽuine ṽúbáḡ ṽob-íónaḡ. Aḡur anran ól ṽá íṫeaḡṽo mórṫímpal í ṽṫeó ḡur ṽóíḡ le ṽuine ḡur ṽ'amílaíto a beaḡ an uile ṽuine í íoḡṫ ímṫeaḡṫ ar a ḡíoícean le neaíṫ áṫaíí !

Ṫaḡḡ : Seáto, aḡur ḡan ṽe cúíí leir an nṽíṫḡeile ḡo léir aḡ le n-eaḡla íoim beul na nṽaoine. ṽeul na nṽaoine íé nṽeáí an ṫ-aṽaṽáṽṽaḡṫ ḡo léir. Caíṫ-íar beul na nṽaoine ṽo cúí ar an íṫaíto cóir íar a ṽíeáṽííar an ṫ-olḡ ṽo leíḡear.

Doncáð : Ír aít na ṽaoine íaṽ. Ní íoláíí a mbeul ṽo líonaḡ le n-ól nú ṽo íomíṽííí na ḡnáma aḡ an ṽíear íbṽoḡṫ ḡo ṽíuíl an buaííṫ aíí. Ír ḡíuaíto an cáí é !

ÓLAḡÁN.

Ṫaḡḡ : Ír ííor ṽuít íín, a ṽoncáto. Ír ḡíuaíto an cáí é. ḡḡanníá ar ṽaoíníð íoim beul na nṽaoine. Íaṽ ḡeapáíte, cóir cam ṽííeaḡ, ar ílíḡe éíḡín a ṽéanaíí amaḡ ṽóíð féin ar ṽul ó beul na nṽaoine aḡur náḡ íéíṽíí leó cuimhneam ar aon ṫílíḡe eile aḡ beul na nṽaoine ṽo líonaḡ aḡur ṽo ṽúnaḡ leir an ól.

Doncáð : Íáḡaim le n-uaṽáḡṫ, a Ṫaíðḡ, ná íeicím féin ḡo ṽíuíl aon ṫílíḡe eile cúíḡe. Caṽ 'ṫá aḡ an

b'fear go bfuil an tairt air le déanamh? Ní mór do deoch o'rádail. Tíocfio na cómarraí iníreac. Mara nglaothóir ré ar na cómarraí cun oíge o'ól 'n-a cuibhean déarfai sup doctai atá air. Má glaothan ré ar cómarraí reacr cómarra eile beir eio de bair an rgeíl. Má glaothan ré oíra go léir, ré mar a ráinigean iao do beir láirreac, ní foláir do gac 'ré noig o'ól le gac uine ra cuibheactain, agus dá mbeo ceann práir air beir ré ar meirge ar bail. Ir ura leir beir ar meirge, agus an peaca do déanamh, agus teinnear cinn agus creactán agus earba goile beir ar maiuin lair na máireac air, 'ná agair na ndaoine tabairt air féin, agus beul na ndaoine beir 'gá ite agus 'gá gearrao ó ceann ceann uen páiróirte go ceann bliana ó'n lá ran.

Taós: Feuc, a 'Doncá. Bi nóir áirighe ra náiríun ro, tá ruim bliadanta ó rin. Tá an nóir céanna tal ra b'fainc acu fór. Nóir gan ciail ireao é, ac ní foláir do uine ra b'fainc, inoiu féin, an nóir do leanmáint agus beair a déanamh o'á réir, nú do tíocfao beul na ndaoine air agus do lomfí na cnáma aise agus do réanpí é amuic agus i mbailé i oíreó go gcairfao ré iit leir féin ar an noútaig. Iré nóir é 'ná an nóir go oíugtar cómpac donfir (duelling) air. Dá mbuailéao parcail umac ar an práir agus go gcairfao ré reile ioir an dá rúil oíre, beao rúile na ndaoine oíre láirreac. Ba máir leat bualaó do bótar agus gan don cup iníreac, oíre máir ná d'anairde, do déanamh ar an parcail rin. B'pini an beair ciailmair uuit. Ac dá ndointeá an beair ciailmair ran an bfuil fíor agat cao o'imíreóao oíre? Do tabairfao beul na ndaoine oíreó ainim uuit láirreac. Do tabairfí camalaó (a poltroon) oíre láirreac. Do mólfao gac doinne an parcail a cair an reile oíre agus cáirfao gac doinne tura.

'Doncá: Agus cao a beao uata?

Taós: Go b'fóiróctá cómpac donfir ar an

parcail, agus go fearóctá or a cómhair agus é tpoio le claidheamh nù le piorptol.

Doncáth: Seadh, agus go dtabairfínn caoi dó ar mé 'lámhac, tar éir an gnímh eile a bí déanta aise orim!

Tadhg: Go díreach, a mhic ó.

Doncáth: Dar ríad, a Tadhg, dá olcár é cár an ólaccáin aghainne, is meara go móir cár an cómhraic acu ra b'fhaic. Ba dóic liom dá mbéinn ra b'fhaic go gcuirfínn mo cor i dtalamh i n-aghaid nóir de'n traghár ran. Do rghaoilfínn tarrm an parcail, agus dá dtugadh daoine camalac orim nuair ná déanfínn an cómhraic ní tabairfínn d'fheasra oirtea ac a rádh leó dul ra diabal! Ní'l farrg ag don daoine a mearradh a cuph fíadaib orim cómhraic de'n tróiró ran a déanamh.

Tadhg: Bualir do méar, a Doncáth, ar cur do leigear an ólaccáin. Tá ruim blianta anoir ó ceap daoine áirigíte rrruúnlóir a tabairt orim-ra nuair ná cuirfínn mé féin ar meirge le rrruóeamh-lact. Dubairt leó dul ra diabal!

ÓLACCÁIN.

Doncáth: Dá mba ná beadh le déanamh, a Tadhg, cun oróc nóra na h-éireann do leigear, ac a rádh le daoine dul ra diabal is beas na oróc nóra a beadh aghainn anoir mar is fadó a beiríir go léir leigirte! Tá daoine agus beadh an leigear ran cómhraic go leóir dóib. Ainne a deinean ruo ná tairnean leó tairí ríad tugta go leóir cun an leigir rin a tabairt ar an olc a deinean pé oirtea. Is minic gur ró beas an cúir iarríad ríad cun a rádh le duine dul ra diabal, ac ní h-é mo tairíim gur deín an focal ran puinn leigir ríam ar don ruo.

Tadó: Níor tuisir mé, a Dónaó. Ní ra b'focal do mearaí-ra a máó go raib an leigear ac ra diúltú oaingean a tairbeánraó an focal. Ní cuirraó ar veineáó riamh de'n ól ar meirge mé san é cup irteac am' béal ar dtúir. Ní raíraó ré irteac am' béal san me féin 'sá tógáilt le m' lámh ašur 'á cup cun mo béil. Ní déanraó ran féin an gnó mara n-orsaló-áinn mo beul. Ní déanraó orsáilt mó béil an gnó mara rúgáinn irteac an deoc. Ní déanraó é rúgaó irteac an gnó mara rloisinn riar é. Ac cóm luac ašur do raíraó an deoc riar táim fé rmaóct aige. Cuirraó ré ar meirge mé pé rašar duine mé. Ir cuma leir cia'cu uaral nú ireal mé. Ir cuma leir cia'cu boct nú raibóir mé. Ní'l don uraim aige o'aoinne a leogfaó riar é. Oá mb'é an rí é leašfaó an deoc é má leogan ré an deoc riar. Ac an faio a coimeáófaó ré an deoc larmuic o'á riacalaib ní baogal do. Má tá an gloine ar an mbóro ní'l aš duine ac a lámh do coimeáó o'n ngloine. Má tá gloine 'n-a lámh aige ní'l aige ac an lámh do coimeáó san árhoú cun a béil. Má tá an gloine cun a béil aige ní'l aige ac san an deoc do rúgaó irteac 'na beul. Bíod go bfuil an deoc irciš ra beul ní féioir do dul riar mara rloisgear é. Sin ceirpe áoi aš duine ar diúltú do'n ois rár a mbeio don cumar aš an n-deoc ar don oiošbáil a déanamh do, diúltú do'n gloine tógáilt de'n bóro, diúltú o' é árhoú cun a béil, diúltú o' é rúgaó irteac ra beul, ašur diúltú o' é rlogaó. Déanraó don diúltú acu an gnó ac é cup i bpeioim go oaingean, oíreac mar a cupá-ra i bpeioim an diúltú úo do'n cómrac nuair a déarra le muinntir na rraince dul ra oiaóal.

Dónaó: Ir oóic liom šur b'é an céao diúltú an diúltú oob' fearr.

Tadó: 'Seao, san an gloine tógáilt i n-don cop de'n bóro?

Dónaó: Seao go oíreac.

TAÓG: Nár dóic leat sup máit an puo panamaint amac ó'n mbóro ar fad?

DONCÁD: Ua máit, uá mba ná féadfaí tuine an lám do coimeádo ó'n ngloine. An t-é ná féadfaí an lám do coimeádo ó'n ngloine ní féadfaí ré an gloine do coimeádo ó'n mbeul,—agus má téirdean an gloine go dtí an beul mo truaḡ-ra an deoc! Súḡfar irceac é agus ploisḡfar riar é, le h-aiḡ!

TAÓG: Déanfar. Agus anran mo truaḡ-ra an tuine! Carrar timpal é, agus leasḡfar ar lár é ra laḡaig!

DONCÁD: 'Sead, agus míllfar an t-anam agus leasḡfar ar lár é—ra peacaó!

TAÓG: Iḡ oic an dóicín é mar olacán!

DONCÁD: Iḡ 'mó tiobairt anama agus cuirp aige uá déanamh!

OLACÁN.

DONCÁD: Iḡ dóic liom, a Taióg, sup tura a buail do méar ar leigear an olacáin.

TAÓG: Ní feadfaí, a DONCÁD. Iḡ 'mó leigear ar olacán na h-Éireann sup buailead méar ari le deic mbliana a'ḡ daḡad, agus tá Éire cómh fada ó'n leigear inoiu, meafaim, agus bí rí deic mbliana a'ḡ daḡad ó fin. Ac conur iḡ dóic leat a buailear-ra mo méar ar an leigear? Má buailear mo méar ari truaḡ ḡan an méar do coimeádo ari.

DONCÁD: Dubraíḡ don focal amáin a cuir as maḡt-naí mé, agus do coimeádo as maḡt-naí mé coit-cianta, ó'n lá déanaḡ úo a bíomair as cainnt anro.

TAÓG: Oócón! Aírú cad é an focal é? Ní cuimín liom go raib don focal uá noubairt cómh h-uatbárac ran.

Doncáð : Dúbráir go raib ceitíre áaoi a5 duine ar
 diúltú do'n ois rár a bfeáorfað an deoc é cur ar
 meirge. Cuir an focal ran a5 maectnam mé. Táim
 a5 éirteaect an fáio atá cuimne am' ceann le cainnt
 dá d'éanam i tacaob oisge a5ur i tacaob meirge.
 Daoine dea5labarcta, léigeancta, fo5lumanta, a5
 rpióiu ar an n'ois a5ur 5an iao féin a5 diúltú do'n
 ois! Cuirfað an cainnt i 5cuimne dom ra5ar
 rpoirt a bioð a5ainn nuair a biof am' leanb. An
 "tíom tíom" a tu5aimir air. Do fuidfað duine
 a5ainn i 5caðaoir a5ur fuidfað an cur eile mói-
 tímpal air. Anran do tu5að fear na caðaoirac
 an oisge dúinn; mar seo : "Doinne a d'éanpíð rraeo
 ná caractac ná 5áire ná orna ná é féin do tócar
 beio an tíom tíom air,—ac beio ceao a5am féin
 mo popt feaoiúola do beio a5am." Anran do car-
 fað fear na caðaoirac a popt feaoiúola do féin
 a5ur beao an dá fúil aise ar an 5cuid eile feoainc
 cé 'r túirge bpiirfað an oisge. Ni feaoaim 5an cuim-
 neam ar an rpoirt ran 5ac don uair aipigim fear a5
 réioe cainnte uair, a5 rpióiu ar ol a5ur ar ois
 a5ur ar luct meirge,—ac, "ceao aise féin a popt
 feaoiúola beio aise!" Ceao aise féin imteaect
 a5ur a d'óitín d'ól nuair a beio tapc i noiaio na
 cainnte air! Ni baogal go leigirpíð cainnt de'n
 tróip ran oic an olacáin, a táio5. Ni leigirpíð
 dá mbeao pí ar piubal go lá píuib an cleite, pé h-é
 féin. Ni'l don níð cun an uile rin do leigear ac an
 t-aon níð amáin, 'ré rin diúltú do'n ois. Má diúl-
 tui5tear do'n ois ní'l don 5áð leir an 5cainnt.
 Mapa noíultui5tear do'n ois ní'l don máit ra cainnt
 dá mbeao pí ar piubal go tci go 5cuirfað an cainn-
 teoir clo5 ar a carbal.

Taò5 : Má cuirean ré clo5 ar a carbal cá mói do
 bpaoinín oisge cun an clois do leigear!

Doncáð : Ambara ip fíoir dúit é! Ip amlaio mar
 atá an r5éal, a táio5, má tá an t-olacáin le leigear

caitpíob an uile duine fé leit a cion féin de'n leigear a déanamh, díreach mar a deiniir-re nuair a cuirir do cor i dtalamh 'n-a coinnib' deic mbliadna píob ó rin. Má'r píob a gcainnt ní'l duine i n-Éirinn inoiu san áit d'úil 'n-a éiríodé agus i n'aigne go leigirfí an t-olc agus go gcuirfí deire le h-ólacán agus le meirge imearsh gaothál, i n-Éirinn agus i ndútaib' iaraicta. Deineadh gac duine fé leit a cion féin de'n leigear agus riné an leigear go léir déanta. Cuiríodh gac duine a cor i dtalamh,—a cor féin—mar a deiniir-re. Coimeádadh gac duine a lámh féin ó'n nglóine agus an glóine ó n-a beul féin. Deineadh gac duine a cion féin de'n diúltú.

Taobh: Tá an d'úil ra leigear agaimn go léir, a Dónaí, ac ir amháid atá d'úil ag gac duine agaimn go ndéanfaidh gac duine eile agaimn an diúltú.

Dónaí: 'Seadh agus a poirt fearuifola beic aige féin! Fásfíob rin san leigear rinn. "Fásfíob rin ba san dáir ag Sinicín!"

ÓLACÁN.

Taobh: Ní fásfíob rin san leigear rinn, a Dónaí, má deiniimíodh atáirú air.

Dónaí: Cad air?

Taobh: Ar an fuo atá ag corsh an leigir.

Dónaí: Ir 'mó fuo atá ag corsh an leigir, a Taobh.

Taobh: Ir píob é rin. Ir 'mó fáct atá le teip an leigir, ac má bheicnígtar na fáctana go léir éiríodh go bfuil fáct bunaidh oirta. Sar ar féidir don leigear a déanamh ní foláir an fáct bunaidh do déanamh amac ar dtúir. Má gheibtear amac an fáct bunaidh, agus anghan má tagtar ar an fuo a cuirfíob ar an rúige an

fáct ran, rin ar an rliige láitíreac na fáctana atá ag fáir ar an bpatrúmbunairí rin. 1r fáct ólacáin tarpt. Ní fáct bunairí é, ámhac. Nuair a bíon dúil ra n-ól ag duine ólan ré a dóicín pé'cu bíon tarpt air nú ná bíon. Ólan ré "deoc an tarpta ná táinig." Muirí fáct tarpt noim ré air cuiríó an t-ól féin tarpt air. Má'r fáct óil tarpt 1r fáct tarpta ól. Ní fáct bunairí do'n ólacáin don taobh acu. An ruo 1r leigear ar tarpt ní leigear ar ólacáin é.

1r fáct do'n ólacáin rppirdeamlaect. Ac 1r minic gur b'é an bpaon díge a tusan an rppirdeamlaect do duine. Siné cúir gur minic a cítear fear ag rcealao airgíó go breágh bog uairí i dtígh an tabairne, agus nuair a tusan ré abailte ná fáctíóirí d'á mnaoi rílling fághail ar a cíucaib ac díreac mar a bainfá an cnám a' beul an máora! Nuair a bíon ré i dtígh an tabairne ní leogan an rppirdeamlaect do a cúir airgíó do coimead 'n-a póca. Ca bfuil an rppirdeamlaect nuair a tusan ré abailte! Coimeadóirí ré an ríeim díúir ar an airgead anran agus a fíor díge an bean agus an clann a beir go cuairí i ngáó leir! Don fear go mbeaó rppirí fíir 1r tígh 'n-a cíoríde ní fáctíngócaó ré eapnam bíó agus éadagí ar a mnaoi agus ar a clainn an fáir a beaó rílling 'n-a póca. Má cáitán ré uairí an rílling i dtígh an tabairne—le rppirdeamlaect, deirim-re go bfuil breall air féin agus ar a cúir rppirdeamlaecta. Ní rppirdeamlaect atá díge ac rppreallairínteaect. Deirim, agus 1r fíorí dom é, ná fáct rppreallairín ar an dtalamí ro cóim cíorícnúigíte leir an rppreallairín rppirdeamlaect a cáitíóirí uairí i dtígh an tabairne, ar bpaon díge, an t-airgead ba céart do a tabairt abailte cun na mná agus cun na clainne a cúir Dia 'n-a ríuram air. 1r fáct cun ólacáin an rppirdeamlaect. 1r céart, ámhac, an ainim céart a tabairt air nú ní déanfar an leigear céart air. Spireallairínteaect íreao é, agus rppreallairín íreao an fear a cáirbeánan é.

Doncáoth : Dar fiaoth, a Chaitiós, mara bfuil don leigear le déanamh ar ólacadán go dtí go leigirfear na rpreallairíní agus go ndéanfar rpprudeamail iad, tá eagla mo éiríde orim sur fad a beir an t-ólacadán gan leigear !

Chaitiós : Pé'cu rpprudeamlaect nú rpreallairíniteact é ní h-é fát bunair an ólacadán é, agus dá bhrí sin ir cuma cé'cu a leigirfear é nú ná leigirfear.

Doncáoth : An dóic leat, a Chaitiós, an bfuil níor mó 'ná don fát bunair amháin leir an ólacadán ro ?

Chaitiós : Ambara, a Doncáoth, ir gairiú an máoil ort ceirt do cup ! Ní mór dúinn lá eile cun na ceirte rin do réirdeac, má réirdeagmíó i n-don cor í.

ÓLACÁN.

Doncáoth : Seath, a Chaitiós, an bfuil réirdeac na ceirte úo asat ?

Chaitiós : Ir dóca, a Doncáoth, go bfuil, do réir deabramh, níor mó 'ná don fát bunair amháin le h-olc an ólacadán i n-éirínn. Ir dóca ná fuil olc ar bit gan níor mó 'ná don phréam amháin air. Meafaim sur b' rin é cúir go bfuil pé cóm deacair na h-uile do leigear. Nuair a gearrtaí rpream fáran an t-olc ó phréam eile. I n-aimpí an dtar Maiciú ceap gac doinne go rair bunphream uile an ólacadán gearrta agus an leigear déanta dáirírib. Irí rpream a gearr an t-dtar Maiciú 'ná an phream atá i dtail an duine. Ní réir do'n duine olc do déanamh ac le n-a tail macánta. An fáir a beir tail an duine i gcoinnib an uile ní réir do'n duine beir cionntac ra n-olc. Chirbeáin an t-dtar Maiciú do rna daoine conur ba ceart dóib a dtail do focarú agus do ceapath agus do dáinginiú i gcoinnib an ólacadán. Mar bheir dáingín

ar an t-oil tairbeáin ré d'óib conur ceangal do cup
 orca féin gan don bpaon oil a blaire, agus, go mór
 mór, conur cabair agus congnam agus gnárta
 d'iarrair agus d'fáil ó Dia cun geallamha an
 ceangail rin do cómlíonad. Ní féidir do'n duine an
 t-oil do feachad ná an maic do déanamh gan congnam
 ó gnárta Dé, molaó go deó leir! Tá oil an
 duine nó las cun puinn maiteara déanamh ar a gur-
 tal féin. Tá oil an duine nó gusaac. An t-oil
 a feachtar inoiu déanfar amáireac é, agus an maic
 a ceartar inoiu réanfar amáireac í. Is dear a cuir
 an file an nio rin 'n-a d'an:—

“Is boct an toirg an toirg go bfuilim i bpéin,
 Mo tuisint ó m' oil, a'r mo oil ag d'ruim
 ó m' céill.

Ní tuisgean mo oil an oil dom' tuisint is
 léir;

Nú má tuisgean ní oil léi ac oil a tuisiona
 féin.”

Is maic do tuis an t-Ádair Maiciú an méir rin. Is
 maic a bí a fíor aise pé focarú aigne a déanfí i
 n-aghaid oil ná beaó an focarú marcanac gan gnárta
 Dé. Tairbeáin ré do rna daoine conur a n-aigne
 do focarú agus anran conur gnárta Dé d'iarrair
 mar daingean ar an focarú.

Doncaó: Tá go maic, a tairg, ac feuc gur gairu
 a maic a faotar! Tá an t-oil cóm fada ó leigear
 anoir agus bí pé nuair a cuir an t-Ádair Maiciú cun
 é leigear. Ní h-eaó ac níor rí.

Tairg: Mar rin níor glacaó a cómairle, nú
 b'féidir gur ceart dom a ríad, do glacaó an cómairle
 ar feaó tamailín bis ac níor leanaó di. An fíor
 a leanaó di do deir rí an leigear. Dá leantí ó rin
 di ní beaó an t-ólaacáin i n-éirinn anoir agáinn mar
 acá.

Doncáð: Tá go breá, a ċairðs! Ní feicim go bfuil puinn cairðe i gcainnt de'n tróir rian. Nác rin é díreac corp an uile! "Níor deinead an leigear mar níor leanad an cómhairle." Dar nódic íré puo atá uainn a cúir fiachainc ar daoine an cómhairle do leanmáint agus a leas a déanam. Ní feicim-re go mbeid leigear agáinn go dtí go "dtuirgíod ár dtoil an toil d'ár dtuirgínt ir léir."

Taòs: Tá an ceart anrao agat, ac beid lá eile agáinn air.

ÓLACÁN.

Doncáð: Cogair, a ċairðs, náir dódic leat sup ceart dúinn an t-ólacán ro do cáiteam uainn agus díriú ar cáinnt do déanam ar puo éigin eile. Tá easal orm go bfuil na daoine corpa de. Meapaim sup gearr go ndéarfid ríad, mara bfuil ré dá ráð ceana acu, sup b'é an t-ólacán ó Samuin go Bealtaine agáinn é!

Taòs: Ir píor dódic é. Iré an t-ólacán ó Samuin go Bealtaine agáinn é, agus íré an t-ólacán ó Samuin go Bealtaine é ag daoine nác rinn. Iré an t-ólacán ó Samuin go Bealtaine é ag an muinntir ná taitnean ar gcainnt leó. Ir ait an aicme daoine iad. Ba breá, leó beid ag éirteact le rpióir ar ólacán, ac ná bead an rpióir dáirírib. Ba máit leó beid "gá cáiteam agus gá cáine!" Déarfid duine acu, "gáin air mar ól!" agus é lán go rghórnaig an uair rin. Déarfid duine eile acu, "Ir olc an eapad é mar ól!" agus gan irtig 'n-a éiríde ac, "tós uaim é—agus gan uaim ac é!" Déarfid duine eile acu; "Ní féidir don lá de'n rat a beid ac ar an t-é ná blairean i n-aon corp é!" agus go dtadaprad ré a

“Dá fúil an uair rin ar glóine. D’éanpíò duine eile acu, ruar le m’ beul, “Ní rabar-ra ar meirge riam! Ólaim bhaon, ac ní feacair doinne riam ar an rliige me!” agus mo dá fúil as feuchaint air as teacht abailte ar dearg meirge ó’n rriáir trí nú ceatair d’uairib ra treachtmain! Dar ríad, a Dónad, ir tú tug a teirt i gceart air. Iré an t-ólaacán ó Samuin go Bealtaine é, agus ó Bealtaine go Samuin aihir. Ní feadar an traozal cad a d’éanpíò éire reo mara ruo é go bfeadpar don níó a d’éanam a cuipíó coris leir an oic. Ir mó oic as imirir orainn agus ir mó iomáir agus leactlám orainn d’a n’oruin go léir, ac iré an t-ól atá as baint an anama ar pad arainn. Tá rppir agus aighe agus meainna na ndaoine lobta uairó.

Dónad: “Ní cuigean ár toil an toil d’ár dtuirgint ir léir.”

Tadg: Tá an rgeal níor meara ’ná ran féin againn. Ir amlair atáimíó gan toil gan tuirgint. Ní féoir liom don comórtar d’fágail ar an gcuma ’n-a bfuilimíó ac an cor a bí ar na daoineib úo go gcuiread Círcé an d’maoidéact oríta. Deinead rí muca agus maorái grána palaca díob agus tugad rí d’umalar mar bia díob agus múnlaé mar deoc, ac le neart na d’maoidéacta mearaíóir féin go mbíóir ’n-a iugtib uairle, agus go mbíó an buad acu ó daoineib an domáin go léir le breágtéact a gcríota agus a n’dealb, agus mearaíóir gur bia áluinn a bíó acu nuair a bíóir as ite an d’umalar, agus náir ólad ríon riam doob’ feairr ’ná an múnlaé.

Dónad: Sé an rgeal céadna díreac é, a Tadg as meirgeóirí na n-éireann. Bíor as éirteact uair le rppelairín acu agus ní raió de porit aige ac, “As sure as you’re born I’m the best man in Kilworth!”

Tadg: Bí a bolg lán de’n múnlaé an uair rin.

ÓLACÁN.

Doncáð: Tá a lán páirte agat-ra, a tairðs, i rtaobh an uile. Tá agur agam-ra leir. Ac ó tórnaiḡmair ar éainnt a déanamh anro ar an ólacán tiobairteac ro, ní dubairt doinne againn focal amac ar a beul fóir i rtaobh don tróir leigir air. Cao ba dóic leat a leigirfad é?

Taðs: Marair tñáctamair-ne ar an leigear tá daoine eile do tñáct air minic so leór. Níl pae foluir 'ná so n-airiḡim duine éigin ag liúirḡ so bfuil an leigear aige féin. Tá deic mbliadhna rícto anoir ó dubairt duine éigin so leigirfí an t-ól amuic 'r amac ac na tighe tabairne do dúnad Dé Domnais. Nuair airiḡear an leigear ran ar tóir cúir pé i gcuinne dom an riúinéir úo a maoirímh so n-déanfad pé cliaðán le trí buille tuais. Do deinead an olige. Do cuirfad an olige i bfeiróm. Do dúnad na tighe tabairne sac Domnac. Tá deic mbliana rícto imtighe ó rin agur ca bfuil an leigear! Ir iongan-tac an daille aigne a bion ar luét olighe déanamh, a Doncáð. Ir dóic leó, pé puo a beir ag dul bun or cionn ná fuil acu ac olige déanamh agur so mbeir pé 'n-a ceart láirneac. Níl don puo ar an rtaalam ro, a Doncáð, ir treire 'ná olige, má bion inntinn agur aigne na ndaoine ag gabáil leir. Ac má bionn inntinn agur aigne na ndaoine ag gabáil bun or cionn le olige, ní'l don blúir nirt ra olige rin. Ní féidir an olige rin do cúir i bfeiróm i gceart ac oirfad agur ir féidir a cúir fiaðaið ar uirge iú i gcoinnibh an énuic. Níor dein olige de'n tróir ran don cairbe riamh agur ní déanfir so deó. Ac 'neórfad duit cao a déanfir pé. Déanfir pé díogháil. Ní glac-fir na daoine é. Beir cairmairt idir na daoine agur an olige. Beir na daoine a d'iarrairb buntáirte bheir ar an n-olige. Beir an olige, nú luét a déanta,

a d'iarraidh spreama breic ar na daoine. Ní fearr de
 dlíge ná daoine an níó rin. Cail梨r an dlíge a sheim
 agus tioc梨r do梨 meaf as na daoine ar an ndlíge.
 Buir梨ar an dlíge agus ní tabair梨ar doinne cun láma
 mar sheall air. Ní beir an梨an asat ac dlíge mar
 d'eaf. 'Sé rin le ráf, ní beir ra leigear ac leigear
 mar d'eaf. Má cuir梨ar cor梨 leir an abainn atá
 an梨an as梨 le ránair cao a cuir梨r amaé? Stao-
 梨r an rruic ar feaf tamail. Eireofair loc lartuar
 de'n cor梨. Pé daingneaf a beir ra cor梨 lion梨r
 an t-uirge lartuar de go dtí go mbuir梨ar é agus go
 rguab梨ar le ránair é. An梨an gluaifeofair an
 t-uirge le ránair agus beir a feaf n-oirfeaf fuinnim
 leir agus beaf dá leofaí do feim ó coraf. Siné
 an úóálf a as an ndlíge a bíon bun of cionn le h-aighe
 agus le h-inntinn agus le toil na ndaoine. Déan梨ar
 buir梨ar ar ball de, dífeaf mar a deinean an aba
 de'n ruo a ceapaf cor梨 a cur léi. Agus ruo eile.
 Dífeaf fé mar a deinean an aba léir梨r梨 of ar faé
 taof oi nuair a梨fean rí le ránair 'n-a tuille ruaf,
 tar éir an cor梨 do rguabaf roim梨 dí, ar an gcuma
 gcéafna deinean an dlíge a buirfeaf agus a cuir梨ar fé
 do梨 meaf díofbail aighe do'n muinntir a buirfean
 é. An do梨 meaf a tagan do daoine ar dlíge gan
 maif, ní deafair do cuir de feaf acu ar an uile
 fa梨ar dlíge, oif agus maif.

Pé ruo a leigir梨r an t-ólaaf, a Donaf, ní leigir-
 梨r dlíge é.

Donaf: 'Sof feuf anoir, a Tárf, faoi'n tú ra
 n-áif céafna aifir. Ní h-é an ruo ná leigir梨r é atá
 uainn ac an ruo a leigir梨r é. Ir cuma tu nú an
 fárfaf goifeafna nuair a cur a learmáfear as lo梨
 na ngamán é. "Imfif," ar rife, "a cuir梨f! agus
 cuarfaif na gamna!" "Cá gcuarfóaf íaf, a
 máfear?" ar rifean. "Cuarfaif doif agus anóif
 oif!" ar rife. D'aimrif fé díeimife agus ríuf
 anáirfe ar buaf an tife é, agus éom ar an dtif do

ṛṣarṭáil. Ba ṣearr ṣo bṛeacaid ṛí é. “A bṛeam-
naig!” ar ṛipe, “caṭ é ṛin aṣat ṵá ṵéanam!”
“Ṭáim aṣ cuapṵac na ṛṣamán, a máṭair,” ar ṛeirean.
“Aṛiṵ ṣṛeapṵad cuṣat a claidṛe!” ar ṛipe, “ṵar
nṵóic ní anṛan aṭáir ṛiao!”

“Ṭubṛaír liom,” ar ṛeirean, “ṵóic aṣur anṵóic
ṵo cuapṵac ṵóib. Anṛo aṭá anṵóic ṛé bail ’n-a
bṛuil ṵóic.”

Ṭaṵṣ: 1ṛ ṛíor ṵuit, a Ṭoncaṵ. ṛé bail ’n-a bṛuil
ṵóic, cun leiṣear an ólacáin ṭo loṛṣ ann, 1ṛé an ṵligé
anṵóic.

ÓLACÁN.

Ṭoncaṵ: Ṭá an ceapṵ aṣat, a Ṭaidṣ. ṛé bail ’n-a
bṛuil ṵóic 1ṛé an ṵligé anṵóic. Ac cá bṛuair an
Ṣárlac na ṣamna, nṵ an bṛuair ṛé i n-aon cor iao?
1ṛ ṵear an compairáir aṣat í, ṵóic aṣur anṵóic ṵá
cuapṵac cun leiṣir ṵ’ṛáṣail ar oic an ólacáin aṣur
anṵóic ṵá cuapṵac ar ṵṭáir! Náṛ cóir ṣo ṣcuap-
ṵócfí ṵóic ar ṵṭáir!

Ṭaṵṣ: Níor cuapṵaig an Ṣárlac ṵóic ar ṵṭáir
mar bí ṛé ceapṵite ar oic a ṵéanam ar a learmáṭair.
Ní cuapṵaigir muinntir na h-Éireann ṵóic ar ṵṭáir
mar ní’l a ṛíor acu ca bṛuil ṵóic. Ṭá a lán acu aṣur
ba ṵóic leat oṛṭa ṣur ṛearr leó ṣo móṛ anṵóic ṵo
cuapṵac ’ná ṵóic; mar ná ṛuil aon loṛṣ acu ar an
leiṣear ṵ’ṛáṣail. Ní’l doinne 1ṛ doirṵe cainnt ’ná
iao, ná 1ṛ ṣéire ṛa loṛṣ ’ná iao, ac 1ṛ aṣ ṛṣarṭáil an
tigé ba máit leó ṵuil cun an leiṣir ṵo loṛṣ. 1ṛ ’mó
tig cluṭar compóṛṵac aṭá ṛṣarṭálṭa ar ṛuit na
h-Éireann acu le ṛíce bliain, aṣur 1ṛ ’mó lintigé
ṅṛeideamnac aṭá curṭa acu le ṛuaṅt aṣur le ṛán,
aṣur iao ar a ṣṛoiṛde ṵíṭil, ba ṵóic le ṵuine, aṣ loṛṣ
an leiṣir.

Doncáð: le h-anaman t'áchar, a ċairðs, abair féin puo éigin! An é antóic atá agat-ra óð éuarðac cómh maic le cáð? Ca bfuil tóic? Ca bfuil an leigear le fáðail, do péir do éuarime? B'feair liom don focal amáin eóluir uait 'ná an rpióuú go léir. O'féarðað doinne go mbeað tóimear maic béil air rpióuú óéanam.

Taðs: 'Sod ní féirir liom foirðneam le ropairi biteamnad a bion ag labairt go h-ápo agur ag ríle deór mar gheall ar oíe an ólacáin agur iao ag cup airgíó i gcórtáib, agur ag cup ríodái ar a mnáib agur ar a gclainn, agur ag cup blonais go h-ápo ar a n-arnairdeacáib féin, le rochar an uile! Ac i tcaob an leigir. Níor óein tóctúir leigear maic gan a lán puodái do meargð ar a céile ann. Tá cormlaact ra méio rin ioir leigear cuip agur leigear ar óroct-nór nú ar óroct-beur. Ní foláir a lán neite do cup i leigear an ólacáin agur iao do meargð ar a céile go maic agur go h-eólguireac, rap a' mbeir pé 'n-a leigear i gceairt. Níó óioð ran ireað a cup 'n-a luige go daingean ar aighe gac tuine i n-éirinn náð puo rppirdeamail tó é féin do cup ar meirge. Abpao uairð, gur rprealairíniteact amuic 'r amac é. Ná fuil ar an tcalam ro rprealairín ir cpioónuigte 'ná rprealairín meirgeora. Ná fuil glaisín le fáðail ir cpioónuigte 'ná an glaisín fir a bion i tci an tabairne ar leact-meirge, agur ná rtaoan a élaibín béil ac ag maorðeam ar a deag-éiríte, go tci go mbion gac doinne boðar aige agur bpean de! Óá bpearðað an glaisín rin maðarc o'fáðail air féin nuair a bion pé ra puoct ran o'imteócað pé abailte agur do maðað pé i bpolac ar feað bliana, go tci go mbeað a glaisíniteact imtigithe a' cuimne na gcómarpan!

Doncáð: Náð iongantac, a ċairðs, an deabpam atá ag na glaisínib go léir le n-a céile! Cómh luac agur bion oiréað ólta acu agur cuipéan ar leact-

meirge iad tasan an t-riuc céadna díreach oirca go léir. Ba d'óid le duine gur aon línige amáin iad. Bíon an feuchaint céadna agus an gnúir céadna agus an éinnit céadna agus na goitá (gestures) céadna acu go léir. Daoine ná feacaib a céile riamh agus nár táinig riamh i ngliaicéad céad míle d'á céile, págaim le h-uadhaic, nuair a bíod ríad 'n-a nglaisínib ar leat-meirge, gur d'óid le duine gur ar aon úrlár amáin a tógad iad!

Taobh: Sead agus ba d'óid le duine gur b'iad na reana glaisíní aicreaca agus máicreaca na nglaisíní óga!

Doncá: Cúir glaise cuiminn!

OLACÁN.

Doncá: Ioir reana glaisíní agus glaisíní óga, a tairbh, meairim gur rí deacair aon cor a tabairt dóib ná aon eolur d'imirt oirca a déanfaid iad do leigear. D'féadfaid doctúir duine bpreite do leigear. D'féadfaid pproisóir do tógaint dá mbead teinnead ad' bolg. Dá mbead duine ag dul ar a aitheall d'féadfaid cómairle tabairt dó. Ac cad féadfaid a déanam le glaisín meirgeora! Iy d'óid leir gur aise féin atá ciall an domáin.

Taobh: Náir d'óid leat, a Doncá, dá dtiocfaid air nuair a bead an meirge curta de aise, agus glaisín eile meirgeora tairbeaint dó, go mb'féidir go dtuigfaid ré é féin agus go ndéanfaid ré leir féin, "Sin mar a bím-re nuair a bím ar meirge! Ní beid mé mar rin aifir le congnam Dé!"

Doncá: Éirir do beul, a tairbh. Ní déanfaid ré aon ní d'á fóir. Bíor ag gabáil an bótar ó tuair ó Énocán na hOlaraige (Watergrass Hill) go Mainistir Fearnmúige (Fermoy), maríean bpreag Samraib.

Bí fear le m' cóir a bíod go minic 'n-a glaisín meirgeóra, ac ní raib ré ar meirge an maidéan ran. I r dóca go mbeaó ac ná raib ríaca an uige aige. Ba gearr go bfeacamaí gádar gliobaó buíde 'n-a fuidé anáirde ar cláirde an bótaí, agus gan don tragar tige i gcomgar na h-áite ar don taob. "Caó a tu g an gádar ran ra n-áit rin," arpa mire, "cóm ríada ó don tige?" "Siné gádar Concúbair Dúib," ar reirean, "I r dóca go raib Concúbair as marbú muc i n-áit éigin ra cómarpanaó, agus ná fuil ré abfao ó'n n-gádar anoir."

Čánamaí go dtí an áit. Bí Concúbair rínte i n-óig an bótaí agus é caoó ar meirge, agus an gádar 'n-a fuidé ar an gláirde as tabairt aige do! Bí an uile bláirde de cuíó éadais Concúbair clúdaíte le dhaioib agus le pluía (thick mud), agus cúran le n-a beul, agus daó an báir ar an bfeair mboó. O'feuc an fear eile ar feaó tamail aip, anran do labair ré, ar a máctnam. "Máire do éiríde 'n diabal, a bíteamnais fáilis!" ar reirean. "I r trua g gan mé mar tu!" feuc náó amlaíó adubairt ré, "an fáir a máirfaó aipí ní beiré mé mar tu!" Ní dubairt mar ní h-é a bí 'n-a éiríde. 'Sé an dóic aipí agat é, a Čairis. Ní h-don máit dúit a čairbeáint do glaisín meirgeóra caó é an cor a bíon aip nuair a bíon ré ar meirge. Níor b'feair leir puó a déanfa 'ná é féin do cúir ar meirge aipí, mar foluío ar an rgeál.

Čaós: Čá an ceart agat, a Dónaó. Loitean an t-ól éiríde agus aigne an duine nuair a leantair ró fáda aip. Ní fágan ré don mótu ra n-aigne ar caó i r oic ná caó i r maít, ar an puó i r fíor feaó ar an puó i r éiteac. Neórríó meirgeóir éiteac dúit or cómaí do fúil agus ní beiré bláirde náirde 'n-a taob aip. Déanfaó ré beart rppíunlaíte agus ní beiré náirde 'n-a taob aip. Ní mótuigeán ré cóirde go bfuil peaca aige dá déanam nuair a cúirean ré é féin ar

meirge. Ní bíon don cuimneamh ar Óia aige, 'nár é beir fíreagairtáil i láthair Dé mar gheall ar a cuir meirgeóirí. Meiraim féin ná fuil don iudh mór a loitean obair an tSlánuigheora i n-anam an duine 'nár meirgeóirí. Cuir i gcár go dtuairis duine i n-don péaca eile de rna cinn-péacáí marba féadfar labhairt. Mar a nglacair pé cómhairle féadfar troir leir. Geóirí lom ar a cóiríar ar taob éigin. Ac nuair a bíon duine 'n-a glaisín meirgeora cairtíar bualaó cairtíar agus é fágaínt anran.

Doncáil: Nuair a conac an gáir ar an gclairí agus an duine ra ois duairt am' aigne féin gur b'uairtáil an bun-or-cionn é, ac nuair airígear an focail úo ó'n bfeair eile; "Ambará," ar a mife, am' aigne féin, "Ir uairtáil go mór de bun-or-cionn tura 'nár an fear ra ois!"

Taóil: "Ir deacair roga baint a' óa ois!" Tá gac taob acu go h-olc go dtí go bfeadair ar an taob eile.

OLACÁN.

Doncáil: Go deimhín, a Cairí, an focail úo duairt an fear úo leir an nduine a bí rinte ra ois ar meirge, ní féidir liom é cur ar m' aigne.

Taóil: Ó 'reao, nuair duairt pé gur tura leir ná raib pé féin ra moct gceadna.

Doncáil: Siné díreac duairt pé, ac go nduairt pé níor tiobairtíge go mór 'nár ran é.

Taóil: Agus car é an meiríal aigne o'féadair an focail ran a déanamh duit? Óa ndeimhíir malairt le céile beao an formar céadna as an bfeair ra ois leir an bfeair tura. Nuair a deimean meirgeoir i gceart de duine dar leir ir cuma ná beir i bflairt Dé beir ar dearg-meirge. Bíon a cuir féin aige leir

rin. Má bíon ré cúpla lá, nú reáctmain, san fíadca an
 oíge aige ní foláirí do an méiríon ainmíre cáiteam
 ar a céill. An fáirí a bíon ré ar a céill bíon ním
 an oíl 'n-a cúirí folá, agus 'n-a foile, agus 'n-a ceann
 agus irtí 1 ríomí na gcnáim aige. Cuiríean an ním
 rin teinnear 'n-a ceann agus teinnear 'n-a cnámáib
 agus teinnear 'n-a éiríde agus teinnear 1 n'aighe,
 teinnear nímneac, malláighe, ná cuiríean don tréig
 eile teinní a leiríde ar an nruine. Ní fíorí do'n
 t-é náir móiríu ním 'n-a cúláinn fíin é, a cuiríu
 1 n-aon cúlí cao é an fáirí an teinnear fán, ná conur
 a tíomáinean ré ar buile an daonáiríe boct 'n-a mbíon
 ré greamúighe ann. leanan tarí an teinnear.
 Tarí 1r meara go móirí 'n-a an teinnear, dá oílí é.
 1r doca go ním an tarí agus an teinnear 1 n-aon-
 fáirí ar an bfeairí úo a duáirí an cáinní úo. 1r
 doca gurí ceap ré go ním ré fíin marí a beaí ré 1
 n-iríneann; agus go mbeaí ré 1 bpláirí do dá
 mbeaí ré marí a bí an fíarí fá oí.

Doncá : 'Seo, 'gá íomláirí fíin fá oíraib ar nór
 na muice !

Taí : Da bfeáig, íomfuarí, íomáiríceac an fíu leirí,
 an oíraib fáirí an teine nímí a bí 'gá íomláirí agus
 an tarí a bí ag baint an anama ar. B'feairí leirí
 deoí marí an uairí rin 'n-a íomláirí an íomáirí. 1r
 an deoí, daí leirí, an t-aon leiríean amáirí ar a teinn-
 ear agus ar a tarí agus ar an gíomáiríean atá ar a
 éiríde agus ar a aighe. Dá bfeáirí ré íomáirí marí
 oíge le curí ar a ceann agus le íomláirí fíarí 'n-a íomáirí
 agus íomáirí 'n-a íomáirí beaí ré ar meiríge láiríceac
 agus ba cúma leirí ar fán amáirí cao a íomáiríean beaí
 ná clann, íomláiríean ná boctáineac, cúlí ná fíadca,
 íomáiríean ná oírí, Dá ná an íomáirí. D'íomáiríean an
 tarí láiríceac agus d'íomáiríean an teinnear ar a
 cnámáib, agus an íomáirí ar a éiríde, agus an buile
 ar a aighe. Da bfeáirí an fíu beirí fá oí ar nór na
 muice ac íomáiríean an beirí íomáirí !

Doncáð : Nár breáð ionfuar, robdáilcead an puo do duine go mbead tarb air deoc maic uirge o'ól ?

Taðs : Deoc uirge ! Mo tpuag do ceann ! Airiú ní leigirfad deoc uirge an tarb úo i n-don cor. Ba mar a céile duic oile caiteam ar teine asur uirge cur ar an o'tarb úo. Siné cuirfad ar buile ar fad é. An biotáile láioir bpiogmar, meanamnac, iré a piéotigean leir an o'tarb úo. Ní beirean don puo eile greim ceart air. Ní geirbean an meirgeoir don blar ar don puo eile. Ní cógpad don puo eile ó ipreann go flatar Dé é.

Doncáð : Ir oic an rgeal é, a Taids ! Ir easal liom sur fada a beir an t-óladán san a leigear i n-Éirinn. Má tá greim cóm daingean ran as oic an óladán ar meirgeoirib na h-Éireann ir easal liom sur fada go bpaðpar amad don puo cun an greama do bogad. Beir an meirgeoir ar buile le tarb asur le teinneap go o'tí go bpaðair ré deoc eile biotáile le plogad. Nuair a tiocfir ré ó meirge an o'ige rin beir teinneap asur tarb níor mó air 'ná mar a bí roimir. Caiçfir ré deoc níor mó do plogad. Ir amlaio a beir ré as méadú an teinnir asur as méadú na n-deoc go o'tí go mbeir a colann boct 'n-a h-aoibheois o'oisge aige asur go scaiçfir ré bár o'fáðail. Anran iread beir an t-anam as dul i láðair Dé 'n-a rmeap-amán ó'n bpeaca. Anran iread beir ipreann i gceart aige, asur ní leigirfir biotáile é.

ÓLACÁN.

Taðs : San ampar, a Doncáð, ba grána an paðaric Concúbap Duð nuair a bí ré rinte ra o'is asur é clú-daite le o'paioib asur le pluoa asur daç an báir air, asur an gaðar, nár eus Dia o'ó ac ciall gaðair, 'n-a

fuirde ar an gclaidhe ag faire an duine, cóm maic agus cóm dílis agus tug a ciall saothair dó an faire déanamh. Da ghráinne go mór 'nár an féin éirteacht leir an bfochal a'oubairt an fear eile nuair a cónaic pé an saothair an. Ac feuc, a Doncad a mic ó, dá mbeadh Concúbair, agus é sa meirge céadna, rínte ar leabair ó clúim éan i reómra uapal, agus ríoda agus ríol carpa air, agus órnáirí óir agus airisí ar an leabair, agus roctana geala pé coraib na leapan, agus reiribíris i gculaitib daoira ag fíctáil air, agus coróinn ríoga tuar ar ceann na leapan, i n-inead an saothair ar an gclaidhe, an dóic leat an mbeadh an saothair níor luza gráinneacht? An dóic leat ar cuma puinn cial'cu ríoda nú thraoib a beadh carpa ar an meirgeoir? Nú an dóic leat 'nár go bfuil an duin' uapal sa tríoda, nuair a déinean pé beiríodach de féin le cpaor agus le meirge, cóm cormail leir an muic sa múnla agus bí Concúbair nuair a bí pé rínte sa thraoib? Agus nuair a tascar na n-uairle eile irteach agus óir ríad an beiríodach uapal 'gá iomlars féin sa tríoda, agus nuair a bíon uapal acu dó agus báir acu leir, agus nuair a'beiríod ríad 'n-a n-aighe gur tpuasg san iad mar é, an dóic leat an bfuil puinn deirígeachta idir iad agus an fear úd a bí ag formar le Concúbair?

Doncad: Deir an sean focail, "Ní meara cáb 'nár Concúbair." Ac go deimhin ir dóic liom gur meara go mór an cáb an a'beiríodach 'nár Concúbair. Iré thóc-fampla na n-uapal a cómaínean daoine bocta i n-ainim an diabail. Iré atá 'gá déanamh riamh. Siné an thóc-fampla a cuirean 'n-a luige ar an n-ouine mboct gur puo galánta, ríiríodachail beir ar meirge, gur cómarpa uairleachta é, gur cómarpa fearamlaachta é. Deirim leat, a Cairós, go bfuil a lán le freasairt ag uairlib, agus nác sa n-ólaacán amáin atá a lán le freasairt acu. Iré Dia tug an rairíobear dóib agus d'fás na daoine bocta i n-a

éagmair. Do lean a dualgair féin an rairbhear ran a tugadh dóib. Tá ré ceangailte oirca i láthair Dé úráio mair a déanam de'n trairbhear. Tugan an rairbhear crieoamaint dóib amearg na ndaoine mboct. Bío na daoine bocta ag feudaint ruar cuca. Tá ndeimioir féin a leat do cuirpá a ndeag-fampla fiaclaint ar na daoine bocta a leat do déanam leir. Táio na daoine bocta ana tugta cum airtir a déanam ar na h-uairliú. Tá ducag na h-uairle dóib an deag-fampla agur an deag-madarc atá ceangailte oirca a tabairt dóib do glacfi an deag-fampla. Anran bea na h-uairle féin ag cómlionad an dualgair a cuir an rairbhear oirca. Bead toil Dé acu dá cómlionad ar a dtaob féin, agur bead toil Dé ag cás dá cómlionad mar gheall oirca. Bead torad ar an bfoal uo "go ndainteap do toil ar an dcalam mar a deinteap ar neam." Ac ní mar rin atá. Ir amlaio atá an rairbhear ag cur na n-uairle ar a n-airmleat, agur tá droc-fampla na n-uairle ag cur na ndaoine mboct ar a n-airmleat. Deirim leat go mbeid ruo le freagairt ag na h-uairliú! Ní h-iongna go ndubairt Beul na fírinne an focal cruaid uo; "Ir ura do'n beirdeac móir gabáil tré óró na rnat-aide 'ná do'n duine rairbhir uil irteac i bflatar Dé!"

Tadg: Tá dearmad móir déanta agat ad' rliúge beata, a Doncad.

Doncad: Cad é an dearmad atá déanta agam?

Tadg: Ad' fagairt ba ceart duit a beir.

Doncad: Adairde! Airiú dá mbeinn-re am' fagairt ní fárocaid an raogal mé go dtí go mbeinn am' earbog!

Tadg: B'féidir ná fearra duit ruo a deirir 'ná beir ad' "Doncad—ar a toil féin."

ÓLACÁN.

Doncáth : Ní fearóar, a Chait, an 'mó tréig cun an ólacán atá áirítear a gáinn um an taca ro.

Chait : Ní'l bac ort iad do chóiríocht.

Doncáth : 'Sgo táb oiread fan acu ann ir ar éigin a cuimneócinne ort a go léir.

Chait : Cuir ríor iad fé mar a cuimneócinne ort. Má téirdean ceann acu amú uait b'féidir go gcuimneócinne-re air.

Doncáth : Ir dóic liom go gcuirfead an rprealairín rprealairín ar torad.

Chait : Ní mórde duit é rin a cur ar torad. Sprealairín iread é amuic 'r amad, agus ní foláir leir a cur 'n-a luige ar a cóiríocht go léir gur duine rprealairín é. Leogair fé uair i dtig an tairíne an t-airgead, go breá fial, mar d'ead, agus san leatpíne de'n airgead fan ná bainean rtracath ar a éiríde nuair a bíon fé ag rgaráirín leir. Anran, má 'ré do toil é, ní foláir le gac rprealairín eile a bíon ag feuchaint air an rprealairín acé céadna do tairbeaint. Sin mar a bainean an tréig rin na rprealairíní do cur ar meirge. Ní dóic liom go bfeadóar don tréig eile meirgeoir a déanam de'n rprealairín ac an tréig rin.

Doncáth : Agus cad déarfá dá gcuirinn an baotairí rprealairín i n-aice an rprealairín?

Chait : Ní fearr áit 'n-a gcuirfir é. Ir deacair roga a bain arta. Ní ró fúirte a déanam amad cia' cu dóib ir mó atá 'n-a tréig cun meirgeoirí acá a gáinn. Ní fearóar cia' cu ir mó atá a gáinn de rna baotairín nū de rna rprealairíní.

Doncáth : Meafaim, a Chait, go bfuil a lán d'ár rprealairíní a bíon 'gá leogaint ort a gur baotairí iad le h-eagla go ndéarfí gur rprealairíní iad.

Chait : Tá an ceart agat. Sin dá tréig móra

maíte, cun óla cáin curta ríor aḡat. Comáin leat.
 Doncáð : Tá, anran,

“Tabairtar uí ðriain
 ’S a dá fúil ’n-a ðiair!”

An fear a ḡlaðfíð irteac me i dtiḡ an tabairne
 aḡur tabairfíð deoc dom, aḡur anran a beir ar
 dearg-buile mara dtuḡad-ra deoc dó ran!

Taḡs : ’Sead aḡur má bíon dáréas acu ann ná
 foláir le ḡac uine an t-aoinne déas eile do “tpraet-
 tiáil” ra tímpal, i dtreo ḡo mbeir ríad aḡ ḡabáil
 amac ar teact an meadon-oirde b’féidir aḡur a
 dá deoc déas féin ólta aḡ ḡac uine acu! Dá mb’
 áil le ḡac muic acu dul i ḡcúinne léi féin aḡur an
 dá deoc déas d’ól ’n-a h-aonar, ar a h-umar féin,
 ní déanfíoir leat oiréad potraim ná leat oiréad
 oíḡbála.

Doncáð : Ambara, a táirḡ, do cuirir a ainim i
 ḡceart ar an dtiúis rin! “Tpraetiaíl”! Focal
 ana ḡrána iread é ac tá ré maite a d’óicín do’n tpiúis
 a cialluigean ré. Aḡur ḡo deimín féin ní bréas muca
 tabairt ar an dáréas a tabairfad an lá aḡur leat na
 h-oirde aḡ “tpraetiaíl” a céile ar an ḡcuma ran.

Taḡs : Don fear a ḡlaðfad mé irteac i dtiḡ
 tabairne cun tiḡe tabairt dom aḡur anran do ḡlac-
 fad eud aḡur fearḡ mara dtuḡainn-re deoc i n-inead
 an tiḡe rin dó, ní’l don ainim ró ḡrána dó. Dá
 mbead don bliúine de’n fear irtiḡ ’n-a cpiorde ir
 amlaíð a tiocfad fearḡ air dá dtaraiginn a deoc
 féin ariúr dó. Spriúnlaiteact ar fad atá i ḡcpiorde
 an fíir rin, rppiúnlaiteact aḡur neamtuirḡint, aḡur
 buadán an rppiúnlaiteact ar an neamtuirḡint aige.
 Tuḡ ré deoc dom ac má tuḡ ní faib ra deoc ac mar
 a dubrair,

“Tabairtar uí ðriain
 ’S a dá fúil ’n-a ðiair.”

Doncáð : An céad duine eile acu a b'éarrfað duine irteac mar rin agus éabarrfað deoc d'ó, as b'raic ar deoc d'fáigail i 'n-a ineað ba móir an triuaig san dail-tíni na ríáide do cúir as iúe 'n-a díaid agus iad a liúirig na b'focal ran :—

“Tabairtar uí b'riain
'S a d'á fúil 'n-a díaid !”

OLAČĀN.

Taòs : Fáigaim le h-uadact, a 'Doncáð, gur cúirir i gcuiríne dom ríeal a h-innreac dom, tá ir d'óca b'ieir agus d'acac blian ó rin ann. B'ior tíar i d'íráig lí agus fuaíar féin agus beirt nū truír eile cuiríe d'innéir ó duine uaral go raib aicne maic aige oráinn. Ana f'aeilgeoir le feabhar dob ead fear an tige. B'í a f'ior aige an d'úil a beic agam-ra ra f'aeluinn. Do luigmair ar cáinnit agus ar f'ean-d'acádeact. D'innir reirean ríeal agus d'innreac féin ríeal. B'iomair as tráct ar an rean aimirir agus ar na b'áirid agus ar na filib iongantaca a b'í i n-Éirinn f'ad. Fé d'ieir d'innir fear an tige an ríeal ro d'úinn : “Go d'í gur cúaid an raogal cun d'ieir ar f'ad,” ar reirean, “do lean na filí de'n treana nóir a b'í acu nuair a b'í Éiríe raib'í, neamhrleac. Do raigac cúigear nū reirear acu ar cúaird ollamnaicta, mar d'ead, go tig duine uarail éisín de'n treana f'lioc. f'eoib'í a n'óitín le n-ite agus le n-ól, agus anran, as imteact d'óib, d'ean-f'ioir d'án maic, nū ab'ían b'eadg ceolmair, as molað an taoirig a tús an cóir maic d'óib. San amíar ba córtaraíail an aicme iad as teact irteac i d'itig doinne, agus ir minic go mb'ioð an cóir a f'ieib'í n'ior fearir go móir 'nā an fáilte a b'ioð r'ómpa. Ir

minic leir a tuigtoir féin an méirí rín, agus nác ó éiríde a d'eirítoir an molaó. I r minic, agus a d'it-eal a d'éanamh, ná féaróad fear an tige san a tabairt le feirgint 'n-a ghnúir cao é an buile feirge agus cann-cair agus tré-céile aigne agus díombáig a bíod irctig 'n-a éiríde. Bíod na fili nó gáiréiréad agus éirí an doctar. Tainis garrá díob lá cun tige duine uairil d'ár b'ainim Seághan ua Mangáin, a d'éarpmíto. Fuairíodar ana éirí agus ana onóir. Fuairíodar, mar a d'eirí an treana éainnt 'nua gáca bíó agus rean gáca tige,' agus fuairíodar a lán nódóitín díob. Níor b'féirí díob don loct fágáil ar an tictig ná ar an gcóir ná ar an gcúram a d'éinead díob, ná ar don focaí éainnte d'ár labairt leó. Ac do éonacadar go gléinead i ngnúir fíir an tige go raib a éiríde i muoct ríolta leir an doctar. Níor leogadar don níó oíra go d'ití go raibíodar as imteadct. Anran, nuair a bí rílán le fágáilct as fear an tige agus an d'an móltá le labairt, reo mar a labair an file.

“ ‘A Seághan Uí Mangáin ó'n Siab,
 I r móir é do bia, 'sur do deoc!
 I r móir é do d'annntán 'n-a díar!
 T' anam 'on díabál a' r do éorp! ’ ”

Donéad : Ó ! Aíriú nár b'olc an cotú iad ! I r maic an gno a bí aige dá d'éanamh as poláctar bíó agus tige díob, agus i r maic an gno a bí as muinntir a tige dá d'éanamh as fíitáilam oíra. Dá mbeinn i gcár Seághan Uí Mangáin tabairfínn cúir mo éainte díob ríal a d'abairfínn an bia ná an deoc díob. Anran, mara mbead mo élu asam bead mo éirí asam. Dá n'éairfínn d'annntán bead fáram éigín asam ar an d'annntán.

Tadó : “ Tabairctar Uí D'riain, agus a dá ríil 'n-a díar ” a cúir i gcúinne dom é.

Donéad : Ní féarófa an d'an ran a múine do dail-tíní na ríaríde. Tá an earíaine nó díobairtéad.

TAOS: Níl don earḡaine nío tlobairteac do'n rrppealairín san meap air féin a b'éaprao irteac i otiḡ tabairne mé aḡur tabairrao deoc dom, aḡur anran so mbeao a ériode cpiáote mara otuḡainn a deoc féin ear n-air do.

DONCAO: Ní doca so bfuil puinn de'n tpaḡar ran daoine aḡainn.

TAOS: Tá deapmáo oit. Tá an oútaḡ lán oíob. Cuirpinn ḡeall leat ḡur b'é an rrppealairínteact céadna ran pé n'oeár formóir an acapainn a bion i otigtió tabairne. Airiú ní cootlocaó rrppealairín acu an oitce dá mbeao piúnt pórtair ólta aḡ rrppealairín eile air, aḡur san piúnt fáḡalta aḡe féin ear a ceann!

OIÓCE NOOLAḡ.

DONCAO: Móran de nolaḡiú maite cuḡat, a taos!

TAOS: ḡurab amlaio óuit, a DONCAO. Am' taob féin de, ní doca so bfuil móran eile acu le fáḡail aḡam, pé feabar a beio oitca. Ac ba móir an nio idao a beit so maite, dá mb' é toil Dé é, pé méio acá le teact oíob cuḡam. Tá a lán acu taḡaite pé 'n éipinn é, buideacap le Dia! Ir doca so maib ruar le cúis cinn pírio acu taḡaite cuḡam rar a otáinis an céao ceann acu cuḡat-ra.

DONCAO: An n'oeipean tú liom é! Nioir meapap so maabar a paio rin lairtair oíot aḡ teact dom. Ir doca ḡur 'mó tuairpḡ breáḡ o'féapra tabairt oúinn ar na nolaḡiú a táinis an paio a bí an paḡal am' éaḡmair-re.

TAOS: O'féapfínn tuairpḡ maite do tabairt ar cuio acu san ampar, ac so deimín ní nío maite an

Tuairpíḡ féadṡinn a ṡabhairc ar tuille acu. Ír cuimhin liom go maith nuair a bíor ana óḡ go mbíod Noolaisí brotalaca inṡ ḡac don áit, agus mórán fuilc agus caiteam aimsipe; an bloc-Noolas ra cinneán, agus teine ar lapaḡ mórtimpal an bloic rin do téirdeat leat rúige ruar an rinné agus do cuireat brotal agus tear trío an tciḡ inṡ ḡac don cúinne, i tcees gur dóbic leat gur b'é Míteam an tsamraio a beaḡ i láir an Seimrio asat. Ní bíod don feirimedoir an uair rin ná marbhúgeat mart i gcóir na Noolas. Bíod a suan air; nuair a tagaḡ oibice lae Noolas bíod ualaḡ feola ar an mbóro inṡ ḡac ciḡ, dóitin dá oipeat daoine agus a bíod ann cun na feola d'ite. Agus seallaim dúit gur b' ínni an feoil a bíod ullam i gceart. Bíod eolur as mnáib ciḡe an uair rin ar bia d'ollmú, agus nuair eiruget na cailíní ruar bíod an t-eolur acu leir mar do múintí dóbib go maith é. Dá méid fuilc agus caiteam aimsipe agus cóir bíḡ agus ciḡe a bíod ann ní baineat ran ó'n gCpeirdeam a bíod i gcpoide na ndaoine, ioir óḡ agus dopta. Ír maith a tuigtoir cao é an bríḡ a bí le féile na Noolas, agus conur ba ceart onóir a ṡabhairc do'n tslánuiḡteoir an uair rin, agus do Muire Mátair, agus do'n Átair Síopuide. Ír dúirtactac a beiritoir buirdeacar le Dia a tus paor iad ó iomárdaib na bliana a bíod imtiḡte, agus ír dúirtactac d'iarraitoir air aspaṡta agus a trócaire do bronnat opca i gcóir na bliana a bíod as teaḡt. Ba ḡnát an uair rin atlú tar éir bíḡ i gcómnuige, ac bíod atlú áriḡte acu an oibice rin. Ír minic a bíod focail lairone ra n-atlú ran. Ír cuimhin liom go maith gur minic d'aipḡinn m'atair, beannaḡt Dé le n'anam, as páḡ an atluiḡte. Nuair a beaḡ a cúro féin páirḡte aise déarpaḡ duine éisín d'á mbeaḡ as an mbóro "Benedicamus Domino," agus d'freaḡrócaḡ an cúro eile, "Deo Gratias." Bíomair oibice áriḡte. Ír cuimhin liom an oibice cómh maith agus ír cuimhin

liom an oirðce aréir. Bí an bUlc-Nodlag go maith
 agus bí an teine go maith. Bí an rneácta amuic cómh
 h-árto leir na bataí rnaróm ac ba dóic leat irctis sup
 oirðce Samhaid a bí ann. Bí áilteoir buacalla i
 n-aimeir agus sup b'ainim do Seán Ua Catara.
 Ana buacall cun rpoirt dob' ead é agus ní féadfaid
 don nio dul uaid bí fé cómh deirbhealac ran. Nuair
 a bí béile na h-oirðce caite agus agus ar ndóitin
 aimeir caite agus leis, do coirpic m'atair é féin
 agus cuir fé a dá láim le céile agus éom fé a ceann :
 "Deirimir buideacur na beata ro do Dia mór
 n'uilecómact i rtaob a tabairtarci dúinn ! . . . Coris
 ó Dia mór n'uilecómact ar ar n-eapcáirtoib i rtaob
 anama agus cuirp ! Go rtaob Dia ruaineap rior-
 uide do rna h-anamnaa r'fás rinn, agus r'anam-
 naaib marb rprogooirneacta an rdomain ! Agus
 m'ar maith acáimio anocht i ngráirtoib Dé agus an
 traogail supa react fearr a beimio bliain ó 'noct,
 agus mara fearr nára meara !" Bí ar gcinn go
 leir croma agus nior labair doinne. "Arluigir !"
 arar m'atair. "Benedicamus Domino !" arar beirt
 agus i n-donfeact. "Óa Déo gratias !" arar
 Seán Ua Catara, láirneac bonn, as tabairt rneagra
 ar an mbeirt, dar leir. Seallaim dúit go raib
 gáirí agus ar fear tamail. Nior dein Seán macánta
 gáir na cuir de gáir. Mear m'atair coris do cuir
 leir an rult, ac nuair a conaic fé an agus rtuamda
 agus an feucaint beannuighe a cuir Seán air féin
 nior féad fé san rgeartad amac ar gáir.

Doncá : A' mbioir don focal béarla dá labairt
 an uair rin, a taros ?

Taros : Dé greadaid cuige mar béarla, ní bíod,
 focal ar domhan, mara labairt focal anoir a' ar airir
 le leanb nú le gadair, nú b'féirtoir le capall. Ní
 labairt na daoine don focal béarla coirðce eatarra
 féin. Ir cuimin liom go dian maith go reacantí an
 béarla le rpoic-mear air. Ní tabairt na daoine le

ráð ó'á céile go labairfidir don focal béarla le n-a céile, agus go deimhin bí béarla ag cur acu níor fearr go mór 'ná an béarla a sheibtear anoir in rna rgoileanaibh Gallúa ro.

Doncáð: Tá a fíor agham go maith go raibh an Šaeluinn go maith acu, ac ní h-é mo tuairim, a táirg, go scribeofí uait anoir go raibh an Béarla cómh maith agus a deisir acu.

Táirg: Ir cuma liom cia' cu a crieofí é nú ná crieofí é, ir fíor é. Bí an Šaeluinn acu go h-áluinn, agus an t-é go mbíon sí rin go maith aige tugan sí éirim aigne dó a baineann léi féin, agus an t-é go mbeir an éirim aigne rin aige labairfidh ré go maith agus go bpiogháir, pé teanga 'n-a labairfidh ré. An t-é ná beir an éirim aigne rin aige ní labairfidh ar fógnaím coiróce, pé teanga 'n-a labairfidh ré. Na daoine go raibh an Šaeluinn agus an Béarla i n-aon-peacht acu, bí cothram maethnaím acu agus bí cothrom cainte acu do péir an maethnaím. O'uibris an aigne agus an cainte a' láim a céile acu. Fuair an aigne, i gcómhnuisge, caoi ar an maethnaím ba gunta agus ba doimhne do cur i scainnt nár leos don cur de amú uaithe. Anran do cur guntacht agus caoile agus doimhne an maethnaím tuille cruinnir agus tuille léire agus tuille cumair ra cainte. Do lean an t-oibriú ran aigne agus cainte, a' láim a céile, ag cur a céile i bpeabair, go dtí go rabhadar ardon ar áilleacht. Anran do táinig na rgoileana Gallúa agus deineadar an donar ar fáil. Baineadar an Šaeluinn a' beulaibh na leanb agus níor cuireadar 'n-a h-inead ac glugair, cainte nár ius an aigne don spreim ius uiréi, cainte ná raibh inti ac gogalac na ngean nú gágalac na gcearc. Nuair o'imtis an bpiš ar an scainnt o'imtis an maethnaím ar an aigne. O'éirt an aigne leir an ngogalac agus leir an ngágalac agus pé deire do tuit sí 'n-a corla. Na daoine óga ro atá fáirta ruar agáinn anoir ar fuir na h-éireann

ašur şan don focal Şaeluinne 'n-a mbeul, ní'l don
 leup maćtnaim 'n-a n-aighe. Tá a n-aighe 'n-a coola,
 'n-a coola go rámh. O'féadpad' duine acu an lá ir
 ria ra tŞamrad' do caiteam, ó eirige şréine go dul
 şréine fé, şan cuimneam ar don níð a beað níor ria
 amac uaid' 'ná a cúro bíð nú a balcairi! Ir baogal
 liom náć 'n-a coolað atá an aighe acu ac şur b'amlaib'
 nár fáir ri riam cúca. Táio riad şan aighe şan éirim
 ašur ní'l fíor a n-eapnaim acu. Táio riad díreac
 mar a bíon an leatamadán, fíor a mácaile aš şac
 doinne ašur şan don píoc o'á fíor aighe féin. Ir
 truaş an rşéal é, a 'Doncað!

Doncað: Ac, ir şearri go mbeid' an Şaeluinn aipír
 ašainn cómh bpiogmar ašur bí ri riam. Tá şac doinne
 'şá fogluim, óş a'r aorca. Şeallaim duit şur şearri
 go rcaopid' an şráşalać ašur an şoşalać, ašur go
 mbeid' cainnt aš 'daoine 'n-a mbeid' éircać éigin léi.
 Tá éirge go léir ar buile 'şá fogluim. Tá ri o'á múine
 anoir in rna rşoileanaib' go léir. Tá aighe na
 ndaoine aš d'uircać ar an şcoola úo a 'dubpaír.
 Tá 'daoine aš cpomad' aipír ar maćtnaim a 'déanam.
 Éirt do beal, a 'duine! 'Do réir an fuaðair atá fé
 'daoine ní 'dearşinn 'ná go bfeicfir, rar a rcað, No-
 lais cómh bpiocalać leir an No-laig úo rcað, ašur
 buacailli aš an mbóro cómh maic le Seán Ua Cačara
 ašur a "O'á 'Deo gratias"!

Taòş: Máire cúir şáirge cúşainn, a 'Doncað. Tá,
 şan amhar, móran focraim o'á 'déanam. Ac cím
 puoái anro ašur anrúo ná caitean ríó maic liom.
 Cím a lán 'daoine aš 'déanam an focraim reo go h-áro,
 ašur şur d'óic leat o'ca go mearaio riad, nuair a
 bíon an focram 'éanta go mbíon an obair 'éanta.
 Imćigro riad abaire car éir an focraim ašur ba d'óic
 le 'duine a beað aš éircać leð go bfuil an Şaeluinn
 ar láim rábála fé deirge ašur şur b'iað féin a cúir
 ar láim rábála í. Nuair a cuaradaişim, lairćiar o'n
 focram, iré puo a şeibim amac 'ná go mbíð lućt

an fótáim ó ceann ceann de'n bliain san dá focal Saeluinne do labhairt!

Doncáð: Súd b'féidir ná bíon sí acu le labhairt.

Caòs: Ná féadfaidís focailín éigin di d'foglaim? Dá b'foglumocáð duine fiú don focal amháin di ra ló beað oiread aise di i sgeann bliana agus nár gáð dó puinn don focal béarla do labhairt. B'féidir ran 'ná an fótáim go léir.

Doncáð: Go veimín, a Caòs, ní mór fótáim a déanam leir. Mara mbeað an fótáim ní dúireofí doinne coirde. Cað é an bac a beað ar duine obair agus fótáim a déanam i n-donféad!

Caòs: Ba cuma liom cað é an fótáim a déanfí dá bfeicfinn an obair dá déanam le fonn agus le h-imhniom agus ar díteal.

Doncáð: Tá sí dá déanam ar an gcuma ran díreac. Mórán de nollaisib maite eugac, a Caòs. Ní mór dom beir ag imteac.

Caòs: Go mbeirimís rlan ar an am ro airis, a Doncáð. Go mbeirís Dia rlan abailte tu!

OLACÁN.

Doncáð: Ní h-éidir, a Caòs, go mbeirís ag cur leir an rgeal a san fíor duit (unconsciously exaggerating). Má tá don níd reacar a céile go dtugan an t-ógánac éireannac cpeideamaint dó féin ar, íre níd é rin 'ná go bfuil ré rppideamail i dtis an tabairne i staob óil. Dá mbeað an piúnt pórtair a tug ré uair san piúnt d'fágail ear a ceann, ag baint coitlad na h-oirde de ar an gcuma ran, nár cóir go dtuigfað ré i n'aigne sur rppedairín ana rppúnlaithe é i n-inead don rppideamlac a beir ann?

Caòs: Tuigfís gac doinne rppúnlaitheac ra bfeir tal ac ní tuigfís ré go deó an rppúnlaitheac a

bíon ann féin. Nílím aS cup leir an rSéal. I r mó atáim aS baint uair. Níl leat na fírinne aSam dā innrint ar cuir de rna h-óSánacaiB atā aSainn i n-Éirinn. BeirS aSarra acu a dciS tabairne aS ól 'r aS Siaoúac. I r dōic le aS óSánac acu nā fuil don fear ra cuirdeactain i r rppuideamla 'nā é féin. ASur cat a bíon acu dā dēanam i Scaiteam na h-aim-ríre? Níor fair cat riam ar luic níor Sēire 'nā mar a bío ríad so léir aS fair ar a céile feucaint cé leoSfaó a “torr” fair Sān Siaoúac ar a “tíacit.” Anran, nuair a comáirpar amac iad ar a h-donóeas a clog ra n-oiróce, mā bí doinne ar a mearS nār Siaoú ar a “tíacit” nuair a táinig a “torr” ní mirtē duit a ráó 'nā so Scíorpió an cuir eile é. Cíorpió ríad é ar an rliSge abailē dōib. Cíorpió aS dūine acu é i Scaiteam na h-oiróce, i n'aigne féin, so dci so dciurpió a cōulaó air. Beir ríad so léir 'Sā cíoraió so ceann reactmāine, aSur iré deire a beir acu so léir i Scomnuige ar an Scíoraió, 'nā “He is as mane as dirt.” Sin iad óSánaiS na h-Éireann aSac, a Dōncāó, an cuir acu, pé 'r dōman é, a dēinean taitige de ciS an tabairne. ASur so deimín ní h-é mo tuairim so bfuil puinn acu nā deinean taitige de. Mara mbeaó so nveinir ríad an taitige rin conar a mairpar na ciSce tabairne so léir? Tá rppuínlaiteact eile ra rSéal, a Dōncāó, nār tíactar fōr air. Ní féirir dō'n óSánac Éireannac a “torr” d'fritálam i dciS an tabairne Sān airgeaó a beir 'n-a póca aige. Má'r buacail aimríre é coimeáurpió ré a tuararcal ó'n máfair a dōS é, i dciroó so bfeáurpar ré labairt so dāna i dciS an tabairne aSur Siaoúac nuair a cíorpar a “torr,” aSur a cion de'n cíoraió dēanam ar an rppuínlóir a leoSfaó a “torr” fair. Má'r mac feirmeóra é b'féirir nār Sāó dō an t-airgeaó a beir 'n-a póca aige, ac Siaoúpió ré nuair a cíorpió a “torr,” aSur dēanpió ré a cion de'n cíoraió, aSur beir an t-air-

gead 'n-a coinneib fa leabair. Ní beir an tuairteal aise mar a bion as an mbuacaili ainmpe. Cairtíó ré iúó éigin a déanamh cun an airtio o'fáil le díol ar an noig. Imteócaíó ré asur iúioíó ré gabair. An bfuil a fíor asat, a Donéad, cao é an iúó an gabair?

Donéad: Ambriatáir go bfuil fíor asam go maic cao é an iúó é. Mála coirce, nú mála craitnead-tan, nú iúó éigin de'n tróiró ran, do iúó ó n-a muinntir asur do tabairt do duine éigin a ceannócaíó uairó é, ar leat an méir ír fíú é.

Tadó: Sin é dínead é. Nác deap galánta creireamhac an iúó do mac feiméora gníom de'n tróiró ran a déanamh mar gheall ar díg!

Donéad: Súd feic anoir, a Tadó, tá dá taob ar an rgeal ran féin, dá olcar é. Ír eól dom mac feiméora. Tá ré ruar le fíce bliain o'aoir. Bíon ré as obair o'áatáir ó ceann ceann de'n bliain, asur ó duib go duib, asur ír maic cuige é, asur níor eus an t-áatáir rin oiread asur don rílling amáin airtio póca iúam do'n buacaili rin! Cao é an maic duic beic as tráct ar gabairib! Dar noóin tá fíor as an raogal ná féatfáó ógánaic fíce bliain beic as imteact amearg na gcómarpan gan leatpinne 'n-a póca ac mar a beaó leanb react mblian ná beaó don póca i n-aon cor air!

Tadó: Tá an ceart anran asat gan amhar. Ac ní deinean dá olc maic. Dá mba ná ceartócaó ó'n mac ac airtgead ná cairtí ar ól, ní ró móir de a ceartócaó uairó asur ír luat a cuigfáó an t-áatáir iúir b'é a buac féin an méir rin a tabairt do'n mac go fonnmar. Ac ní féatfáó an t-áatáir, asur a díteal a déanamh, oiread airtio a tabairt do'n mac asur a ceartócaó uairó cun an óil. Anran ní foláir an gabair do iúio. Imtígean an máoin. Buirtear an t-áatáir. Cuirtear an línitíge le fuact asur le fán,— asur geirdean an t-ól a trí mílúin déas!

Donéad: Tá an donar tíar air mar rgeal!

ÓLACÁN.

Tadó: 1r fíor duit rin, a Dónadó. Tá an donar tair air mar rgeal. Agus 1r baogal sup donar é ná leigirpar go ceann tamail. Táio na préamca curta nó doiminn, nó daingean aise i gcroide agus i n-aigne agus i mbéaraid na n-daoine, boct agus rairóir, ós agus aorta, léigean agus san léigean, íreal agus uaral. Tá an dearmad céadna oirta go léir, tíor agus tuar dóib. An puo 1r fíor rppuínlaiteadct 1r dóic leó sup galántadct é, agus an puo ba ceart do'n éiríoraide go mbead meaf aise air féin do déanam, 1r dóic leó sup rppuínlaiteadct é. 1r dóic leir an mbuacail aimprie sup puo galánta dó glaoad nuair a tíocir a "tóir" agus ní tuigean ré sup puo grána, rppuínlaite, airtread, náiread dó, beir as fairle le n-eagla ná fadad ré tar n-air an deoc a tuis ré uair, agus sup gráinne 'ná ran féin dó, a tuararal do cáiteam i dtiú an tabairne agus b'féirir gá go cruair pa baile leir. 1r dóic le mac an feirimeópa sup puo galánta, rppuineamail dó glaoad 'n-a "tóir," rar a mbeir 'gá éiríad ar bail, agus ní tuigean ré sup puo grána, rppuínlaite, palad, tarcuirnead dó, an gabar a fuio, bit-eamnad a déanam de féin i dtiú a muinntir, a muinntir do éreacad cun airtio an óil do déanam amad. San amhar molir an éiríadct an gníom ran. Sult agus cáiteam aimprie íreab geobair ríad ann. 1r tapair adéarir ríad go léir sup fear rppuineamail a déanad é! Ní baogal go gcíorpar é mar geall ar an ngabar, ná go n-déarpar, "He's as mane as durt!" agus sup b'é puo ba ceart a ráó leir 'ná, "He's maner than durt!"

Dónadó: Ní dóic liom, a Táio, go bfuil puinn de rna gabair dá nguio an aimprie reo.

Tadó: Mara nguioir an gabar imtígean an rubrtaint agus an máoin ar cuma éigin eile. Pé cuma

'n-a n-imtígean ré, ná pé cúrraí a túsán ré, ir i dtíge an tabairne a rctadan ré ra veirne. Pé duine a bion tíor leir ipé tíge an tabairne a bion beirta leir i nveirne na rshíbe. Dar nód cá bfaí na trí míliúin deás ra mbliain!

Doncáð: Tá euscóir astat dá déanam, a táirg, ar an mbuacailt aimpire astat ar mac an feirimeóra. Tá a lán daoine eile cóm cionntac leir an mbeirt rin. Cao veirir le mac an táiliúra, astat le mac an shéaraiðe, astat le mac an t-riúinéara, astat le mac an gaba, astat le mac an máigirtir rgoile?

Taòg: Ó'r 'gá n-áiream duic rgaol leó mac an doctúra, astat mac an atúiné, astat mac an counrit-éara, astat mac an breitim, astat mac an P.L.G., astat mac an J.P. astat dar nódic, mac an M.P. féin. Táir ríad go leir ag díol go fonnmar cun na dtí míliúin nódag úo.

Doncáð: Ní h-ag dul a bfeabhar a geibmíto iad, a táirg, pé mar a bpuirimíto ruar oíra.

Taòg: Am bmaíar náe ead, a mic ó, ac ag dul i n-olcar go tiug astat go tnom. Daoine galánta creideamnáca iread luét "tabairtair úi bmaí" astat luét na nhabar a guio, reácar an coileán ar a dtugtar go minic mac duin'uarail. Anuar ó rna h-uairlið iread do leatán an uile faghar uile amearg na ndaoine. Veirim leat, a Doncáð, astat duabart ceana é, go bfuil móran le ffeagairt ag uairlið na h-aimpire reo. Ní h-uata a geobpar puinn cabarta ná puinn conanta cum uile an olacáin do leigear, pé bail 'n-a bfaí an leigear.

Doncáð: Má'r olc tíor iad astat má'r meara tuar iad beir pé air astat iad do leigear.

Taòg: Abair é, a mic ó.

ÓLACÁN.

DONCÁD : 1r baogal, a **TAIŮS**, so bfuil dioḡbáil aḡainn uá d'éanam leir an ḡcainnt reo atá ar riubal aḡainn.

TAIŮS : Conur ran, a **DONCÁD**? Cao tá aḡainn uá d'éanam ac aḡ innrint na fírinne? Cao é an dioḡbáil féadfaid an fírinne d'éanam?

DONCÁD : Ó ambara 1r minic a d'ein an fírinne dioḡbáil móir, a **TAIŮS**. So móir móir nuair a beaḡ an fírinne nío fearb aḡur san taitiḡe uirici. Ní'l puinn taitiḡe aḡ muinntir na h-Éireann ar an b-fírinne, cómh fada aḡur a téirdean a tcréite féin. Ó ainmir **Dómnail** Uí **Conaill** anuar níor labrad focal poibilibhe 'n-a tcaob 'ná sur 'ḡá molaḡ a bioḡar, aḡur níor rḡríobad focal 'n-a tcaob ac focal a bi ḡá molaḡ. **Cus** **Dómnail** Uí **Conaill**, "The finest peasantry in the world" orḡa, aḡur tá an port céadna aḡ an uile cainnteoir aḡur aḡ an uile rḡríbneoir uáir labair nú uáir rḡríb focal ó rin anuar orḡa. Ní'l, aḡur ní raib raib, ra domhan don tpeadḡar daoine leat cómh maic leḡ. Aḡur rin beirt aḡainne 'ḡá d'éanam amac, dar linn féin, ná fuil ionta ac rḡrriúnlóirí aḡur rḡealairíní aḡur meirḡeoirí, ioir fearraib aḡur mná, ioir óḡ aḡur dorḡa uóib. Má creitḡear ar ḡcainntne tuisḡar láitḡeac ná raib ra molaḡ so léir raib ac blaḡar aḡur plámár. Cailḡir na daoine an mear móir a bi acu orḡa féin. Nuair a cailḡean duine a mear air féin cailḡean ré ḡac mirḡeac aigne aḡur ḡac ponn maiteara aḡur ḡac uúil i n-déaḡ-clú. 1r cuma leir fearḡa cé 'cu molaḡ nú cáine a ḡeḡbair ré ó các, íreal ná uaral, amuic ná i mbaile. Níor uóic liom sur maic an toraḡ a leitḡeir rin, a **TAIŮS**, ar ar ḡcuro cainnte.

TAIŮS : Ní h-é rin toraḡ a beir ar ar ḡcainnt, a **DONCÁD**. Ná bioḡ eḡal orḡ. Mar d-eirir, tá

blaodair agus plámáir go tuis agus go neamh-mion (without stint) dá tabairt do mhuintir na h-Éireann le fada. Ní faib deas-éireit i n-aon daonaidé nár maidrimheas cion beirte de do beit ra n-Éireannac. Ac tá aon deas-éireit amáin nác dóic liom go bfeaca fór dá maidream oirta, agus i r dóic liom féin go bfuil cion duine, an cuio i r luza de, as an Éireannac de'n deas-éireit rin. I r dóic liom má cairbeántar do'n Éireannac níó d'á loctair go n-admócair pé an loct cóm luat agus d'admócaó doinne é, agus go dtabairfir pé iarracó dáirírib ar an loct do leigear, cóm tapair agus do déanraó duine d'aon náiríun eile.

Bíor as cainnt inóe le duine do léig an cainnt úo a deineamair ar :—

“Tabairtar uí bhuain
'S a dá fúil 'n-a díair.”

D'admúig pé glan go faib an ceart asainn agus go faib an fírinne asainn. Tá pé as feudaint nam, doeir pé, ar an puo ran, buacail as glaoóac ar buacail eile irteaó i dtig tabairne agus as tabairt tige dó, agus anran as faire agus as feiteam go bfaóó pé féin deoc i n-ineas an tige a tuis pé uair. Agus deir pé nác dóic le h-aoinne go bfuil aon rppuínlaiteacó ra bfaire ná ra bfeiteam ran, ac gur puo ana rppuínlaite do'n t-é geóbaíó deoc bualaó amac san deoc a tabairt uair i n-ineas an tige a beiró ólta aige. Feuc a leit oim, a 'Doncaó. Tá pé buailte irteaó am' aigne dá dtuigeaó an fear a glaoíó an deoc gur puo ana rppuínlaite dó féin deoc do glacaó i n-ineas an tige rin, nác baogal go nglacraó i n-aon cóp é, ní áirigim beir as faire agus as feiteam air. I r mó an neamhcuirgint 'ná an rppuínlaiteacó atá ra bfaire agus ra bfeiteam agus ra cíoraó agus ra cainnt.

Doncáth : Ó fearó. Múinfeá ar dtúir dóib cad i an beart atá rppriúnlaithe agus cad i an beart atá rppriú-eamail agus anran ba dóic leat go n'óeanfóir o'á péir rin.

Taóth : Tá a bfeacaíir riam !

ÓLAČĀN.

Doncáth : Go deimhin le fírinne duit, a Čaióth, is beag 'nā sur mearar a mād go bfuil bpeall ort ! Ní déarfad mar rin é, ac déarfad agus deirim go bfuil dearmad mór ort.

Taóth : Agus cad é an dearmad mór ro atá orm, a Doncáth, le o'toil ?

Doncáth : Dar leat do múinfeá o'fearaib óga na h-Éireann cad i an beart atá rppriúnlaithe, i otaob an óil, agus cad i an beart atá rppriúeamail, agus anran do óearpá go nglacfóir an múine agus go n'óeanfóir o'á péir. Anran ní beaó le feirgint i n-Éirinn go deó aifir buacaili as glaothac ar buacaili eile irteac i otiš tabairne agus as tabairt oighe oó, agus 'n-a oiaib ran as fairteacān agus as carac-taiš agus as suailail agus as feucaint ar an mbuacaili a fuair an deoc, feucaint an mbeaó don cuimneam aige ar an gcómar do oíol. Is bpeaš boš a čagan an ršéal čušat, a Čaióth, atarú oéanam lāit-teac bonn ar o'poc-oéar atá curta irteac 'n-a n-aighe do buacailiib óga na h-Éireann, leir an o'otóšait a fuaradair agus leir an oileamaint a fuaradair agus le šac rample agus roluio o'ár cuiread or a gcómar o fāšadair an clabān. Ó'n šeao focal cainnte do čuiš an fear óš níor aifirš ré ac āro molaó ar an bfear a oíol cómar an oighe agus cáine šan rtaonaó ar an bfear nār oíol. Cuaroisš do cuimne féin, a

Čairōs. An meirgeoir ba tiobairtīge a bī miam ar
 t'aitne, mā bī ré fial, neammion, i ōtīg an tabairne
 ar airīgīr miam ōā cāine é? Ar airīgīr miam rppriūn-
 lōir ōā tabairt air? Nīor airīgīr go ōtī go raiō a
 cūro airgīro imtīgīte. An fairo a fearaim an t-air-
 geao nū an cpeirdeamaint nī raiō don focaī le lab-
 airt air ac focaī ōob' fearr 'nā 'céile. "Fearr gal-
 ānta, rppirdeamail, mōrēpōirdeac," ōob' eao é. Sin
 é an porit atā ōā féirde miam irteac i gcluar an
 leinō Éireannaiḡ, aḡur irteac i gcluar an ḡairrūin
 Éireannaiḡ, aḡur irteac i gcluar an óḡānaiḡ
 Éireannaiḡ. Tā an porit ran tap ēir ōul i ōpēirōm
 i n-aighe an óḡānaiḡ Éireannaiḡ cōm ōainḡean ran
 go ōpūil ré lairtīg ōe ḡac rmuineam eile i n-a aighe
 anoir. Aḡur ōo mēarfā-ra an aighe rin ōo cūp ar a
 lear um an ōtaca ōo ōe lō le focaīlīn cōmairle!
 ōeirum leat nā ōēanpīō focaī cōmairle an ḡnō, a
 Čairōs, nā ōā focaī, nā fīce focaī. Fearc ao tīmpal,
 a ōuine. Nāc fīniat ar ḡcainnteoirī aḡur ar n-oirī,
 ar raḡairt aḡur ar n-eairbois, ar rḡrībneoirī trēitāca,
 ar luēt lēigīnn aḡur eōluir aḡur ealaōan, aḡ bīre a
 ḡcōirde aḡ tabairt na cōmairle uatā le ōacāō blian,
 lē cēāō blian, aḡur caō é an tairbē atā ōēanta acu?
 Nā fūil an meirgeoir "mōrēpōirdeac" cōm mōr-
 ēpōirdeac aḡur bī ré miam, i mbeulaib a cōmarpan!
 Nā molcar anoir é cōm maīt aḡur ōo molaō miam
 é! ōā ḡḡurdeao ré caoirā ō cōmarpan ir tapairō
 ō'imteōcāō a clū. Nīor ḡāō ōo raḡairt nā ō'earboḡ
 don focaī a rāō 'n-a cōinnib. Nīor beaḡ an t-don
 focaī amāin ōo ōul amac air, ḡur bīteamnac é, aḡur
 rin ōeirle le n-a clū aḡur le n-a cpeirdeamaint. Nī
 baōḡal go molcar ar ran amac é.

ōā ōpēaočā-ra, a Čairōs, cāil an bīteamnaiḡ ōo cūp
 ar an meirgeoir ōēarppinn go mb'féirōir go nōēanpā
 fīr óḡa na h-Éireann ōo cūp ar a lear i ōtaōb an ōil.
 Ac an fairo ōo leairpīō mear aḡur molaō na nōaoine ar
 an meirgeoir aḡur ar a beairtaib aḡur ar a ḡnōčāib,

an puo a ceip ar a tóáinís nómat ceipfíó ré oite-íá.

Taòs: Tarrasís t'anál, a Dóncaò! Ír shána é clú an bíteamháis i n-Éirinn niam. Ac ca bfuil an bíteamháic atá leat cóm shána leir an meirgeóir!

ÓLACÁN.

Taòs: Deinir a lán cainnte anro an lá déanaí, a Dóncaò, 'gá cup 'n-a luige oim go bfuil mear nó áro as muinntir na h-Éireann ar ólacán asur ar meirge asur ar meirgeóirib, asur an fáro a beir ran mar rin nác féioir don leigear bunúrac a déanam ar oic an ólacáin i n-Éirinn. Tugair bíteamháic na scaoíac mar íoluio dom. Leosaim leat an méro reo. Tá b'éadóí an tarcuirne atá ar bíteamháic na scaoíac do cup ar an meirgeóir beaó an leigear déanta láitíeac. San aithrar ír meara an meirgeóir 'ná an bíteamháic, ac tá sháin as an bpoibilibéac ar an mbíteamháic asur ní'l an sháin ceart as an bpoibilibéac ar an meirgeóir. Ír aic an rgeál é, an t-é máctnócaò air. Sasair asur earbois asur luét léiginn asur luét vligte déanam, ní h-eaó ac an uile aicme íá pígeac, íoir uaral asur íreal, as cáine an meirgeóra niam, as mallacáí asur as aiciríú asur as ípíoiúacáin air, asur, o'á n-ainveóin go léir, báro na náoine leir asur mear air, asur creiteamháic aige, i tceó díreac sur dóic le duine sur shíom éigin uaral a bíon déanta aige nuair a cuiréan ré é féin ar meirge! Ír nó deacair leigear a déanam amac ar oic 'n-a bfuil báis na náoine leir ar an scuma ían.

Ní deirim 'ná go mbeinn ar don aigne leat íá rgeál mara mbeaó don níó amáin. Tá aicne asáinn go léir ar oic eile i n-Éirinn asur, go tóí a bfuil le

'déanaíge, bí ré cómh tiobairteac, nú b'féidir níor
 tiobairtíge, ar fliúge, 'ná an t-ól féin. Iré olc é rin
 'ná an cuma 'n-a mbíon an t-Éireannaic coitcianta as
 'déanamh moncaí de féin as aicéir ar éainnt asur ar
 beuraib asur ar nóraib asur ar sótaib an tSapanaig.
 Iré an moncaí móir, an t-óraing-útaing, an t-ainmíde
 ir gráinne amuic, asur iré fáct a gráinneamlaicta
 an córmálaict a éitear ior é asur an duine. Nuair a
 focaíuigean an t-Éireannaic a aigne cun aicéir a
 'déanamh ar an Sapanaic, 'n-a éainnt asur 'n-a fiubal
 asur 'n-a fearamh asur 'n-a beuraib so léir, ir amlaib
 a 'veinean ré óraing-útaing de féin amuic 'r amac,
 asur so 'veimín ir gráinne 'ó'óraing-útaing é so móir
 'ná an beicídeac aicta féin dá gráinneac é. Níl
 ior an óraing-útaing aicta asur an duine ac córmá-
 laict cuirp. Ac 'veinan an t-Éireannaic a bíon ág
 aicéir ar beuraib asur ar nóraib asur ar bmuir-
 garnaic éainnte an tSapanaig, óraing-útaing 'ó'
 aigne asur 'ó'á coláinn i n-aonféac.

So 'otí a bfuil le fíor 'déanaíge ní raib mear ná
 cpeideamaint le fágaíl as doinne i n-Éirinn ac as
 an t-é ir fearr féadfaó óraing-útaing a 'déanamh
 de féin. An t-é féadfaó, le neart taicíge asur
 oileamainte, aicéir cruinn do 'déanamh ar na nóraib
 gallda, in rna mion-neicib ba luíge, iré 'veibeaó
 cpeideamaint asur cáil asur onóir. An duine fíor-
 'gaólaic, so mbíor an náúir 'gaólaic ró láirir
 asur ró 'daingean 'n-a coláinn asur 'n-a énámaib asur
 i n'aighe, asur so 'veipeaó air glan óraing-útaing a
 'déanamh de féin ir amlaib a bíor ceirt asur ceann-
 fé air asur formaó aige leir an bfeair a bíor i
 n'óraing-útaing éríocnuighe.

Bí ran amlaib, a 'Doncaó, so 'otí sur mear-
 amair sur 'geair ná beaó le fágaíl i n-Éirinn ar
 faó ac fliocó an óraing-útaing. Níor mear doinne
 beó so b'féarí an t-olc ran do leigear. Ac feic,
 a 'Doncaó, do táinig an leigear. Tá an leigear ar

riubal agus é ag oibriú go dian. Tá an leigear ag gluaireadht ar fuio na h-Éireann anoir, ar dearg lapaó, mar a gluaireadht teine tré bporra. Tá an t-órainn-útainn i gcruidóir. Tá “rhad a cluar óa gearradh,” agus ní óa gearradh atá ré ac óa lorgad.

OLACÁN.

Doncáó : Go deimhin le pírinne duit, a taidh, tá eagla orm go ndéarfio daoine go bfuil ag dul de m' céill !

Tadh : Agus cao é an botún é seo atá déanta anoir agat go ndéarfio daoine a leitéir rin leat ?

Doncáó : 'Sod nuair a bíor ag dul abail ar ro an lá fé deire ní féadainn gan cuimneamh, ag gabáil an bóidair dom ar an órainn-útainn úo, agus nuair a cuimnígninn air ní féadainn gan rgeartad gáire cur aram go n-airéorí leat míle flige mé. Tug raintt daoine fé ndéara mé agus do rtaodad ag feudaint orm. Tá fíor agam go rabadad 'gá cuimneamh gur ceart feudaint am' diaid le h-eagla go dtabairfínn don dpoó-cóir dom féin.

Tadh : Ambriatad, a Doncáó, gur doic liom-ra gur mó an cúir goil 'ná an cúir gáirí a bí agat ra n-órainn-útainn. Ir boct an rabarc é, ógánac Éireannac ag déanamh órainn-útainn de féin ag aitéir, cao air? Ar duin' uaral? Ní h-eao ac ar órainn-útainn eile a tagan cuígninn anall anro ó lúnduin agus a loirgean uainne anro an meaf ná tabarfio an dailtín rráide ir gíobalaige i lúnduin do !

Doncáó : Ac ! leog dom féin, a duine ! Nuair a cuimnígnim ar ár mbuicíní agus ar ár reóiníní agus iad piocaithe, bearrta, cíortá, rnarca, agus gad don rnamáire acu ag riubal rráide agus mais 'n-a drom agus gnúir mórcúiread air, agus é ag suailéail agus

as ruatao a cinn anonn 'r anall, mar d'eao sup
duin'uaral Gallua é; asur anran tura 'gá d'éanam
amac náe duin'uaral é, ná cur de duin'uaral, ac
óraing-útaing criochnuigte, ní féidir liom, feuc, san
liú mágair a cup aram. O! an rprealairín boct!
Dá mbeao a fíor aise ná fuil ann, tar éir a fadóair
so léir, ac óraing-útaing!

Taob: Níl don píoc d'á fíor aise. Asur puo ba
meapa 'ná ran, ní faib don píoc d'á fíor as daoine
eile ac cóm beas leir, so dtí a bfuil le fíor d'éanaise.
Ac tá a fíor as teact so tuig do daoimib eile anoir,
a Dónaó. Táro daoine as dul i ngéarúirige.
Táro riad as tornú ar an óraing-útaing do tabairt
fé n'eápa so roiléir, lairtig de'n eudac uaral asur
de'n gualaíl asur de rna soctáib. Ir pean focal é:
"Dá mbeao fíor as uine beao leigear aise." Tá
muinntir na h-Éireann as tornú ar aithe do cup ar an
óraing-útaing, asur nuair a curfar an aithe air i
geairt, asur nuair a d'éanfar an liú mágair rin uime a
deinean tura anoir, asur an rgeartaó gáire úo a deimr
an lá fé deire uime, geallaim-re duit sup gearr
so gcurfar a malairt de cupam air d'éagmair beir as
rábairteact riubail asur as gualaíl asur as d'éanam
soctáí, 'gá cup 'n-a luige ar daoimib sup duin'uaral é má
'ré do toil é. Níl don puo ar an dtalam ro ir
gearr asur ir glaine a d'éanfir leigear ar an óraing-
útaing 'ná an liú mágair asur an rgeartaó gáire.
Sin é a bainfir an mais ar a dhom asur an rmióirteact
Gallua ar a cainnt. Sin é a bainfir an gualaíl de,
asur a bainfir an mórcúir ar, asur a bainfir na
soctáí de. Anran ireao tuigfir fé i n-a aigne sup
galánta asur sup crieoearnaiige so móir d'ó, asur
sup ciallmáire, an t-óraing-útaing do cup uair asur
dul 'n-a píoct féin airir, asur a d'omáil san náire
san ceann fé, so faib átair maic Gaodlac aise asur
mátair maic Gaodlac, asur sup gearr so móir asur
sup b'aoirde an uairteact atá aise ó'n átair asur

ó'n máthair rin, agus ó'n rínfeadh a táinig rómpa ar fear na mílte blian, 'nád uaireadót an óraing-útaing a táinig anall ó lánouin an lá pé deirne. Tá an t-óraing-útaing éireannaic ód leigear go tuig, a Donéad. B'féidir le Dia go dtiocfaid linn, rár a' fada, cuir de'n ruo atá ag leigear an óraing-útaing do cur rár ar an meirgeoir!

ÓLACÁN.

Donéad: Is dóic liom, a Chas, go bfuil mairghean do ód lán o'obair curta rómat agat. Cornuigir gá ráo nár bfoláir, cun uile an ólacán do leigear i n-Éirinn, na mná tige do cur ó'n ól. Dubrair, ód mbead bean an tige ábalta ar bia o'ullmú i gceart o'd fear agus o'd clainn, gur mór an congnam é cun iad a coimead ó tuis an tabairne. Dubrair anran go gcaitfí a múine do'n éireannaic ós nác ruo galánta, ac gur ruo rppuínlaite dó, má tugan pé deoc uair i tuis tabairne, beir ag feiteam go dtabairfí deoc i n-inead an tige rin do ear n-air. Dubrair a lán neite de'n tróro ran. Ní cuimhin liom a leat. Ac dar nóin caitfí na h-uile rin go léir do leigear rár a bfeadair tead ar an ólacán cun é leigear. Seo oic eile tarraigte anuar anoir agus, oic is meara, is dóic liom-ra, 'nád don ceann deir na h-olcaib eile.

Tas: Cad é an t-oic é rin?

Donéad: An t-óraing-útaing.

Tas: O, greadad cuige, an rairpín! Is ríor duic é. Is is meara díob go léir, agus is is deacia a leigear. Ní féidir ruo do leigear má bíon pé go léir dmeite. Ní féidir do'n leigear oibriú ac ar an méio a gceobfáí foláin ra ruo, pé 'cu ruine nú beirídeac é. Má bíon an dmeo tar éir dul ríro ar fad ní

féidir do'n leigear gheim fásail ar don níó foláin, agus mara bfaighid an leigear gheim ar ruo éigin foláin ní féidir do don tairbe déanamh. I r mó duine i n-Éirinn a baineann ól agus meirge agus nác le dúil ra uis é ac tré dhóc-cómluadair nū tré dhóc-beur nū tré corp neamhuirgint; é tar éir dul 'n-a luige ar a n-aighe go bfuil galántaacht éigin ann, nū róru-deamlaacht éigin. Ní ró deacair, i r doic liom, an róro ran daoine do leigear. Dá gcuir 'n-a luige i gceart ar a n-aighe go bfuil dearmad oirca i rtaob na galántaachta, gur do'n fear a coimeádoir a ciall agus a meabair atá an cneideamaint ag dul agus nác do'n glaisín meirgeora, i ré mo tuairim go ndéanfaid a bporthóir an beart a tuillfaid an cneideamaint doib. I r doic liom féin, a Dónaó, go bfuil acharú ag dul ar an rasoal ceana féin ra puinte rin. I r doic liom go bfuil níor luza mear ar an meirgeoir anoir 'nā mar a bíod. Dairiginn faid fir máite cneideam-naid ag maoidéam ar an méid biotáile d'féadair d'iompar. Dirigim anoir pot-duine ag déanam maoidim ar a luigead biotáile d'féadfaid ré d'iompar. Sin é an maoidéam ceart. Ní h-don cneideamaint do duine beic ábalta ar bairile biotáile déanam de féin! Ní comairca nirt ná comairca feadair é. Spadalaic gan máit ipead an fear d'fuingeodair, gan corbuar, biotáile do rtaad irteac 'n-a bolg mar a rtaallfí irteac i mbolg muice é, nū irteac i bporitac na móna! Ní ruo é gur gá d'adon fear maoidéam ar ac d'fear éigin gan mear air féin. I r doic liom go bfuil an cneide foláin ag porthóir gac aicme eile ar ar tráctamair, a Dónaó. An faid a beid an cneide foláin nílím gan mainigín agam ar an leigear. Ac an t-óraing-útaing! I r easal liom ná fuil cneide fir i n-don cor aige. Níl ann ar faid ac fear briege. I r cuma é nū an iomáig fir, nū mná, a cipá i riopa éadag, cun a tairbeaint conur a luigfaid an t-éadac ar cnámaid duine.

Doncáð: Tá cuir maic de rna fearaib b'éige rin
 a'gáinn i n-Éirinn, a Taidg.

Taidg: Tá, a'gur a lán cur amú acu dá d'éanam.

OLACÁN.

Taidg: Is fíor duit é, a Dóncað. Tá a lán de
 rna fearaib b'éige a'gáinn a'gur tá a lán cur amú acu
 dá d'éanam oráinn. So dtí a bfuil le fíor d'éanaige
 is beag má bí i n-Éirinn ar fad ac aicir ar nóraib
 gailloa. Ní raib ré de m'neac a'g doinne a beata
 a'gur a beura d'oidiriu amac ar a c'roide a'gur ar a
 aigne féin, ac gac doinne a'g fairc ar an uairleact,
 dar leir, ar an uairleact b'éagac, ar uairleact an
 óraing-útaing, a'gur a'g cumad a beata a'gur a beur
 dá réir. 'Sé rin le ráð, an uile duine a'gáinn a'g
 d'éanam óraing útaing de féin a'g aicir ar óraing
 útaing eile. Bí an uile faghar díre a'gur fírinne
 a'gur fearamlacta dá r'gior so glan amac a' c'roide
 a'gur a' n-aigne an Éireannaig. Ní raib don pur dá
 f'gáilt rlan i g'croide an Éireannaig ac an C'rideam.
 D'fan an C'rideam díir d'ain'edín gac claoð-
 clóð d'ár táinig ar aigne na n'aoine. Dá mb'é an
 t-óraing útaing féin é, an raipín boct baot, gan
 gur, gan díre, gan fearamlaact, do coimead an
 C'rideam g'reim 'n-a c'roide, mearar a ráð dá ain-
 'edín. Is dóic liom dá n-abrann é ná beinn ró
 f'ada ó'n gceart. Is dóic liom gur 'mó óraing útaing
 acu d'éanfad aicir ar an uairleact ra C'rideam féin
 dá b'éad'oir e. Ní féidir leo an C'rideam do
 f'éanad, ac deim' f'ad é clúdac leir an uairleact maic
 so leór. i dt'ed gur minic ná feictar i n-aon cor é.

Dá leanad an claoðclóð tamal eile, a Dóncað,
 gan don pur a teact cun don cor'g do cur leir, an
 bfuil fíor a'gac cad a d'éanfad ré? Nuair a bead

aighe na ndaoine millte, loitíte, cuirtea ar meat aige, do loitfao ré agus do miltfao ré agus do cuirfao ré ar meat agus ar feoð an Cneitheam leir.

Ac do táinig an corp. Táinig ré nuair ná faib blúipe coinne leir. Tá ré as obair leir, as obair ar cuma ná faib coinne as doinne leir.

Deic mbliana ó shin, má bí plige doob' fearr 'ná céile 'n-a dtasao leir an órainn útaing a cup 'n-a luige ar daoine sup buine uasal é, b'é plige é 'ná a leogant air nár aisué ré miam focal Saeluinne. "Ar iompáil na n-eac tís atarae na rseal." Tá an méio rin de faogal bpreige an órainn útaing boict iompuihte taob rior ruar. Tá rsiot rgot déanta de leat a coo' uairleact' ar an bfeair mboct. Ní féadaim san gáipe déanam nuair a cím anoir é gá maoidream go láiror go bfuil an Saeluinn aige go blarta agus go faib ri miam aige. Nuair a cím níò de'n tróro ran deinim gáipe, ac go deinim agus go deapbta ir gáipe le n-atar a deinim. Nuair feucaim 'oir an dá fúil ar an bfeair mboct agus é as ráð na cainnte rin cím go roiléir ná fuil don ploc de'n órainn útaing ra cainnt 'ná ra bfeair a deir í! Anran, nuair a tagaim abaille agus deinim mo maectnam ar an rseal, buailim buile de m' bair ar mo glúin agus deirim liom féin; "Dar fiaó irí an Saeluinn an leigear!"

Irí an Saeluinn an leigear, a Doncaó. Tá cuir maic de'n leigear déanta ceana féin aici. Ir 'mo fear ós agus bean ós i n-éirinn ná faib o'airóm faogalta acu deic mbliana ó shin ac iao féin a déanam cóm Salloda agus doob féiror leó, agus go dtuigro fiaó anoir ná faabadar ac as dul amú. Cím anoir iao 'gá ndiú féin ruar agus as cup a scor i dtalam, agus i n-ineao aicir a déanam ar an órainn útaing, buile le fuinneam acu dá bualaó ioir an dá fúil air!

Leigirpíó an Saeluinn an neamóilre, agus an bpreagaise agus an rpaóantaect, agus anran leigirpíó an Saeluinn an t-ólaacán.

ÓLACÁN.

Doncáth: San amhar, a Tairg, ní h-olc an rár maectnamh a déanamh tu, agus nuair a bíon do maectnamh déanta agat ní h-olc an rár cainnte déanamh tu. Ac ipé mo tuairim láidre nár mírte, uaireanta, duine beic ag feuchaint do dhiaid.

Tairg: Cad 'tá déanta anois agam ar an rúige?

Doncáth: Deinir do maectnamh ar olc an ólacáin, agus deinir do maectnamh ar an óraing-útaing. Anran deinir do maectnamh ar an gcuma 'n-a bfuil an obair reo na Saeluinn 'gá múine do'n óraing-útaing conur é féin do dhíriú ruar ag fearaí go daingean agus go dána ar a coraib deirid féin agus san beic i n-a óraing-útaing a tuille ac beic i n'fear maic láidre bhríghmar cupanta Sadoalac, mar ba duai rinnear do beic. Anran tugan tú "léim Cúculainn" agus buailean tú buille bair ar do glúin agus "Sead!" arfa tuar, "'Si an Saeluinn leigear an ólacáin!" I r fada an léim i rin, a Tairg. Conur a déanfa amac sur b'é an leigear céadna atá ar an óraing-útaing agus ar an ólacán? Nú an amhar nác cuimhin leat go raib ólacán go tiug againn anro i n-Éirinn céad blian ó rin nuair a bí Saeluinn i mbéal an uile duine ós agus doirte? Má 'rí an Saeluinn leigear an ólacáin cad 'na taob nár coirg rí an t-ólacán an uair rin? I r maic an puo maectnamh, a Tairg, agus i r maic an puo toraib baint ar an maectnamh, ac má 'r maic le duine toraib pírinneac a baint ar a maectnamh ní foláir do leogaint d'a maectnamh an uile taob d'a bfuil ar an rgeal do cuaroad agus do breicniú go maic.

Tairg: Ná bíod ceirte ort, a Doncáth. Deinear-ra an níó rin go díreac rár ar focaruigear m'aigne ar toraib mo maectnamh. Tá deirfuigeac mór idir an

nShaeluinn mar atátar 'sá h-oibhirú anoir agus an Shaeluinn céadna mar a bítear 'sá labhairt an uair rin. Bítear 'sá labhairt an uair rin, so breágh ceolmair cnuinn blarta buacaé, ac pé donur a bí ar aighe na ndaoine ní faib an mear ceart acu uirtí. Ní faib 'sá mbaint de'n traozal ac feucaint conur a tiocpaó leó i cáiteam uata ar fao agus béarla do labhairt 'n-a h-inead. An leigear ir fearr a ceapaó miam ar don traszar uile ní féidir do tairbe déanam má bion pé pé dhóc-mear. Ní déanfar don úráio de cun an leigir. Bí an t-óraing-útaing an uair rin ašainn cóm h-aibiró díreac agus 'tá pé anoir. Bíod pé coitcianta as bpire a éiríde as caraó le béarla do labhairt. Ir cuimín liom beic as éirteaót le h-óraing-útaing acu agus é as ruazaó an cáit ó ruo éigin. "Cat fan dat!" ar reirean. "Cat fan dat!" agus nuair a teip air an cat do díbir, "I can't the cat!" ar reirean. Bí Shaeluinn as an bpeir ran cóm breágh agus bí pí as Cošan Ruao féin. Ba breágh leat beic as éirteaót leir as labhairt Shaeluinne. Ac óraing-útaing cpiócnuighe dob' eao é, agus dá feabhar a bí an Shaeluinn aige níor deir pí don leigear ar an óraing-útaing ann, mar ní faib don mear aige uirtí. Níor éir pé a h-uairleaót. Ní mar rin do'n múinntir atá as fošluim agus as raotríú na Shaeluinne anoir. Tuigir riao a h-uairleaót. Tá mear acu uirtí agus uraim acu dí. Tuigir riao 'n-a h-aighe gur leó féin í, gur b'í a gcuid féin í, gur b'í an teanga í ir ceolmair agus ir bpišmair agus ir raióbire d'ár labraó miam amac a' beul duine. Tuigir riao gur cine uaral an cine do labair agus do raotruig a leicéio de teanga. Tuigir riao gur tánaoair féin ó'n gcine rin. An t-é éirgean ran i gceart ní féidir do beic i n-a óraing-útaing feara.

ÓLACÁN.

Doncáð : 'Seað anran, tu, a tairðs ?

Tairðs : Ní'l an léim cóm fada agus meafan tura é, ó leigear an óraing-útaing so leigear an ólacán. Bíodh sup d'óic le duine feuchfaidh ar an dá oile so bfuilidh fada ana fada ó céile, ní'líod. Ní'l ac plige beas eatarfa agus ír ar an don phéim amáin atáid fada amon as fár. Cad a deinean óraing-útaing de duine ? Deinean eafda meaf aip féin agus iomad meaf a beic aige ar an bfeaf tall. Siné cuirfean fíacaint aip beic coitcianta as bpire a époide a d'iarraíod a beura féin agus a nóra féin agus a cainnt féin do cáiteamh uaid, agus a d'iarraíod cainnte agus nóra agus beura an fip tall do glacad. Ní deinean ré don ruo coróce uaid féin ac é i gcóinnuidhe as aicpír ar an bfeaf tall. Ní tagan an aicpír cuige ac so neamhruinn agus so tútae agus so bpeallae, dípeae mar a tagan cormalaet an duine do'n óraing-útaing. Dá mbead an meaf ceart as an nduine rin aip féin, dá dtuigead ré i n'aigne sup feapí a beura féin 'ná beura an fip tall, pé h-é féin, sup feapí a nóra féin 'ná nóra an fip tall, pé raíar íad, sup feapí agus sup raibbpe agus sup ceolmaipe de cainnt, a cainnt féin 'ná cainnt an fip tall, san comórtar, i n-inead beic as faipe ar an bfeaf tall cun aicpír a déanamh aip, ír amlaíod a bead ré as faipe so dlút aip féin rapí a ndéanfaid ré don aicpír aip. Cad é an céad ruo a tagan ar ran dó ? Tagan so mbion meaf as an bfeaf tall aip. Bíon meaf as an bfeaf tall ar an t-é 'n-a mbion meaf aige aip féin. An t-é ná bíon meaf aige aip féin ní bíon don meaf as doinne, tall 'ná abur, aip. An t-é a bíon a d'iarraíod aicpír a déanamh ar an uairleae, dar leip, bíon ré coitcianta as feuchaint ruar cun na h-uairleaeata ran, agus as

lúbairleadh agus lútdál timpal uirthi. Seibean ré a tuairteal. Bíon gráin as an uairleadh air. I r eól duit an sean focal, “Ní feartha an rúg ’ná an umhlúigeadh san iarraidh.” Níl don umhlúigeadh ir írle ’ná an aithir. Agus ní’l don umhlúigeadh ir mó seibean de gráin ’ná í, ó’n té go ndéintear an aithir air.

Ac má bíon an fear tal go bfuil meaf asat ort féin tiocfó meaf aige ort láithleadh. Agus nu eile, beid a meaf-ran ort díleadh do péir do meaf-ra ort féin.

Ó torthuigmaidh ra n-oileán ro ar ár scainnt dúbair féin do faotú agus d’foglaim agus do labairt, do cáitmaidh uainn an lúbairleadh agus an lútdál a bíod asainn cun an béarla. Táimid ’sáir ndíru féin ruar ar ár scoraidh deiridh. Tá dhuic an óraing-útaing asainn dá cáiteamh dínn, agus tá clód agus fearamh agus daingneadh an fíir asainn dá sábdál orainn féin. Tá an t-athair ran as dul ar asaidh i n-asaidh an lae, a Dónaó, agus má tá ré nígin tá ré buan.

Ac ro é an nu go bfuilim as teadh cuige. I r ’mó trúig atá as cabrú le h-olc an ólacán i n-Éirinn. Deirim-re ná fuil don trúig acu ir mó atá as cotú an uile rin ’ná an lúbairleadh agus an lútdál reo an óraing-útaing cun na h-uairleadh. An rradántadh céadna a deinean óraing-útaing de duine, iré a deinean meirgeoir de. Meaf air féin iread tógan duine ruar agus cuinean fíadaint air san beid as aithir ar nóruidh iardh. An meaf céadna ran, as an Éireannach air féin, iread tabairfidh gráin do ar meirge, agus ar an meirgeoirleadh, agus ar ólacán, agus ar an uile níó d’á fóro a baineadh ó’n meaf ba maic leir a beid as các air.

Níl don nu ir mó atá as tabairt an Éireannais anoir cun meaf a beid aige air féin ’ná an faotú ro na Saeluinn atá ar ruibál. Deirim leat, a Dónaó, gur b’i an Saeluinn an leigear ar an óraing-útaing agus ar an ólacán i n-donleadh.

DONCÁD : 1r ghlána é an t-óráinig-útaing, agus 1r ghlána é an meirgeóir, ac tá an donur ar fad ar óráinig-útaing meirgeóra!

OLACÁN.

TAOS : 1r maic a duibair é, a DONCÁD. “Óráinig-útaing meirgeóra”! Siné díreac é. Meapaim go bfeicim é. Siné ’n-a fearaí é as doirur tige an tabairne agus piúnt ’n-a doirn aige, agus ná rtaoan a claidín beil ac as gleo agus as cainnt, agus san focal as teact ar a beul ac focal 1r géire ’ná céile cun a cur ’n-a luige ar a bfuil láitireac ná fuil doinne acu 1r uairle ’ná é féin, agus, o’á cómarca ran féin, go maib ré as cainnt le n-a leitéir peo de duin’uapal ar a leitéir peo o’ócáir agus le n-a leitéir piúo de duin’uapal ar a leitéir piúo o’ócáir, agus conur mar a duibair an duin’uapal eile úo “Damn you!” leir ar a leitéir piúo eile o’ócáir. Anran cuirean ré rgeartaó gáire ar, cóm maic le n-a ráo, “Gheadao cuibair, a fhoisir, catáin a duibair duin’uapal ‘Damn you!’ le n-doinne gáir-re!” An rprealairín rúig!

Cím airir é, agus é ar a céill agus é as rit, ’n-a maidirín laaige, le rálair pairpín éigin go bfuil suna ’n-a láim aige, as umlú oó agus as lútail ’n-a timpal, agus as innrint gnócaí a cómarpan oó, agus as triomairdeact oirca agus as cúlcainnt oirca. Anran as teact abairle agus ’gá ráo le daoine “go maib ré as fiac 1 n-donfeact leir an n-duin’uapal! agus go maib ré féin agus an duin’uapal cóm móir ran le céile go n-duibair an duin’uapal “Damn you!” leir.”

DONCÁD : Dar ráo, a táirg, ac veirim go mbeir ré air agat má leigirean tú an t-óráinig-útaing meirgeóra ran le Gaeluinn! Tá an oá galair ircis 1 rmior na gcnáim aige.

TAOS: Ní mar a céile, a Dóncaó, a deintear leigear
 ar aigne an duine agus ar a colainn. Le raðarc maí
 láidir glan ar an bfríinne ipeaó a deintear leigear
 ar an aigne. Dúil mallaiḡte ra n-uairleáct, agus
 gan a fíor a beic aige ca bfuil an uairleáct ceart,
 ipeaó cuirean fíacaint ar an nduine mboct ran meir-
 geóir agus maidirín laḡaige déanam de féin ar an
 gcuma ran. Dá bfeadainn-re breic ar dá cluair
 air agus a ceann a tóḡailt anáirde agus a ḡair
 do tabairt ar an bfríinne agus a cup fíacaint air
 i breicniú go cruinn, dá bfeadainn a tiomáint
 irteac i n'aigne gur tarcuirne agus míclú agus
 oíoc-meap ó ipeal agus uaral atá aige dá tabairt air
 féin, i n-inead don ḡalántaḡta, ba dóic liom go gcuir-
 faó an dúil céadna úo fíacaint air carad ar a fáil
 agus dul i ndiaid na fíor uairleáḡta. Meap ar
 duine féin agus beap d'á féin, riní an fíor uairleáct.
 Go dtí go dtiocfaó an meap as duine air féin ní
 féidir do beap a déanam d'á féin. Irtaḡ i gcroide
 an duine féin ipeaó atá pfeam na fíor uairleáḡta.
 Amac a' croide an duine féin ipeaó fáran an fíor
 uairleáct. Ní féidir fíor uairleáct do cup uime
 duine mar a curfi carḡs uime. Conur rúo adubairt
 an fíle?—

“ Náir caitḡḡar miam
 Ac croicean ḡadair fiaḡ,
 'S é carḡa oíḡa aniar
 Mar beaó ialait ar mhuic!”

Sin dípeac mar a ḡagan an uairleáct do'n óraing-
 útaing meirgeóra a bion as bpire a croide as míc 'n-a
 diaid. Má páinḡean do coirde teac ruar le h-aon
 rḡaméad nú le h-aon ḡlobal de'n uairleáct iaraḡta
 ran, ir amlaid a bion rí “ carḡa air aniar mar beaó
 ialait ar mhuic.”

Dóncaó: Ir dóca, a ḡairḡ, gur ar ran d'fár an
 focaí eile úo leir, “ Náir caitid an mhuic an laingcír!”

TAÛS: 1r 4r 5o díreac. 1r ró maic a tuisir muintir na h-Éireann cao é an deirígeac atá ioir an bfiortuairleac d'gur an "cnoicean gáoir fiais." Bí an t-eolur ran as imteac ar a n-aighe 5o rí 5o ríainis an raotríú ro ar an nGaeluinn. Tá an Gaeuinn as tabairt an eolur ear n-air eua. 1r an Gaeuinn, a Dónac, ceir mé leir, o'orgalóac a rúile do'n óraing-útaing meirgeora—má orgalan don ruo 5o deo iao.

Dónac: Anoir a duirair é, "Má orgalan don ruo 5o deo iao."

OLACÁN.

TAÛS: "Má orgalan don ruo coirde iao," arpa tura. Bíor féin tamal, a Dónac, asur am' briaear móide 5o raib ré buailte daingean irteac am' aighe ná h-orgalóac don ruo coirde iao. Nuair a cíuinn an t-óraing-útaing meirgeora as doirur tige an tabairne asur é as clabairleac asur as gluairleac, asur garra 'n-a tímpal asur iao as feucaint ruar euisge, asur as formar le n-a cuio béarla bairte asur le n-a máoirdeam a' conur mar a duirair an raipín "duin'uaral" "Damn you" leir, asur iao 'gá cuimneam ná feiciríoir don lá boct coirde dá mbeirde ré 'n-a mbeirde oirde 5o noearde "duin'uaral" éigin "Damn you" leó féin, do éromainn mo ceann asur buailinn mo bóear asur deirinn liom féin, "Ní h-don tairbe beir leó ro! Tá a rúile dúnta asur ní h-orgalóac coirde iao!"

Ac tá atarú tagairt ar an raogal, a Dónac, asur tá an t-atarú as fáir 5o tiug. Ó éornuis an t-atarú níor airgear, as doirur tige tabairne ná i n-don ball eile, duine 'gá máoirdeam 5o noirair raipín

“duin’uairil” “Damn you,” leir. B’féiríur sup
 veinead an maoidéam uaireanta. B’féiríur go n’vein-
 teara fód é uaireanta, ac má veinead níor tárla
 dóimra sup ariugear é. Ir dóic liom, a ‘Doncá, go
 bfuil a lán d’ár n’daoimib óga anoir agus sup
 túirge leó go móir beir ‘gá maoidéam go n’oubraodair
 “Damn you” le parrpín éigin “duin’uairil” ná ‘gá
 maoidéam go n’ubairt peirean leó é.

Doncá: Am’ briaetar, a ‘táirg, ní as teact pómat
 air rin é, ac sup dóic liom go bfuil págaltair maid
 de’n muinntir eile agáinn fód.

Táirg: Ir fíor duit rin. Ac táir pao as dul i
 luigeaó agus as dul fé dhóc-mear. Cóm luat agus
 tuigir pao i gceart ná cneideamaint, ac tarcuirne,
 dóib an reana beir, iompugir pao ó’n reana beir.
 Ní ró fúirte na reana beira do bpire, ac táir pao
 dá mbpire go tuig. Tá a lán neite as cabrú cun
 iad do bpire, ac ní feicim don puo atá as déanamh
 cimit-a-mailín díob cóm tuig agus ‘tá an gaeluinn
 ‘gá déanamh. Veinean neite eile leigear anro agus
 veiríu anró ar aigne an éireannais, ac beirean an
 gaeluinn léi ar pao an aigne, do corp ceart. Dhóc-
 mear ar an n-gaeluinn iread tug do muinntir na
 h-éireann dhóc-mear orca féin. Agus dhóc-mear
 orca féin iread fé n’deára dóib beir coitcianta ‘gá
 scaiteam féin ar a nglúinib ra látaig i látair gac
 don clám-Saranaig “duin’uairil” a builead úmpa.
 Nuair a cair na daoine an gaeluinn uata ní raib ‘n-a
 mbeul ac an déarla bpirte. An déarla bpirte i
 mbeul an éireannais agus an déarla fóganta i mbeul
 an tsaranaig. Cuir ran an Saranaic of cionn an
 éireannais go deó. Nuair a beir duine of mo cionn
 ra cáinnt riné of mo cionn é inr gac don puo. Eirean
 ar torac i gcómnuidé agus mire ar veir i gcómnuidé.
 Gac don puo fóganta d’a dtiocfir beir a torac aige-
 rean agus ní beir agam-ra ac a fuiglac-ran. Fé
 veir téigim i dtaitige an rgeil. Suirim fíor as

faire, ar nór an máthra, go scaitfir an “duin’uapal” crúrta cuşam agus “Damn you” mar annlan leir! An t-íoc-mear a tusan earba na Saeluinne, agus an béarla bhirte, dom orm féin, tusaio ríad dom é ar mo cómarraín. Níl ašainn go léir ac an béarla bhirte agus níl ašainn, d’a bhrí rín, ar a céile ac t-íoc-mear. Seirbítean agus t-íoc-mear ašainn go léir ar a céile agus rínn go léir as feucaint ruar cun an “duin’uapal” agus as feiteam le n’fuišlac! I r ghrána an cor ar d’aoimib é, a t-Doncá, ac deirim leat go bfuil ašarú as teact air. Agus feuc, a t-Doncá. An bfuil ‘fíor ašat cé tá ‘šá tabairt fé n’deána go géar go bfuil an t-ašarú as teact? Tá an “duin’uapal” féin. Tá ršannra as teact air nuair a éion fé an cuma ‘n-a bfuil an Saeluinn as dul ar ašar. Tá a fíor aše go dian maít, má šlacaró muinntir na h-Éireann a t’eanga féin ašir go mbeiró deire leir an lám uactair tó-ran. Tá fé t-íreac mar beaó duine a beaó ar muin capail agus go bfeicfaó fé an béalbac as rleamhú ar beul an capail! Tuigean marcac de’n t-róiró ran go bfuil t-íoc-obair i n-áiríšte tó.

Doncá: I r eágal liom, a t-áir, nuair a éion an iomao taitíge as an šcapall ar an marcac a beir ar a muin aše, šur cuma an béalbac ‘n-a beul nú ar a beul.

Áir: Ná bac ran. Tá rpríú i n-ár šcapailib óša fór.

ÓLACÁN.

Doncá: Cogar, a t-áir. Dá mbeirá cun leirir an ólacán a t’éanam le Saeluinn cá t-íocnórá? Nú caró ‘tá ra Saeluinn cun na n’aoine corg ar ól, reacar aon t-rašar eile cainnte? Dá t-óic liom dá mbeaó

tarf ar duine, nú dúil i n-oiḡ aige, go n-ólfaḁ ré an deoc dá bfeadaḁ ré teacḁ ruar leir, pé raḡar cainnte beaḁ 'n-a beul. Ní h-eaḁ ac dá mbeaḁ pé balb, dá mbeaḁ pé san focal i n-aon cor 'n-a beul, ac tarf a beir air go n-iarrafaḁ pé an deoc le cómarḁaí róirḁ, aḡur dá bfaḡaḁ ré an deoc go n-ólfaḁ ré é, san aon cómarḁaí róirḁ a déanamḁ or a cionn. Conur a leis-irfaḁ meirḡeoir balb le ḡaeluinn, a ḡairḡ?

Taḁḡ: Dá mbeaḁ na meirḡeoirí go bfuil an cainnt acu leisirḁe aḡam doḁ furaide liom é, pé ruo a déanfaḁ na daoine balba. Aḡur ní ḡaḁ an maḡaḁ, a ōoncaḁ. Ní cúirfaí maḡaḁ é. Tá éirḁ rḡuorḁa, cpeacḁa, loitḁe ḡlan aḡ ólacán. Táir na trí miliaín deaḡ airḡirḁ úo aḡ imḁeacḁ ḡac bliain uainn, oirḁac pé mar a ḁḡfimir amac ar ár bpóca é aḡur é caiteamḁ le fánaḁ na h-aban. Ní h-eaḁ ac níor meara go mór 'ná dá ḡcaitḁí le fánaḁ na h-aban é. Dá ḡcaitḁí le fánaḁ na h-aban é beaḁ deirḁ leir. Ní beaḁ a ḡairḁe ná a ōiobáil ḡairḁ rin aḡainn. Ac nuair ólḁar é imḁirḡean pé aḡur fanan a ōiobáil 'n-a ōiaḁ. Daoine aḡ teacḁ abailḁ ar meirḡe. Tisḁe san compóirḁ. Clann san bia, san euḁac, san rlaḁḁ, san áirḁ, san múine, san ḁabairḁ ruar, san páirḁir san Œré. ḡorḁa aḡur oirḁarba irḁis 'r amuic. Dá ḡcaillḁí an ḁ-airḡeaḁ ac san é ō'ól beaḁ an rḡéal dona go leór, ac ir reaḁḁ meara é nuair a bíon an cailleamaint aḡur an meirḡe i n-aonfeacḁ opainn. 'Na cōinnibḁ rin ḁall, dá rḁaḁaḁ an ḁ-ól beaḁ an dá oic curḁa ōinn aḡainn. Ir rean focal é, "An ḁ-é ná déanfirḁ a lear ní foláir ḁó a aimlear a déanamḁ." Tá an ḁaob eile de'n cainnt rin fíor leir. "An ḁ-é ná déanfirḁ a aimlear ní foláir ḁó a lear a déanamḁ." An ḁ-é a feacḁnócaḁ an ḁ-ól, an ḁ-é ná beirḁ coirḁce ar a meabair, ní féirḁir ḁó san úráir a déanamḁ ō'a meabair. Beirḁ pé aḡ cuimḁeamḁ ar an ḡcúram a cuirḁ Dia air, "a clann ḁo ḁḡáilḁ i nḡráḁ aḡur i n-eaḡla Dé." Cuirfirḁ pé a clann ar rḡoil aḡur déanfirḁ pé a ōiteal ar iad a beirḁ múinte, beurac,

rláctmair, glan, aS 'out ann. Beir meap aise air féin aSúr tuilliró pé meap a cómappan. Déapiró gac doinne, "Sin fear galánta, creideamhnaic." Ní baogal go ndéapiró doinne, "Sin fear rppirdeamhail sur beas aise rglillng i 'otig an tabairne!" Ní'í don beann aise ar tíg an tabairne ná aS tíg an tabairne air-rean. Ní cuimniúiró ríao cóiróce ar a céile. Cairiró fear an tabairne a ríuil a tabairt i 'otaob éigin eile cun é féin a cóimeáiró ruar.

'Oá mbeaó muinntir na h-Éireann go léir ar an gcuma ran ip beas na tígte tabairne a beaó in rna ríairóiró aSúr ar na cporbóiriró aSainn. Ní ró móir an beann a beaó aS Éire ar eugcóir aSúr ar 'poc-ólig-tiró Šarana. Beaó na trí milíúin déas úo ra mbliain aici 'á cóimeáiró go 'daingean 'n-a póca féin. Tá cainnt áiró aSúr gleó móir déanta le tamal mar gheall ar na trí milíúin eugcóra úo atá 'óá déanam ar Éirinn i 'tógáil na cána. Labairtar go h-áiró aSúr go boiró 'gá ráó le muinntir Šarana go gcairiró ríao leoirgníom a déanam. Ní cuiró muinntir Šarana ruim ra cainnt. Leoirgníom a déanam! 'ó'ait leó ran! Ip éasraimlac na 'daoine rinn! aS calairéaó ar muinntir Šarana 'gá iarriaró orra ár 'otrí milíúin atá acu á gúiró uainn 'o tabairt tar n-air 'óúinn, aSúr trí milíúin déas aSainn á rgaóile cúca anonn gac don bliain eirigean orainn! Ná beaó pé cóir maió aSainn ríao 'de'n calairéaó aSúr lám 'o luige ar na trí milíúin déas!

Doncáó: "Éirt le ruaim na h-ában," a 'áiróS, "aSúr gheóairó tú breac!" Cé luigiró lám ar na trí milíúin déas?

TaóS: An uile 'óúine a ceapiró i n'aigne gan 'deoc meirgeamhail 'ó'ól luigiró pé lám ar a éion féin 'de rna trí milíúin déas.

Doncáó: Ó, tuigim anoir tú. Ambara ac ip ríoir 'óuit é. Ipé an 'óúité a 'veinean an cúiró ip mó 'de'n airgeaó. An t-é ná h-óirairó an 'deoc, ní 'óíoliró pé ar an n'ois, aSúr an t-é ná 'óíoliró ar an n'ois ní 'óíoliró

an díúité. Dar riad, a Taidg, dá ndeinead muinntir na n-Éireann an níó rin beaó an diabhal déanta acu ar muinntir Sárana! I r beag ná go ndéarfínn go mbeaó páraim bainte díob ašainn ar ar deineadar orainn riám!

Taidg: Seaó, ašur an páraim a baint amac šan šuna šan píce! šan faodar šan fuil!

OLACÁN.

Doncáó: Ní féidir liom, a Taidg, an focaí úo a dúbair an lá fé deire do cur ar m'aigne.

Taidg: Cao é an focaí? Tá oiréad ran ráidte ašainn araon le tamal, ašur oiréad ran curta tré céile ašainn, ní féadar cao do go bfuilir aš tagairt anoir.

Doncáó: Táim aš tagairt do rna trí míliúin déas airšio úo atá aš imteaó uainn šac bliain, ašur šan bac orainn ár lám do lúige air ašur é coimeáó ašainn féin anro i n-Éirínn don lá ir maí linn é.

Taidg: 'Seaó ašur nuair adubairt-ra an méio rin dúbairt-re láitneac, "Cé lúigfir lám air?"

Doncáó: Dubairt, ašur ní šan cúir adubairt é. I r cuimín leat an rean focaí; "Éire i bpáirt, Éire ar lám." An ruo féarfaó šac doinne ašainn a déanam i r amlaíó a bíon šac doinne aš feiteam le šac doinne eile cun a déanta. I ré ruo a tagan ar dúinn ra deire, ní deinean doigne é. Coimeáórimir ár otrí míliúin déas ra mbliain dá lúigeaó šac duine ašainn a lám féin ar a cion féin de'n airšeo. Ba breag ašur ba maí an ruo le déanam é dá ndéanfaó šac doinne é. Ac nuair ná déanfaó šac doinne é cao é an cairbe dómra ná dúitire beít 'šá déanam? Tá'n curá 'šá déanam, uait féin, le ríó. Cao é an fáio atá, a Taidg, ó díolair-re don leatpinne díúité a' n-ól?

Taobh : An bfuil tamal maith ann, a Dónaí. Ní ró fáda go mbeidh daicéad bliain ann.

Dónaí : Is fáda an aimir daicéad bliain. Is mó cor a cuip an ríogáil de i gcaiteamh na h-aimiríe rin. An dóic leat an bfuil puinn díobála déanta astat do muinntir Sárana leir an méid aistio díúité atá bainte díob astat? An dóic leat an motuistio ríad uata an méid a coimeádaíre uata? Ac, puo is mó le ríad go móir 'nā ran, dá n-iairctā-ra anoir ar duine eile an puo atá déanta astat féin do déanamh cad déarfad ré leat? Déarfad ré; “Cad tá de bair do ríadair astat le daicéad bliain? Cad é an tairbe atá déanta astat d'Éirinn ná do muinntir na h-Éireann? Cad é an maith dómhra aistur a déanamh oir-ra mara bfeádao a déanamh ac oiréad tairbe astat 'tá déanta astat-ra i gcaiteamh an daicéad bliain atá cuiginn!” Tá eagal oim, a Tairbh, mār mian leat daoine do cup ruar cum a lām do luige ar a gcion féin de'n aistead go bfuil ré cōm maith astat gan trāct i n-aon cor ar an n-daicéad bliain ran.

Taobh : Ní mire tairmaiz anuar anoir é, ac tura. Ní ríad aon fonn oim trāct air. Tura cuip an ceirt cuigam. Ac tá deirregead mōir roir an aimir atá anoir astat astat an aimir a bí astat daicéad bliain ó rin. Tá maictnamh dá déanamh anoir ná ríad dá déanamh an uair rin, astat ná ríad dá déanamh aon lā i gcaiteamh na h-aimiríe rin go dtí a bfuil le fíor déanaige. Tá an t-olc dá bheictniú anoir, astat dá tairgint, níor fearr astat níor cquinne ná mar a tuigead é aon lā i gcaiteamh na h-aimiríe rin go dtí a bfuil le fíor déanaige. Ó cornuig daoine ar a bheictniú astat ar a tairgint 'n-a n-aighe gur puo cpeideamhac do duine Saeluinn a beit aige astat i labairt, tá a lān neite eile leir acu 'á bheictniú astat 'á tairgint 'n-a n-aighe. Táio ríad 'gá bheictniú go bfuil cpeideamhaint astat cpeideamhaint ann, astat gur cpeideamhaint bfeádao an cpeideamhaint a geibio daoine de bair iad a beit rial ra n-ól. Cím ó'n Leader

go bfuil fíor óga anoir, agus nác beagán é, agus go bfuil ré rocair 'n-a n-aighe acu an bpreallántaó ran ar a dtugtar "tréatáil" do cup fé coir. Sin ciall, a Doncá. Sin rígan maí, láirí, géar, 'á cup ar don ppreim amáin de'n oic pé n-éirinn é. Tá dtarraigeaó duine cuige an rígan ran dácáó bliain ó rin ir amháir a beirí ag rcealaó mágaó fé. Táir áir bfuir óga ag glacaó an ríeíl anoir do éiríde dáiríirí. Ir fada náir airígear don ríeál ir mó cupir d'ácar oim 'ná an ríeál ran. Ná fíor óga atá ag cuimneam ar an nír rin tá ríir le Dia agam go gcuiríir ríar a gcor i dtalam go daingean agus ná leofíir ríar d'áon traíar cómaéa ná cómaíre an cor a bogáó go deó!

Doncá: Má cuiríir ríar cor i dtalam, mar a beiríir, a Táirí, agus ían an cor a bogáó, beirí ríeál acu rár a gcuiríir ríar dácáó bliain díob ná fuil agat-ra tar éir do dácáó bliain.

OLACÁN.

Táirí: Ir 'mó ríeál nác é rin a beirí ag muinntir na n-éiríann, a Doncá, rár a mbeirí dácáó bliain curá díob acu ná fuil agáinne tar éir ar ndácáó bliain, má cuiríir ríar cor i dtalam anoir go daingean agus ían an cor a bogáó coiríce.

Doncá: Siné díreac é, "ían an cor a bogáó coiríce." Ir beag an taríde an cor a cup daingean i dtalam iníu má bogtar amáireac í. Má tá íainnt d'féaríir óga na n-éiríann a cuiríir cor i dtalam anoir agus a éaríir 'n-a n-aighe ían deoc a éabairt i dtíí tabáirne d'áoinne beó, ní ró íuirte a tíocíir fé cúca an aighe rin do cup i ngníom. An éeáó uair a éíaríir duine acu ag toul írteac i dtíí tabáirne i

n'aonar ašur aš glaoðac ar ðiğ ašur aš ol an ðiğ e n'aonar ašur aš ðiol ar ašur anran aš sabail amac cun a ġnóca, ġan don rpeic a cup ar aoinne, geallaim ðuit go n'óanfar cúlcainnt air. Tabarfar rppuín-lóir air, ašur tabarfar rprealairín air, ašur tabarfar boctán air. Má ráinig go raib cuideacta irtiğ ra tiğ tabairne rin, aš ol ašur aš glaoðac go "rppu-deamail" ašur go "ğalánta," ašur má conacadar é aš teact irteac ašur aš glaoðac ar a ðiğ féin ašur 'ğá ol ašur aš ðiol a cúpla pingin ar, beio eactra acu go ceann reactmaine. Má buailean an fear ran um aoinne acu larmuic ir ar éigin feuctio pé air. Má carfar beirt nú triúr de'n cuideactain rin ar an bfeair ran ir amlaio a beio riad aš bagair na rúl ar a céile ašur aš cogarnaiğ le céile, ašur; "feuc airiú! fear an dá pingin!" acu, ašur an cogar áro a ðóitín ðó-ran le h-airiectaint. Tá eagal orm, a Ğairòğ, go mboğrio an fear ran a cor. Mara mboğrio ir fear ar an ġcéao é. Ní h-eao ac fear ar an míle.

Taòğ: fan go fóil, a ðoncaò. Má focaruigio rin óğa na h-éireann, nú rainnt ðioò, a n-aigne cun na h-oibne rin a ðéanam ní h-ar an ġcuma ran a ðéanrio riad i. Oibneòcaio riad a' láim a céile. Ní h-iarrfar ar don fear donair ağair a Ğairne ar flóirirğ ġan ciall de'n Ğrório ran. Níor ceart a iarrair air. Cuir i ġcár go mbeao an cuideacta céao na ran a duòrair irtiğ ra tiğ tabairne céao na, ašur iad aš ol ašur aš glaoðac go "rppu-deamail," mar aòeirir, ašur cuir i ġcár go ðtiocfaò irteac cúigeair nú reirair o'feairuib óğa, láirne, deağ-cúmta, deağ-éaoaiğ, ašur go nğlaoðfaò ġac fear ðioò ar a ðiğ féin ašur go n-óirfaò ġac fear ðioò a ðeoc féin, ašur anran go n'oiolfar ġac fear a dá pingin féin, ašur anran go n-eireoóair ašur go mbuailrioir amac i n-aon-feact, conur a beao an rğéal aš luçt na cogarnaiğe? Nuair a buailfaò curo de'n muinntir "ğalánta" um

doinne de'n cúigeap ran amuic ar ball, an dóic leat an mbeaó don baidairt rúl ná don cógairnac ar riubal?

Doncáó: Ambara, a Tairós, ní dóic liom go mbeaó. Agus dá mbeaó don píoc ar riubal de ní dóic liom go maísaó pé aópaó. Ir gearr go dtuigfí go maísaígne agus innctinn an cúigir rin, agus ir tapair a tuigfaó luét na cógairnaíge náir b'aon dóitín iad. Ní beaó baidairt rúl ná cógairnac dá déanamh úmpa, agus dá labairtí i n-aon cor 'n-a látair ir go múinte, beuraó a labairtí. Agus déarfínn ní nác é rin. Déarfínn gur beas má beaó oirpaó agus don duine amáin ra cuídeactaínn rin ná déarfáó, nuair a maíct-nócaó pé ar an ríeal gur as an gcúigeap a bí an ceart. Deirim leat, a Tairós, má déintear an obair ar an gcuma ran go maísaó an obair éun cinn.

Taós: Tá iontaoib mór asam ar na fearaib óga agus ar na mnáib óga atá as corú anoir ar leaí na h-Éireann do bpeitniú agus do tuigint, agus d'aicint go cruinn, reacaí a h-aimleap. Iré an t-ól aimleap na h-Éireann riam ó táinig olíge Sacran cuíainn. Iré leaí na h-Éireann an t-ól do cupí pé coir. Má deir do ar ndaoine óga an gníomh ro atá acu dá maíct-nam cuirínn ríad an t-ól pé coir. Bainínn ríad an "galántaó" ar an ólacán, agus an ríad a caillean a "galántaó" tugtar oirim láma leir.

ÓLACÁN.

Doncáó: Ar aigíir aigíú, a Tairós, an t-Éireleac ro a deirpaó i mb'l'at Cliaó Dé Domnaíge?

Taós: Ó 'reap; an tabairt amaó a bí acu i ríad na Gaeline. D'aigígear. An ríad ann?

Doncáó: Ambraíar go ríad. Ní feaca le m' ríad ríadair eile a cupí oirpaó átaí oirim agus

cuir an maðarc a conac ann. Domhuigim duit nuair a bíor ar an rliḡe, aḡ dui ann, so raiḃ rórḃ eagla orm ná beaḃ ra tabairt amac ac gal ruiḃ. Bí a fíor aḡam cao é an tpoḃ-mear a bí ar an nḡaeluinn riam i mb'í'at Cuiat aḡur ní raiḃ aon coinne aḡam ná so b'ran-
 paḃ na daoine "ḡalánta" so léir ra baile 'n-a tciḡtib féin, aḡur ḡur b'amlaio a beioir aḡ feucaint amac ar na finneḡḡaib ar na h-"amadain," dar leo. I n'ineao ran ir amlaio a bí na mílte acu ra c'ruinniú, aḡ aic an coinne. Bí an lá rliuc, ruar, aḡur níor coim-eao ran ra baile iao. Nuair a táinig am ḡluairte do'n t'rlḡḡaḃ do luis na daoine so léir irteaḃ aḡur riuḃluisḡḃar, "ḡac buioean um a tdaoireac aḡur ḡac réim um a ríḡḡa," so breáḡ, daingean, r'cuamda: ruaim a ḡcor aḡ r'reaḡairt do ceol breáḡ ḡaeḃlac, so tci ḡur r'roireaoar aic an cóm'cionóil. Nuair feuc'rá or'ca ba t'oiḃ leat ná raiḃ doinne óḡ 'ná ao'ra ra c'atair ná raiḃ ann. Ac bí na mílte in r'na finneḡ-
 ḡaib, ar an rliḡe, aḡ feucaint ar an nḡluairteaḃ, aḡur ḡan am'rar ir 'mó duine de r'na míltib rin a ceap ná raiḃ puinn b'riḡe ná puinn bunúir le ḡnó na ḡaeluinne so tci so b'reacaoar an maðarc ran. Ir móir an t'ruaḡ ná raḃair ann, a tairḡ! Deirim leat so b'ruil neart i nḡnó na ḡaeluinne náir mear doinne beo a beit ann! Beinn lán t'rá'ra d'a nḡeallci roim ré dom so mbeaḃ ceat'ram'ao cuit na n'doaine ann a bí ann. Déan'rao ré deic mbliana níor óiḡe tu d'a mbeir'á ann aḡur an maðarc d'feircint. Anran ir'eaḃ beaḃ iontaoiḃ aḡat a' fearaiḃ óḡa aḡur a' mnáib óḡa na n-éireann.

Taḃḡ: Ir maic é rin, a t'onaḃ. Do léiḡear an cúntar acá in r'na pá'reuraiḃ ar an t'abairt amac, aḡur do tair'n an rḡéal so móir liom. Ac ir fearr' ná ran cúntar d'fáḡail air ó duine a conaic le n-a r'uilib féin é. Ir 'mó tabairt amac d'a r'aḡar a bí i mb'í'at Cuiat le t'ri f'ic'io blian aḡur níor táinig puinn to'rao d'a m'arir. Ac do réir mar a mearaim, tá ruo

ra tabairt amaí ro ná raiú i n-aon tabairt amaí o'ár
 táinig roimhir riam fós i n-Éirinn le cuimhne doinne
 atá ruar. Roimhir reo, nuair a deintí cruinnú de'n
 tróirí ran, agus gluairead, agus ceól, agus foctam,
 agus cainnt 'n-a cairib, go borb agus go dána, ir
 amlaib a bíod gac doinne agus é 'n-a luige ar a aigne
 ná bíod doinne eile dárrib ra dánaí nā ra buirbe.
 Ir dóca go bfeadair uair éigin, a 'Doncá, dá gádar,
 gádar móir agus gádar beag, cnám as an n-gádar
 láirí, agus an gádar beag as amrtaraig. B'é an
 Sapanac an gádar láirí riam roimhir reo i n-Éirinn.
 Ir aige bíod an cnám. Ní bíod as éire le déanam
 ac an amrtaraí. Ir dóic liom go bfuil atáir as
 dul ar an rgeal ran. Sa gno ro na gaeluinn iri
 an gaeluinn an cnám. Má 'ri ir gáinn féin atá an
 cnám anoir agus ir as an Sapanac atá an amrtaraí
 le déanam, amrtaraí béarla. B'féirí go ndéarfad
 duine éigin; "Má 'ri an gaeluinn an cnám ní'l puinn
 feola ar an gcnám. Ní cuirfid ri puinn blonais
 orainn!" Tá dearmad móir ar an t-é a labarfad ar
 an gcuma ran. Tá neart aigne ra gaeluinn. Ir
 treire neart aigne 'nā neart cuirp. Dā mba nā
 déarfad an gaeluinn aon ruo eile go ceann tamail
 ac neart a cuir 'n-a n-aigne do muinntir na h-Éireann i
 dtreo go ndéarfad gac duine acu lám do luige ar a
 éion féin de rna trí milíúin déas airgíó úo atá as
 imtead ra n-ólaán, nár maí, milir, méit, an cnáimín
 é le piocad! Cuirfad ré raint blonais orainn.
 Déarfad ré raint amrtaraige ar an n-gádar móir. Ní'l
 in rna trí milíúin déas ac aon cnáimín amáin. Tá
 ríde cnám nāc é rin go bfeadrimir fiacal a cuir ann
 dá mbead a fíor gáinn conur é, nū dá mbead ré de
 neart aigne ionainn é déanam. Neart agus mirneac
 aigne, a 'Doncá, lom dárrib, iread cuir fiacaib
 ar an mórfluas ran i mb'l'at Clat an gníom ran
 a déanam Dé Domnaig. Iri an gaeluinn a tug
 an mirneac aigne rin dóib. Mar a tug ri an

mirneac san dóib tabairtíó rí an mirneac eile dóib. Na daoine a vein an gníomh san Dó Domhnais déanfaíó ríad tuille. Bain an éluar díom nū déanfaíó.

OLACÁN.

Doncáó: San amhar, a Tairg, ír maít an fuo neart agus mirneac aigne, ac ír dóic liom go bfuil daoine ann a déanfaíó leat gur beag an maít neart aigne do duine a beaíó san arim 'n-a lám aige. Tá mbeaíó píoirtal 'n-a lám aig rppuorán do lámfaíó ré an gairgídeac ír treire tá mba ná beaíó aig an ngairgídeac ac a dá dóin.

Taóg: Ír fíor é rin, a Dóncaó, cómh fada agus a téirdean an t-aon rppuorán amáin agus an t-aon gairgídeac amáin, nū cómh fada agus téirdean aon gníomh amáin ar aon ócáio amáin. Ac ní h-ar gníomh aonair ná ar ócáio aonair atáimíó aig cainnt, a Dóncaó. Agus ní h-ar laige cuirp ná ar neart cuirp atáimíó aig cainnt. Ní'l ra gairgídeac ac neart cuirp agus ní'l ra rppuorán ac earba an nirt rin. Ír eól duit an sean focal; "Ní h-íad na fíor móra a báinean an fógmar." Tá obair le déanamh i n-éirínn anoir agus oirean an sean focal do'n obair. Tá raotríú agáinn le déanamh agus ní h-íad na gairgíois ná na rppuoráin a déanfaíó an raotríú ran. Luét maectnamh a déanfaíó é. Daoine a déanfaíó a gcuid maectnamh féin go cruinn agus go roiléir agus go dlúit, agus a cuirfíó daoine eile aig maectnamh mar an gcéadna. Ar an maectnamh tiocfíó eóluir. Ar an eóluir tiocfíó neart. Ní féidir go gaeólaíó maectnamh ceart a déanamh san gaeólaínn a beic acu. Le raotríú na gaeólaínn anoir, dá bfuil

rin, ipeadó bainnear fógmaí maíe eóluir ar ball. Leir an bfoigmar eóluir rin tiocfíó fógmaí nirt, fógmaí nirt aighe agus innctinne. Nuair a beir an t-eóluir agus an neart agus an mirtneac aighe agus an nsaírsgídeac, ir 'mó cuma 'n-a bfeadóiró ré teacé ainiair dothuaíó ar rppuorán an píoirtail. Níl doinne ir fearr a cuigfíó an méiró rin 'nā an rppuorán féin, agus ir tapairó a caicfíó ré uairó an píoirtail. Tabairfíó ré na miona ná faib uairó fiamh ac an tpioctáin! Ní cuirfíó an saírsgídeac puinn fuime 'n-a fíotcáin ná 'n-a píoirtail.

Doncáó: Ir breágh an tarsgairneacé i rin, a táirg. Tá rúil agus go dtiocfíó rí. Níl don iontaoib móir agus a' tarsgairneacé. Ir 'mó tarsgairneacé breágh a vein an "Spéirbhean" do rna filib le cúpla céad blian. Measaim go faib dearmáó ar an "Spéirbhean." B'féiróir bmaon beag farair an gceart a beir ólta aici.

Taógh: Mapa faib ré ólta agus an "Spéirbhean" ir doóca go faib ré ólta agus an bfile. Níor veineadó an obair an uair rin atá dá véanamh anoir. An bfeacáir an páipeur nua Gaeluinne reo atá tagaithe amac?

Doncáó: An páipeur ar a dtugtar Danba an é?

Taógh: 'Sé go díreac. Ar léigir é?

Doncáó: Conac é ac níor léigear é. Níl don focal béarla ann.

Taógh: Mapa bfuil tá Gaeluinn ann, agus tá maóctnamh ann, agus tá neart agus éirim ann. Cao 'n-a taob náir cuir na filí a gcómairle agus a n-aighe le céile céad go leir blian ó rin agus páipeur de'n tróiró ran a tabairt amac i n-inead beir agus tairóreamh ar an "Spéirbhean" agus agus molaó céibe a cinn go dtí gur ceart di teinnear cinn a beir uirtí! Ní faib blúipe coinne agus-ra go bfeadófaó don cualect dooine i n-éirim páipeur cómh maíe, cómh bpioghmar, cómh bunúrac leir an bpáipeur ran a tabairt amac go ceann ríce blian eile an cúir ba luza de. Tá ré

go léir go n-áluinn ac tá don ealaída amáin ann agus mearar go ríoilfadh oim as gáirí an fáir a bíor 'gá léige.

Doncáid: Bíor as feuchaint trío ac ní dóca sup tugar pé n-éara an ealaída rin.

Taó: Conall Ceáirnac a tugar an ríóineoir air féin. Téirdean pé céad blian ar aghair agus tugar pé dúinn cainnt a bí idir é féin agus Sarranac o'ár b'ainim Mr. John Smith. An Sarranac 'gá cáram go raib an Déarla nác móir imtígte ar an raogal agus cainnt na Rúirínac curta i n'inead i Sarranac, agus cómairle aige dá iarrair ar Conall i rtaob conur o'féadof an Déarla o'átnuacaint. Ní feacaír riam ac a deirdeat a cuirean Conall an gáluinn éol, érocta, i mbeul an tSarranais! Ir ríú dúit é léige. Tá pé duine déas as ríí gáluinne do'n páipeur ran, agus iad go léir go ríor oile ar a ngnó.

Doncáid: Agus cé n-é "Aongur Ordoi," a Táir? Ir iongantac an rult a cuirean pé in rna peictiúirib.

Taó: Déanríd Aongur obair. Déanríd ríad go léir obair. Simad na daoine a leigirfid an t-ólacán.

ÓLACÁN.

Doncáid: Táim 'gá cuimneam, a Táir, go mbeid obair níor mó go móir i leigear an ólacáin i n-éirinn 'ná mar a mearan tura.

Taó: Tá daoine ra traogal, a Doncáid, agus ní feuchair ríad coirde ac ar an rtaob ir deacia o'áon rašar oibre. An obair ir raoráiríge o'ár veinead riam cuirfad na daoine rin ó déanam i le n-a gcuir conrtací. Bír as cainnt le duine éigin acu ó bír anro an lá déanac.

Doncáid: Dar ríad, a Táir, ac tá an ceart ašat ra méir rin pé n-éirinn é. Bíor as cainnt le Seán Bolg.

Taobh: Is ró fuirirte do Séán Dolg cannt a déanamh. 'Sé an t-ólaacán a cuir an bolg air, agus ní h-é an méirí d'ól ré féin ar fad ac an glaothac atá ar an ól 'n-a tigh agus an cóirca breágh airgid a fágáir aige i ndeirene gac reachtmaine. Dá leigirí an t-ólaacán ra tóirí ní fada go n-imteodáir an bolg de Séán. Seal-laim duit náir ró fada go mbeair ré reang go leor. Ní h-aon iongna Séán agus a leicéirí beir ag cur conr-taici ruar i n-aíair gac róir leigir a ceapáir doinne déanamh ar an ólaacán. Ac cao deir ré, a Dónáir.

Dónáir: Deir ré fice ruo. Deir ré ná fuil aon éiall ag an muinntir reo atá 'gá ceapáir anoir cor a cur i dtalamh i n-aíair an nóir rin ar a dtugáir "treitáil." Sur b'amlaíir a beir na daoine ag magáir fúir, agus i n-inead an nóir do bhuir sur b'amlaíir a neartóir é. Deir ré, dá b'féadair doinne dár mair ruar oir an ólaacán do leigear i n-éirinn go ndéanair an t-áir Mairíú é trí fíir blian ó rin. Deir ré, an ruo a ceir ar fear de fágáir an áir Mairíú go bfuil ré par ruar ag ríiráir gairrín tabairt ré anoir. Ní féadairinn a innirint duit leat a ndeir ré, ac táim 'gá cuimneamh ná tiocair an obair cóir raoráirdeac agus is dóir le daoine áiríirte é.

Taobh: Cuiríir mé seal go ndubairt ré dá leantí de'n cor i dtalamh agus go fágáir an leigear cun cinn sur mó an díobáil 'ná an tairbe beair d'á bair agairn i n-éirinn.

Dónáir: Ambriatáir go ndubairt, cóir mair díreac agus dá mbeir ag éirteat leir! Agus ambriatáir sur léiríir ré amac go breágh cuirinn fice leatáir agus fice iomáir agus fice cruatáir a tiocair orairn ar an gcor i dtalamh ran dá ndeiríir é.

Taobh: Tá rmut de'n ceir aige. Tiocair fice leatáir agus fice iomáir agus fice cruatáir do-ran agus dá leicéirí ar. Ac i dtáir deacraíir an ríir, a Dónáir, tá deiríirdeat móir ioir na daoine atá anoir ag cuimneamh ar an gcor i dtalamh ro déanamh agus

na daoine a bí beo i n-Éirinn i n-aimrír an Achar Maitiú. Bí aigne na ndaoine an uair rin brúite ríor go talam fé coraib na Sapanac i n-Éirinn. Dein na Sapanais cor ar bolg ar na daoine bocta, agus i n-inead don coraint a déanam ar na daoine ir amlaib a tós an dlíge páirt leir an euscóir agus leir an scor ar bolg. Níor fán iontaoiib ag don Éireannaic ar don rásar dlíge nígácta. Níor dein na daoine ac a sceann a éromad agus luíge fé'n euscóir. Níor fán blúipe mírniš ionta, níð nár b'iongna. Ní raið rólár raogalta acu ac ra bpaon óil nuair féadaióir é fásail. Do luigdar amac ar an rólár ran do glacað an iomad. Táinig an t-Achar Maitiú. Do labhair fé leo. Cuir a cainnt rpionad ionta. Ní raið ann ac rpionad. An fáio a lean fé bí an rgeal go mair. Ac ní leanan rpionad abpað, agus nuair imtígean fé tuitean an lúg ar an las níor meara 'ná riam. Sin mar a tuit amac do mhuinntir na h-Éireann cóm luat agus o'imtíš an rpionad a cuir cainnt an Achar Maitiú ionta. Ní h-ag bpað ar rpionad de'n tróro ran a beir na daoine atá 'gá ceapað anoir cor a cup i dtalam i n-agair an ólacáin, a Doncað. Feuc, a Doncað. Cuirfar cor i dtalam cun an ólacáin do leigear díreac fé mar atá an cor curta i dtalam cun na Saeluinne do fáotríú.

Doncað: Beir an dá coir i dtalam anran.

Taòs: Beir, a Doncað, agus ní bogfar iad, pé mu a tíocfí ar do Seán bolg!

ÓLACÁN.

Doncað: Ac cogar, a Taòs. Cá ndéanfar an tor-nú? Má bíon páirc le fáotríú ní foláir tor-nú déanam i tsaob éigin de'n páirc. Ní foláir bapa na páinne cup i dtalam i n-ait éigin. Ní déanfí cainnt an obair. Ní baogal go n-iompócair an cainnt oipead agus don

fóo amáin. Ní'l don daoine ir fearr a tabairfadh cainnt duit ar olcailb ólacáin 'nà na daoine ir mó a deinean de'n ólacán. Ní féadaim gan oranaíde deánamh nuair a cím tuine acu ar bog meirge agus gan an tarra focal ag teacht ar a beul ná bíon "Dhrink is a curse!" aige tair leir. Bíon dúil agam' rúitínib 'n-a éluair! Ir ar éigin féadaim mo lám a coimeád rocair nuair a bím ag éirteacht leir. An rppear! Ir fada beir an cor gan cur i dtalamh rár a scuipfíó a leitíro rin i dtalamh í.

Taó: Tá fíor agam cé n-é féin, a Dóncaó. Leos ró féin. Sgaoil leir. Nílímíó ag bpat ar a leit-éiríob rin anoir, mara b'ionan a'r an t-Ádair Mairiú. Bí an dútaig lán díob an uair rin, agus ruo ba méara 'nà an dútaig a beir lán díob, bí meaf orca agus bí uraim díob.

Dóncaó: Dar ríad, a Táó, ac tá a lán acu ra traogal fóir, pé meaf atá orca.

Taó: Má tá féin tá daoine nác iad ra traogal anoir, daoine a deinean úmpa an oranaíde céadna úo a deirir-re um——.

Dóncaó: Ní deánfíó an oranaíde don tairbe ac cóm beag leir an gcainnt mara ndéanfar ruo éigin i bfuirm gním.

Taó: Stó déanfar aoirim leat!

Dóncaó: Ca bfuil an ruo i bfuirm gním? Cé deánfíó é? Cá dtornófar? Catáin a curfar bara na ráinne i dtalamh?

Taó: So féirí! So féirí! a Dóncaó. Bíod fóirne agat. Tá bara na ráinne ra talamh céana. Tá daoine inr gac don páirt d'Éirinn ag maectnamh so dlút anoir ar an reanfocal úo do fáirí, "Ná bfuir nóir agus ná dein nóir." Táir ríad 'gá focairí 'n-a n-aighe nác foláir fearra an nóir ro ar a dtugtar "tréirí" do bfuir 'n-a bfuirfar agus gabáil do corail ann. Ní féidir rún mair de'n tróirí ran do cur i ngníomh do bfuir. Catfar aimirí a glacaó cuige. An ruo d'fáran ró

capaibh feócan ré go luath. An puo a bion fao-
 raoghalac, buan, bion ré mall as fáir i uotoraó bára.
 An neart a ppeaban ruar go h-oban, le rpionaó,
 cuitean ré cómh tapaibh asur o'eirugean ré. An
 neart o'fáran go réir asur a geirdean caoi asur
 aimpir asur uain ar éruinniú i scearic asur ar éruac-
 taint, riné an neart a beir maritanaó asur do élaioir-
 fió gac neart o'á mbeir 'n-a coinnibh. Tá ran fiór, a
 'Doncáó, i uotaob gac róro nirt corparáta, ac tá ré i n'
 fírinne níor mó go móir i uotaob nirt na h-aighe.
 Nuair a téirdean an maóctnam ceart irteaó ra n-aighe
 cuirdean ré fiól an nirt ra n-aighe. Fáran an fiól
 irció ra n-aighe asur bion an maóctnam fósanta
 fírinneac as neartú an tríl rin coitcianta, do ló
 asur o'oirde, a san fiór do'n traoghal. Ar ball
 tagan glaoóac ar an neart aighe rin. Cuirdean an
 duine rin poimir puo éigin a déanam do réir cairde
 an maóctnam. Leatáir a rúile ar an bpoibilibéac
 asur cuirdean ríac a mbara anairde asur liúir ríac
 go bfuil an duine rin ar a meabair. Ní cuirdean an
 duine rin don truím ionta. Tugan ré aóair ar an
 obair a cuir ré poimir asur deinean ré an obair do
 réir a maóctnam.

'Doncáó: 'Sead, asur anran ataruióean các a liú.
 "Ac!" aóeir các, "caó é an iongna an obair rin!
 Déanfaó doinne é! Déanfínn féin é—níor fearr
 go móir!"

Taóó: Siné uirdeac mar ataróóair các a éainnt ar
 ball, a 'Doncáó, nuair a beir an "tréitáil" curta
 ré coir.

'Doncáó: Go uatáir Dia ran!

ÓLACÁN.

Doncáð : 1r minic a bím ag maectnamh, a tairðs, ar oic an ólacáin i n-Éirinn, agus ní dóic liom go bfuil don ruo eile ar a ndéinim maectnamh 1r mó cúipean amú mé 'nád an t-don ruo amáin rin. Nuair a mearaim go dtuigim an rgséal go bun, pheadan ruo éigin ruar a tairbeánan dom go roiléir go bfuilim ar an rligé. Deirim liom féin, cuir i gcár, nád foláir nú tá dúil éigin malluigthe, ó nádúr, ag muinntir na n-Éireann ra n-ól, agus sur b'finé bun-préamh an uile. Ní túirge beir an méir rin rocair agam, agus m'aigne páirta go bfuil an ceart agam, 'nád buailfidh b'féidir reana méir-seoir umam ar maidin Dé luain agus a ceann ag rsgoltað le teinnear agus a teangsa 'n-a crúrta irtið 'n-a beul agus a goile boct san fulang ar bolmac uirge ann, tar éir pamcáin an Domhnaigh agus an tSataraínn.

"1r uatbárac an dúil atá agat ann mar ól," ddeirim leir, "agus a ráð go gcuirfá a leitéir rin de pionór oir féin mar gheall air! Dá dtagað teinnear ad' ceann le toil Dé, nú dá dtagað taom bpreidteacta oir le toil Dé, beað truaðs ag duine duit agus ba maic le duine a iarraidh ar Dia, dá mb'é a toil naomha é, fuargait a tabairt oir. Ac cao é an truaðs féadfað doinne beir aige duit-re! Dá mb'é an céad uair agat é b'féidir go mbeað truaðs ag duine duit. Déarfad duine; 'Ní raib fíor aige cao a bí cuige.' Ac bí fíor agat-ra go maic cao a bí cuigat. 'Sé an Sataraí agus an Domhnaí céadna agat é' le ní feadair cao é an fáir, agus an cruadócár agus an teinnear cinn céadna ar maidin Dé luain. 1r eol duit an reanfocal, 'duine boct ar toil Dé—agus duine boct ar a toil féin.' Nú 'duine bpreidte ar toil Dé—agus duine bpreidte ar a toil féin.' 1r uatbárac an dúil é, Dé Sataraínn agus Dé Domhnaigh, agus a ráð ná féadfað teinnear an luain é leigear. 'bion easal

ar an leanb a 'dóigítear.' Ac ní bíon eagal ar an meirgeóir a 'dóigítear. Cad na táb na bíon eagal ar an meirgeóir a 'dóigítear? Cad fé n'óear an dúil malluigíte ra n-ól?" Cad ir 'dóic leat, a táb, a veir an meirgeóir rin liom?

Táb: Tá fíor ašam go maít cad veir fé leat. Ir minic a 'dubairt fé liom féin é. "Ó," a' veir fé, "Tá dearmad ort. Níl bliúire dúil ra n-ól ašam. Mairpinn go brác šan bpaon a bliúire de. Ir le reirbtean a bliúrim an céad šloine um t'ráctóna Dé Satairinn. Ir ar éigin féadaim é flogaó. Dúnan mo ršórnac ašur mo šoile 'n-a coinnib. Ac ní tábairpinn le ráó 'dóib ná h-ólpinn é. Ní imtígean an reirbtean go mbíon 'dó nú t'pí 'deocáib ólta ašam. Ar ran amac fíoisim é mar a fíoisfaó šamain leam-nac't ašur ní cúimníšim coiróce ar 'Mairšaó an luain.' Ac, mar a veir an sean amrán, 'Mairšaó an luain fé c'ráir mé 'm c'póirde!'"

Doncáó: Siné 'dipeac an focal atá acu go léir. Ní mearaim go mbíó ráó go léir aš ceapaó éitíš ra ršéal. Mara mbíó ca b'pail an dúil ra n-ól? Má'r fíor an cainnt rin a 'veirio ráó, nú má'r fíor an cúir ir mó de'n cainnt, ní dúil ra n-ól ir bun le h-ólc an ólacáin i n-éirpinn. Ir aic an obair i. Daoine 'šá špeacáó féin, ašur 'šá lot féin, ašur aš b'píre a ršáinte ašur aš b'píre clú an náiríuin or cómair an 'domain, ašur 'šá n'omaint féin le h-ólacán, ašur šan aon dúil ra n-ól acu!

Táb: Tá a lán de bun-p'péim an uile, a 'Doncáó, ra b'focal úo a' veirio ráó go léir. "Ní tábairpinn le ráó 'dóib ná h-ólpinn é." Tá a lán mac'tnam 'déanta ašam féin ar an b'focal ran ac ní'l uain ašainn ar a tuille cainnte 'déanam inoiu.

Doncáó:—Do tuišpinn duine 'šá ráó ná tábairfaó fé le ráó 'dó 'daoimib go n'óearfaó fé 'poc-veart. Ac duine 'šá ráó ná tábairfaó fé le ráó 'dó 'daoimib go reac'nócaó fé 'poc-veart.

TAÓG: Deirim leat, a Dónáð, sur 'mó d'roóc-beart
cailíte a deintear mar gheall ar an b'pocal ran féin,
“Ní tabairfinn le ríáð d'óib ná déanfinn é.”

OLAČÁN.

TAÓG: Deirim leat, a Dónáð, sur ríú an pocal
ran maótnam a déanam air. “Ní tabairfinn le ríáð
d'óib ná h-óirfinn é.” Ní dóic liom go b'fuil pocal ir
mimiciúge a deirtear 'ná é, agus pé uair a h-innrtear
bréas ní h-innrtear é nuair a deirtear an pocal ran.
Nuair a deir meirgeoir ná fuil dóil i n-ól aige b'féidir
go n'deir pé bréas. Nuair a deir pé sur le mear ar
meirgeoir eile a tusan pé deoc d'ó deir pé bréas móir.
Ní'l don mear as meirgeoir ar meirgeoir eile ac
d'roóc-mear. Nuair a g'laodan pé ar deoc do cuideac-
tain móir, agus nuair a tairraigean pé mām airgid ar
a póca cun díol ar an n'ois, agus nuair feuchan pé ra
cimpal orda, go réim agus go rultmair, gá leogaint
air ná fuil blúipe ruime aige ra n-airgead, deir pé
bréas ana móir. Ní'l don píora de'n airgead ran
ná bainean fárgad ar a éiríde, an eníorairé! Ac
nuair a deir pé, “Ní tabairfinn le ríáð d'óib ná g'laod-
finn!” agus, “Ní tabairfinn le ríáð d'óib ná raið
rriur a gam!” agus, “Ní tabairfinn le ríáð d'óib go
raið don doiceal orim!” agus, “Ní tabairfinn le
ríáð d'óib ná raið airgead a gam!” agus, “Ní tabairfinn
le ríáð d'óib go n'déanfinn beart las!” anran bion an
fírinne glan aige. Níor mirt d'ó doirde an tige de
leabhair a tabairt 'n-a cainnt nuair a deir pé, “Ní
tabairfinnn le ríáð d'óib é!”

Dónáð: Ac feuc, a Tairg. Cé h-iaó ná tabair-
fad pé le ríáð d'óib é? Daoine díreac mar é féin!
Daoine a tuigean an uile cor d'a b'fuil 'n-a éiríde

cóm mait agus dá mbeoíir i rtiú ann! Daoine a tuigean go h-áluinn ná fuil ra tréime ac púicín agus ná fuil ra trult ac púicín eile, agus go bfuil an cpoide boct, cruaid, rppuúnluite, doiceala, lairtiú díob ardon! Níl duine ra cuideactain ná tuigean an méio rin.

Taús: Rud ir gneanmaire 'ná ran féin, a 'Doncá; tá a fíor aige-gean go dian mait go dtuigir ríad é. Agus tá a fíor acu-ran go dtuigean reiréan iad. Tuigir ríad féin a céile go h-áluinn.

'Doncá: Agus cad cuige na púicíní mar rin?

Taús: Aród ní tabairfíoir le ríad o'a céile go dtuigir ríad a céile. Siné bun agus barr na cleairídeacta ar gac taob. Ní foláir leó, ar gac taob, beir 'gá leogaint oirca le céile gur daoine galánta iad.

'Doncá: Agus cad é an mait an galántaet nuair atá fíor acu, ar gac taob, ná fuil ra galántaet ac galántaet bréagac!

Taús: Buailir do meur air. Dúil ra galántaet a bíon as cur oirca ar gac taob agus nuair nac féoir leó an rud fírinneac o'aicint o'n rud bréagac bí ríad coitcianta as iú i ndiaid an ríada bréagais. Siné atá as lot na n'éireannac riam ra náiríun ro. An dúil ra galántaet 'gá mbaint de'n traozal agus gan acu le fágail, toir tíar ná tall, ac an galántaet bréagac. Tá rí go h-olc agus go tiobairtac, ac dá olcar i ir fearr i, dar leó, 'ná gan don galántaet a beir acu. Don trazar ríad gur díe leó go bfuil ainim na galántaeta air, "Ní tabairfíoir le ríad o'a céile ná déanfíoir é." Tá a rian air. Tá ríad, ó maidin go h-oide, agus ó luan go Satharn, agus ó ríocht go ríocht, as déanam a n-aimleapa, le corp galántaeta, agus "Ní tabairfíoir le ríad o'a céile" go ndéanfíoir a leap. Ir glan a h-innrtear an fírinne nuair doeirtear, "Ní tabairfíinn le ríad díob ná h-óirinn é!"

'Doncá: An bfuil ríste eile, a Táús, 'n-a ndéinir

muinntir na h-Éireann amléar, a5 rít i n-oidiú
galántaáta, o'ea5mair an oíl?

TAÖS: Am briaáar 5o bfuil, ríce ríge. Buile cún
galántaáta ireaó pé n-óára oóib an 5aeluinn a
caiteam uata, a5ur b-éarla b-irte beic 'n-a mbeul acu
'n-a h-ineao. Buile cún galántaáta pé n-óára oóib
5an aon méar a beic acu ar aon ruo a deintear i
n-Éirinn, a5ur a óeapaó 5ur ruo éigin uapal 5ac
oraóuiol a á5an tap lea. Ní áabarríoir le ráo
o'á céile 5o mbeaó aon méar acu ar aon ruo a beaó
5aeólaá!

Doncaó: A5ur náa ruoái 5aeólaáa iao péin!

TAÖS: 'Seao, a5ur riniao a5 oéanam a 5cporíde
oítil iao cún ruoái 5allua oéanam oíob péin!

ÓLAÁÁN.

Doncaó: "A5 oéanam a 5cporíde oítil cún ruoái
5allua oéanam oíob péin!" Ir uaóárapaó an áainnt
i rin, a áairö. Ní ceapc cainnt de'n tra5ar ran ao ráo
mapa mbeaó ouine lán oeimni5áeá 5o mbeaó an
pírinne aige. Táim a5 éirteaó le 5nóáib poibilíde
anoir ó táinig b-ri5 ionam, a5ur le cainnt poibilíde,
a5ur cóm fáoa a5ur téirdean mo tuir5int, iré bunur
na 55nóáa a5ur na cainnte maá oaoine píor 5aeó-
laáa oéanam de muinntir na h-Éireann. Ní'l 5nó
poibilíde o'á 5cuptar ar bun i n-Éirinn náa cún tapbe
éigin a oéanam ao muinntir na h-Éireann, nú cún cipc
éigin a baínt amaó oóib, a cuptar ar bun é. Ní'l aon
p-ear poibilíde o'or5alan a beul cún cainnte i n-Éirinn,
náa '5á píor cúp i b-feróm a bíon pé ar muinntir na
h-Éireann 5ur ceapc oóib p-earaá le céile 5o oána
a5ur ceapc na h-Éireann ao baínt amaó, oóib péin
a5ur o'á ríioó, ó eugcór a5ur ó élaon-oú5áib

Sacran. Dá mbeiríir go léir aS déanam a gceoiríe
 dítil cun ruadái Šallda déanam díob féin conur
 féadpíoir beir coitcíanta aS cupi gnoctái ar bun aSúr
 aS déanam cainnte i n-ašarí na Sacran?

Caos: Níl ra méirí rín ac taob de'n ršéal, a
 Dóncaó, aSúr tá an dá taob ar an ršéal ro fé mar
 atá ar šac ršéal eile. Ir píor, mar a deiríir, sup 'mó
 gnoctái móra a cuiread ar bun i n-Éirínn le trí píor
 blian, aSúr ir 'mó cpiunniú móri daoine a bailišead,
 aSúr ir 'mó cainnt a deinead or cómair šac áro
 cómtíonól díob, ac cao é an rašar cainnte a deintí?
 Béarla. Šo rí a bfuil le píor déanaige bí Šaeluinn
 bpeaš blarta aS an uile duine d'á mbíor aS na cóm-
 tíonólaiš móra ran aSúr níor labrad níamí don focaí
 oi leó, ac sup labairí Dómnall ua Conaill raintí oi
 leó uairí éigin 'n-ar čeartuiš uairí amaóáin a déanam
 de rna rpiaríí a čáiníš cun a cainnte do ršpí píor,
 cun gneama éigin do bpeirí ar 'n-a cainnt. Béarla do
 labairí i gcomnuige ar na cómtíonólaiš móra ran.
 Cao na taob ná labairí don focaí de'n Šaeluinn?
 Mar ní h-í a čaitnead leir na daoine. Dar leó b'é
 an Béarla ba šalánta. Ní raiš don mear acu ar an
 nŠaeluinn. Bí rí ró Šaeólaó. Ruó éigin Šallda
 a bí uata. Dá mb'é an Béarla féin é, iré an cainnteóir
 ba Šallda a labrad é b'feairí a čaitnead leó. Dá
 Šallda, dar leó, a bíor an Béarla aSúr dá oícar a
 čuigíoir é iread ir feairí a čaitnead fé leó. aSúr
 i rtaob na gcainnnteóirí, ní bíor an Béarla ró máit
 ašá lán acu, ac deiríoir é čarad aSúr é črocaó 'n-a
 mbeul aSúr a nglór do čarad, aSúr rpanšán do cupí
 fé n-a rteanšain, mar d'ead sup "English accent" a
 bí acu. Ir amíarí mar a bí an ršéal acu, ní čuigead
 na cainnteóirí féin an cainnt a bíor acu dá rčealaó
 amac cun na rdaoine, aSúr ní čuigead na daoine an
 cainnt, ac do leogaó šac taob orča, ríor cainnteóirí
 aSúr daoine, Šo rčuigíoir Šo h-áluinn í. Ní čabar-
 píoir le ráó d'á čeile ná čuigíoir an Béarla. Ba

LAG leó an fírinne d'innriint. Cad 'tá anran, a Dón-
cáð, ac iad go léir, ioir cáinnceoirí agus daoine, as
deanamh a gciorde dítil cun iad féin a déanamh Sallda!
Rud galánta doob ead beic Sallda, dar leó. An
dúil ra galántaict lairtiar de'n meirge, agus an dúil
ra galántaict lairtiar de'n Salldaict. "An láir
ban as dul ar ríad na cupóige agus an cupóis as
teice uaiti!"

Dóncáð: Stao! ríad! a Táidg. Tá an donur asat
d'á deanamh. An amlaio a mearfá a cup 'n-a luige oim,
d'á labarad Dóinnall Ua Conaill Saeluinn leir na
daoine in rna cómtionólaio móra, ná taitnrad ran
leir na daoine! Ní cpeirim focal de rin, a Táidg.
An uair rin dírad írad do caillead an ríeal ar rad
i rtaob na Saeluinne. D'á labarad an uair rin i leir na
daoine do taitnrad rí leó agus bead meaf acu uirid
agus bead rí láirir beó anoir asainn.

Táidg: Sado! a Dóncáð. Níor labrad leó i mar
ní h-i a bí uata. Béarla a bí uata. Galántaict a bí
uata. Salldaict a bí uata. Miceadrad go leor a
beoir de'n t-é ná labarad Béarla leó. "An
amlaió ir díe leir ná fuil don Béarla asainn!"
Ní fearr beic riar ná aniar ar an ríeal, a Dóncáð.
Eirig riar nú ódeaf nú óduar anoir go h-ait éigin
'n-a bfuil Saeluinn d'á labarad agus labair Saeluinn
le duine ann agus feiceam cad é an ríeasra geóbar.
Cuirimir an trradar ar an gcapall gcóir.

Galántaict.

Dóncáð: Cad é an bríg a bí asat an lá deanaic, a
Táidg, leir an bfoal úo a duirair i rtaob na galán-
taicta: "An láir ban as dul ar ríad na cupóige agus
an cupóis as teice uaiti?"

TAÓG: Focal é rin, a Dóncaó, a bíodh ag reana Liam Ua h-Ógáin faoi, agus an rgeal fianaitheaceta aise d'á innpint dúinn.

Dóncaó: Ac cad é an bpiú a bíodh aise leir an gcainnt? Cad é an fuo an láir bán? agus conur féadfaid an láir dul ar ríat na cupóise?

TAÓG: An gealaic an láir bán, agus an ríamal an cupóis. Nuair a bíodh an tráctóna ann, dar leir an ríealaidhe, bíodh an gealaic ar an ríeir agus í féin agus na ríamail ag iomaig le céile, an gealaic a d'iarraíod í féin do fáid lairtiar de'n ríamal agus, cómh luad agus bíodh í fáidte i bfolaic ann, an ríamal ag imítead uaidi i tpeod go mbíodh í d'á noictad aipir cómh tiug agus téidhead í i bfolaic. Sin mar a bíodh "an láir bán ag dul ar ríat na cupóise agus an cupóis ag teide uaidi."

Dóncaó: Agus conur a taghan tura an éaint rin do'n dúil úo ra galántaict atá, mar a duibair, lairtiar de'n méirge agus lairtiar de'n galántaict ionann anro i n-éirinn?

TAÓG: Dúil ra galántaict atá 'gáir marbú riam, a Dóncaó. Iré atá 'gáir mbaint de'n traozal. Dá bfanad ar gcoirde agus ar ndúil rocair ar an ngalántaict ceart bead an ríeal go maic againt, ac níor fan. Ruó fíor galánta do duine iriad a beata do marú do ríeir a gurtail. Ac cad a címidh ag daoine d'á déanamh i n-éirinn coitcianta? Címidh iad ag bualaic amac cun margaic nú cun donais nú cun aipinn, i n-óiró eudais atá or cionn a ngurtail. Bío ríad ag déanamh eugcora oirca féin ra baile cun na ríleipe rin a déanamh larmuic. Ní bíon rólár ná cúmpóir ra baile acu toirg gan an gurtail a beic do ríeir an córtair. Ar ran tagan fuad acu do'n baile agus do gac don níd a bíon ann. Ní'l an tíg galánta a d'óicín. Ní'l an tioragán galánta a d'óicín. Ní'l an t-atair ná an máicair galánta a ndóicín. Ní dóic leir na cailíní go bfuil na buacailí galánta a ndóicín.

I r tóic leir na buacailiú ná fuil a n-éiríreacá féin leat cómh muinte ná cómh beupac ná cómh galánta leir na cailíní a buailean úmpa amuic. Bíon an rgeal céadna díreac as an muinntir amuic i ttaob a n-atar asur a mátar asur a lincige féin. Tugan fuat asur rooc-mear acu go léir ar an reana tís, asur ar an reana lincige, asur ar an reana tinteán, asur ar an reana úrlár. Ní tabaríú aatar ná mátar ná ríctár ná ríríúí focal cnearta d'a céile ó ceann ceann de'n bliain.

Leatan an t-olc. An dúil i ngalántaet náe fíoirí fágal, tugan ré rooc-mear do'n lincige ar a céile. Tugan ré rooc-mear do muinntir an baile ar an mbailé. Tugan ré rooc-mear do muinntir na paróirte ar an bparóirte. Asur fé deire tiar tall, tugan ré rooc-mear do muinntir na h-éireann ar éirinn. Téirídan ré irteac go daingean 'n-a n-aighe nac fíoirí don níú gaoúlae a beir galánta. I r maic i an gaeluinn. I r breas bog, milir, brígmair an cainnt i. Ac ní'l rí galánta. Asur cao é an maic i nuair ná fuil rí galánta.

Doncaó: Asur dar n-tóic tá rí galánta! Cao é an maic dúit beir as cainnt ar an gcuma ran!

Taó: Táim as cainnt, a Doncaó, ar an ngalántaet breasac ro atá as dallao na n-daóine. Ní'l don píoc de'n galántaet breasac ran ra gaeluinn.

An aigígean tú leat mé, a Doncaó? Tá a lán cainnte déanta le tamal ar cao fé n-deára do muinntir na h-éireann beir as imteac tar na paraisib. I ré mo tuairim féin gur coirp dúil ra galántaet atá as cur ruais an ráir orca!

GALÁNТАСТ.

Doncáð: Cuir do éainnt anro an lá déanaí as maectnam mé, a Tairis. I r'odó leat-ra go ndéanar tú féin dá taobh sae rseil do b'reictmú i s'ceart asur le cruinneas, asur ná fásan tú don níó i n-don taobh de'n rseal san feucaint cuise asur a coctrom féin b'rise asur éireacta tadbairt do. I n'ineas ran ní feicim doinne i r' mó a pítan cun riubail le taobh de'n rseal 'ná tu, asur an taobh eile fásca do' 'diaró ar fad asat.

Tairis: Aililiú! Asur cao é an taobh de rseal na galántacta o'fásar am' 'diaró an lá déanaí?

Doncáð: Dá nglacáð duine do tuairis-ra ar línib-tige na h-Éireann ní ró mór an mear féadfao pé beic aise ar muinntir na h-Éireann, ós ná críona, amuic ná i mbaile. Pé dúil atá acu i ngalántact o'fásair-ra san puinn galántacta iao! Asur deirir euscóir orca, a Tairis, euscóir t'rom. Tá aithe mair asam ar a lán acu, asur deirim leat nác i do teirtiméireact-ra an teirtiméireact atá tuillte acu. O'féirir sur minic ná bíon neite ra baile cóm galánta asur ba 'odó le duine a éirao cailíní asur buacaillí an tige as gabáil amac 'De 'Domnaig cun an aifinn. Ac má' eao ní baogal go n-aireodóir doinne focal amac a' beul doinne acu ac focal a tairbeánrío go b'ruil mear acu ar a céile asur go b'ruil uraim acu o'á n-atáir asur o'á mátar. Abair-ra, nú abrao doinne eile, i látar duine acu, focal tarcuirneac leir an atáir nú leir an mátar nú le h-doinne de'n élainn, asur seallaim duit ná déarrir an focal an tarra h-uair. Níl le fásail ra domán, i r' cuma liom canao é, lincige cóm vilir o'á céile asur cóm mór cion ar a céile, asur cóm mór cion ar atáir asur ar mátar, le lincige Éireannac. I r' ró anam a bíon an rseal ar a malairt de cuma. I r' ró

anam a h-aiuristeap buacaili óg nū cailín óg i n-aon áit i n-Éirinn, cóm fada agus a téirdean m'aitne-re, as cogarnais agus as triomairdeact amearg cómarpan ar an muinntir a bion 'n-a n'oidiō ra baile. Pé uair fānac a h-aiuristeap a leitēro bion sprāin as na cómarpan ar an t-é deinean é. Ar an nspāin rin iread tāinīs an pean focal ūo; "I r oic an t-eun a fāilisean a nead féin." Cairbeānan an pean focal nāc in'oiu nā in'oe do tōrnuiīs an sprāin rin ar an rašar pan oibre. Agus dēanpā-ra amac anoir, agus cūrpā 'n-a luisse orm, so bfuil an ršéal ar a malaric de cūma ar fad.

Taōs: fan so fōil, a Ōoncāo. Mā tōšar-ra liom taob de'n ršéal do tōšair-re leat an taob eile de so beact. I r fīor an uile focal d'ā bfuil rāiōte ašat-ra. I r fīor an méio a dūbart-ra leir; an uile focal de. Cūp an dā taob le céile agus cao tā ašat? Deirim-re nā fuil cailín óg nā buacaili óg i n-Éirinn in'oiu šan uabar agus boctainact agus ceann pé oīta toirš šan an līntiše i n-ar tōšad iad do beic nīor šalānta. Deirim-re nā fuil cailín óg nā buacaili óg i n-Éirinn in'oiu nā buailpīō buille dōrn irteac ra beul ar doinne a tūbairpīō aracān nā tapcūirne dōib féin nā d'aoinne a baineān leō. Tā corp na fīinne ra dā cāinnt. Ac feuc, a Ōoncāo, a mīc ó; cao tā ra cāinnt so léir, ar šac taob, ac corp šalāntacta! Leošaim leat šan ampar so bfuil dā rašar šalāntacta ann, šalāntact bīeāšac agus an šalāntact atā fīinneac, oīlir, ceapc.

Note.—The words "uabar agus boctainact" are taken together in Irish in order to express "bitter humiliation."

SALÁNTAÓCT.

Taobh: 1r 'mó cor i n-aighe an duine, a 'Doncábh, a mhic ó; agus 1r mó taobh, agus leatthaobh, ar meón an duine.

Ní'l focal d'á n-ouhrair i 'tthaobh na 'ttréite maite atá sa línige Éireannac ná fuilim-re ar don aighe leat ann. Táir ríad go léir, ioir atair agus máthair agus clann, fíor óilir d'á céile, agus tuigean an uile duine acu, ar gac taobh, dá méir mear a tairbeánfir ré do'n cuir eile de muinntir an tige sup b'ead 1r mó an mear a tadhairfir ré air féin ó rna cómharrain. Agus tuigean ré leir, don ruo a cuirfir 'rooc-mear ar an línige 'n-ar tóghaó é go scuifir ré 'rooc-mear air féin. Ní dóic liom go bfuil don 'daoine 1r fearr a tuigean an méir rin ná mar a tuigir muinntir na h-Éireann é. Tuigadair maí é. Táinig an tuigint cuca anuar ó rna reáct rínirreáca. Ní maib don nio maí ba mó ag an Éireannac 'ná a beir le, ríad aige náir b'féirir d'aoinne aracán do cápaó le h-aoinne a bain leir. Ba móir agus ba maí an congnam an méir rin cun na 'daoine coimeáó uaral 'n-a n-aighe. An t-é go nsoilrfaó ré cóm 'daingean ran air aracán a beir le cápaó leir féin ná le h-aoinne a bainfaó leir 1r 'mó cruadtan d'fuilingeoáó ré rai a n'éanfaó ré beart rppuínlaite nú beart lag, le h-eagla go scarfí i n'aracán leir é 'n-a 'daioó ran, ná le h-aoinne beaó i nsoirreáct reáct nglúine gaoil dó. Ac feuc, a 'Doncábh, caó 'tá anran ar faó ac galántaóct aighe?

'Doncábh: Agus darríora, a duine, an amlaio a mearrá sup ceart do 'daoinib an galántaóct aighe rin do cáiteam uata!

Taobh: Ní h-amlaio i n-don cor. Ac nuair a cím an galántaóct aighe rin 'gá cup 'n-a lúige ar duine sup ceart dó, cuir i gcar, é féin a cup ar meirge, nú duine éigin eile cup ar meirge, nú corpar a 'éanam or

ΣΑΛΑΝΤΑΕΤ.

Doncáð: “Baldán caoc-írónað!” Dár fiad, a taidz, riní an ainim ir deire d’airigeap nam, le tabairt ar an bpeap a téirdean tar faraise asur cáitean painnt aimprie i nótútaiz iapaéta, asur anran, nuair a tasan pé abáile ná tuizpá focal uair, ac é as rnaðairneáct tpe n-a íróin, i tpeó sur dóic le duine sur b’amlaio a beaó an pine-peáin tar éir tuitim aize!

Taòz: Seaó, asur ná tiocpíó an tarina focal caoc-írónað féin ar a beul zan, “Oi guess,” nú “Oi kelclet,” nú brúrcap éigin de’n tóroo ran aize, poim zac focal asur i noiaio zac focail, asur carao ’n-a pur asur a cáinncein anáirde aize, cóm maic le n-a pío nári cóiri don mear a beic ar aoinne ná labarfaó caoc-írónað asur ná deapfaó “Oi guess,” asur “Oi kelclet.”

Doncáð: Ir píor duic é. Ní cuimín liom, puinn, duine acu nári fáz an baile asur cainnt breáð mílir ceólmair ’n-a beul, asur nári táimz abáile, mar a deisur, ’n-a baldán caoc-írónað. Sé puo a bíoó asam féin dá cuimneam ná sur b’é an t-aeirapaéta do foilleaó oíca. Ir mó atarú eile a bíon oíca i n-éagmar atarú cainnte. An fear a téirdean amac ’n-a rgnorairpe breáð, plucac, boib, luirneamail, tasan pé abáile ’n-a crúnca mílíteac. Mearar nári b’foláir nú sur b’é an puo a baineaó an luirne ar a gnúir do baineaó an ceól ar a cainnt. Ac ní dóic liom sur b’é.

Taòz: Ní h-é maire. Ní bainean don puo an ceól ar a cainnt ac corp salántaéta. Nuair a téirdean pé amearz na muinntipe tall asur nuair airigeap pé zac aoinne as labairt caoc-írónað ní bíon ruaineap aigne air so tci so breáðan pé a íróin féin a deanam cóm caoc le íróin zac aoinne eile. Má cartar air aoinne d’á cómarraín a cuair donn poimir ní leogpíó náire

‘dóib’ dul ‘n-a cúideactain ná doinne ‘gá bfeirgint as cainnt leir, go dtí go mbeir an caoc-ppónaige i gceart air. Daoine maite, deagfhoirdeaca, iriad iad. Déanfar ríad a noiceal dó. Tabairfí ríad bia agus éadac dó, agus déanfar ríad amac poirt oibre dó, cóm luac agus i r fíoir é. Ac beir ríad i moct dul ríor trío an tcalam le náire má aipegean doinne as cainnt é rár a mbeir an caoc-ppónaige tagaite i gceart air agus é ábalta ar “Oí guess,” agus “Oí kelclet,” do cup irteac ‘n-a cainnt do réir na galántacta.

Doncá: Náir cóir, a tairg, go dtuigfaó muinntir na h-Éireann go bfuil a gcainnt féin cóm galánta, an cuir ba luca de, le “Oí guess” ná “Oí kelclet.” ná fuil “Tiss my ‘pinion,” dá olcar é, cóm galánta le “Oí kelclet”?

Taóg: Tá gan amhar. Ní’l eatarcta ac roga a’ dá oig. Ac tá an méir reo asam le ráó ra rgeal. Ir ‘mó tpooc ragar Béarla dá labairt ar fuil an domain le cúpla céad blian anoir. Tá formhór an Béarla ran go h-olc agus go breallac. Ac ar na raigreana go léir ní’l aon tragar le rágail, as teact amac a’ beul duine, leat cóm h-olc, leat cóm grána, leat cóm tiobairteac, leir an róir Béarla atá dá labairt anro i n-Éirinn asainn, ó caicamair uainn an gaeluinn. Tuigean an t-Éireannac an níó rin nuair a téirdean ré ra dútaig iaracta. Bíon náire air mar gael ar an ragar Béarla a bíon aige féin. Ir dóic leir go scuipfíó ré feabhar ar a cainnt le h-aon tragar áta-puigte. Siné díreac bail ‘n-a ndéinan ré an dearmad. Iré Béarla an Éireannais, i n-Éirinn, an Béarla ir meara le rágail, agus irí caoc-ppónaige an Éireannais tall an caoc-ppónaige ir meara le rágail.

Doncá: Dar uat ac tá an donur tall ‘r abur ar an Éireannac boct!

Taóg: Dá mb’áil leir an Éireannac a cainnt nádúrta féin cainnt a fínreair, an gaeluinn, do coimead ‘n-a

beul abur agus tall, ní beaó an donur tall ná abur air. Ní beaó beann aise ar caoó-írónaíse ná ar a málairt.

rine-peáin, the uvula.

íghmóraíre, a fine, vigorous man.

caoó-írónaó, snuffling.

ḡALÁNTAÓT.

Ṭaóḡ: ḡalántaó, aḡ dul amú, a Ṭoncaó, íreáó atá aḡ lot na h-Éireann anoir, aḡur an puó céaona íre atá 'ḡá lot leir na céaóta blian. Ír ṭóic leir na ṭaoine reo atá aḡ míc i nṭiaíó na ḡalántaóta ná fuil aon puó ḡaeólaó ḡalánta. Sé mo ṭuairim láioir ṭá bfeiceáó tuine acu tuine ḡallṭa a mearpaó ré a beic ḡalánta, aḡur ṭá bfeiceáó ré círcéim bacaiḡe ra bfeair ḡallṭa ran, ḡur ṭóic leir ḡur puó ḡalánta an círcéim bacaiḡe rin!

Ṭoncaó: Am bmaṭar móirde, a Ṭaíóḡ, ḡo bfeacaíó mo ṭá fúil an puó céaona ran! Bí aicne aḡam ar ḡaranaó a bí bacac. Bí aicne aḡat-ra leir air ac ní ḡáó ṭúinn anoir a innirint cé 'r b' é. Ír cuimín leat an róro rṭibairṭ a bí aise. Bí ṭá cóir maicte aḡ an rṭibairṭ. Ní raib aon bacaiḡe air, ná cuir de bacaiḡe. Nuair a ṭaḡaó ré aḡ rearam leir na rearaib a bíóó aḡ obair, bíóó ré aḡ riubal ríor aḡur ruar, mar beaó tuin'uaral, mar ṭ'eaó, aḡur ṭá 'ríor aḡam' éroirde, a Ṭaíóḡ, ḡo mbíóó an círcéim bacaiḡe ann, ra triubal, víreac mar a bíóó 'n-a máigirṭir.

Ṭaóḡ: Am bmaṭar ḡur cuimín liom é ḡo ṭian maic. Ír 'mó rult aḡur maḡaó a ṭerneáó na fir mar ḡeall air. Aḡur an cuimín leat an mácaíl beaḡ a bí ar cáinnt an tuin'uarail céaona?

Ṭoncaó: Ír cuimín ḡo maic. Ní féaóáó ré "r"

do ríad. “Soct” a tusaó ré ar “sopt,” agus “bamaó” a tusaó ré ar “briamaó.” “Táim cáirte,” a deirtear ré i n-inead “Táim cráirte.” Agus i r cuimhin liom leir cad a deirtear an ríadair. Bíod an “soct” agus an “bamaó” agus an “cáirte” aise, deirtear mar a bíod as an n-úin’uair, go dtí uair éigin ná cuimnígear ré air féin. Nuair a deirtear ré dearmad de’n galántaóct d’imnígear an bacaisge agus do tusaó an cuimnear ceart ra cainnt aise.

Taó: So deirtear. Nuair a deirtear ré dearmad de’n galántaóct. Ac feuc, a Doncaó, ba ruarac an ríeal don fear amáin as deanam amadain de féin ar an gcuma ran as m’ i ndiair na galántaócta, ac éirí go léir as deanam amadain di féin! Agus an ruo céadna deirtear dá bair aici, an bacaisge agus an bailbe. b’uairde é dá mbeaó rí as m’ i ndiair galántaócta a cuir faófeabair uirí, n’ a cuirfaó comaoin uirí, ac galántaóct a bainea an cuirdeáct agus a cainnt di!

Doncaó: Éirí, a Taó. Ná bíod ceir ort. Tá galántaóct eile curta or a cómair feara, galántaóct a tabairt a cainnt agus a cuirdeáct tar n-air cuici.

Taó: Sead, an gaeluinn. I r m’ i r é. Tá an gaeluinn as dul cun cinn maí go leor ac ní’ rí as dul cun cinn leat cóm maí agus ba ceart di dul, ná leat cóm maí agus ba gáó di dul.

Doncaó: Ó, go deimín tá rí as dul cun cinn go h-ana maí. An bfeacaí an leabhrín nua ro a tús Taó na Doncaóa amac?

Taó: Conac. Leabhrín filideácta ireaó é. I r leabhrín ana taíreac é. Leabhrín diaó ireaó é. Níor bain an galántaóct an Creideam dinn fóir, buirdeacar le Dia! Ac ní filideáct aicionta atá ra leabhrín rin. I r amlaíó d’airtíng Taó ó’n mbearta é.

Doncaó: Domaire go deimín, a Taó, mearaime sur feara an filideáct atá ann ’ná an filideáct bearta ó n-ar h-airtíngear i.

Ταὸς: Níor deacair dí rin. Ní'l filideact ar bit ír dona 'ná filideact béarla, ac fíor beagán dí. Do duine go mbeaó taicige maít aige ar filideact gaeluinne ír cuma filideact béarla nú mar a ciotrí reana flabpa.

Note.—Διόλοντα, natural, i.e., original. Not shaped out of something else.

ΣΑΛΑΝΤΑΚΤ.

Doncáó: Ní deacair par beas maíaró a déanam ré'n ríðaro úo, a ταιὸς; an fear úo a cúir an círcéim bacaiqe ann réin asur do cúir an clampín ar a teangain, a d'iarraíó teaet ruar leir an ngalántaet, "asur an cúpós as teice uaró"; ac ní mar a céile an fear ran asur an buacaili a téirdean ar ro anonn go Sarana, nú riar go h-America, asur do cáitpíó tuarparcal fágail le tuilleam láitpeac nú bár d'fágail do'n gorta i noútaig iaracta.

Ταὸς: Ír fíor do cáinnt, a Doncáó; ac cao a méarfa a cúir 'n-a luige oim ar an gcainnt rin? Nú an amlaíó a méarfa a páó sur túirge a geóbaó duine tuarparcal le tuilleam tall dá mbeaó círcéim bacaiqe ann asur clampín ar a teangain 'ná mar a geóbaó ré dá mbeaó lút a géas aige asur cruinnear cáinnite?

Doncáó: Ní h-amlaíó go deimín. Ní gáó dom a innrint duit-re náe fonn liom don nío d'á fóro do páó. Ac feuc ar an otaó ro de'n rgeal. Sin buacaili ós éiréannaac. Tá ré oet mbliana déas d'aoir. Ní'l don ruo le déanam i n-éirinn aige mara maít leir a faogal do cáiteam ar mullaac a éinnas rómair ra ois, as caraó le cíor a déanam. Deir ré i n'-aigne réin sur d'fearra dó bár d'fágail láitpeac 'ná asaró a éabairt ar faogal de'n tróro ran. Imtígean ré go h-America. Téirdean ré as lois oibre. Ní túirge

o'orstan ré a beul 'nā tūgan sác doinne "Green-horn" aip. Tá sáeluinn maic aise ó n'óige. Tá béarla aise cóm maic asur bí le fásgail ra n-ait 'n-aitósad é, nú ra róro "National School" ar a oteídead ré. Ac roir sáeluinn asur béarla dó, cóm luat asur bogan ré a beul cun cainnte tal ní'l ann ac "Green-horn." Ac ríde donar an rgeíl. Tugtar an obair do rna balbánaib caoc-írónaíca asur fásgtar an "Green-horn" 'n-a íearam oíomáoin asur a órom le fala an marsgaí, asur a bolg cóm folam le n-a póca. Tugtar "Green-horn" aip, ac ní'l ré leat cóm "green" asur ip oíic leó. Tugan ré an lá as déanam taitige de'n bailbe asur de'n caoc-írónaíge. Tugan ré go oí an marsgaí amáíreac. Nuair aipítear an caoc-írónaíge ann meartar go bfuil reana taitige aise ar an oíir asur faígean ré an obair. Nác eól oit an rean-focal, a tairós.

“ Má téirdean tú ra Róim
bí do' Rómánac leó.”

An amlaíó a mearfá a ráó, a tairós, gur ceart do'n buacail rin bár o'fásgail do'n gorta níor túirge 'nā a leogaint aip beic balb, caoc-írónaíca?

Taós: Ní n-amlaíó, a Óoncaó. Asur ní luí 'nā mearfinn an reanfocal do fáru. Deir an reanfocal liom, má téirím ra Róim beic am' Rómánac leó. Ac ní deir an reanfocal don níó i otaob cao ip ceart dom a déanam nuair a tiocfao abailé ó'n Róim. Ní'l don loct i n-aon cor asam le fásgail ar an mbuacail a leogfao aip beic balb, caoc-írónaíca, cun na n-oibre o'fásgail, ac cao é mar obair do an bailbe asur an caoc-írónaíge a tabairt leir anro abailé cúgann asur beic 'sá cun 'n-a luíge orainn gur bíao plúr na galántaéca iao!

Tá ruo eile asam-ra le ráó i otaob an rgeíl rin, a Óoncaó, ac ní'l uain asain inoiu ar a tuille do ráó.

SALÁNTAÍCT.

Doncáth: Seath, a tairis, cao é ríúo a bí agat le ríúo an lá deiríneac, i n-otaobh an ógánaig Éireannais ná féadfaid obair fásail i n-óútaig iaracta gan bailbán cao-írónaic a déanamh de féin?

Tairis: Tá ríúo agam le ríúo 'n-a tairis, ríúo go bfuilim ag maictham air le móran blianta.

Céad blian ó shin ní raib don cuimneamh ag doinne ar imtheacht a' h-Éirinn nuair a tíoceadh ré cun doir a fheacht mbliant n-éas. Bí ré rocair in aighe gac óisfir feuchaint 'n-a timpal agus é féin do rocairí ra tiao-
gal, ra n-ait 'n-ar ríúadh agus 'n-ar tóadh é, a fiao-
gal do caiteamh fé mar a caite a pínreap a fiao-
gal, agus dul ag triall oirí ra roilí nuair a beadh a fiao-
gal caite agus a gno ar a fiao-
gal déanta aige. Táimís
atáirí ar an ríúe rin. Cuir an ríúe deir le gac ríúo
oibíe i n-Éirinn ac obair na ríúne. D'áiríis ran
an cior ar an tairamh. Tuis an fear ós ná raib aige
ac a ríúe de dá n-í, a fiao-
gal a caiteamh i n-Éirinn, ag
obair cun ciora déanamh, n-í ríúe leir féin go ríúe
éigín eile mar a bfeadfaid ré a tuarairí do cur 'n-a
róca féin. Do ríúe tuine. Do ríúe beirí. Ba gearr
go ríúe ar ag imtheacht 'n-a bfeadfaid, 'n-a gceadfaid,
'n-a miltí. Sin mar atáirí ríúe ag imtheacht anoir.

Nuair a tairíis ar imtheacht, a Doncáth, bí
gaeluinn bfeadg acu agus déarí bfeadg. Caiteadair
uadha an gaeluinn bfeadg agus coimeadair an déarí
bfeadg. Tuis an déarí bfeadg ríúe-mear oirí tall.
Deinadair a ríúe ar an mdearí bfeadg déanamh
salánta le bailb agus le cao-írónaige. Ac pé
cor a tabairí ríúe ní raib ann ac déarí bfeadg. Ní
raib don mear tall air ac cóm beag agus bí adur air.
D'fás ran ríúe-mear tall ar muinntir na h-Éireann
agus ríúe ba fheacht meara 'n-á ran féin, ríúe-mear
ag muinntir na h-Éireann ar a céile nuair a téirí

anonn. Ní raib d'ainim as an "Yank" oirta ac, mar a deirir, "Green-horn," agus ní raib d'ainim acu féin ar a céile tall ac "Green-horn." D'fás ran ra dís tall iad fé mar a bíodar ra dís abur.

An cainnt atá i mbeul duine, a Doncá, ipí tugan crieoedamaint dó nū a málairt. An t-é so mbeir cainnt bpiǵmar, bunúrác, uaral, ǵunta, 'n-a beul aige beir eazla as các poimir. An t-é so mbeir eazla as daoine poimir beir uraim acu dó. Beir eazla as an uile duine poimir bíor ná beaó fé ac i n'aonar. Ac má bíon beirt, nū fíce duine, nū míle duine, ǵuala le ǵualainn, agus an cainnt bpiǵmar bunúrác, uaral, ǵunta céadna 'n-a mbeul acu feiceam cé déanfir aon címlt leó, ná mearfir aon tarcuirne tabairt dóib! Feiceam cé mearfir euzcór a déanam oirta!

Nuair a tornuig muinntir na h-Éireann, a Doncá, ar dul in rna dútaib iarácta, dá múintí dóib cunur an ǵaeluinn do coimeá agus úráio a déanam oi eataráa féin, ní ǵeóbfí do coraib ionta in rna dútaib iarácta mar a ǵabaó. Beirir daingean, olúitte in a céile tall. Beaó comáct agus cumar agus crieoedamaint acu. Beirir mar a beaó punan breáǵ móir agus an ǵaeluinn mar cuibread ar an bpunainn. I n-inead an "Yank" a beir as feúaint ríor oirta agus as tabairt tarcuirne dóib ip amlaio a beaó fé as feúaint ruar cúca agus uraim aige dóib, agus eazla aige nómpa. Tabairfáó fé a ǵceart féin dóib so tapao agus beaǵán d'a buídeacár air!

Doncá: Agus cao 'na taob nár deinead é rin, a táioǵ?

Táioǵ: Cao 'na taob nár deinead é! Éirt do beul, a duine. Cao 'na taob ná deintear anoir féin é!

GALÁNТАСТ.

ТАӨС: Туис ан мэио рео, а Ўонсат, асур веи маэтнам ай. Таттаоине о'н уиле пайт де'н Еуриоп ас табайт агайр ар Америка ком майт ле муинтир на н-Еиреанн. Ў'фериоир на пул оиреат асу ас дул анн о тiorтайв еиле, до пэйр мэио на тире, асур атат ас дул о Еиринн, ас татт риад ас дул анн го тигс асур го lionmаr, о'н Ўфрине, асур о'н Алмáинн, асур о'н Spáинн, асур о'н Ioráил. Нуайр а тейдеан ан франныаэ го н-Америка буаилт на франныагс талл уиле асур лабайр риад ан франныаир леир. Тугайр риад еолур на н-аите тоо. Тугайр риад еолур ар на таоине тоо асур иннрио риад тоо сé н-иад гур майт тоо комлуатар а деанам лео асур сé н-иад ир майт тоо а феаэаинт. Нуайр а ёитеар 'н-а ёуйдеаэтан талл иад нй бйон ргорн на сeанн-фё орта мар геалл ар а ёаиннт мар бйон а гсaиннт фейн асу еатарта фейн, асур нй бйон аон деанн асу ар ёаиннт ан "Yank." Нй гад то'н франныаэ нуа веит ас деанам таитиге де'н ёаоэ-фронаиге асур де'н байве на а о'йаррайр теаэт иртеаэ орта, ёун ё фейн а деанам оиреамнаэ ар порт ойре о'фагаил.

Ўонсат: Дар риад, а таитс, нй гад то'н франныаэ пуинн де таад на ёаоэ-фронаиге о'фагаил. Тат ан фeар боэт ёаоэ-фронаэ а тоитин ёeана.

Таөс: Пё сума 'н-а Ўфуил фё нй'л аон деанн айге ар ан "Yank." Нй гад тоо веит ас феуэаинт руар ёуйге ёун ё фейн а деанам галанта мар о'eад. Нй н-eад ас нуайр а ёйон ан "Yank" на франныагс ас лабайр на франныаире еатарта фейн, ир амлайр а бйон мeар айге орта асур урайм айге тооиб. Ир амлайр а бйон реиреан ас феуэаинт руар ёуёа-ран. Ир амлайр а бйон мортайр орта майарран фё порт ойре орта. Ўйон морт-ир-фиу орта фeар ойре ком неам-ёойтёианта веит асу. Ма лабран фё деарла лео асур ма бйон

an bÉarla go h-áiréireac, geibíod ríad ríórt ann, b'féidir, ac ní baogal go dtairbeánad ríad don oíoc-mear do mar gheall ar an mBéarla áiréireac. Tugad ríad aige máit gan don oíoc-mear a tair-beáint do'n ffranncaic mar tá fíor acu, pé breallacat atá ar a cúir bÉarla, go bfuil teangsa dúcair aige agus nác don doíctín í. Tá fíor acu go bfuil neart agus funneam ra teangain dúcair rin, agus faobair uirtí, agus gur fearra doíctín go móir gan aghair an faobair rin do tairbeang oíctá. Tá fíor acu, má tugtar don taircuirne do'n ffranncaic ran go bfuil daoine lairtiar de a tógríod a páirt. Agus tá fíor acu, leir, má tugtar uraim do'n ffranncaic ran go bfuil daoine lairtiar de a beir buidéac mar gheall ar an uraim rin. Duine gartairead an "Yank," a Doncaic. Geobair pé do coraib ionat má'r doic leir go leogfir leir é. Ac rógfir pé an talam ríomac má'r doic leir gur b'é a buac é.

An cúma atá ar an bfranncaic talí riné díreac an cúma atá ar an Almainneac, agus ar an Spáinneac, agus ar an Iodáileac, agus oíctá go léir ac an t-Éireannac amáin. Ac i dtad an Éireannais, ba doic le duine air gur cun go ngeobfí do coraib ann a ceapad é! Tá gac doinne ra breiceal air! Nuair a téirdean an t-Éireannac go h-América ríctí na h-Éireannais talí uair an fáid a bíon pé 'n-a gcoraib. Séanad ríad é go dtí go ndéinann pé an caic-ríonaisge o'foglaim.

Bíon muinntir gac tíre eile mar a bead an punan; fuinte, fáirgite, cruair, daingean; agus an teangsa dúcair mar cúirdeac ar an bpunainn.

Bíon muinntir na h-Éireann mar a bead an punan go mbainfí an cúirdeac oí; gac díar as imteac leir an ngeoit 'n-a h-aonar go dtí ná bíon a tuairgtoir ná tair!

Doncaic: Tá airtir máit eugainn, a Táidg. Cuirfar an cúirdeac ar an bpunainn airtir.

Táidg: Tá ríul le Dia asam go gcurfar! Ba mictí é.

SALÁNTAÍCT.

Doncáid: Ó'n lá déanaí a bíomair aš cainnt, a Čairĩs, táim aš mačtnam ar an dá focal úo a čáinig uait.

Čairĩs: Čad iad an dá focal iad, a Đoncáid?

Đoncáid: An punan, ašur an čuibheac; muinntir ffraince čall i n-América ašur iad dlúite le n-a čéile mar a beađ an punan; ašur an ffrainc, cainnt na ffraince, cainnt a dtíre féin, 'sá sgoimead dlúite le n-a čéile díreac mar a čoimead an čuibheac na diařa dlúite le n-a čéile řa punainn. An cor čéadna díreac ar muinntir na h-Almáinne ašur ar muinntir na Spáinne ašur ar muinntir řac tíre eile nuair a čéid řiad anonn, ac muinntir na h-Éireann amáin.

Đa dóic liom féin, a Čairĩs, ná čurraí iongna, i n-aon cor, an řséal a beic mar řin aš an méid de ddoimib na dtíorčta řan a čuair anonn. An čómarřa ná cuirim, b'féidir, puinn řuime ann nuair a buailean řé umam řa baile, dá mbuailead řé umam i n'óúčaiř iaračta, na čéadta míle ó baile, beađ oiréad mórála ořm ašur dá mba anuar ar an řpéir a čuitřad řé čuřam. Meařaim řur mar řin díreac acá an řséal aš řac doinne. D'á břiř řin, nuair a čéirdean an t-Almáinneac anonn řo h-América ní h-aon iongna řo dtuřan řé ařair ar a muinntir féin čall, ašur řo lađřan řé leó an teangā acá 'n-a mbeul řan ašur 'n-a beul féin ó řářadřan an cliađán. Đa mór řo léir an iongna é čađairč ařair i n-aon třeó eile ac i dtřeó a muinntire féin. An řair a bion řé amearřa muinntire féin čall ašur cainnt a dtíre féin ar řiudal acu, bion an Almáinn čall acu. Iř cuma é nú beic řa baile. Đa dóic liom ná řuil aon níđ iř náđúřčta dóib 'ná teacč i břočair a čéile ar an řcuma řan, ašur řan-maint i břočair a čéile, ašur řřac a déanam d'á čéile,

agus cabhrú le n-a céile. I r eól duit an seanfocal :
 “Ar rḡáṭ a céile a mairir na daoine.” Má’r ar
 rḡáṭ a céile a mairir na daoine ra baile i r mó an ḡáṭ a
 bíon acu le rḡáṭ a céile nuair a bío ríad ra dútaiḡ
 iaraḡta. Cao é an cúir, a Ṫairḡs, náir ðein na h-Éirean-
 naiḡ ṡall mar a ðein muinntir ḡac tíre eile nuair
 a cuadaranonn ? I r éasraimlac an rḡéal é ! Muinn-
 tir ḡac tíre eile, nuair a ṡéir ríad anonn, as fanmairt
 i bproḡair a céile agus as mairiaḡtaint ar rḡáṭ a céile,
 agus muinntir na h-Éireann, an muinntir ḡo bfuil an
 seanfocal ran acu, as tabairt a ḡcúl le céile ṡall,
 agus rḡorin agus boḡtaineaḡt agus náire orṡa roim a
 céile, agus i n-inead mairiaḡtaint ar rḡáṭ a céile, iad
 as teirḡe ó n-a céile mar a teirḡaṭ duine ó’n mbolḡac !
 Má’r é earnam na ḡaeluinne fé nḡeár an rḡaipe cao
 ’na ṡaob náir coimeáṡaṡar an ḡaeluinn fé mar a
 coimeáṡ an t-Almáinneac an Almáinnir, nú an
 ffranncaḡ an ffrainncir, nú an ioráileac an ioráilir ?

Ṫairḡs : I r ceirt móir i rin, a ðoncaṡ. Ní foláir
 dúinn lá fé leir a ṡabairt di.

ḡALÁNTAḡT.

ðoncaṡ : Mar a dḡbairt leot an lá ṡeanaḡ, a Ṫairḡs,
 i r móir an ionḡna liom muinntir ḡac tíre eile as ḡabáil
 le céile nuair a ṡéir ríad i nḡútaiḡ iaraḡta, agus
 muinntir na h-Éireann as réanaṡ a céile nuair a ṡéir
 ríad i nḡútaiḡ iaraḡta. Má’r ruo ḡalánta ṡo
 muinntir ḡac tíre eile ḡabáil le céile i nḡútaiḡ
 iaraḡta, agus má ṡá an dúil ḡo léir ra ḡalántaḡt as
 muinntir na h-Éireann, náir cóir ḡur b’iad muinntir
 na h-Éireann i r mó ḡeḡbaṡ le céile, fé ruo a ṡeanaṡ
 muinntir aon tíre eile. Ṫeirir-re ḡur b’é earba na
 ḡaeluinne fé nḡeár é. Má reaṡ cao ’na ṡaob náir
 coimeáṡaṡar an ḡaeluinn ?

TADH: SGÉAL FADA IRÉAD É, A D'ONCÁD. NUAIR A FUAIR MUINNTEIR SARAN AN LÁM UACHTAIR AR FAD I N-ÉIRINN, TAP ÉIR AIMPRIE CRUMUIL, DO TORNUIGH D'AOINE AR MEAR A BEIT ACU AR AN T-É FÉADFAID BÉARLA DO LABAIRT AGUR AR D'ROG-MEAR A BEIT ACU AR AN T-É NÁ FÉADFAID. DO LEAN AN RSGÉAL AR AN SCUMA RAN AR FEAD MÓRÁN AIMPRIE. I SGARTEAMH NA H-AIMPRIE RIN GO LÉIR DO BÍ MEAR D'AOINE AR AN MBÉARLA AG MÉADÚ AGUR A MEAR AR AN NGAELUINN AG LUIGTÚ. DO BUAILEAD IRTEAD I N-AIGNE NA ND'AOINE, I NDIAID AR NDIAID GO RAI B GALÁNTAID RA BÉARLA NÁ RAI B RA GAELUINN. BÍ AN LÁM-UACHTAIR AG LUICHT AN BÉARLA. BA LEÓ AN TALAMH. BA LEÓ RAI D'BHEAR NA TÍPE. IR ACU A BÍ AN T-AIRGEAD. BÍ FADAR NA TUIGE LEÓ. BÍ UAIRLE NA H-ÉIREANN IMTIGHE TAP NA PARAIISIB NÚ RINTE RA N-UIG. AN MÉID DE FLIOICHT NA NGAEDAL A BÍ BEÓ I N-ÉIRINN NÍ RAI B TALAMH NÁ TIGHEARNAR, AIRGEAD NÁ ÓR ACU. BÍODAR GO LÉIR AR MULAID A SCINN AG RCLÁBUIRDEAD. Ó FLIOICHT GO FLIOICHT NÍ RAI B DON AIGHE ACU COIRDE AR DON TUIGE BEADA EILE AC AR AN RCLÁBUIRDEAD. RÉ MAP FOGLUIM DUINE ACU ANRO AGUR ANRÁD FOCAILIN BÉARLA B'FÉIDIR GO BFUAIR RÉ RÓIR ÉIGIN DE TÓGÁILT CINN. NÍOR TÓGÁILT CINN RÓ MÓR É AC BA RUO ÉIGIN É, AGUR TUG RÉ BÚNTAIRTE MÓR DO AR NA D'AOINE NÁ RAI B DON FOCAL BÉARLA ACU. NÍ RAI B AIGE FÉIN AC D'ROG BÉARLA AC DO TÓG RÉ A CEANN LAITHEAD AGUR NÍ FEUCFAD RÉ AR AN DTAOB DE'N DODAR 'N-A MBEAD NA D'AOINE NÁ RAI B DON FOCAL BÉARLA ACU. D'EIRIGH AN GALÁNTAID 'N-A CEANN LAITHEAD.

BÍ AN RSGÉAL GO H-AIT ANRAN AIGE. NÍOR FAN DON MEAR AIGE AR A MUINNTEIR FÉIN A BÍ SAN BÉARLA, AGUR DÁ LUIGEAD MEAR A BÍ AIGE ORTA BA LUZA 'NÁ RAN AN MEAR A BÍ AG MUINNTEIR AN BÉARLA AIR FÉIN, MAP NÍ RAI B AIGE AC BÉARLA BUIRTE.

TUIG AD' AIGNE ANOIR, A D'ONCÁD, CONUR MAP A CUIR RAN AN RSGÉAL I N-OLCAR DO'N GAELUINN. BÍ AN RSGÉAL DONA GO LEÓR AG AN NGAELUINN AN FAID A BÍ AN COMÓRTAR IDIR I FÉIN AGUR AN BÉARLA. BÍ AN BÉARLA GALÁNTA

agus ní raib don galántaacht ra Šaeluinn. Ac nuair a phead an bÉarla bhirte ruar do táinig láithead dúbailt tarcuirne ar an nŠaeluinn. Bí droc-mear as an mbÉarla róghanta ar an mbÉarla bhirte agus droc-mear as an mbhirte ar an nŠaeluinn.

Fé mar féad daoine teacht irthead ar an mbÉarla bhirte do labhairt do tugadair a gcúl leir an nŠaeluinn. Bí sí ar eolur acu go h-áluinn agus bíodair ábalta ar í labhairt go h-áluinn, agus do tairn sí leó 'n-a gcroíde, ac trío rin a' r uile ní labhairtíor focal di le h-eagla go mbairtíar sí ó n-a ngalántaacht.

ŠALÁNTAÁCT.

Taobh: Anran, a 'Doncáth, do táinig atairú eile ra traogal. Ní raib, mar a' duibairt, don trlige beata as an Éireannaic i n-Éirinn ac an rcládbairthead. Bí air an talamh a faotríú nú ríne riar agus báir o'rághail. Dá mb'é faotríú an talamh féin é níoir fágha aise é. B'éigean do an uile blúir de toraó a faotair do díol i bfuirm cíora. B'éigean do an t-airbair a díol cun an cíora déanamh. B'éigean do an t-im a díol cun an cíora déanamh. B'éigean do an colainnín agus an ceartaor a díol cun an cíora déanamh. Níoir fágha aise féin cun bíó, do féin agus o'á mnaoi agus o'á élainn, ac an práta agus an bpaon bainne géir. Bí an Šaeluinn go ceolmair aise féin agus asá mnaoi agus as á élainn. Bí amháin Šaeluinne aise, agus rgealta fianuitheada. Bí an Teagarš Críor-dairde i nŠaeluinn aise agus ba deacair é cup amú ann, ná an duib a cup 'n-a geal air ann. Ac bí don níó amáin coitcianta or cómair a aigne agus ní féadad fé coitce rgharaimint leir. B'é puo é rin 'ná an puo úo a bí i n-aighe an fále nuair a fágha ra éirtin é agus

do rugaó an bean go raib an t-airgead aici ruar
ra párlúr. Seo mar innir an file cad a bí i
n'aighe:—

“Cíò tána5 ó ároflataib péacaíca,
'S go ráinis fuil Cáptaíó ó taob ionam,
Go bfuil dáin maite ar cláirri5 a'r Béarla
a5am,
Dob fearr beic mar máire ní Céileadáir.”

Doncáó: Nác deap adubairt ré é! Ba móir an
trua5 é fá5áilt ra éirtin.

Taó5: Do fá5aó ra éirtin é, bíóó a'r go raib,
mar a dubairt ré, an Béarla aige.

Doncáó: Cairbeánfaó ran, a Cairó5, go raib 5al-
ántaíó tob fearr 'ná céile ann an uair rin. Bí an
Béarla bhirte níor 5alánta 'ná an 5aeluinn, a5ur bí
an Béarla cruinn, ma bí a leitéio ann, níor 5alánta
'ná an Béarla bhirte. Ac do deaórocaó an r5éal
go raib an t-airgead níor 5alánta 'ná don taob acu.

Taó5: Tá corp na píunne a5at, a Doncáó, a mic
ó. Bí an t-airgead níor 5alánta 'ná don taob acu an
uair rin, a5ur tá an t-airgead níor 5alánta 'ná don taob
acu anoir leir. 5an amhar, dá mbeaó ceart le fá5ail,
ir mó an meap a beaó ar raibbhear aighe 'ná ar raib-
bhear póca. Ac ní'l ceart le fá5ail ra r5éal. Beir-
teap an raibbhear póca ruar ra párlúr a5ur fá5tar
an raibbhear aighe ra éirtin. Ir ruarac an rólár
do óuine a cuio raibbhir aighe má bíon a bol5 folam
a5ur a órom 5an foitín. Ir bea5 an ion5na má deir
ré leir féin 5ur “b'fearr beic mar máire ní Céileá-
air.” 5an amhar do dein an file dearmáó. Cuir an
tarcuirne a5ur an t-ocpar a5ur an earonóir fíacaínt
air an dearmáó ran do deanam. Ac ba dearmáó é
ó bun. Pé ocpar a bí air, ná pé tarcuirne a tugaó
óó, b'fearra óó beic mar bí ré 'ná beic mar
máire ní Céileadáir. Dein ré dearmáó bunaid. Ní

n-é amáin a d'eir an dearmhad ran, a Dóncaó. Siné an dearmhad o'rág muinntir na h-Éireann, in rna dútaib iapaeta, san Béarla san Saeluinn.

ḡALÁNTACT.

Dóncaó: An dóic leat, a Tairós, an mbeir an Saeluinn cóiróce ag muinntir na h-Éireann, ra dútaig iapaeta, pé mar atá an f'rainncir ag an b'fanncaó, nú an Almáinnir ag an Almáinneac?

Tairós: 'Neórrad an f'irinne duit, a Dóncaó; go dtí a bfuil le fíor d'éanaighe ní raib don bliúne coinne agam go mbeaó go deó. Bí an uile duine de muinntir na h-Éireann ag d'éanam a éiríde dítil cun na Saeluinne f'éanaó ar gac don t'raḡar cuma. Daoine go raib Saeluinn maic acu ní leograd r'gorr dóib a leogaint orca go raib don f'ocal dí acu. Na daoine ná raib don f'ocal acu dí, ir amlaib a bídíir coitcianta 'ḡá maoidéam ná raib rí acu agur nár airmḡdar f'ocal dí maic dá labairt ar úrlár a n-atár agur a mátar. Dar leó do tairbeánrad ran go b'fuaradar tógaint ḡalánta. Bíor an maoidéam ran acu dá d'éanam ra baile i n-Éirinn nuair a ḡeibdíir an éaoi air, agur cómh luat agur cuimdíir cor ar talam tirim i ndútaig iapaeta, iré céad ruo a t'raḡad ar a mbeul é. An f'air a bí ran amlaib níor meadar go b'raḡad an Saeluinn don tógáilt cinn cóiróce, amuic ná i mbaile. Ac tá atáru t'raḡaite ar an raogal agur ar aigne na ndaoine. Tá an t-atáru ag teact le naoi nú deic 'e blianaib, ac tá an t-atáru ag dul ar aḡaib go h-ionḡantaó agur go h-uatbárac ó táinig an "Leader" ro amac. Ir amlaib mar atá an r'ḡeal, a Dóncaó, má leanan an t-atáru ran ag dul ar aḡaib mar atá pé, agur má leanan an "Leader" ag ḡearrad na ḡcnám, san tairé

San truaḡ, do rna d'roo-eunaid "ḡalánta" ro a bion "aḡ raiiú a neao féin," ní d'éarḡinn 'ná ḡo b'feicḡir an lá 'n-a mbeirḡ muinntir na h-Éireann ra d'útaíḡ iarácta aḡur an ḡaeluinn acu, fé mar a bion an f'rainnḡir aḡ an b'f'anncao aḡur an Almáinnir aḡ an Almáinneao.

Doncáo: Aḡur an d'oió leat, a ḡairḡ, an mbeirḡ muinntir na h-Éireann 'ḡá maoirdeam an uair rin ḡo raiḡ an ḡaeluinn d'á labairt ar úrlar a n-aḡar aḡur a máḡar?

ḡairḡ: leoḡ dom féin, a d'aine! Tá curḡ acu 'ḡá maoirdeam ceana féin.

Doncáo: Am b'raḡar m'oiro, a ḡairḡ, ḡur b'é rin an p'unc ir éaḡramláiḡe de'n aḡarú. "Nuair a érua-dan an trlat ir deacair í f'niom." Sin rlat aḡur níor mearar féin ḡo b'féarḡí rille ná feacáo baint airḡi ḡo deó. Níor mearar ḡo raiḡ don cómaoḡt ar an d'talam ro d'féarḡao a cur f'iaḡaint ar an Éireannao a b'ioḡ 'ḡá maoirdeam ná raiḡ ḡaeluinn aḡe iom-páil aḡur beir 'ḡá maoirdeam ḡo b'ruil!

ḡALÁNTAÓT.—STAIḡÍNÍ.

ḡairḡ: Ir f'ior d'uit é, a Doncáo, tá rean aicne aḡainn ḡo léir ar an aicme rin a b'ion coit'ianta 'ḡá maoirdeam ná raiḡ don f'ocal ḡaeluinne d'á labairt ar úrlar a n-aḡar aḡur a máḡar. Ir eóil do ḡao doinne an ceaoḡt a b'ioḡ acu ó m'airin ḡo h-d'oiro aḡur ó luan ḡo Saḡarann. "Paw and Maw never spoke a word of Irish to us at home." Ir ionan ran, d'ar leó, aḡur a r'ao, "Our family was more respectable than any of the families who lived in our neighbourhood." Siné aḡat é, a Doncáo! An ḡalántaóḡ aḡ baint a meab'rac arḡa. Ao tá ciail aḡ teaoḡt d'oiḡ. le

déanaíge ní aipigim puinn daoine 'gá máoirdeam ná raið Ñaeluinn ra baile acu. Ac aipigim go minic daoine ag tabairt milleáin d'a n-atair agus d'a máair mar geall ar an nÑaeluinn a coimeádo uata. Tá an leigear ag dul i bfeidm ar an aicme rin. Táir ríad ag teacht eúca féin. Ní fáda go mbeir ríad ar an aicme ir fearr cun na Ñaeluinne do cupr cun cinn.

Tá aicme eile agáinn, ámtac, agus iríad ir mó atá ag déanam ceataíge agus díobála dúinn anoir.

Ir éol duit, a Dónad, nuair a cuptar cíaob de Connrad na Ñaeluinne ar bun, conur mar a tagair rluaište móra cun na n-oibne an céad oirde. Déanfir ríad cainnt agus déanfir ríad murtar, i dtréid sup díic leat go n-iompócaíoir an ríogal taob ríor ruar. Ceannócaí ríad na leabair agus cionfir ríad ar íogluim. Ní beir reachtmáin cupra díob acu nuair a beir an murtar go léir iméiste leir an nñaoit. Fanfir ríad ra baile ó'n ríoil oirde. Fanfir ríad ra baile oirde eile. Anran fanfir ríad ra baile ar fáo.

Ir mó go móir an díobáil atá ag meatalóirí de'n tróir ran dá déanam do'n Ñaeluinn, a Dónad, 'ná ag don namair eile d'a bfuil aici. Ñuagairí Ñan neart Ñan mipeac íreab íad. Dá bñanairí ra baile ó torac ní déanfirí don díobáil. Ac nuair a tagair ríad agus nuair a deirí ríad an murtar go léir, agus anran nuair a breugnuiştir ríad an murtar, cuirí ríad reirbdean agus mímipeac ar Ñac aoinne. Staisíní a tugtar i nÑaeluinn ar na daoine a deiran beart de'n tróir ran. Ir mó go móir an díobáil atá ag na rtaisíní rin dá déanam do'n Ñaeluinn, 'ná ag don namair eile.

Dónad: Cogair, a Táir. Náir díic leat, nuair a beab buirdean ag tabairt fé obair a déanam do'n Ñaeluinn, sup máit an puo díib Ñan don rtaisín a leogaint íreac ra n-obair?

Táir: Cairfar puo éisín de'n tróir ran a déanam rap a fáda.

SALÁNTACHT.—STAIŚÍNÍ.

TADŪS: Tá an ceart agat, a Dóna. B'féarr go móir na rtaigíní o'phanmáint amach ar an obair ó toirac dá mb'féidir iad do coimeádo amach, ac ní h-uirirte iad a coimeádo amach. Nuair a beir cnaob de Connrad na Saeluinne le cup ar bun i n-áit ar bit, iriad na rtaigíní beir i gcóinnuige i toirac na h-oibre. Iriado a déanfir na goctáir mór. Iriado ir doirde a labairfir. Molfir riado an Saeluinn ar déarla. Déanfir riado go dána gur náireac an beart o'don éireannac gan caint a tíre féin a beir ar eolur aige. Déanfir riado gac níó an fáir a beir an cnaob o'da cup ar bun agus ní fáirfiado riado faic ag doinne eile le déanam.

Leanfir an rgeal mar rin go dtí go mbeir ainmhir an fótáim imitige agus na daoine ag luige irteac cun na h-oibre. Anran foğluimócair an rtaigin cúpla focal Saeluinne. Déanfir ré cúpla dearmad. Déanfar gáire uime b'féidir. Tuigfir ré i n-a aigne náic mar a céile blaóman déarla agus an obair ciúin cnuair le n-a nointeair an Saeluinn o'foğluim. Cuirfir ré orna ar. Déanfir ré mianfuisseac. Fé deire cnotfir ré a ceann agus déanfir ré, "Really and truly I couldn't ever learn it!" Siné deire na ngocta go léir aige, agus deire an fótáim, agus deire an murtair, agus deire an blaómain. Fanfir ré ra baile ar ran amach. Déanfir na rtaigíní eile an cleair céadna díreac. Tiocfir riado an fáir a beir don fótáim le déanam agus fanfir riado ra baile nuair a beir an obair le déanam. Dá dtugad an fótáim eolur dóir ar an nSaeluinn beir an rgeal go maic acu. Dá mtead an Saeluinn cúa fé mar a mtead an déarla cun Síle, beir gac níó ar a doir acu, ac ní mtead. Ní foláir obair ciúin cnuair a déanam cun Saeluinne o'foğluim. Ní taitnean obair ciúin

éruaid leir na rtaigíní. Seachnairt riat an obair. Tuairt riat dhuim láma léi. Fanaid riat sa baile uaidi. Anran, an Craob a cuiread ar bun le blaóman agus do mearad a coitú san obair, téirdean rí ar neamhíó nuair a rtaodan an blaóman.

Doncáid: Dair riat, a Taird, is dóca gur b'íne cúir go scurtar Craob de Connrao na Saeluinne ar bun cóim minic, agus ná bíon társ ná tuairis uirí i sgeann trí reáctmaíne!

Taird: Siné díreac an cúir, tar a breacair riam. Na rtaigíní a cuirean ar bun iad. Ní féidir a fáil ar an rtaigin ac an ruo atá ann, an murtar agus an blaóman agus an beagmáit.

Doncáid: Ba dóic liom gur ceart cómarca éigin a cur ar an rtaigin, a Taird, i dtreó go n-aitneóir é, agus go scurrí amac ar an obair é an céad lá.

Taird: Ba dóic liom féin náir gá a tuille cómarcái air ac gur rtaigin é.

SALÁNTACT.—STAIIGÍNÍ.

Doncáid: An cainnt úo a duirair anro an lá déanaí, a Taird, do cúir rí ag maectnam mé.

Taird: Deirimid araon a lán cainte, ó am go h-am agus ó lá go lá. Cad é an ruo ro a duirar-ra an lá déanaí a bain an maectnam go léir arat?

Doncáid: Duirair gur b'iad na rtaigíní fé n-dear an oiread ran d'obair na Saeluinne do dul ar neamhíó. Go scurt riat an obair ar bun le foctam agus le blaóman agus anran go ríto riat leó féin.

Taird: Sin mar a deirid riat go díreac, agus nuair a rtaodan an foctam agus an blaóman rtaodan an obair. Ac cad é an maectnam a bainir-re ar an méirín, a Doncáid? Dair nód ní'l a tuille le ráo 'n-a

taobh ac nuair a rtaodan an blaðman go rtaodan an obair.

Doncáth: Am briaðar go bfuil, a Chaird, tuille le ríad 'n-a taobh agus dá tuille. Rítear fear an blaðmain leir féin, mar a veirir, nuair a bíon veir na cainnte ríadte aige: veir an foctráim déanta aige, agus veir an blaðmain. Fásan ré an obair féin muinntir náir deir don foctráim ná don blaðman. Nuair a bíon muinntir an foctráim agus an blaðmain imtighthe ní deacair muinntir na n-oibre do cómhreath, ní bíon puinn acu ann. Nuair a éirí ríad féin a luighead a bíon ann acu tagan mímhreath agus lagrphrídige oirca. Veiríod ríad leó féin:—"Ní h-aon cairde thúinn beir a d'iarrairí Saeluinne múine do muinntir na h-áite reo. Ní'l don truím acu inti. Ní féidir thúinn i múine dóib d'á n-aindeoin! Bí breir agus céad tuine anro agáinn an céad oirde. Ní'l anoir agáinn ac rinn féin. Tá ré cómh maith agáinn eiríge ar mar shó agus san na daoine beir ag magad fúinn." Anran fanair ríad ra baile agus ní aighearr a tuille de shó na Saeluinne ra h-áit rin. An bfuil a fíor agat, a Chaird, cad veir muinntir an foctráim anran?

Taobh: Am briaðar go bfuil a fíor agam go maith cad veiríod ríad. Cuiríod ríad an milleán go léir ar muinntir na h-oibre. "Ó," a veiríod ríad, "do cuirreamair an Cíaoib ar bun dóib go h-áluinn, agus níor féadadair i coimeád ar bun. Veineamair cainnt breágh dóib agus míniúgmair dóib conur ba ceart dóib an obair a déanamh, ac níor veineadair í. Veineamair foctráim agus gleo agus tabairt amac i dtreó gur líonad an tigh dóib, ac níor féadadair na daoine coimeád. Cuair an Cíaoib ar neamhíod ac cad é ar leigear-ne air rin? Cairbeánamair cad ba ceart a déanamh agus níor veinead é. Bíod oirca féin anoir."

Doncáth: Siné é go díreach. "Bíod oirca féin anoir." Cé oirca? Ar an muinntir a déanrad an obair dá leogtí dóib i déanamh. Conur féadpríod

an obair a déanamh agus na rtaigíní blaðmanach a g-
 lot na h-oibre oirtea ó toradh! Deirim leat, a tairis,
 go scaitfear iud éigin a déanamh a coimeádóir na
 rtaigíní amach ar an obair ar fad. Níl uachtar ac beir
 a g-éirteacht le n-a ngut féin a g-déanamh blaðmain.
 Téidir amach ar énocán éigin agus bíodh a g-búiricis
 ann go mbeir ríad corra. Níl aon gnó acu i n-obair
 na Saeluinne.

GALEANTACHT.—STAIRGÍNÍ.

Tairis: Tá go breá, a Dóna. Tagan caint
 raobairdeach go leor cuíat-ra uaireanta. Caitfear iud
 éigin a déanamh, dar leat, a coimeádóir na rtaigíní
 amach ar an obair, ar fad. Ac conur a coimeádóir
 amach iad? Cuir i g-cár go bfuil cead de Connrad
 na Saeluinne le cur ar bun i mball éigin. Slaodfear
 ar muinntir na h-áite agus iarrfear oirtea teacht i
 bpoitair a céile cun na ceadoibhe cur ar bun. Tiocfó
 ríad go léir. Tiocfó na rtaigíní cóm maith leir an
 muinntir a beir fearaí. Conur i r-féidir, an céad
 lá, na rtaigíní d'aitint ó'n muinntir a beir fearaí?
 Mara féidir iad d'aitint conur i r-féidir a ríad le
 gan teacht ra n-obair? Bí rí fadó ar pobul Dé,
 ar an pobul Eabha. Bí an rí a g-gleuda na ndaoine
 cun cogair i n-aíar a namad. Táinig na daoine go
 léir i dtreo go raib ríuag ana líonmar a g-an rí. Bí
 na mílte agus na mílte fear aise agus iad go léir
 ceapaithe 'n-a n-aighe ar tóir go cead i n-aíar a
 namad. Nuair a bíodh a g-gleudaíocht fé d'éin an
 áda do ríuag go raib oirtea dul tar ríu a bí ar an
 ríuag ríompa. Bí an lá bhoctalach agus bí tar ar na
 ríu. Dubhairt an t-aingeal leir an rí fairs déanamh
 ar an ríuag agus an fear ná déanfaid ac a bar a cur

ra n-uirge agus bolmac d'ól d'a bair, leogaint do
 dul ar aghaidh, ac an t-é do luisfadh ríor agus do fá-
 dh a ceann ra n-uirge cun a builg a líonadh de, é
 cupr abaille. Do d'ein an pí mar a d'ubhradh leir agus
 ar ball ní faid aige, ar na mílte go léir, ac fhuas-
 ana beas. Ac tug ré aghaidh ar an namhaid le n-a fhuas-
 beas agus buaidh ré ar an namhaid agus cuir ré ar
 agus deargh-naidhar oirda.

Doncaid: Ambara tuigim é. Staisíní ab ead an
 muinntir a luis ríor i n-aice an t-ruata agus do líon
 a mbuilg de'n uirge. B'fearr ra baile iad 'ná ra
 t-ruaigh. Do teicfidir nuair a tiocfadh an cat dian
 oirda. Cuirfidir mímhínead ar na fir maite agus
 bearrfidir leó ra teice iad. Ba maith mar a cuirfadh
 abaille iad.

Tadh: Níor b'féidir iad a cupr abaille mara n-aic-
 neóirí iad, agus ní féadóirí iad d'aicint san cómartha
 éigin oirda. Níl aon cómartha aghainne ar ár rtaigíní
 féin.

Doncaid: Dar fíad, a Tadh, ac tá cómartha maith
 aghainn oirda, ir beas ná gur b'ionan é agus an cómartha
 úd a tugadh do'n pí ar na rtaigíní a bí 'n-a fhuas-
 féin. Do líonadh ar fúid a mbuilg le n-uirge. Líonadh ar
 rtaigíní-ne a mbuilg le fuad ir meara go mór 'ná uirge.
 Má ba rtaigín, an uair rin, an fear a líon a bolg de'n
 uirge, cad 'tá le fadh anoir leir an bfeair a líonfadh a
 bolg de biotáile? Tá rtaigín, ar a céill, neamhtairb-
 tead go leór, ac ir fear fóganta é feadhar rtaigín ar
 meirge. Níor ceart leogaint d'aon rtaigín meir-
 geóra teadt irtead i n-ár n-obair, a Tadh.

Tadh: Tá rtaigíní ná bíon ar meirge coirde, a
 Doncaid, agus do cáillfidir oird i lár na h-oibre,
 dínead cóm maith agus a cáillfadh rtaigín an óil oird.
 Déanfidir an fothrán agus an blaóman an céad lá
 agus anran d'fádfidir déanamh na h-oibre fé duine
 éigin eile nú d'fádfidir san déanamh ar fad í. Tá
 trí fadhar rtaigíní aghainn, a Doncaid, rtaigíní uirge

agus rtaigíní meirge agus rtaigíní gaoite. Caitéar iad go léir a coimeádo amach ar fad ar an obair reo na Saeluinne má'r maié linn an obair a thul cun cinn ra ceart.

GALEANTACT.—STAIGÍNÍ.

Doncáð: Is maié an fuo, a tairg, na rtaigíní do cáine. Tá cáine tuillte acu. Táir ríad 'gá tuilleam fóir ar a noíteal. Ac is oic an fuo an eugcóir a déanamh.

Tairg: Agus ca bfuil an eugcóir, a Doncáð? Mar a n-deintear oíra ac an cáine atá tuillte acu ca bfuil an eugcóir?

Doncáð: 'Sod cuir i gcár, a tairg, go bfuil duine anran nár airtg don focal Saeluinne miam amach a' beul don duine. Aireódair an duine rin an cainnt reo go léir atá ar riubal anoir i tairb na Saeluinne; sur b'i teanga ar rinrear i; sur fearr agus sur blarta i 'nár don teanga eile o'ar labrad miam; má coimeádaímio i go ndéanfiró rí ar n-éirim aigne féin do neartú agus do leatánú agus crieoamaint a tairairt dúinn ó náirúnaib an domáin; má leogaimio uainn i go mbeidmíó láirpeac fé coraib daoine agus beiríoeac ar fuio an domáin, san elú san cáil, san mear ag doinne oráinn ná agáinn féin ar a céile. An duine reo a deirim ceapfiró fé i n'aigne nác foláir do i o'fogluim cóim maié le cáic. Ceannóairó fé na leabair agus cripfiró fé ar an obair. Foglumóairó fé raintnt focal. Carrar Saeóilgeóirí air. Ni foláir leir fuo éigin do ráo ar Saeluinn. Tiocfiró, "It is a fine day," cun a aigne. Cuirfiró fé Saeluinn ar an gcainnt. Déarfiró fé, "Tá fé lá breá." Feucfiró na Saelgeóirí ar a céile. Ni gáirfiró doinne. Táir muinntir na h-Éireann ró beupac cun gáire de'n

tróirío ran a d'éanam uim doinne. B'féiríu go n'óar-
fíó tuine éigin leir, i scoḡar, ná fuil don cor leir na
focail rin, "ta ré lá breáḡ," aḡur ḡur "Tá ré 'n-a lá
breáḡ," nú, "Ír breáḡ an lá é," ba ceart dó a ríó.
Cromfíó ré ar máctnam. "Tá—ré—'n-a—lá—
breáḡ," aḡeir ré. "Dá mbeinn aḡ máctnam go d'ed
air," aḡeir ré, "Ní féaróinn ciall na cainnte rin a
d'éanam amac!" Anran buailtear irteac i n'aighe
ná beaó don breic aighe coiróce ar ḡaeluinn d'fóḡluim.
Eiríḡean ré ar an obair mar tuigean ré i n'aighe ḡur
obair i atá or cionn a cúmar amuic 'r amac. An
dóic leat-ra, a Tairḡ, an mbeaó ré ceart ná d'leag-
taó rtaigín a taḡairt ar duine de'n tróirío ran?

Taóḡ: Ní'l aḡam le ríó le duine de'n tróirío ran,
a Dóncaó, ac mara rtaigín é go b'fuil eugcóríu t'rom
aighe dá d'éanam air féin. An cainnt rin nac féiríu
leir a t'uirḡint tá ciall aḡur bríḡ léi. Deir ré
go b'fuil an ciall ran or cionn a cúmar amuic 'r amac.
Deirim-re ḡur ruarac an mear atá aighe ar a cúmar
féin. Ír las an obair dó a ríó aḡur a d'omáil go b'fuil
ré or cionn a cúmar aighe an cainnt a t'uirḡint a t'uirḡi-
na h-amadán i n-éirínn! Ír rearb an féucaint a
taḡarraó ré orim-ra dá n-abraínn go b'fuil a aighe
cóm maol ran ná tuigfaó ruo a t'uirḡaó amadán!
Beaó an ceart aighe, a Dóncaó. Ní'l don máoile ar
a aighe. D'féarfaó ré an ḡaeluinn d'fóḡluim dá
mba máit leir i d'fóḡluim. Ní féiríu don ruo a ríó
leir ac ḡur rtaigín é. Téanam aḡ rnam. Tá an lá
breáḡ aḡur an t-uirḡe go h-áluinn.

Dóncaó: Téanam ort.

ḡALÁNTACT.—STAIḡÍNÍ.

Dóncaó: Am b'raḡar, a Tairḡ, ḡur dóic liom go
b'fuil a lán daoine i n-éirínn aḡainn anoir atá aḡ
d'éanam na h-eugcóríu úo orḡa féin. Ní'l de porḡ

Doncáoth : Táim 'gá tabairt fé n-éadra le déanaíge, má veir duine, i gcuairt máit eudaíge, agus rnar ar a cuir déarta, "It is a very difficult language. I never could master it!" go mbeir síce daitín ag airtir láitneac air agus a gcainnceíní ra n-aer acu agus an poirt céadna ar riubal acu. "Oh," a veirio, "it is a very difficult language. I could never learn it!"

Taòs : Galántaact, a mic ó! Cio ríad an fear galánta, dar leo, 'gá maoidéam ná féadfaid fé gae-luinn o'foglaim agus ní foláir leo féin beir cóm galánta leir.

Galántaact.—STAIŞÍNÍ.

Doncáoth : Ir aic an rgeal é, a tairis. Duine 'gá cáine féin agus 'gá loctú féin agus 'gá írlú féin or cómair a cómarpan, agus é 'gá déanaí ra le corp galántaacta.

Taòs : Bí sí ann fao, a Doncáoth, agus bí oirín air. Cao veirir le n-a raib o'uairlib 'n-a timpal nár imtíge agus nár cuir oirína oiréa féin! Cuir gac duine acu muicirir éigin tair ar baic an muiníl air féin, lairtíge o'a caróige, agus érom fé a rlinneána, agus do gluar fé oirneac mar a gluarígead an sí, a ceann éromta agus a érom anáirde, cóm mórcúirneac oirneac leir an sí féin.

Doncáoth : "A érom anáirde," arfa tura! Ir 'mó róro eiríge-anáirde a conac ac do buaid ra oiréa.

Taòs : Galántaact, a mic ó. An t-é go mbíon an oúil ceart ra galántaact aige ní'l don andor ná tabairfaid fé oó féin cun beir galánta dar leir.

Doncáoth : Cogair, a tairis. An breacaí an cáinnt reo a duhairt ragar paróirte mainirtir na Corann an lá fé veiré?

Taòs : Ó fao; i otaob na Gaetuinne agus conur

mar i r ceart do gac doinne i fogluim agus i labairt. Do conac an éainnt, a Dóncaó, agus go deimhin agus go dearbhta i r fada náir léigear don éainnt Béarla i r fearr éitn liom.

Dóncaó: Seaó go díreac. Dar nób tá fíor as an raozal go dtaitneadh don éainnt Béarla leat-ra ac go moladh rí an Saeluinn agus go scomhairleócaó rí do daoine i fogluim agus i labairt.

Taó: Tá níor mó 'ná ran ann, a Dóncaó. Tá fíor asam-ra cao a bainean le Béarla blarta cóm mait díreac agus tá fíor asam cao a bainean le Saeluinn blarta. Ní cuimhin liom catain a léigear don blúire Béarla ba deire ná ba bhríghmaire 'ná an blúire cainte a tug an ragar ran uair an uair rin do muinntir Mhairtí na Corann. I r nób deacair dóib gan a cómairle do glacaó.

Dóncaó: Ní fearar cé'r b'iaó na h-uairle a bí ar na rotharaid agus go raib an gleó go léir acu ar Saeluinn?

Taó: Ní fearar cé'r b'iaó féin, ac pé'r b'iaó féin ní raib don rtaigin oirta.

Dóncaó: Fuairadar beannaót mait ó'n ragar de bair a gcuid Saeluinne.

Taó: Fuairadar i. le dúirtac agus bí rí tuillte acu. Tá rúil le Dia asam gur dein rí tairbe dóib, agus go dtuillfíó tuille an beannaót céadna.

Dóncaó: Nac rlaetmar a cuir pé ar a rúil do muinntir Mhairtí na Corann cao ba ceart dóib a déanam!

Taó: Dein pé mar rin é. Má tá don rtaiginí i Mhairtí na Corann ní deirim ná go mbeaó lán a sgoirde o'eagla acu poime n-a teangain.

Dóncaó: Eagla na h-áirigte.

FEIS NA MÚMAN.

DONCÁD: Dubairt ragar rairíte mainirtir na Corann go raib rúil aise sur gearr go bfeadfad muinntir an baile rin feir a beir acu.

TAOS: Ba cóir nár gá dó an méir rin a rá leó. Ba cóir go gcuimneódair féin air. Cad é an bac atá ort a feir a beir acu má'r maic leó é? Ná féadair obair feire a déanamh cóir maic agus féadan muinntir Maighemta, ná muinntir Baile-Múirne?

DONCÁD: Ná muinntir Corcaige.

TAOS: Seacain, a Doncád. Ní do muinntir Corcaige ir cóir creideamaint a tabairt i dtas feire na Múman. San amhar ir i gCorcaig a cóimniúgean an buidean beag a deir obair feire na Múman ac ní feirim go bfuairadar cabair ná congnamh ó muinntir Corcaige. Bíor as feir na Múman i gCorcaig. Ní feaca muinntir Corcaige ann. Agus fóir ní nár le muinntir Corcaige creideamaint na feire do glacadh cóir maic díreac agus dá mba iad a beir tar éir na h-oibre déanamh. Cuirir ríad i gcuimne dom ruo a tuit amac ra Róim fadó. Dein file dán as molaó an Ímpire Augurur. Cuir an file a dán ruar i n-áit poibilióe. Do conactar an dán. Do tugad cun an Ímpire é. Do tairn an dán go móir leir an Ímpire. Cuir ré amac fógra 'gá iar-raib ar an bfile teacó as tiall air. Níor táinig an file. Cuirad amac fógra eile 'gá iar-raib ar an bfile teacó. Níor táinig. Anran do táinig file eile agus dubairt ré sur b'é féin a deir an dán. Tug an t-Ímpire raibíreair móir do. Anran táinig an file ceairt, ra n-oibce, agus cuir ré ruar ar an sclár na ceirte linte reo:—

“Mar rin daoib-re, a sur ní daoib féin:—

“Mar rin daoib-re, a sur ní daoib féin:—

“Mar rin daoib-re, a sur ní daoib féin:—

“Mar rin daoib-re, a sur ní daoib féin:—”

.

Do tugadh an rghrúinn cun an Ímpire. Cuir ré rior ar an bfile a fuair an rairbhreath “Cuir irteadh an t-eagarna fásair ra rghrúinn reo,” ar an t-Ímpire.

D’feud an file bocht ar an rghrúinn a sur d’iomparais a liú ann. B’eigean dó a domáil náir b’e féin a dein an rghrúinn. An oirde na diair ran táinig an file ceart a sur éiríochais ré an d’an mar reo:—

“Mar rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A beadh daoite, a d’éanaí meala.
 Mar rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A damha gléarta, a d’éanaí treabha.
 Mar rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A tabairt na bhríde, a daoine seala.
 Mar rin daoib-re ’sur ní daoib féin,
 A bheir na n-ub ra t-ror, a cearta.”

Doncadh: Ambara tuigim é. An buidean beag ’gá marbh féin leir an obair a sur muinntir Corcaige a fásail na creideamha go léir. Sé an rgeal céadna riam é!

reis luimniú.

Doncadh: Tá daoine rairbhre i gCorcaige, a táirg. Má’r maic leó creideamaint fásail de bairr feire na muman ba ceart a cur fiaclaínt orda an creideamaint

do tuilleamh, nù an éiríodhaint do céannac. Má'r maic leó an éiríodhaint a tuilleamh bainíodh a láma ar a bpócaibh agus luigíodh iríteac sa n-obair láitíreac agus veiníodh an obair. Má'r maic leó an éiríodhaint a céannac bainíodh an t-airgead ar a bpócaibh agus díoladh an t-airgead go rial i dtíre ná beir na daoine atá ag déanamh na h-oibre ag luigfe fé obair agus fé corpar i n-aonfeact.

Taobh: Tá go maic, a Dóna, ac má veir daoine rairíre corcaige leat ná déanfaíad an obair agus ná gá leo é. Go bfuil cúram éigin eile oirca. Agus ná luí 'na tabairfíad an t-airgead uata. Go bfuil gnó éigin eile acu de. Agus má tá éiríodhaint ag dul do cátair corcaige, mar gheall ar an bfeir, go nglacfaíad a gcion de'n éiríodhaint rin agus ná tabairfíad aon tráram duit-re ná d'aoinne eile sa ríeal. Anraíad a beir le rá agat, a Dóna, a mic ó?

Dóna: Nílím gan freagra ullamh agam dóibh, a Taobh. Tá an múmain fada rairíre. Ní le muinntir corcaige, boct ná rairíre dóibh, an múmain go léir. Tá cátair maic sa múmain gur b'ainm d'luimneac. Tá cátair maic eile sa múmain gur b'ainm d'pórláirge. Cao 'na taobh na féadfaí feir na múmain riríre bliain i luimnig? Cao 'na taobh ná féadfaí feir na múmain riríre bliain eile i bpórláirge?

Taobh: Veirim, a Dóna, go bfuil ciall le d'cainnt. Dá riríre feir na múmain i luimnig ní h-é mo tuairim go dtabairfaí daoine rairíre na cátairac ran rruim láma léi cóm críocnuigíte agus a tuairim muinntir corcaige rruim láma léi i gcomnuiríre. Tá an tuairim céadna agam i taobh cátairac pórláirge. Ac an buiríre deas ro atá ag déanamh na h-oibre i gcorcaig ó cornuig an obair, ir dóca ná r maic leó imíeact go cátair íaracta cun na h-oibre déanamh ann.

Doncáth: Níor gáth dóibh don níth d'á fódhó ran a déanamh, a tairg. Tá buirdean i luimniú a bíon as déanamh oibre na Saeluinne do ghnáth ann. Dá scuip-eadh buirdean beas Corcaige rgeála cuca ran 'gá ríth leó: "Má'r maith le muinntir cataraic luimniú go ruidhíth feir na Múman acu féin i mbliana táimíth-ne ráirta i fágáilte fúta."

Taógh: Dar ríth, a Doncáth, dá ndeintí mar rin ir deir feuchadh "uairle" Corcaige agus a meir 'n-a mbeul acu!

Doncáth: Ní h-é a málairt atá tuillte acu.

"BRÉAG, A MÁIĞISTIR."

Taógh: Ir fíor duit rin, a Doncáth. Ní h-é a málairt atá tuillte acu. Ir cuimhin liom féin nuair a bí Doncáth pléimíon bocht beó, beannaíct Dé le n'anam, go bfeaca ruo a cuir as maíctnamh an uair rin me, agus níor rgar an maíctnamh ran liom ó rin. Bí buirdean beas Corcaige beas go leóir an uair rin, ac má bíodair beas deineadair obair dian. Bí Doncáth, agus doinne amháin eile, as obair, níor déine 'nád các. Níor mór le ríth obair na Saeluinne an uair rin, a Doncáth. Ac do táirle go ríth cómthionól poiblíth i n-áit éigin i gCorcaig. Bí cainnteoir áirígte as an gcómtionól. Do labair ré go feilimíonta* ar a lán neite. Do labair ré go h-áir agus go feilimíonta ar an nSaeluinn. Do mól ré i tar na beairtíth. Fear ríthbhí do eadh é. Duin'uaral do eadh é dar leir féin. Éireannac oíir do eadh é, dar leir féin agus dar le gac duine a bí as éirteadh leir. Bí Doncáth pléimíon agus a cara as éirteadh leir. Ceapadair, níth nár d'iongna, go ríth a éiríth do réir a cainnte. Bí clann mac agus clann ingean aige. Bí rgoil beas Saeluinne i gCorcaig

* Go feilimíonta, in a thoroughgoing fashion.

aḡ Doncáð aḡur aḡá cápa aḡur iad aḡ cápað le cíor a díol ar an tciḡ aḡur le ḡnó na rḡoile d'éanam um trápctnóna ḡac lae, tap éir a ḡcuro oibḡe féin i ḡcaiteam an lae. Ní raib oiréad rḡoláirí aḡ teac̃t cúca aḡur díolpað an cíor d'óib, ḡan trápct ar don díoluigead̃t a tadbairt d'óib féin. Cúaid̃ Doncáð aḡ tríall ar an bḡior-Éireannac̃ úo a d'ein an cáinnt bḡeáḡ aḡ an ḡcómctionól, aḡur d'iarḡ ré air duine nū beirt d'á clainn a cúp ar an rḡoil aḡ foḡluim na ḡaeluinne. Airiú d'eirḡ an "duin'uaral" ar buile. "An ar do mēadbair ataoi!" ar reirean le Doncáð. "Duine nū beirt de m'clainn a cúp aḡ foḡluim ḡaeluinne? B'fearḡ liom ḡo mór iad a bḡeit anḡan amac ra páirc aḡur iad do lámac̃! ḡlan ar mo raðaric leat féin, a bḡealláin!"

Doncáð: Oir̃e! Aḡur cao é an bḡiḡ a b'í aige leir an ḡcainnt a duḡairt ré aḡ an ḡcómctionól!

Taḡḡ: An bḡiḡ a b'ion ḡo minic aḡ duine le b'eit aḡ molað mátar a céile maidin na roḡraide. Ó ḡin, don uair airiḡim-re cainnt de'n tróro ran, a Doncáð, ní féadaim ḡan a ráð am' aigne féin, "bḡeáḡ, a máigir-tir!" B'í catair̃ Corcaige lán ruar, an uair rin, a Doncáð, de "d'aoim' uairle" de'n tróro ran. Ní'l mórán blianta ó ḡin ann. Táro na h-"uairle" céadna fór ann. Níor tādavar̃ cun feire na Múman. Ba laḡ leo é. Ní luḡa 'ná mar a tḡḡavar̃ don cōḡnam airḡio cun na feire. Ir̃ doḡa ḡur laḡ leo é rin leir. Ac̃ ní'l don loct̃ acu ar an ḡcpeirdeamaint. Tagan rí raor̃ cúca.

Doncáð: B'féir̃ir, a Tároḡ, ḡo bḡuil "uairle" i luimneac̃ leir, aḡur ḡo molaio raio an ḡaeluin, aḡur ná fuil 'n-a ḡcainnt ac̃ "bḡeáḡ, a máigir-tir!"

Taḡḡ: Ir̃ doḡa, ambara, ḡo bḡuil a leitéir̃í ann. Ba d'óic̃ liom, am̃tác̃, náir̃ m̃ir̃de tríail a baint ar̃ta. Ba mór an ñí a f̃ior a b'eit aḡainn cao a d'éanḡoir̃. Tá a lán cainnte aḡ teac̃t ó cúro acu.

Doncáð: "bḡeáḡ, a máigir-tir!"

TÁ BREALL AR GWYNN.

Doncáð : Feuc airmú, a Tairòg, cad é an rašar rin é reo atá ag cainnt i gColáirte na Tríonóirde ?

Taòg : Ó reað. Suinn macánta. I r deacair a ráð cad é an rašar é, ná cad é an bpiš atá le n-a cainnt. Meapaim uaireanta sup ag rtealað mazað fúinn go léir a bion ré. Ac dar fiað meapaim uaireanta eile go mbion ré do cporde dáirpiš. Amadán ireað é nú rōšaire ireað é. Ní féidir liom a déanam amac ciacu. Deir ré sup fošluim ré an Šaeluinn ašur go bfuil eolur tar barr aige uirči. Anran deir ré ná focal Šaeluinne i n-aon cor an focal “tátar,” ac sup rmut é de Déarlagar na Saor, ašur sup b’amlaio a glacað irteac ra Šaeluinn é o’n mDéarlagar.

Doncáð : Cá ndubairt ré an cainnt rin, a Tairòg ?

Taòg : I r amlaio a bi ré ag tabairt finné uair i látar coirte o’uairliš an coláirte.

Doncáð : An ag múine Šaeluinne doib a bi ré ?

Taòg : Ac, ní h-eað. Ní’l aon fonn opta Šaeluinn o’fošluim. Ní’l uata ac a fíor a beic acu conur ba ceart i múine.

Doncáð : Aililiú ! Airmú conur féadfidir a fíor ran a beic acu mara bpošlumócaidir féin ar o’uir i !

Taòg : Ní tuigean tú an ršéal, a Doncáð. Tá a fíor acu rúo go maic ná féidir do duine aon ruo eile ac Šaeluinn a múine mara mbeio eolur aige féin ar o’uir air. Ac i o’raoð na Šaeluinne, i r doic leo ná fuil doinne i r fearr a tairbeánir conur i r ceart i múine ’ná an t-é i r luša eolur uirči. Siné cúir sup tušadar Suinn ’n-a látar cun finné tabairt uair or a gcomair ašur a innrint doib conur i r ceart an Šaeluinn a múine. I r amlaio mar atá an ršéal ag Suinn, tá an Šaeluinn or comair a fúl aige ašur tá Déarlagar na Saor or comair a fúl aige, ac dá bpašað ré éire air ní féadpað ré iao o’aitint ó céile.

Doncáð : Ó tuigim. Siné a' cúir gur dóic leir gur le béarlaḡar na Saor a báinean an focal “táḡar.”

Ṭaòḡ : Do réir deaðbairm. Deir ré, leir, gur le béarlaḡar na Saor a báinean an focal “bíḡar,” aḡur an focal “beirar.”

Doncáð : Aililiú ! Ar ariḡ doinne niam a leicéir ! An bfuil an leabhar air, a Ṭaòḡ ?

Ṭaòḡ : Ac, ní'l. Ní'l air ac a innrint, do réir a bpeiceamntair, conur ir ceart ḡaeluinn a múine.

Doncáð : Ir maic é rin. Dar fiað, a Ṭaòḡ, dá mbeað an leabhar air bí ré réir. Náḡ ḡarta a dein an Coirte a nḡnó aḡur ḡan an leabhar a cúir cúige !

Ṭaòḡ : Maire ir dóca gur cuma ciacu.

Doncáð : Ir fíor duit é. Má “táḡar” aḡ briaḡ ar a leicéirí cun na ḡaeluinne múine, aḡur má “bíḡar” aḡ briaḡ orḡa, aḡur má “beirar” aḡ briaḡ orḡa, aḡur dá “mbeirí” aḡ briaḡ orḡa, “tá ré,” aḡur “bíon ré,” aḡur “beir ré,” aḡur do “beað ré” ḡiar ar an nḡaeluinn, a Ṭaòḡ.

Ṭaòḡ : Náḡ triaḡ ḡan an méir rin a ḡabairḡ mar ceaḡḡ le foḡluim do ḡuinn !

Doncáð : Ní deirim 'ná ḡo bfuil breall ar ḡuinn, a Ṭaòḡ.

Ṭaòḡ : Tá, aḡur breall ar an ḡCoirte.

TÁ BREALL AR GWYNN.

Doncáð : ḡo deirim, a Ṭaòḡ, tá ionḡna aḡur alicḡḡ orim mar ḡeall ar a nḡeiréan tú liom i ḡtaoð ḡuinn reo. Deir ré gur foḡluim ré ḡaeluinn. Anran deir ré náḡ focal ḡaeluinne i n-aon cor an focal ran “táḡar” aḡa niam i n-ár mbeulaib ḡo léir ! Tá an méir rin aiféireac* ḡo leor. Ba deacair a amaḡán-

* aiféireac, outrageously absurd.

taoí do fáil. Ac innir an méir seo dom. Cao é an dailaib-bodraib-buicín a bí ar an scoirte d'uairib léigeannta a tús an fear san 'n-a látair cun eoluir a tabairt dóib ar an gcuma 'n-ar ceart Gaeluinn a múine do daoine! Dá n-oiread do'n coirte rin eolur d'fáil ar an gcuma 'n-ar ceart fainncir a múine, an nglaoib-fóir 'n-a látair, cun an eoluir rin a tabairt dóib, ar duine ná h-aicneodad fainncir ó Béalaghar na Saor! Dá n-oiread dóib eolur d'fáil ar conur ba ceart riúinéiread a múine, an raióir as lora an eoluir rin ar fear ná h-aicneodad carúr reasat trádair! Dá n-oiread dóib eolur d'fáil ar conur ba ceart talam do fáil ar an raióir as lora an eoluir rin ar fear ná feidir ciacu noim ar gceata n' 'n-a diaib ba ceart an capall a beir! Dá n-oiread dóib eolur d'fáil ar conur ba ceart gnótaí coisib a cur ar bun an raióir as lora an eoluir rin ar duine ná feidir ciacu ceann de'n gna ba ceart do a cur le n-a gualainn!

Taós: Am briaib, a Donad, ní h-as taos rómair ar rin é, ac ir doib liom ná fuil abrad ó cuiread gnótaí coisib ar bun leir an raióir san eoluir oiread.

Donad: Má reas cé díol ar?

Taós: Ambara ir fíor duit é, a m'ic ó. Díoladair féin ar go daor. Do múinead an t-eolur dóib asur ní h-i n-airge é. Ac, mar adubairt leat an lá deanae, a Donad, ní mar a céile múine na Gaeluinne asur don gnó de rna gnótaib eile rin a cuirir fíor. Iré buad na Gaeluinne, dar leir na ríoláib, ná fuil doinne ir fearr eolur ar conur ir ceart an Gaeluinn a múine 'ná an t-é ir luza eolur ar an nGaeluinn féin.

Donad: Maire beannaet Dé duit, a Tair, asur eir do beul asur ná bí ar mboirad le d'cuir mair! Dar noib tá 'r as an raióir ná ceirdean doinne é rin. Tá dearmad, nú botún, nú bun-or-cionn éigin ra ríal asur ní cuirear é.

TAÓG: Ní'l aon blúipe maḡairḡ aḡam 'á d'éanam, a 'Doncáð, ná aon ploc d'á fonn orim. Ac tá an ceart aḡat go bfuil botún ra rḡéal. Ní h-eað ac ip botún ar fað é, an reana botún tiobairteac atá d'á d'éanam fiam i n-Éirinn aḡ muinntir Šarana ó'n ḡcéad lá a tánadair ann. Ip d'óic leó fiam ḡur fearr go móir an t-eóluir atá acu féin ar conur ip ceart ḡnótaí na h-Éireann a d'éanam 'ná mar atá aḡ muinntir na h-Éireann air.

'Doncáð: Éirt, a Čairḡ. Éirt do beul. Tá eóluir áluinn aḡ muinntir Šarana ar conur ḡnótaí na h-Éireann a d'éanam ar an ḡcuma ip fearr a leosfirḡ d'óib rairḡbhear na h-Éireann a bheit leó anonn. Ní'l dearmad ná botún acu d'á d'éanam ra méid rin. Ar ár dtaob-ne atá an botún. Meairim-re, a Čairḡ, go bfuil a čiall féin aḡ Šuinn aḡur aḡá čairḡib, pé breall atá orḡa ná ná fuil.

“bitchennais!”

TAÓG: Ip 'mó focal de'n fírinne atá rairḡte aḡat anro le tamal, a 'Doncáð, ac ip d'óic liom go bfuil an focal d'éanač úo a d'ubrair an lá fé d'eire ar an b'focal ip fírinniḡe d'á d'ubrair fór. “Meairim,” arra tura, “go bfuil a čiall féin aḡ Šuinn aḡur aḡá čairḡib, pé breall atá orḡa ná ná fuil.” Siné d'ireac rérḡteac na ceirte go léir. Ní čaitnean an Šaeluinn le Šuinn ná le n-a čairḡib i ḡcoláirte na Tríonóire. (An muinntir a čuir ar d'úir a leitéro d'ainim ar a leitéro de coláirte go maíro Dia d'óib é!) Ipé ḡnó na coláirte rin, ó cuiread ar bun i, aḡne aḡur éirim na nŠaeḡeal do b'pire aḡur do b'pút aḡur do mille. B'i fé buailte irteac i n-aḡne na muinntir a čuir ar bun an coláirte rin, d'á mbead an léir-rḡmior ran

déanta acu ar aighe agus ar éiríde agus ar éiríde
 agus ar cuirínt Saebeal na h-Éireann go mbeaó rí
 an ríar leó ar ran amac cun an Crieoim a múcaó i
 n-Éirinn. Bí as eiríge leó go n-áluinn. Bí an léir-
 ríuor as dul cun cinn. Bí an Saeluinn as imteaó.
 Bí oprauiol cainnte a bí gan bun gan bairi as teaó 'n-a
 h-ineao. Bí éirí na n-daoine as caolú agus as lasú.
 Ruó ab fearr leir an namair 'ná gac níó eile, bí an
 Crieoim as lasú agus as dul i bfuair. Bí an lasú
 agus an fuairí gan as dul cun cinn cóm rígin cóm
 réirí rín gur ar éirí a mótuig doinne é. Ir amairí
 a bí an Saeluinn ó'á gurí uainn, a Óoncaó, agus bí
 an Crieoim ó'á gurí uainn ar ríat na Saeluinne.
 Fé deirí do labair na gáoir, gáoir Connairí na
 Saeluinne. Do liúgar "Biteamnaig !!!" níor
 tairí an liú gan leir na biteamnaig, níó náó iongna.
 Do liúgar "Biteamnaig !!!" airíir agus airíir eile.
 Do cógar an liú ar gac cnocán i n-Éirinn ó Óoncaó
 Dí go Tíg máirí. Tá an liú ar ríuáil, agus ruó ir
 fearr 'ná liúreac, táirí na gáoir i n-dairí na
 mbiteamnaic ar réirí. Tá acaraic ríeíl as muinnirí
 Coláirí na Tríonóirí. Tá a raotair go léir ó'á lot or
 cómairí a rúl. Ar deirídarí de óroic obair i n-Éirinn
 ó tándair, tá ré ó'á lot or cómairí a rúl agus gan
 leigear ar bíó acu air.

Óoncaó: Dar ríat, a Táirí, ac tá breall orí
 níor mó 'ná an breall acá ar gurí tré Béarlagar
 na Saor!

Táirí: Tá fíor acu féin go dian máirí, a Óoncaó, go
 bfuil an breall gan orí, agus ríne acá as curí na
 feiríge orí agus ní h-é Béarlagar na Saor. Níl
 ra éainnt ar Béarlagar na Saor acu ac corp díombá
 agus mícéadta agus feirí agus buile, mar gail
 air gur fuairí amac an biteamantar a bí ar ríuáil
 acu agus gur cuirí na gáoir máluigíre reo 'n-a
 ndairí.

Óoncaó: Agus cógar, a Táirí. Cao fé n-deirí an

fuad go léir reo atá acu d'ár gCrieoamh? Ní'l mear ná beann nó mór acu, do réir mar a tuigim-re, ar a gCrieoamh féin. Mearaim nác mór ir cuma leó i n-aon cori cao a deinean crieoamh. Mara bfuil aon mear acu ar a gCrieoamh féin cao 'na taoð go mbeaò aon dúil acu go nglacfmíir-ne é? Mara bfuil dúil acu go nglacfmíir-ne a gCrieoamh féin cao 'na taoð go mbeoíir a d'iarraioð ár gCrieoimh-ne do dírgiú?

Taòg: "Ní'l rppio ná púca san fíor a cúire aige féin," a Dóncaò. An cuimín leat an focal úo a duibháir anro an lá déanao? Saiòbhear na h-Éireann atá uata. Ir cuma leó ra diaðal cao a déanfaò Crieoamh ac ná tiocfaò ré, dar leó, ioir iao aghur an raiòbhear a bpeit leó. Ní leó féin ar fao rinn, dar leó, an faio a beio an gaeluinn aghur an Crieoamh aghainn. Dá mbeaò an gaeluinn ar an rlighe, dar leó, níor bfaò go leanfaò an Crieoamh i. Anran, dar leó, aghur ir fíor dóio é, ireaò beimíir fé n-a gcoraio i gceapc acu.

Dóncaò: Nára faò go mbeio fiacala na ngaòar úo ionta, go daingean!

Taòg: Am briaðar, a Dóncaò, go bfuil a lán d'ár muinntir féin a tógfaò a bpaipc fóir.

Dóncaò: Aililiú! Nác dall atáimio!

AN BOB MÓR.

Taòg: Táimio cóim dall ran dípeac, a Dóncaò. Tá ré ana fuipirte bob* a bualaò opainn i neitio dírigte. Má éimio culaio máit eudaig ar duine aghur deabham duin'uarail air ir gnat linn é glacaò ar a teiptiméir-

*Bob, a confidence trick.

reacht féin, agus iontaoibh a beit againn ar. Má veir
fé linn go dtuigean fé ar ngnó agus go dtabairfí
fé aise do ac é fásáilte fé féin, riú do láitreach rinn
as fásáilte an uile ploc do'ar ngnó ar lámh an fíor rinn
cóm maic agus do mbeaó aicne againn air agus tártaíl
nam againn air. Ar ball nuair éalúigean fé leir
féin oirde éigin agus ar gcuid airtio 'n-a póca aise,
ir amháid a bion iongna ar gciorde orainn a rá
go ndéanfaó duin'uaral cóm deas-veurac cam cóm
grána.

Doncáó: Ir doca go dtugan neite de'n tróir pan
ciall ceannais dúinn, a táirg, agus sup fearrde rinn
é. Veir an reanfocal sup "fearr ciall ceannais
'ná do céill a múinteair."

Taóg: Tá cuid againne, a Doncáó, agus ní maic
linn ciall ceannais féin a glacáó. Do dtacaó an
duin'uaral úo tar n-air fé ceann beagán aimirre
agus leatrgéal éigin a déanamh 'gá tairbeaint cao
'na taob do a biceamantair a déanamh, agus ná raib
leigear aise air, fásaim le h-uadact go bfuil cuid
againn a glacfaó irteac é agus a cuirfaó an iontaoibh
céadna airtir ar!

Doncáó: Éirte, a Táirg. Ní'limio cóm doall pan ar
faó!

Taóg: Táimio cóm doall pan ar faó, ní h-aó' bpreas-
nú é. Tá reanfocal againn a veir linn "aóaric do,
tón capail, orannaó maoira nú gáire saraaisg," do
reacnaó. Tá fíor againn sup fíor an reanfocal pan.
Agus fíor tá a lán againn agus geala ar gciorde
nuair a geibmíó an "gáire" rin. Tá an "gáire" rin
'gá cur 'n-a luige orainn le do céad blian sup teang-
san maic an gaeluinn agus sup teang- bpreas uaral
an bearla agus mearamair go léir go dtí a bfuil
le fíor déanaise go raib an ceart as an "ngáire."
Cao tá againn go léir do'á déanamh leir an do céad
blian pan ac as burre ar gciorde a o'iarraio na
gaeluinne caiteamh uainn agus an bearla do labairt

'n-a h-ineas! Ar buaileas a leiteir de bob ar don ndaoine eile niam!

Doncáas: Tá acharú tagaithe ar an rgséal ran, a Čairš.

Čarš: Tá an t-acharú as teacť gan amhar, ac ir so nışin atá pé as teacť. Feuc eusac péin, a 'Doncáas. Tá a lán asainn péin anoir 'śá maoideam sur teanga bneas uapal an śaeluinn, ac abair leó an śaeluinn do rşnı' rıor duit pé mar a labairtar i asur cat deaprio rıas leat? Deaprio rıas leat sur b'feapri so mör leogaint 'oi imteacť ar an raośal 'ná i rşnı' ar an ścuma ran! Ná cairbeánan ran sur dóic leó för péin ná fuil don mair ra śaeluinn atá i mbeulaib na ndaoine?

Doncáas: Asur, śreaoas eucá, ca bfuil an śaeluinn le fásail ac i mbeulaib na ndaoine atá 'śá labairt!

Čarš: Anraış ir dıreacť ran, a 'Doncáas. Ir amlarö mar atá an rgséal acu tá an bob daingean orťa för. Tá an pıicin för ar a rıilib. Deir an "śáipe" leó, "You should make your language classical," pé brıś atá as an "nśáipe" leir rin, asur rıúo láitneacť ar n-amadain as cuapracť reana leabap asur a d'ıarparö cainnte na reana leabap a cup i mbeulaib na ndaoine!

Doncáas: Tá breall orťa!

CA Bfuil a sġoláireacť?

Doncáas: Ac cogar, a Čarš. Nı meapaim-re so bfuil don deirpıśeacť mör mar rin rıoir cainnt na reana leabap asur an cainnt atá i mbeulaib na ndaoine. Nuair a léıśteap reana leabap dom ní řamluıśim so mbıon don deirpıśeacť i n-aon cor eatarťa ac deirpıśeacť řuapacť. Má deirıo na rġoláirı cainnt na reana leabap a múine dııinn náć amlarö ir feaprio rınn é?

Ba dóic liom sup mór an orgailt aigne ar duine eolur a beit aige, nuair a deinean ré cainnt, ar an gcuma 'n-a n-eintí an cainnt céadna cúig céad blian ó fin, nū míle blian ó fin.

Taós: Dá mbeaó ríoláirí ciallmara ašainn, a 'Doncáó, beaó an ríéal go maít. Ac nuair orgailócaíó ríoláirí acu a beul ašur nuair a'ceapíó ré, "Ní'l don maít ra Šaeluinn atá ašainn anoir. Ní'l inti ac 'pabuíol cainnte. Má'r maít linn Šaeluinn ceapí a beit ašainn ní íoláir dúinn dul riar ašur an cainnt a bí aš daoine cúig céad blian ó fin i n-Éirínn o'fógluim ašur do labairí."

'Doncáó: Ašur 'dap n'óic 'rí an cainnt céadna i! Má'r 'pabuíol an cainnt atá anoir ašainn ba 'pabuíol an cainnt a bí i n-Éirínn cúig céad blian ó fin!

Taós: 'Dap ríad, a 'Doncáó, ac bí ríoláirí ann cúig céad blian ó fin ašur o'áiteócaíóir, caoc, ar na daoine a bí aš labairí na Šaeluinne rín an uair rín, ná ríad inti ac 'pabuíol!

'Doncáó: Ašur cá n'ceipíóir rín a bí an Šaeluinn ceapí le íášail?

Taós: Aš na daoine a bí ann cúig céad blian íoimír rín aipír!

'Doncáó: Ac mo óit! Ní'l íarš aš an íašar ían ríoláirí.

Taós: Ní'l go díneac, íarš acu. Ac do cúipíad íe íongna oírt, a 'Doncáó, conur mar a buailíó íad bob ar an íaošal.

'Doncáó: Ír d'óca, ó'r ríoláirí íad sup dóic le šac aoinne go mbíon an ceapí acu.

Taós: Ír dóic le íormór na n'daoine é. Ac bíon i šcómnuige íot duine a íeip leó go ííuíl ííeall oírt. íeimíó íad díobáil mór, ámtac. Buailíó íad bob ar íormór na n'daoine. Cúipíó íad 'n-a lúige oírt go ííuíl íaíó an íae amáirš íe íeipíígeací íoír, cúip i šcár "Caoíra máol-útan" ašur "Caoíra

útan-maol.” Deirte ríad sup Saeluinn ceart,
 “Caoirna maol-útan,” agus ná fuil ríge ná raé ar
 “Caoirna útan-maol.”

Doncáð: Airiú dar n-dóic má tá an caoirna “maol-
 útan” conur féadfað rí beic ac “útan-maol”?

Taòg: Níl ac ríoláire féadfað an ceirt rin a
 péirteac, a Doncáð, a mic ó.

Doncáð: Léir oirca mar ríoláirí! Ba éir náe
 cun beic ag cur na n-daoine amú a deinead ríoláirí
 dóib.

Taòg: Ba dóic le duine oirca sup dóic leó féin
 sup b’eáð. Feuc an fear ran i ríoláirí na Tríonóirí
 a cuirean Eógan Ua Camrí agus Doctúir Atcínron ar
 aon leibéal!

Doncáð: I ríoláirí sup b’e rin a breiteamantar.

Taòg: Má rí ca bfuil a ríoláiríeac?

SGOLÁIREACHT AR IARRAÍD.

Doncáð: Ca bfuil a ríoláiríeac? arís turá. I ríoláirí
 go bfuil rí ar iarráid. Do labair Eógan Ua Camrái
 Saeluinn ó toirac a óige. Tug Dia éirim agus inntileac
 agus cúl-féic dó. Bí aigne agus meabair agus cuir-
 sint aigne. Nuair eirge ré ríad deir ré breicniú go seir
 agus go doirinn agus go fóirleac an an scainnt a
 bí ’n-a beul aigne agus an scainnt a fuair ré in ríad
 reana leabairí nuair fógluim ré iad. Do cómar ré
 le n-a céile, go cruinn agus go seiríreac, an
 cainnt a bí ’n-a beul aigne agus an treana cainnt.
 Fuair ré an scuma ran eóir ar an reana cainnt
 nár breicir i n-aon cor do duine fágaíl ná beac
 eóir aiconta aigne an nSaeluinn beó. Do ríirí
 ré ríor agus o’fág ré agann ríiríbeac toirac a cómar

agus a faochar. Cuirfean fear Coláiríe na Tríonóir an fear ran i gcomórtaí le Doctúir Atcínron, le fear ná féadfaid, dá gcuireadh ré a dá fúil ar cipín, a déanamh amach cíos é an deirniúgeacht atá roim an dá focal beaga ran, “1r” agus “tá.”

Taobh: Airmú 1r dóca go dtuigean ré an méirín! Dar nód, mara dtuigfaid ré an méirín conur féadfaid ré focal Gaeltuinn i n-aon cor a tuigint!

Doncáid: Deirim leat ná tuigean. Feuc a leir oim. Má deir tuine, “1r aomach clár,” tugan ré eolur uaid ar fuo. Sa bfochal “aomach” atá an t-eolur, agus 1r an clár an fuo ar a dtugtar an t-eolur. Ní gáid dom a inniint duit-re, cóm luat agus a deir tuine, “1r,” nácl foláir focal an eolur do teacht láitnead i n-iaid an foail “1r.”

Taobh: Agus dar nód ní dóca go ndéarfaid Doctúir Atcínron go bfeadfaid an rgeal a beir ar a málairt de cuma.

Doncáid: Feuc anro. Seo leabhar a cuir Doctúir Atcínron amach. Agus feuc anro ag deire an leabhar rrait de foluio beaga deara a ploc ré ar an leabhar cun go múinfaid ré, dar leir, do’n léigheoir cíos é an gleur a gabán le n-“1r.” Feuc anran agat iad. Siné “1r” ar corac i n-a áit féin. Siné anran, láitnead n-a iaid an fuo ar a dtugtar an t-eolur, ra n-áit nácl féidir é beir. Agus feuc, riné an t-eolur féin ar deire, ra n-áit nácl féidir é beir, ra n-áit ná féadfaid Diarmuid an Stoca féin é cur dá mbead ré ag iad na cainnte.

Taobh: Sin eugam an leabhar ran, a Doncáid, le o’ toil. Ó, amara cím é:—

“1r” | “Subject” | “Predicate.”

1r uatbairé an rgeal é rin! Agus feuc airmú! iad go léir, ríor go bun, ar an gcuma gceadna! Ailisiú! Ní rait aon ceart agat Diarmuid an Stoca cur i gcomórtaí leir an bfeair ran. Eugóir trom

ar 'Diarmuio ipead é. B'i Saeluinn maic ag 'Diarmuio, beannaíct 'Dé le n'anam!

Doncáð: Ašur cao é mar obair Eógan ua Camraí cup i scomórtar leir an bfeair ran!

Caðs: Duine eile acu féin a 'dein é.

Doncáð: I' cuma liom cé 'dein é, 'dein ré tuatal ašur 'dein ré amaodán 'de féin.

Caðs: Šaðaim párdún ašat, a 'Doncáð. Níor 'dein ré amaodán 'de féin.

Doncáð: Níor 'dein an ead!

Caðs: Am briatár nár 'dein, mar ná féad'fáð ré é. B'i ré i n'amaodán ceana.

Doncáð: Ó tuigim. Cúir šáipe cušainn!

AN NODLAIS.

Doncáð: Sead! a feana buacail, rin Nodlais eile anuar i mullað an cinn ort!

Caðs: Tá, molað le Dia! Tá bliain eile imtište. Ní'l ac don loct amáin ašam le fášail uirí.

Doncáð: Cao é an loct é, a feana buacail? Ní feicim-re šo b'fuil don cúrraí šearáin ašat. Taoín tú cóm liat, cóm láirí, anoir, Dia 'o beannaíct, ašur a b'ir bliain an taca ro, nú don trát le 'deic mbliana. Ac i' 'dóca, nuair a téirdean 'daoine ra n-aoir nác féirí leó šan beic aš šluairéan. Siní an Šaeluinn šur meairí ar fead tamail 'de o'faošal ná maib don b'ieic aici ar don tóšáilt cinn fášail šo 'deó, riní anoir i ašur šan i mbeul šac doinne, óš a'r aorta, íreal a'r uaral, ac conur i' fearr a tiocfár ar i fáotnú ašur 'do cup ar ašair.

Caðs: Ní'l ac don loct amáin ašam le fášail, a 'Doncáð, ar an mbliain reo atá imtište. 'Sé rin, a šiorpaíct a b'i rí 'šá baillí féin cun riubail. I'

Speannmair an rḡéal é. Ní meapaim na blianta leat
 c  m fada agus f  amluiginn iad fad   nuair a b  ior   s.
 I  r ar   is  n, ba       leat, a b  ion an bliain t  rnuig  te
 nuair ri    im  t  ig  te i agus an No  l  is a  n  r a  at!
 N     don   luair    n a  am               . Cair  m   
 be  t f  rta le toil    , mola   go de   leir! Agus go
 deim  n f  in, mar a deir  r, n     don       i       n
 a  am-ra. T   an t  l   nt   go ma  t a  am, buir      r
 le   ia. B      r      mba n   bea   r   r  n      ma  t
 a  am sup ri   n go le  r a m        n an bliain a  
 im      . A  , "go mbeir  m    r   n ar an am ro
 a  n  r!"

Don    : Amen! Agus "m   r ma  t a       an    
 i n              agus an t       , sup  r       
      r a beir    bliain    'no  t, agus mara      r n    
 meara!" Sin mar a        r    bliain an t     ro
 agus r  n mar a   t        . T   an obair     na
         n an  r n   r            r 'n   mar a b   r   an
 uair r  n. B         t      n an uair r  n a b       r,
           go le  r    n-obair a   t   a       n-      
 a   an  r a   a     . I   cuim  n leat go ma  t conup
 mar a b   an r     ,          , n             n bea  
      , '    mar    f  in leir an obair agus na r        
 m     a   m           . Na       a b   a           
 an m      an uair r  n t   a b       r b              
    n-obair, agus an m         n       b              
    ,              n        m      a       . N  
 h-    i n-   n    . I   a      a   r             mar
         go ma  t n            go                n
 luig          agus a     n de'n obair a        .

T    : N   deir  m, a       , n   go b           
 e       a  at                   . N   meapaim f  in
 go      don            a        r an obair. I  
 a      n  r         r 'n-a n-     go      don t      
    t      . N   ma  t le h-      n a    r a    r a  r f  in
 le       r mara b       r        n         go mbeir  
 t      ar a       r.

Doncáth : Am bpiactar sup d'óic liom go raib ro 'r rúo ar a lán acu. Agus am bpiactar sup d'óic liom go bfuil ré ar a lán acu fós.

Tadh : Seath ! Cé 'tá ag gluaimeán anoir ?

Doncáth : Ní h-ag gluaimeán atáim, ná ag camrán, ná ag loctúcán, ac nuair a cuimnínim ar an gcluice, agus ar an gclipe, agus ar an bpiac atá déanta agaim i gcaiteamh na bliana, ar na rtaiginiú, agus ar na meirgeoiriú, agus ar gac aicme galánta eile acu, ní féadaim gan beir micéadta, cancairac, feargac, nuair a cím fós iad, ar leacacaiú na rraíde, gac aon gaise gan éifeact acu agus a plaoirgín folamh anáirde aige agus gan oiread agus aon focal amáin Gaeluinne 'n-a pluc !

Tadh : Seath ! Ambara, a mhic ó, tá ag eiríge fút. Corruigir go h-áluinn ó cianaiú. Da d'óic le duine ort ó cianaiú go raib gac aon ruo cun do toile i rtaob na Gaeluinne. Da d'óic le duine ort anoir sup b'amlaio atá gac aon ruo bun or cionn ar fad. Cairrimio foirne beir agaim, a Doncáth. Tá maith agus olc ra rgeal. Ní'l an maith cómh maith agus a maoirio ar oúir é beir, agus ní'l an t-olc cómh h-olc agus a mearan tú anoir é beir. Tá obair mhór maith déanta i gcaiteamh na bliana. Do deinamair féin cion beirte de. An gaise gan éifeact úo a duhrair, ir luza an mear atá anoir air 'ná mar a bí air bliain an taca ro. Bliain an taca ro bí na rtaigini go léir gan bairte. Tá ainim agus rloinne anoir ort.

Doncáth : “ Náir maipio ríad a n-ainim ná a rloinne ! ”

Tadh : Ní baogal duir go maipio ríad a bfaid iad. Ní'l doinne sup cuair an ainim rin, “ rtaigín ” i bfeirio air ná deanpíó a cpoirde dítil ar ainim éigin eile cuilleamh do féin cómh luat i n-éirinn agus o'féadpíó ré é. Níor bainamair cleití fós ar an ngaise gan éifeact, ac tá bpeir agaim air. Tá lá teir poimir an ngaise mara gcuipíó ré uair na geatpí agus an Gaeluinn o'foglaim mara bfuil rí aige ceana.

1r minic go mbíon sí aige céana. 1r minic go mbíon sí aige, níor fearr 'ná mar a b'ion an b'earla aige. Má tá sí céana aige ní beiró ré ró deacair dó dul uainn. Ní beiró aige le déanamh ac i tarrac cúige agus i labhairt.

Doncáó: Sin puo ná déanfiró ré. Ní dóic liom go bfuil 'fíor agat i gceart, a Tairg, cad é an ragar an gaise. 1ré mo tuairim féin dá mbeaó an gaise i gcár éigin i n-a gcaitfadó ré a beul o'éirteadé ar fad nú gaeluinn a labhairt sur b'amhlao a dúnpadó ré ruar a beul agus ná labarrfadó ré don focal, oic maic ná vanairde!

Tairg: fágaim le n-uadadé, a Doncáó, go gcuirean tu puo i gcuimne dom. Bíor tamal ó rin i gcuideadéain agus focairuigmaidir ar san a labhairt ac gaeluinn. Do gluar an cainnt. Bí gaise acu ra cuideadéain. Oiréad agus rmiog níor táinig ar a beul an cúro eile de'n oirde. "Airiú," arfa mé féin leir fé deire, "an amhlao atá teinnear fiacailé ort!" Níor deir ré ac eirige agus rit leir féin.

Doncáó: Go deirmin, a Tairg, dá mba ná déanfadó an gaeluinn ac a cúir fiacaint ar na gaisib a mbéal a coimeadó dúnta níor ró oic i n-aon cor an tairbe a beaó déanta aici. Bím boóar acu le n-a gcuir "How d'do?" nú "good af n'n," nú "Ba Jove!" agus an uile ragar d'raibuíola de'n tróro ran a piocair ríad ruar anro a'r anrúo amearg na ngaisi iaradéa a tagan anall tar faraise ag tabhairt a gcuairda ra n-oileán ro.

Tairg: Éirt, a Doncáó. Go rucaró Dia móran de Noilaisib maicé dúit—agus móran foirne! Caitfiró tú foirne déanamh leir na gaisib boéta. Déanfiró ríad puo maic fóir. An fear úo go raib an teinnear fiacailé air, níor b'fada go b'fada airir é i gcuideadéain eile agus ní raib gaeóilgeóir ann ba binne 'ná é. Ní féidir o'aoinne dul a'fada i gcoinnib an pobuil. Caitfiró ré gabail leir an b'obal nú b'pútfar é agus tuitfiró ré agus gaeótfar do coraib

ann. Siné atá ag cur an ádair go léir oim féin le déanaíge, a 'Doncáth. Tá pobul na Saeluinne ag dul i méid. Tá troime agus neart agus rtuaim ag teacht ra pobul fé mar atá méid ag dul air. An fear ná cuirfadh cainnt ná cómhairle ná taftant fíadaint air gluaireacht ra bódar ceart, cuirfidh an pobul fíadaint air é déanamh. Níl agaimn ac na gaisí agus na rtaigíní agus luét na bplaorís bpolam do rgaioile irteac ra pobul. Caitfidh ríad gabáil leir an bpopul pé oic maic leó é.

'Doncáth: Agus feuc, a 'Tairís. Ná beir ar duine éigin an pobul féin do rtiúrú?

Tairís: Ambara, a 'Doncáth, ac déanfir-re an gnó, mar adubairt an reana príocán leir an bpríocán ós. "Nuair a éirir," arsan reana príocán, "buaicill ag cromadh cun cloicte rgeinn leat féin."

"Agus, a mádair," arsan príocán ós, "cad ba ceart dom a déanamh dá ráineócadh go mbéadh an éloc 'n-a póca ag an mbuaicill?"

"Déanfir an gnó," arsan reana príocán, "iméig leat féin."

Beir, a 'Doncáth, ar duine éigin an pobal féin do rtiúrú. Agus pé duine ná pé daoine, go mbeir san oirta beir ualach trom oirta. Ar ro amac anoir atá agaimn go léir cuimneam air rin, agus cuimneam go maic air. Tá an raogal lán de bpoic rtiúrtdóirib. Daoine go bfuil an aigne go h-oic acu, agus go bfuil an éloc 'n-a bpóca acu. Ní foláir dúinn féin agus do'n pobul rinn féin a feadaint go maic oirta.

TÁ BREALL ORTA.

'Doncáth: Máire go deimhin, a 'Tairís, iré ruo a mearam féin 'nà gur móir an truaí daoine de fadgar Atcinron. Táir ríad ag déanamh a gcoirde dicit

cun na Saeluinne o'foglaim, agus riné an Béarla, a gcainnt féin, 'sá gcuir amú an uile cor o'á gcuirio ríad oíob. Má veir tuine, "Táim am' dúiread," ir "I am awake" atá aige mar Béarla air; agus má veir tuine, "Bím am dúiread," ní'l de Béarla aige air ac an puo céadna díreac, "I am awake." Conur ir féidir o'fear an Béarla coirde a fíor a veit aige cad a bíon i n-ár n-aighe-ne nuair a veirimíó "Táim am dúiread"? Ní'l don veirígead ra Béarla eatarra.

Taòs: Sadaim párdún astat, a Dóncaò. Tá veirígead eatarra ra Béarla, ac ir ó'n gcainnt a sádan leó a tuigtear an veirígead. Má veir tuine, "I am awake now," cialluigean, "I am awake," "táim am' dúiread"; ac má veir tuine, "I am awake every morning at six," cialluigean "I am awake," "bím am dúiread."

Dóncaò: Dar ríad, a Taòs, oá mba maí le muinntir an Béarla a gcainnt féin a tuigint i gceart ní beaò don puo doo fearra doib 'ná Saeluinn o'foglaim láirdeac. Ir ura go móir an Béarla do tuigint le congnam na Saeluinne 'ná é tuigint ar a gurtal féin.

Taòs: Ir fíor dúit rin, a Dóncaò. Ac go veimín ba deacair dúit an méid rin a cur 'n-a luige ar muinntir an Béarla. Ir doic leó ná fuil don teanga o'á labairt ir iomláine agus ir forlionta ar gac don cuma 'ná an Béarla agus gur b'é an Béarla an teanga ir fearr ar domhan cun tuine labairt irdeac ar cean-gain iardaeta.

Dóncaò: Agus, spreadaò cuca, conur ir féidir doib puo de'n tróiró ran a ráó! Ná riné an Béarla agus san ann ac don focal amáin, go mion minic, i n-áiríó an oá focal ra Saeluinn! Feuc, "bím" agus "táim," "bíor" agus "binn," "má táim" agus "oá mbeinn."

Taòs: Ná h-áirim a tuille acu, a Dóncaò. Ní beidir áiríge go ceann reactmaine astat. Ac an

ʊpʊil fʊɔr ʌʒat cat a ʊeinɪt muɪnnɪtɪr an ʊɛapla nuaiɪr
 a ʊiɔ rɪat ʌʒ carat le teangʌ iapacta o'pɔglum?
 An fɔcal ʒo mbʊɔn fɔcal ʌʒ fɹeasairt tɔ rʌ ʊɛapla
 acu pɔglumaito rɪat ɛ, nʊ mɛapaito rɪat ʒo ʊpɔglumaito
 rɪat ɛ, ʌʒur an fɔcal nʌ ʊiɔn aon fɔcal ʌʒ fɹeasairt
 tɔ acu rʌ ʊɛapla ɛaitɪt rɪat uatʌ ɛ.

Donc'ad : Ó ! ainiú cad é mar fadgar foghluma é rin !
Dair nód ca b'fior dóib nác ra b'pocal a cait'póir uata
a bead an b'riú go léir ?

Tadó: 1r ró minic gur b'ann, agus bíon a pian
air, ní tugair ríad leó go minic ac b'píg áiréiread,
b'píg amadóanta. Anran, nuair a cuirimíó go léir
ruar an liú mágair fúta, ní bíó ríad ac ag feuchaint
'n-a tóimpal agus a rúile ar leata acu agus iongna
agus alitacé ortá. Ní féidir leó féin don r'pórt
feirgint ra r'géal. Ní deimíó ríad ac a r'ad 'n-a n-aigne
féin, " 1r uatbárac na h-amadóin na Saetóigeóirí reo!
Táimíó ag déanamh ar n'óitil cun na Saetuinne múine
dóib ra ceart ac ní'l ar a gcumar í fogluim ra ceart."

Doncâto: "Sa ceart!" Așiu cê ada so mbeaò pî
pa ceart ac aș an muinntir atâ 'șă labairt piam?

ԴՈՅ: Դար լեօ քէն ւրիւտ առ մսւննդիր ընր Լաճար
բօլալ ըստմ ըստ Զօ Յքսիլ ըստ Բա Շարտ Դսւ.

Doncàò : Τά βρεαλλ οητά !

ⲣⲉⲓⲥ ⲡⲓⲗⲁⲟ̅.

Doncádo : A taidis ainiú, an breacaíir an éainnt reo
 doubairt an cárdinél i bfeir ulaó ?

ΤΑΥΣ: Νί πέακα. Cé h-é an Cárhoínél? Cao í an éainnt? Ní foláir nú duðairt ré puo éigin iongantac tra 'r sup éuir a éainnt a leitéro reo de gliadon oit.

Doncát: 'Sclóirteí aih! "Cé n-é an Cárdínél?"
Ná fuil fíor dšat ná fuil dšainn ac don Cárdínél.

amáin, Áro-earbog Áro-máca, Páíom-earbog na h-Éireann, Cómarba Naomh Pádraig!

Taobh: Agus cad í an cáinnnt iongantach ro duibhairt ré a cuip ar mipe tu ar an gcuma ro?

Doncath: Dubhairt ré a lán cainnte agus ní raib focal d'a ndubhairt ré ná raib go h-ana maic. Ac dubhairt ré don nio amáin a cuiprio gliaodar oir-ra com maic a'r cuip ré oim-ra. Dubhairt ré sur b'e a breiteamntar fein, tar eir macctnam agus meagcaint a deanam ar an rgeal, ná fuil don gno ar riubal anoir i n-Éirinn atá ag deanam nior mó tairbe 'ná an gno ro na Gaeluinne.

Taobh: An ndubhairt ré an cainnt rin, a Doncath!

Doncath: Sead! Cé 'tá ar mipe anoir? Siné an páipeur agat. Léig fein an cainnt. Tá sí anran agat go breag cumm, víreac, roiléir, ro-tuirgionta.

Taobh: Ambara, a Doncath, tá sí anro, roiléir, ro-tuirgionta, mar a veipir. Ní h-é mo tuairim go ndubhairt an duin'uaral céadna, Dia 'gá beannacath! focal nam amac ar a beal ac focal a bí roiléir ro-tuirgionta. Nuair a labhran ré ní baogal sur gá d'aoinne coirde a fiarraighe cad é an bris a bion le n-a cainnt. Cuirean ré an bris amac com roluirhar ran nác feidir gan é tuirgint. Dar fiad, a Doncath, ac rin cainnt! Agus feuc, veip ré an cainnt nior treire 'ná mar a tugair-re leat i. Veip ré go bfuil nior mó tairbe ag gno na Gaeluinne d'a deanam 'ná mar atá ag gno na Párliminte d'a deanam. Agus veip ré ruo eile, feuc. Veip ré, agus ir fíor dó é, ná fuil don gno eile ar riubal i n-Éirinn anoir ir mó atá ag cabrú le h-obair ar luét Párliminte 'ná gno na Gaeluinne. Feuc a leit oim, a Doncath. Siné an focal ir tuirgiontaige d'ar labrad i n-Éirinn fór ó cornuis obair na Gaeluinne! Nuair a bío ar luét Párliminte tal i lúnduin, i dtis na Párliminte ní cuipio an muinntir tal ruim ionta ac do réir an nipt a bion lairtiar díob i n-Éirinn. Dá mbead Demortener

éall anpúo as cainnt leó ní cuirfíoir blúipe ruime sa cainnt is uairle a tiocfao uaird mara dtuigfíoir 'n-a n-aighe go raib neart lairtiar de. Tá dá fásar nirt ann, a Doncáto, neart corparéa agus neart aighe. Ní'l don beann acu rúo éall ar neart corparéa na h-Éireann. Ní beaó don níó doib fearr a éatneao leó ar maidin 'ná dá n-eirigimí go léir amac le n-ár ráinní agus le n-ár fluarite cun troda leó. Cuirfíoir deiré linn agus anran beaó Éire acu féin. Ac nuair a gleurtar neart aighe 'n-a scoinnib ní h-ár ráinnib 'ná ar fluaritib a bíon ortá aghaó a éabairt.

Doncáto: Agus cao air, má 'reao?

Taó: Síne díreac a millean iao. Bío riao dáil ar cao air. Oibirigean neart aighe ar an uile fásar cuma. Tuigean an namair náe don doicín an neart ran agus sup fearr é glacaó réio.

Doncáto: Agus náe móir an iongha ná tuigio ar luét párliminte an níó rin! Is doic leó sup díobáil atá as gno na Saeluinne ó'a déanam doib.

Taó: Bíoó foirne agat. Tagan maít le cáirde. Tuigfio riao fóir é.

BAIN DÍOT AN BÉIR.

Doncáto: Cogar, a Taó. An bfuil Saeluinn as an gCáirínél?

Taó: Am briaatar go bfuil go rúgac! Cao 'na taob?

Doncáto: Seao! Is maít é rin anoir. Tá oiréao ran daoine as molaó na Saeluinne agus as molaó na h-oibre agus gan don focaí Saeluinne acu féin ná don fonn ortá i ó'fogluim, go raib eagal orm go mb'éiríoir sup b'rin mar a bí an rgeal as an gCáirínél. Dá mb'eaó do bainfaó ran go móir ó éairbe na cainnt úo a duabairt ré as fearr Ulaó.

Taó: Ná bíoó ceirt ort. Tá an Saeluinn aige

go ruairc. Do labhair pé i aS an bfeir. Labhran pé i go minic aSúr iS maic cuise é. Ac cad é an cúir gur cúir an rSéal don buaiream mar rin ort? Dar nód iS mó duine ná fuil rí aise aSúr a labhran 'n-a páirt go maic aSúr go cairbéac.

Doncad: 'Sod rine díreac atá aS cup orm. Tá a lán daoine ná fuil don focal 'oi acu aSúr dá n-aireóctá aS cainnt iad, aS molaó na Saeluinne aSúr aS tatant ar an uile duine, óS aSúr aorta, díriú uirti aSúr i 'ó'fogluim láirreac, ba dóic leat orta "ná h-iorpóir dá beile ar don bóro aSúr ná coitlódairí dá oirde ar don leabair" go dtí go mbeaó rí do glan meabair aSúr do glan eóluS acu. I n'inead ran iS amlaíó, cóm luac aSúr bíon an molaó aSúr an tatant déanta acu, ar béarla, má'r é do toil é, imtíSro ríad abailé aSúr ní aireócaíó doinne oiréad aSúr "Dia 'r Muire duit" amac ar a mbéal ar ran go dtí go mbeir caoi acu ar Soraó eile béarla tabairt uata aS molaó áitneacta na Saeluinne.

TaóS: Am briaíar, a 'Doncad, má tá an rSéal ran aS cup ort-ra, go bfuil pé aS cup orm-ra leir, aSúr nác le lá é ná le dá lá, ac le fada riam. Táim aS feudaint orta aSúr aS fairé orta aSúr aS éirteact leó aSúr cuirean pé ionSna orm a fáir féadán cuir acu tul, 'Sá leoSaint orta go bfuil obair cairbéac acu 'ó'á déanam aSúr Sán blúire acu 'ó'á déanam ac cainnt!

Doncad: Dá mb'áil leó an cainnt a déanam ar Saeluinn doo uraíde é.

TaóS: Ac, dá ndeimrí ar an cainnt ar an nSaeluinn, rin a mbeaó uaim. Ní féadrí ar an cainnt a déanam ar Saeluinn Sán eóluS a beic acu ar an nSaeluinn aSúr dá mbeaó an t-eóluS acu ar an nSaeluinn beaó a Scion féin de'n obair déanta acu. Iré ruo ba ceart a déanam leó 'ná mar a deinead reana Seón léadar le n-a luic oibre.

Doncad: Cad a deinead Seón?

TaóS: Meaíad pé dá bfeicead pé a caróS ar fear

oibhre ná beaó an fear san ág déanam oibre oibhre águr ba ceart do a déanam. Bualfaó ré amac cun na bfeair an lá ir fuair fe n-earraó. Bíó na caróga orca, níó náir b'iongna. Meafaó Seón go mbíó ré creacta le luigeaó na h-oibhre bíó 'á déanam. Tagaó feara air águr do liúgaó ré orca:—

“Bainió bíó an bfeir, a buacaili!” a veirfaó ré.

Doncáó: Dar fiaó, a fair, ac tá 'fior ágam caó a déanfaó-ra feara. Nuair a éirfaó duine ág cainnt águr san don obair áge o'á déanam cuirfaó liú ágam cuige:—

“Bain bíó an bfeir!” aóanfaó leir.

SEACAIN AN BIOR.

Doncáó: Ní feara an traóga, a fair, caó 'n-a caó go bfuil ré cóm deacair a cur fiaóaint ar cuir de muinntir na h-Éireann an bfeir a baint bíó cun na h-oibhre reo na Gaeluinne. Déanfaó fiaó cainnt. Déanfaó fiaó gleó. Déanfaó fiaó foóram. Déanfaó fiaó troir ar ron na Gaeluinne le h-aon traóga duine déanfaó don tarcuirne caóairt oi. Ní' níó ar bí ná déanfaó fiaó go fonnmaí ac an t-aon níó amáin, an bfeir a baint bíó cun na h-oibhre águr an Gaeluinn o'foóluim!

Taó: Ó, cuir uair, a Doncáó. Tá éagóir ágat o'á déanam. Tá a lán daoine an neómat ro ág foóluim na Gaeluinne inr gaó don cúinne o'Éirinn. Tá a lán daoine 'gaó foóluim tal i lúnuin. Tá a lán daoine 'gaó foóluim tal i n-América. Tá daoine 'gaó foóluim a san fíor do'n traóga águr ní maí leó a leógaínt orca go bfuil an obair acu o'á déanam go oí go mbeir fiaó ábalta ar an nGaeluinn a labairt ar cuma ná cuirfaó daoine ág gaírí umpa. Tá an bfeir bainte bíó, a Doncáó, ág níor 'mó daoine go

mór 'nár mar i r tóic leat-ra. Tá an obair acu d'á déanam leir, níor déine go mór, deirim leat é, 'nár mar a deintear obair foghluma i r goileanaib ná i scoláirtib.

Doncáð: Ní deirim don dárta de, a Tairg, ná go bfuil a lán daoine ag obair go dian agus go corcramail. Ac, i n-ádháð gac duine atá ag obair ar an gcuma ran feuc an 'mó duine atá díomaoin! Nuair a corruis an obair ar dtúir, naoi nú deic de blianaib ó rin, i r cuimhin leat an murtar a deirneoir 'gá mairdeam, dá mbeaó na leabair acu, go ndéanfeoir "fuc fac agus cat a' r dá eirbal." Táinig na leabair. Tá leabair a dóitín anoir ag doinne gur maic leir úráio a déanam díob. Ac tá luic an murtar agus an díomaoineir cóm fada ó don úráio a déanam agus bíodair mair. Tá an bheir oirca fóm cóm clutar agus bí ré oirca nuair a bíoir 'gá mairdeam náir b'fior cao é an t-éirleac a déanfeoir ag foghlaim Gaeluine dá mbeaó corrom leabair acu. Ní feadair an traogal, a Tairg, cao déanfar leó. Tugamair "raigini" oirca. Tugamair "ruoi galloa" oirca. Tugamair "gaigí gan éirleac" oirca. Ní feadair an bfuil don maic dúinn ann. I r eagal liom gur raotar i n-airtear beir ag bairteacán oirca. I r cuma iad nú an t-aral a beaó ra rlighe oir ar an mbótar agus nuair a tógfaó do barta nú do rlat cun buille bualaó air, 'gá cur ar an rlighe uair, gur b'amlaio iompócaó ré a deire leat, cóm maic le n-a ráó, "dein do díteal!"

Taóg: Am bairtar, a Doncáð, go bfeaca-ra aral de'n tróir ran a bí ra rlighe oim ar an mbótar lá. Meafar é cur ar an rlighe uair ac i n-inead imteac i r amlaio d'iompuis ré a deire liom go teann, cóm maic le n-a ráó, mar a deirim, "dein do díteal." Deinear, agus geallaim duit gur imcis ré go tapair ar an rlighe, ar cor anáirde. Ní baogal gur fan ré leir an tapna buille.

Doncáð: Bíon oirleat ran clúim ar cur de rna

n-afalaib rin ir ana deacair buille cup i bfeidm ortá.

TAOS: CAD ir gá id a bualaó ra n-áit 'n-a mbion an clúm tiug ortá!

DONCÁO: Ambara, a Tairós, ir fíor duit é. Ní dá mbeaó bior maít gáir i mbara an bata as duine ba fuaraó an coraint clúm arail 'n-a coinnib.

TAOS: Tá go maít. Cuir-re bior i mbara do máire.

SADÓBREAS—FÉ COSAIB.

TAOS: Ac feuc a leit orm, a DONCÁO. Ní dóic liom sup maít an éall dúinn beít as cailleadaint iomaó aimprie le luét an díomhaointir. San ampar ir maít an puó an bior a beít asat i mbara do máire asur rop a tabairt anoir asur airir do'n aral rígin. Ac tá neite ir gátaíge go móir a déanam 'ná beít as faire ar na n-afalaib rígne. Tá móran raotair déanta asainn go léir le deic mblianaib, ac ní foláir a domáil go raib a lán de'n traotar i n-airtear asur go raib a lán eile de do féaróí a cup cun roctair níor fearr 'n-a mar a cuireaó é.

DONCÁO: Sabaim pároun asat, a Tairós. Ní dóic liom sup ceart tráct air rin. Ir eól duit an rean-focal, "Tar a éir a tuigtear gac beart." Nuair a bíon daoine as burre irteaó i nouctais nua ní féidir dóib san beít as dul amú go minic rar a nveinro riad amaó an trlige éoir. Ní féidir dóib san móran d'á raotar a dul i n-airtear. Ní ceart ran a caraó leo 'n-a diaó ran nuair a bíon eólar ar an rl ge éoir as gac doinne.

TAOS: Ní'lim 'gá caraó leo, a DONCÁO. Náir leogaó Dia go mbeinn.

DONCÁO: Asur cad 'tá uait, ma 'reaó?

TAOS: Síde atá uaim. Tá an gaeluinn d'á múine

anoir i n-a lán áiteana ná fuil don focal 'o'á labhairt. Na daoine atá 'gá múine in rna h-áiteanaib rin tábair ana máit, ana óian, acu 'á déanamh. Na daoine atá 'gá fogluim in rna h-áiteanaib rin tábair ana máit, ana óian, acu 'á déanamh leir. Tá áiteana eile i n-Éirinn agus tá an gaeluinn 'o'á labhairt ionta cóm binn, cóm bríogmair, cóm blarta, cóm h-iomarcaic agus do labrad riam i n-Éirinn i. Ba dóic leat ná cuimhigean doinne ar don rgoil a cup ruar in rna h-áiteanaib rin. Tá áit ná fuil abrad ó Baile Múirne. An Tócar, ir dóic liom, a tugtar ar an áit. Ar an otuairis a cím ar an áit rin agus ar an gcuma 'n-a bfuil an gaeluinn 'o'á labhairt ann, tá ré buailte irteac am' aigne go ndéanrad rgoil oirteac oibre ann i n-don mí amáin agus doib féidir a déanamh, i n-áit gan gaeluinn beo ann, ar fead bliana. Ba dóic liom gur ceart aghaid a tabhairt láirteac ar áit de'n tróir ran agus rgoil a cup ruar ann agus an obair a cup ar riubal ann.

Doncá : 'Soó, a Tairg, iré adair daoine liom-ra 'ná, na daoine ir fearr go bfuil an gaeluinn acu ó n-a rinrear gur b'iad ir luza ruim inti.

Tairg : Ná creio focal de. Níl ruim acu inti fór—mar níor cuirtead puinn ruime fór ionta féin. Conur ir féidir doib a cuirgint 'n-a n-aigne go bfuil rairdbhear móir 'n-a reilb an fair atá an gaeluinn 'n-a reilb, nuair ná tagan doinne cúca ag lorig an trairdbuir oirte! Tagad daoine ag lorig an trairdbuir oirte. Cuirtar ruar an rgoil 'n-a mearg. Tugtar le cuirgint doib go bfuil Éire go léir, agus rhuict Gaedial go léir, ag feucaint cúca-ran anoir cun na gaeluinne 'o'fáil uata, agus feiceam cad a déanfir ríad.

TÁITÍGE.

Doncáth : Ambara, a Tairbh, ac tá an bhréir 'a bhaint anuas.

Tairbh : Cé h-iaid atá ag caiteamh na gearóidí díobh anois?

Doncáth : Tá muinntir Cill Áirne, ambara. Ní 'gá scaiteamh díobh atáid riad amháid. Táid na gearóidí cáitíte díobh acu ceana agus tá obair mairt déanta acu. Má leanaid riad do péir mar atá cornuighe acu beir d'áilte Comair Ruaid féin acu. "Cloirfarr uata fós."

Tairbh : Ó fear. "Loch léin," atá ar riuéal agus. Conac é. Tá ré go h-ana deas agus go h-ana mairt.

Doncáth : Ac fear, a Tairbh. Cím sup léigir an leabhrán beas. Tá ré, mar a deirir, go h-ana mairt, ac meairim féin go bfuil lúb ar lár anois agus anrúid i ndéanamh na cainnte ann.

Tairbh : Éirir do bheul, a Doncáth. Is dóic leat-ra sup lúb ar lár ra cainnt don ruad ná fuil taitige agus féin air. Sin ceann de rna loctaid is mó a cím ar ár scainntedóirí d'Gaeluinn. Don ruad i n-aon cor atá bun or cionn le n-a taitige féin is dóic leó ná fuil ré ceart. Pé ceart níl pé deire cainnte atá i mbeul cainntedóra i ndúitig díuighe cao é mar obair do a ceapad i n-a aigne ná fuil ceart ná deire cainnte i n-aon áit eile ac ra n-áit 'n-ar ruad agus 'n-ar tógad é féin!

Doncáth : Súd, cao é an leigear atá aige air rin, a Tairbh? Má 'r fearr a taitnean cainnt a dúta féin leir 'nád cainnt don dúta eile i n-Éirinn, cao é an leigear atá aige air?

Tairbh : Innir an méirí seo dom, a Doncáth. Cao é an cúir sup fearr a taitnean nóir cainnte do dúta féin leat-ra anois 'nád nóir cainnte don dúta eile i n-Éirinn?

Doncáth : Fan go fóill anois. Leos dom maectnamh

beas a d'éanamh ar an rḡéal. Ní féidir liom don fheadhna tabairt ar do ceirt ac ro. Is fearr a taitnean cainnt ar n'óta féin liom mar is uirici atá taitiḡe mian ḡam.

Taḡs: Tá go maith. Ní fheadh fheadhna níor cruinne tabairt. Bualar do meur ar an léigear. Cuir-re taitiḡe, cóm luath ḡsur d'fheadhna é, ar na n'órais cainnte atá ḡs daoine i n'ótais eile ḡsur ḡbair-re oim go b'fadhna amach, ar an d'taitiḡe, go b'fuil n'óra cainnte i n'ótais eile atá cóm cruinn ḡsur cóm dear, n' b'féidir níor cruinne ḡsur níor deire, 'n'á cuir de rna n'órais a taitnean cóm mór ro leat anoir ad' d'ótais féin.

Doncá: Is d'óta go b'fuil an ceart ḡsat. Ac feuc, a taitiḡ. Tá don ruo amáin ra leabhrán ro ó Cill Áinne, ḡsur ní h-é mo tuairim go b'fada f'or don ruo cóm b'eadh leir. Dán filideachta i'ead é a d'ein Tomár Ruad nuair a bí ré i n-órp'óéal na pláige i m'baile Áta Clath.

Taḡs: Conac é go d'eimín ḡsur do léigear é. Tá ré go h-áluinn. B'fiú d'aoinne an leabhrán do ceannac ḡsur do coimead ar ron an don d'ána amáin rin.

Doncá: ḡsur feuc, a taitiḡ. Sin iad muinntir an Oileáin tiar ḡsur an b'p'eo bainte d'ioḡ acu.

Taḡs: Fanaimir go b'feicimí cad a d'éanfir ríad. Tá daoine a baineann d'ioḡ an b'p'eo cun cainnte ḡsur cun foctráim ḡsur cuiríad ríad umpa an b'p'eo céadna aifir cóm luath ḡsur b'ion an cainnte ḡsur an foctráim d'éanta.

Doncá: Ní d'óic liom ḡur mar rin a b'eir an rḡéal ḡs muinntir an Oileáin.

Taḡs: Fanaimir go b'feicimí.

TOMÁS RUADÓ.

Doncáð : feuc, a tairðs, do léigear aipir an d'án beas diaða ro a ðein Tomár Ruadó Ua Súillobáin nuair a bí ré ra n-órrpóéal i mb'í'áé' Cliaé, agus go ðeimhin ip fearr a tairn ré liom an tarpa h-uair 'ná mar a tairn ré liom an céad uair. Ip dóic liom dá léiginn reáct n-uairé é sup fearr a tairnrað ré liom an reáctmáð h-uair 'ná don uair poimir. Tá ðoimínear agus neart agus ceól agus mírleáct ann náé féirip a innrint.

Taðs : Ip fíor ðuit-re rin. Agus téirðean an neart agus an mírleáct tré éiríðe ðuine agus tré n-a aigne ar cúma náé féirip a innrint, feuc :—

“ A Rí an Domnais, tar le cabair cuşam,
 Agus tós i n-am ó'n bpéin mé.
 A Rí an luain gíl, bí-re buan liom
 Agus ná leis uait-re féin mé.”

Feuc mar a labhran éiríðe an file le Dia na glóire ra éainnt rin ! Tá neart éiríðe ra éainnt rin, agus neart dócáir agus mainíne ar Dia, náé féirip a fáru. Nuair a léigean ðuine an éainnt rin tógan an éainnt éiríðe an ðuine ruar cun Dé díreá mar a tógan an gaoé an t-eun ruar ó'n tcalam ra rpeir. Ip ionganac an tabairtar i, mar filiréáct, nuair a bíon rí i sceart as ðuine. Feuc cóm deap, cóm réir, cóm rimplíðe agus a gluaréan an éainnt. Níor dóic leat go bfuair an file don píoc dá duas. Da dóic leat sup b'amlaíð a rit an éainnt cuise uaití féin, mar a ritrað an rrit.

Doncáð : Coşar, a tairðs. Seo ruo atá as déanam meapacail dom. Sin d'án diaða, d'án éiríðe, d'án éiríðe. Ac ní beinn corca de beir 'gá léige. Ní beinn corca go deó de beir as cur na b'focal tré

m'aigne agus 'gá dtarraic tré m'beul. Bío rian as gluairead tré m'aigne agus tré m'beul uata féin agus mé as gabáil an bótar nú as déanamh mo ghnóta.

Taòs: Ó, ní h-aon iongnad é rin. Sin mar a bíon an rgeal i gcóinnuiqe as fíor fíliúeact.

Doncáð: Tá 'fíor asam sur b'ead. Ní h-é rin atá orm ac ro. Fíliúeact úiaða iread an fíliúeact ro.

Taòs: Agus nác rin mar ip breáqta ba cóip i beic?

Doncáð: Innip an méio reo dom, má 'reao. Ip minic a cartar orm blúipe fíliúeacta úiaða i m'béarla agus ní túirqe a cím sur fíliúeact úiaða i 'ná mar a tagan fuat asam di agus reirbtean orm poimpe. Má léigim i n-aon cóip i ip i gcóinnib mo cóip a gabaim tríci. Pé cúip é ip amlaio a tusan pí opoc-mear dom ar gac róio cráibteacta. Ní fearrde mé cóiróce aon focai di do léiqe. Cao é an cúip ná tógan pí mo cóirde agus m'aigne ruar cun Dé mar a úeinean an fíliúeact ro Comáir Ruao?

Taòs: 'Neorrad-ra ran duic go cruinn, a Doncáð. Tá úa cúip leip. Ar dtúip, ní'l pé ar cumar an Béarla cóirde úuine tógáilt ruar cun Dé mar a úeinean an Gaeluinn. An tarina cúip, na úaoine a úeinean na úánta beaga cráibteacta ran a veipip, ní píli i n-aon cóip iao. Ní'l blúipe fíliúeacta 'n-a gcóirde ná 'n-a n-aigne ná 'n-a gcuir fola ac oipeao leip an rtumpa gúipe rin anran! Cuipen a gcuir fíliúeacta reirbtean ort mar ní fíliúeact é ac rnaqaireact focai!

AN BRÉIO.

Doncáð: Feuc aipú, a Taòs. Tá tuille de'n bréio ú'a caiteam úioð as úaoine.

Taòs: Cé h-iao ip úéanaiqe a caic úioð é? Pé h-iao féin ip micio úioð é.

Doncáð : Ac ! éirí, a ùine. Ír fearr an déanaíge 'nà an ró-déanaíge.

Taðs : Dar ríad ac ba dóbair do beir 'n-a ró-déanaíge. Cé h-iað féin ?

Doncáð : Muinntir Únadrail. Bí ana cruinniú acu an lá fé dheire agus floghs móir go léir cun na h-oibre oirca. Tus an ragar paróirte cainnt ana breáds, ana gunta, ana tuisgionac uair. Bí Doncáð ua laosaire ann agus ní mirta duit a ríad 'nà sur tus fé cómairle maic uair dóbí. Do féir an fuaðair atá fúta ír é mo tuairim go ndéanfaí ríad obair maic ra treana fíad rín.

Taðs : Ní ró fáda an aimpir atá ó bí cruinniú móir ra bláirnaí, a Doncáð. Dein daoine móirán foctráim ann agus móirán cainnte. Bí an uile ùine acu, ba dóbí leat, rtrupálda 'n-a bhríte a'r 'n-a léine, bí a leitéir rín o'fuaðar buile fúta cun na h-oibre. Ca bfuil ríad anoir, agus ca bfuil an obair ? Cóim luat agus do ríad an cainnt agus an foctráim o'imtígs gac doinne acu agus cuir fé a carógs uime airí agus dún fé na cnairí go daingean. Ír dóbí go bfuil beirte nú tríúr ra bláirnaí agus sur ceapadair go ndéanfaí an bláirna éirleac nuair a conacadar an fuaðar go léir. Meairim go ríad dearmádo oirca. Cad féadfaí beirte nú tríúr de daoimí cnoða a déanam le rluas rtaigíní ! Nác móir an iongna, a Doncáð, ná tuigir na rtaigíní reo nác le cainnt a deintear obair ! Tá mba ar Gaeluinn a déanfaí an cainnt beaí cuir de'n obair inti. Ac nuair ír ar béarla a deintear í dar noó ír as raotrú an béarla a bío na cainnteoirí i n-inead beir as raotrú na Gaeluinne. Deir an t-Adair pádrais ua Siotcáin sur b'iaí na daoine, muinntir na héireann féin, ír cionntac le meatalú na Gaeluinne. Cé féadfaí a ríad 'nà sur b'iaí rtaigíní na bláirnaí féin ír cionntac leir an meatalú a táinig cóim luat ar an obair a cuireadar ar bun le h-oiread fuaðair agus foctráim !

Ba beas an ionghna go dtuitfadh a lúg ar a lúg as daoine d'áirde nuair a éiríonn an rparántacht a d'eiríonn na rparáintí.

Dónaí: Bíodh fóirne agat, a Chaití. Ní rparáintí atá iní gach don bhall. Feuch ar an obair seo a d'eiríonn cúpla lá ó shin tair i m'áirínn.

Caití: Ó 'reab. Bí cruinníú ann i rparáint d'áirde na tairman agur do ladhair an t-áiríonn Caití na Tuama ar gaeluinn leir an gcrúinníú. I rparáint 'na rpar é, mar ní'l áiríonn ó tóiríonn an rparáint rpar féin ar an n-gaeluinn d'fógluim. Cao 'na áiríonn ná d'eiríonn gach doirne a ghró ar an gcuma rpar? Feuch, a Dónaí. 'Seo ruo ná c'féiríonn liom cur rpar i n-don c'oir leir. Duine ag teacht i láiríonn pobuill agur ag baint a c'áiríonn d'e cun oiríne, agur gá m'áiríonn go h-áiríonn go n'áiríonn rpar an obair, agur anrann ag imteacht leir féin gan cuimíneam a tuille ar an obair ná ar an m'áiríonn a d'eiríonn rpar! Cao é mar rparáint duine an t-é d'áiríonn beiríonn d'e'n tóiríonn rpar! Mara rparíonn rpar c'áiríonn ar an obair a d'áiríonn ná rparáint rpar rparáint rpar bairí ó tóiríonn agur gan beiríonn ag teacht ag cur daoine amú, ag inníonn éiríonn d'áiríonn!

Dónaí: I rparáint liom gur gaelíonn go gcrúinníonn rpar ar a rparíonn d'áiríonn.

CEANNTUIRC.

Dónaí: Ác! a Chaití, i rparáint ná beiríonn rpar ós i n-áiríonn aguríonn ná beiríonn rparáint 'n-a b'áiríonn agur 'n-a léiríonn ag d'áiríonn oiríne na gaeluinníne!

Caití: Áiríonn! Cé h-áiríonn atá cun áiríonn a cur oiríonn féin anoir?

Dónaí: Tá muinníonn Céanntuirc ambairí. I rpar éiríonn a bí a c'áiríonn tairíonn ag Dónaí na ladhairíne

le muinntir Dúnadáil nuair riuó riar é go Ceann-tuirce. Bailiú na ragsairt agus na daoine cuise láithead agus do cuireadh an obair ar riuéal, agus dar go deimhin ir dóic liom go ndéanfar an obair leir. Ba dóir go ndéanfi obair maith ra trráio rin. 'Sé mo tuairim go bfuil Saeluinn maith ó n-a rinnear as formhór na sean daoine ann. Má tá, ba dóir nár deacair do rna daoine óga i piocadh ruar ó beulaibh na sean daoine nuair a beadh na leabhair agus na sean daoine i n-aice 'céile acu. Nuair a beadh rúil duine ar an leabhar agus a cluair as éirteacht le ruaim na cainte ba dóir nár b'fada go mbeadh an cainte 'n-a beul aise féin. Ir é mo tuairim go ndéanfi Ceann-tuirce ruo maith.

Tadh: "Ba dóir; ba dóir; ba dóir"; arsa tura, a Dónad. San amhar ba dóir a lán neite a déanam agus ní móide a deintear iad.

An bfuil 'fiór asat, a Dónad, go dtáinig, tá anoir ruim maith blianta ó rin ann, buidean d'fearaibh óga ó Corcais go Ceann-tuirce agus san aon gnó eile acu as teacht ann ac cun oibre na Saeluinne cur ar riuéal ra trráio rin. Bailiú muinntir na rráioe 'n-a dtimpal láithead. Do deineadh a lán cainte agus a lán fothaim. Cur muinntir Ceann-tuirce an uair rin na geallamha ba cruada agus ba daingne oirte féin go ndéanfióir an obair. Nár dóic leat, a Dónad, sur dóir go ndéanfióir na geallamha cruada ran do cónliona? Ní túirge a bí muinntir Corcais iméigte oidear adailé 'ná mar d'iméig na geallamha cruada ar cuimne muinntire Ceann-tuirce! Ir dóca go ruid, mar ir gnáit, beirt nú triúr ann agus sur ceapadar, fé mar a ceapadh ra Uárrain, nuair a déanfi geallamha go gcónlionaí na geallamha. Ir dóca, mar ir gnáit, leir, sur dein an beirt nú triúr a noiteal cun na h-oibre cur ar riuéal dáiríuib, ac sur teip oirte aon obair a bainc ar na rtaigínib. Ní fearadar an traogal cá bfuada an

rluag rtaigíní atá againn ! Nár cōir, nuair a gheall-
 fad duine, go h-ár d'agur go poibilíde, go n'óanfaid
 ré beart áiríste, go mbeaí náire air tarraic riar
 ó'n mbeart ran do 'óanam ré mar a gheall ré ! Ní
 mar rin a b'ion an r'geal ag ár rtaigíní, ac ba 'oic
 leat oíca go mearaio ríad 'n-a n-aighe féin ná fuil
 don b'is i n-aon cōir le gheallamnaib c'ruada,
 poibilíde, de'n t'róir ran, ac iad a 'óanam nuair a
 b'ion gac doinne 'gá n'óanam agur anran gan
 cuimneam a tuille oíca ! Agur feuc, ir 'oic leir
 na rtaigíní go léir gur b'é rin oíreac an ceart agur
 gur duine gan éall an t-é do tuigfaí ná 'óanfaí
 a mairt.

Tá puí éigin bun or cionn, a 'Doncá. Tá lúb ar
 lár i mball éigin. Tá dul amú éigin ar aighe
 poibilíde na h-Éireann. Mara mbeaí go b'fuil,
 an t-é cuirfaí gheallamaint poibilíde air féin agur
 anran o'fágaí an gheallamaint rin gan cōmlíonad,
 le corp oíomaointir, ní féadfaí ré feucaint in rna
 fuilí ar a cōmairrain.

'Doncá : Bíod' foirne agat, a 'Tairg. Cōmlíonfar
 na gheallamna go léir fōr.

Tairg : Ba m'icir é, aon lá fearra.

LOC LÉIN.

'Doncá : feuc, a 'Tairg, ríod' loc léin airí againn.
 A' o'áinig ré cuíat-ra ?

Tairg : Táinig, a 'Doncá. Tá ré go maí. Tá
 don t'réit amáin ann nac ró minic a c'm fōr i
 n'gaeluinn ár r'gírbneoirí. Mearam gur 'oic le
 cur o'ár r'gírbneoirí gaeluinne nac foláir do
 duine beí ana g'ruama, ana 'oíca 'n-a cainnt má'r
 maí leir a tairbeaint go b'fuil éirim aighe aise níor
 fearr 'ná mar atá ag daoine eile. Ir 'oic leó, ac
 beí g'ruama, 'oíca, árra 'n-a g'cainnt go g'cuirfō

riao 'n-a luíge ar cáe sup aró literature an cainnt rin. Iré puo a tagan ar doib, ámtac, 'nā cōm luat agur a léigean duine cúpla giota de'n cainnt so otagan reirbtean air agur so scaitean ré uair an páipeur.

Doncáð: Am briaatari móide, a Tairòg, sup minic a deinear féin an puo ran díreac. Ní taitnead an cainnt liom agur caitinn uaim an páipeur. Ac ir amlaio a meapainn sup orm féin a bíod an loct.

Taòg: Ní h-ort. Feuc air reo:—"Do buail taom bpeidibteacta 'Hector'—ní h-é Hector a tpoio ra Trae toir, ac t gaðairín do bí ag an bfile." Cuirpíó mé zeall, nuair a léigir an méio rin náir caitir uait an páipeur.

Doncáð: Dar riad ac tá an ceart agat. Níor caitear. Ir amlaio a táimz fonn orm cuige, agur dúil agam é léige trío ríor. Ac cao a beapad sup b'é an painnt beag focal ran a cuirpad an fonn orm?

Taòg: Iré an tornú ran díreac a cuir an fonn ort, a Doncáð. Bí neart do Séamur Dúð ar a cainnt do tornú ar don cuma eile 'n-ar maic leir i tornú. Do tornuig ré i díreac ar an gcuma ir fearr a cuirpad fonn ort-ra cun i léige. Bí Séamur ag cuimneam ort-ra agur ar do leicéioí nuair a bí a peann 'n-a láim aige agur é cun na cainnte rin do cup ríor. Do leas ré a bpeiteamntar so cruinn oraid. Socaruis ré ar an móð cainnte ir fearr a taitnead lib, dar leir. Cím náir dein ré deapmad.

Doncáð: Agur cao 'na taob ná deinio riad so léir beart de'n tróro ran?

Taòg: Déanpíó riad fóir é, a Doncáð. Ní zeapanta ort, b'féioir. Cím féin so bfuilíó riad so léir ag dul i bpeabap so h-iongantac. Feuc riap ar an rašar Šaeluinne do ršpíci deic mbliana ó rin. Ní h-é amáin ná bead don fonn ort an cainnt do léige ac dá léigteá i ní féaprá dá mbead éire agat le rášail air, a déanam amac cao é an bríg bead

léi. Ní mar rin anoir si, pé loct eile a bion uircti. An fuo céadna ro adairim i tacaob Séamuir Ūuib tá pé le ráo aham i tacaob Orcair, agus i tacaob Oirín, agus i tacaob Ūiarmuoa Uí Ūuibne, agus i tacaob Caoilte Mhic Rónáin. Níor féadar an leabhrán a cur ar mo lámh go dtí go rabhadar go léir léigte aham ó torac go deire. Tá greann agus rult agus meirir agus geal-gháire le fásail ra leabhrán, doictin a feáct n-oiread, agus tá an buaó ar fad as an gCoileáinín gleóite, níó náó iongna.

LÁ FÉILE RÁORAIḠ.

Doncáó: feuc, a táóḡ. Cao é an gleó é seo ar riubal anoir ar fuo na n-Éireann i tacaob lae 'le ráoraiḡ a beit 'n-a lá raoire? Gac doinne agus a ceann anáirde aise 'gá ráo go scaitfar lá raoire déanam de lá 'le ráoraiḡ! Ná fuil lá 'le ráoraiḡ 'n-a lá raoire i n-Éirinn nam, ó'n lá a fuair Naomh ráoraiḡ báir?

Taóḡ: Tá, a Doncáó, gan amhar, lá 'le ráoraiḡ 'n-a lá raoire nam i n-Éirinn. Níor deinead obair raotruigthead i n-Éirinn nam lá 'le ráoraiḡ go dtí go dtáinig nóra Gallua irthead i n-ár mearḡ. Nuair a táinig na nóra Gallua do tornuig luét riopái agus luét ceanaíthead in rna rráio bailtib anro i n-Éirinn ar aitar a déanam ar an aicme céadna i dtóircaib eile. Tornuigdar ar neitib beaga do díol le daoine a tagad cúca irthead tar éir aifrin an lae raoire. Do neartuig an droc-beur go tiuḡ, agus ba gearr gur lá marḡad ar fad an lá raoire, ac an fáio a bíod an t-aifrean ó'a ráo. Ba gearr gur bhrúig an marḡad irthead ar aimir an aifrin féin agus go mbíod a lán daoine ná bíod aon aifrean acu an lá ran. O'áitigóir oirca féin ná bíod leigear acu

air mar go dtasadh gnó an mairgair pó dian oirca agus ná bíod an uain acu cun dul agus an t-Dirfhean d'éirtead. Ba gearr ná bíod don bpeit i n-aon cor as fear an triopa ar Dirfhean lae faoi beit aise coirde mara iutrad ré cun an Dirfhean ar a reat 'o clois ar mairin. Dá mba ná beaó ré 'n-a riopa nuair a tiocfaó na daoine do mairgair go riopa eile. Dá gearr, in rna riopaid mór, in rna cataraicid, go scaitead na cléirg go léir, ior fearaid óga agus miná óga, fanmairt ra triopa an lá faoi go léir ó duib na mairne go duib na h-oirde, gan cuimneam ar Dirfhean ná ar óir. Sin mar a bíon an rgeal anoir acu nuair a tasan lá 'le pádrais oirca. I n-inead lae 'le pádrais a beit 'n-a lá faoi acu ir amair a bíon ré ar an lá ir déine ra mbliain acu.

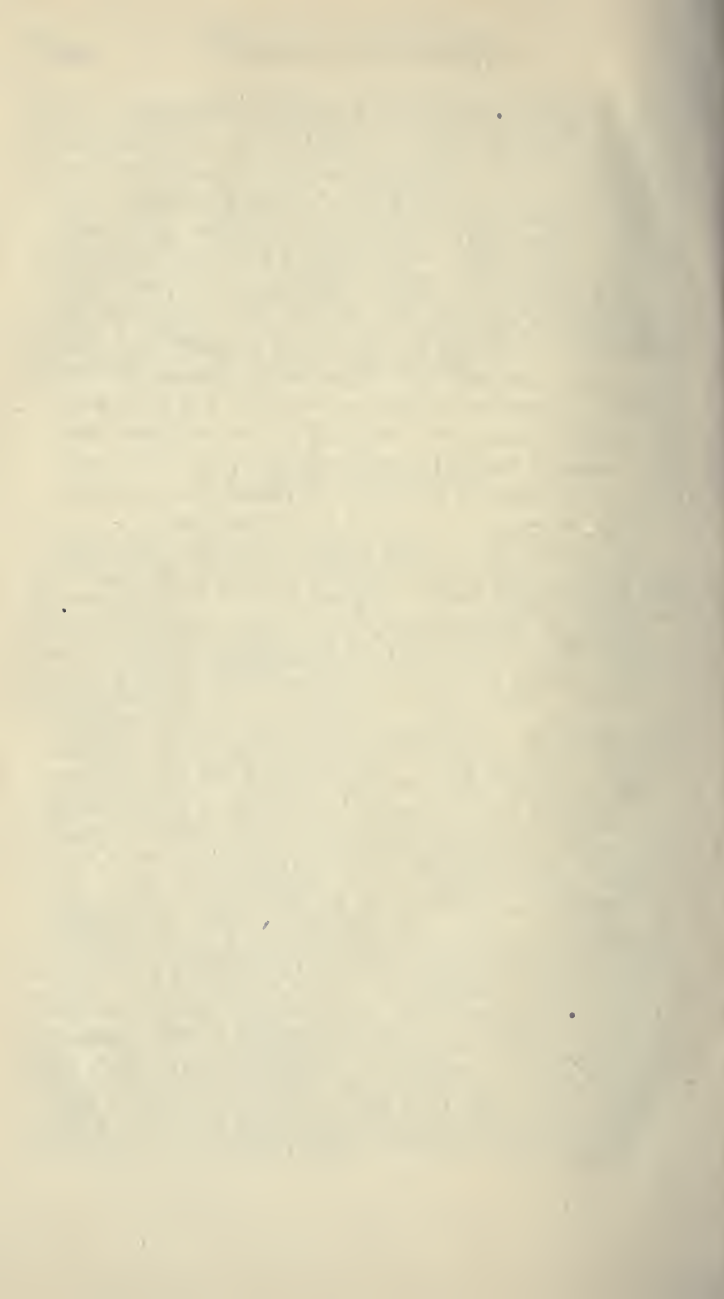
Dá n'óir aon triopa amair an lá ran do déanrí an gnó go léir in rna riopaid eile agus do cheadrí an riopa ran.

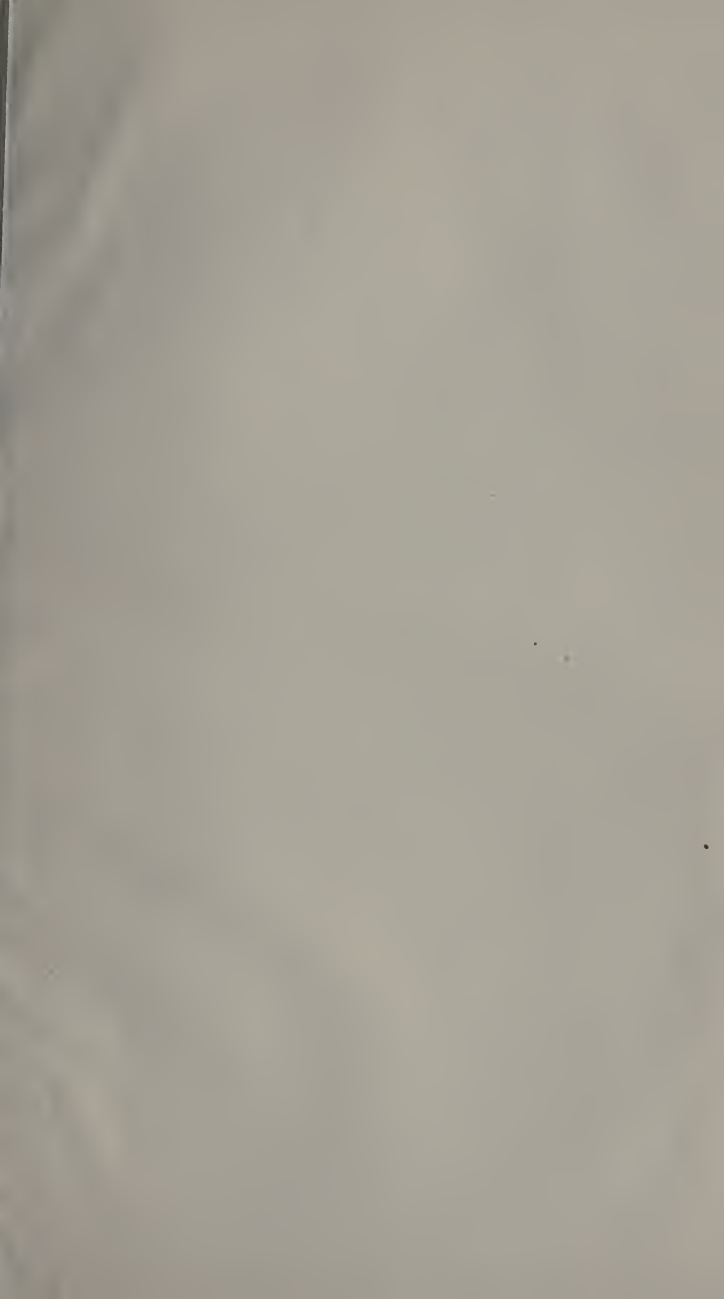
Doncáó : Dá n'óir iad go léir do fearoicad an gnó go dtí lá éigin eile agus ní cheadrí doinne.

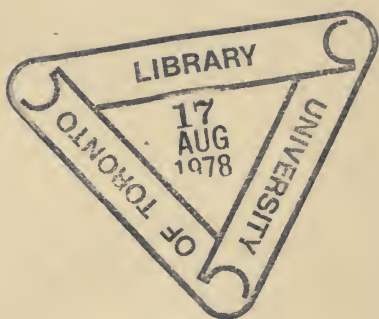
Taó : Siné oirca an bpió atá leir an ngleo ro atá ar riubal. Tácar 'ga cun 'n-a luige ar gac don trašar luot ceannairgeatca gur ceart doib go léir a riopaid do dúnad, do toil a céile, lá 'le pádrais reo cušainn agus ruainea an lae rin a glacaó doib féin agus d'á luot puitálmá, an lá ran a tabairt ruar do Dia agus do Naom pádrais.

Doncáó : Ba coir ná pó deacair an beart ran do cun cun cinn. Ba doic liom, ior ceannairicib agus cléirg doib, gur mór an rólár aigne leó a beit ar a gcumar ruainea an lae rin a tabairt doib féin. Bead an ruainea acu agus beaó onóir acu d'á tabairt do Dia agus do Naom pádrais. Dá n'óir an níó rin ba doicighe go mbeaó raó ó Dia oirca d'á bair, ar an raogal ro agus i gcóir an traogail eile.

Taó : Ir doic liom go n'óir. Tá an Cheadrí i n-óirinn póir.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
